

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

2h 44. 212 corrident

HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY OF THE

Classical Department,

HARVARD HALL.

26 July, 1895.

Digitized by Google

ķ Digitized by Google

HERODOTOS

ERKLÄRT

VON

HEINRICH STEIN.

DRITTER BAND. BUCH V UND VI.

FÜNFTE VERBESSERTE AUFLAGE.

WEIDMANNSCHE BUCHHANDLUNG.

1894.

2h 44. 212 (3)

26 July 1895. HARVARD INIVERSITY, Clossical Departments

: "

· · · .

.

ud tur gu e

•• * **•**

E.

Οἱ δὲ ἐν τῆ Εὐρώπη τῶν Περσέων καταλειφθέντες 1 ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἐλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος 5 Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφέας οἱ Περίνθιοι δνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν, ἦν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν, ἐποίεον οἱ Παίο-

Megabazos' Eroberungen in Europa (c. 1-16). Alte Fehde zwischen Perinthos und den Päonen (c. 1. 2).

1. Die Erzählung vom Perserreiche wird, nach dem Exkurse über Kyrene und Lybien (IV 145—), wieder an IV 144 (oùros dù \dot{w} rött ö Meyáβaζos στρατηγόs $\lambda eug θεis έν τῆ χώρη Ελλησποντίων$ rods μη μηθίζοντας χατεστρέφετο)angeknüpft.

3. Ελλησποντίων, hier im weiteren Sinne die Anwohner der Küste vom Pontos bis zum ägäischen Meere (zu IV 38 6. 95 2).

4. $\pi\epsilon_{\theta}\epsilon_{\sigma}\vartheta\epsilon_{\nu}\tau_{\alpha\varsigma}$. . : ähallich wird auch I 67 5. V 55 2. VI 40 3. 107 3 der Ühergang zu einer episodischen Geschichte gewonnen. $-\pi_{\theta}\delta\tau\epsilon_{\theta}\sigma_{\nu}$, nicht vor der ionischen Wanderung, wenn das hellenisierte Perinthos gemeint ist. Es war eine samische Kolonie.

5. Päonische Stämme salsen einst in den Berglandschaften von den illyrischen Gebirgen im W. bis zur Rhodope im O., in den Thälern des Axios und Strymon. Frühzeitig von thrakischen Stämmen im O. und von makedonischen im W. verdrängt und durchbrochen, waren sie in H.'s Zeit auf die rauhen Quellthäler jener Flüsse und auf einige Striche des unteren Strymon beschränkt (IV 49. V 13. 15 f. VII 113. 124.) S. zu VII 20 11. Von ihrer Abstammung eine Tradition c. 13 12.

6. τοῦ θεοῦ 'ihres Gottes'.

7. $i \pi i x \alpha \lambda i \epsilon \sigma \Im \alpha i$ und gleich $i \pi i - \beta o \tilde{\alpha} \sigma \Im \alpha i$ auch hier 'herbeirufen, anrufen', nicht' herausfordern' ($\pi \rho o - x \alpha \lambda i \epsilon \sigma \Im \alpha i$). Infolge einer $\pi o \delta x \lambda \eta \sigma i \varsigma$ (11) erfolgte anfangs nur ein dreifacher Zweikampf: darauf erst, als sich die Päonen in dem Siegesliede der Perinthier bei Namen rufen hörten (s. zu 14), der Gesamtangriff ($i \pi i \chi s i \rho \sigma \sigma i$, 18). robg $\partial \epsilon$, die Päonen. Von $\Im \partial \epsilon$ im Nachsatz zu I 112 9. II 39 9.

 9. οἱ Παίονες, Deutlichkeit halber erneuert, wie IV 97 Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίχετο — ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐχέλευσε.

- 10 νες ταῦτα. ἀντιχατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τριφασίη ἐχ προχλή– σιός σφι ἐγένετο· χαὶ γὰρ ἀνδρα ἀνδρὶ χαὶ Ιππον Ιπ– πῳ συνέβαλον χαὶ χύνα χυνί. νιχώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον χεχαρηχότες, συνεβάλοντο οἱ
- 15 Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι καὶ εἶπάν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι "νῦν ἂν εἶη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμε– νος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον ἔργον". οῦτω τοῖσι Περιν– ϑίοισι παιωνίσασι ἐπιχειρέουσι οἱ Παίονες, καὶ πολλόν
- 2 τε ἐχράτησαν· χαὶ ἕλιπον σφέων ὀλίγους. τὰ μέν ởὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὦδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Πε-

II 13 13. 115 16. V 62 12. 83 4. 99 9. 104 10. 115 6. VI 13 5. 94 5. VII 165 11. Vgl. IX 55 14.

10. ravra: auch H. verbindet in der Regel *nosiser* mit dem pluralen Neutrum des Pronomens oder Adjektivs, ohne Rücksicht ob die Handlung eine mehrteilige oder einfache ist.

13. χύνα: von der Kampftüchtigkeit der päonischen Race zeugt Pollux V 46 γνώριμος δε χαι Τρίαχος ή Παιονική χύων Δαπάνης δε αυτήν ό Παιονίας σατράπης δώρον έδωχε Διξάνδου τῷ βασιλεϊ, 47 Μάγνητας μεν τους ἐπὶ Μαιάνδοω τρέφειν φασὶ χύνας πολέμιῷ ὑπασπιστάς τοιοῦτοι δ' ζσαν χαὶ Παίοσιν οἱ σύνθηφοι χύνες. Von den Rossen Mimnermos Fr. 17 Παίονας ἄνδρας ἄγων ἕνα τε χλειτόν γένος ἕπων.

14. ἐπαιώνιζον, des Sieges im Zweikampfe wegen. Denn der Päan ward sowohl zum Dank für geleistete Hülfe als zur Abwendung eines Unheils dem Gotte gesungen. Der darin regelmäßsig wiederkehrende Ruf *iŋ Παιών*, *iŋ Παιών* (Παιάν, Παιήων) klang hier den Feinden als ein 'komm Päon' und als Erfüllung des ονομαστί βώσανref (8).

15. τοῦτο εἶναι, wie IV 164 μαθών τὸ μαντήιον ἐὸν τοῦτο das sei eben was das Orakel meine', V 79 12. Vgl. auch VI 37 tò 3ϵ $\lambda \epsilon \epsilon$ tò $\epsilon \pi \sigma c$ $\epsilon \ell \nu \alpha s$. — $\epsilon \ell \pi \dot{\alpha} \nu$ xov, im Sinne gleich wie $\epsilon \epsilon \pi \sigma \epsilon s \nu$ $\ddot{\alpha} \nu$ (zu I 97 17).

17. νῦν ἡμέτερον ἔργον, 'jetzt ist es an uns', nāml. das Gebot des Orakels (8) auszuführen, eine diazékevaiş. Franz. à notre tour. Aristoph. Fried. 426 ὑμέτερον ἐντεῦθεν ἔργον, ῶνθρες· ἀλλὰ ταῖς ἀμαις Εἰσιόντες ὡς τάχιστα τοὺς λίθους ἀφέλχετε. Anders mit dem Artikel (VI 29 3).

 πολλόν, wie II 175 πολλόν πάντας ύπερβαλλόμενος, VII 168 κατακρατήσαντα πολλόν, V 102.
 VI 11 πολλόν έσσώθησαν, VIII 60 β
 πολλόν κρατήσομεν, 123 10. Sonst wie c. 77 πολλώ έκράτησαν.

2. $d\pi \delta$ bei yive $\sigma \delta a$, wie I 14 22. II 54 9. III 78 2. VI 98 10; häufiger ix. Selten bei anderen Verben st. $i\pi \delta$ (VII 102 5. IX 66 3). — $d\sigma \epsilon$, strenger $o \ddot{v} \tau \omega$; zu I 137 2.

2 f. $d\nu d\rho \alpha d\gamma \alpha \vartheta \partial \nu \gamma i \nu \epsilon \sigma \vartheta \alpha$, 'sich im Kampf brav halten, sich tapfer benehmen' (c. 109 19. VI 14 5. 114 2. 117 6. VII 53 4. 224 5. IX 17 18. 75 6). Mit $\pi \epsilon \rho i$ nur hier, infolge einer absichtlichen Brachylogie, um nicht durch Hinzufügung von $\mu \alpha \gamma \rho \mu \epsilon' \nu \omega \nu$ die Participia zu häufen. I 96 $\pi \epsilon \rho i$

ρινθίων οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε Μεγάβαζος 5 τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτη οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέι. ταῦτα γάρ οἱ ἐνετέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεσθαι.

Θρηίχων δὲ ἐθνος μέγιστον ἐστὶ μετά γε Ἰνδοὺς 3 πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι κατὰ τώυτό, ἄμαχόν τ' ἂν εἰη καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται· εἰσὶ 5 δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δ' ἔχουσι πολλὰ

τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι ἐγ. α. ἀγ., 169 ἀνθρες ἐγ. ἀγ. περὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕχαστος μαχόμενοι.

έωυτοῦ ἕχαστος μαχόμενοι. 6. διὰ τῆς Θρηίχης, von Ost nach West. Die nordwärts bis zum Istros sitzenden Stämme waren bereits von Dareios, wenn auch nur vorübergehend, unterworfen (IV 93. 118). — πασαν πόλιν χαί παν έθνος: H.'s stetiger Gebrauch läfst bei solcher Verbindung, in der dasselbe Wort oder derselbe Wortteil emphatisch wiederholt wird, re zai erwarten. c. 49 θάλασσά τε πασα χαὶ ποταμοὶ πάντες, 121 ἀνέλαβόν τε χαὶ ἀνεμαχέσαντο, Ι 80 10. 102 6. 108 3. II 145 12. 24 22. 30 25. 44 6. 47 5. 49 29. 52 12. 76 2. 91 25. VI 11 13. 125 6. VII 23 7. VIII 144 15. IX 16 15. 7. ταύτη, die Küste entlang (c. 10 8).

Sitten der Thraken (c. 3-8). 8. $\mu \dot{e}\gamma \omega \sigma \omega r$: so folgerte H. aus einer irrigen geographischen Annahme; s. zu IV 99 1. Vgl. auch zu IV 81 4. — Iνσούς: zu III 94 8. 2 f. Statt πάντων ἀνθρώπων könnte man πάντων ἐθνέων erwarten; H. gebraucht aber jenen Zusatz (auch bloßs ἀνθρώπων oder ἀνδρῶν) überhaupt mit Vorliebe zur Verstärkung des Superlativs ohne strenge Rücksicht auf seinen Sinn, 'das aller größste Volk'. So 1 129 10. 135 1. II 37 1. 77 2.

5. Ein Attiker hätte gesagt rovro ου μή ποτε αυτοίς έγγενηται, 'dahin werden sie gewils niemals (Pflegt man den Gekommen'. brauch von où μή durch Ellipse von deivov, dédoixa und ähnlichen Ausdrücken der Besorgnis zu erklären, so zeigt diese Stelle, wo άπορον und αμήχανον == οὐ δυνατόν, οὐχ οἰόν τε, daís dies zu be-schränkt ist. So läfst sich I 199 ού γάρ μη απώσηται erklären ούκ olov ve. So das sprichwörtliche αν μη πάθης, ου μη μάθης, des Parmenides Vers ου γαο μή ποτε τοῦτο δαμῆ εἶναι μη ἐόντα, Platon Charmid. 168 d azewr öurs ouder $\tilde{\alpha}\nu \mu \eta \pi \sigma \tau \epsilon i \delta \eta$, und sonst häufig). Sonst verbindet auch H. augravor u. ä. Ausdrücke mit dem Infinitiv (έγγενέσθαι).

6 f. χατά τοῦτο aus dieser Ursache' (IV 48 4). — χατὰ χώρας ἔχαστοι, je die Bewohner je einer

κατὰ χώρας ἕχαστοι, νόμοισι δὲ οὖτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται χατὰ πάντα, πλην Γετέων χαὶ Τραυ-4 σῶν χαὶ τῶν χατύπερθε Κρηστωναίων οἰχεόντων. τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήιξι ἐπιτελέουσι, χατὰ δὲ τὸν γινόμε-5 νόν σφι χαὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γενόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήχοντες δλοφύρονται, δσα μιν δεῖ ἐπείτε ἐγένετο ἀναπλησαι χαχά, ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήμα πάντα πάθεα· τὸν δ° ἀπογενόμενον παίζοντές τε χαὶ ἡδόμενοι γη χρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων

Landschaft. Vgl. zu IV 62 2. Erst daraus, dafs die Bewohner jedes Gaues je einen besonderen Namen haben, ergiebt sich für das ganze Volk eine Menge von Namen. $\pi o \lambda \lambda \dot{\alpha}$ steht also proleptisch. Über die Zahl und die Namen der einzelnen Stämme weichen die Angaben der Autoren sehr voneinander ab Strabon z. B. VII Fr. 48 giebt die Zahl auf 22 an. Herodot nennt neunzehn: Βησσοί (VII 111), Βισάλται (VIII 116), Biotoves (VII 110), Bevγοι (VI 45), Γέται (IV 93), Δερ-σαΐοι (VII 110), Δόλογχοι (VI 34), Ηδωνοί (VII 110), Δολογχοι (VI 34), Ηδωνοί (VII 110), Κίχονες (VII 110), Κομστωναίοι (V 3), Κοόβοζοι (IV 49), Κυομιάναι (IV 93), Νιιμαΐοι (IV 93), 'Οδόμαντοι (VII 112), 'Οδούααι (IV 90) Ποΐστοι Οθεύσαι (ΙV 92), Παϊτοι, Σαπαΐοι, Σάτραι (VII 110), Τρανσοί (V 3), - obroi, alle diese namensverschiedenen Stämme.

8. χατὰ πάντα 'in allen Beziehungen, durchgängig'. — Τρανσῶν: Liv. 38 41 aliae angustiae circa Tempyra (zwischen dem Nestosfluß und dem Ismaris-see) excipiunt. huc ad eandem praedae spem Thrausi, gens et ipsa Thraecum, convenere. Der namensähnliche Fl. Tραῦος fliefst etwas westlicher in den Bistonis-see (VII 109).

 Κρηστωναίων, Bewohner der nach ihnen benannten Landschaft Κρηστωνική (bei Thuk. II θ9 Γρηστωνία), um die Quellen des Echeidoros, zwischen Axios und Strymon (VII 124 7. 127 9. VIII 116 2). Eine kürzere Form des Namens ist Konstwes oder Fonstwes (Steph. Byz.). Sie gehörten zur thrakischen Nation, und erscheinen während der Perserkriege mit den Bisalten unter einem Könige vereinigt (VIII 116). Im pelop. Kriege wohnte ein Teil am Athos (Thuk. IV 109). Unter ihren nördlichen ($\alpha \alpha \tau i \pi_{\ell} \partial_{\ell}$) thrakischen Anwohnern sind vornehmlich die Maudoi zu verstehen.

4. 2. S. IV 94.

 3. τὰ ἄλλα πάντα, was c. 6 aufgeführt wird. — κατὰ ταὐτά: zu
 c. 33 12.

5. ἀπογινόμενον == ἀποθνήσκοντα (zu II 41 12) — τὸν μὲν γεν., den jedesmaligen, den betreffenden Neugebornen, ος ἂν ἀπογένηται (II 85 2). Der Aorist wie I 140 3.

7. ἐπείτε ἐγένετο, quoniam natus sit. Zu dieser Bedeutung von ἐπείτε s. die Stellen zu I 39 9. — ἀναπλησαι κακά, Homerisch. Od. ε 207 δοσα τοι αίσα Κήθε ἀναπλησαι ποιν πατρίδα γαϊαν ἰκέσδαι. Vgl. IV 164 22. VI 12 22. IX 87 6. ἀνηγεόμενοι ʿaufzählend' Pindar Nem. X 19 πάντ ἀναγήσασθ' δσων ᾿Αργεῖον ἔχει τέμενος μοῖφαν ἐσθλῶν, Isthm. V 53 έμοι δὲ μακορν πάσας ἀναγήσασθ' ἀρετάς. Vgl. ἀνανέμεσθαι (Ι 173 22).

9. TE zai verbindet die beiden

κακών εξαπαλλαχθείς έστι έν πάση ευδαιμονή. οι δε 5 κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε. ἔχει γυναϊκάς έχαστος πολλάς· ἐπεάν ὦν τις αὐτῶν ἀποθάνη, χρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναιχῶν χαὶ φίλων σπουδαὶ *ζσχυραί περί τοῦδε, ήτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπό* 5 τοῦ ἀνδρός ή δ' ῶν κριθή και τιμηθή, ἐγκωμιασθείσα ύπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τά- ` φον ύπό τοῦ οἰκηιοτάτου ἑωυτῆς, σφαχθείσα δὲ συν**θάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην** ποιεύνται όνειδος γάρ σφι τούτο μέγιστον γίνεται. 10

Τών δὲ ởη ἀλλων Θρηίχων ἐστὶ ὅδε νόμος. $\pi\omega$ - 6 λεύσι τὰ τέχνα έπ' έξαγωγή, τὰς δὲ παρθένους οὐ φυ-

sinnverwandten Begriffe, wie I 17 γην, σπείρειν τε χαί έργάζεσθαι, 69 άνευ τε δόλου χαι απάτης, 109 παραφρονήσει τε χαί μανέεται, III 79 βοή τε χαὶ πατάγω, V 61 θυσίας τε χαὶ δρτάς, VI 67 ἐπὶ γέλωτί τε χσι λάσθη, VII 158 στρατηγός τε χαὶ ἡγεμών, VIII 101 εχάρη τε χαὶ ἤσθη, ΙΧ 59 βοῆ τε χαὶ ὁμίλω, 1 48 6. 86 17. III 53 3. 80 20 IV 109 9. II5 5. VII 23 19. 130 8. VIII 16 7, und sonst fast immer. Vgl. die zu I 2 9. 6 8. 16 4. 72 4. 201 4. II 12 14. III 25 6. V 2 6. 55 5. 92 β 8 besprochenen Fälle.

10. Die Sitte beruht auf dem Glauben an ein seliges Leben nach dem Tode, gerade wie bei den stammverwandten Geten (IV 95 15), - Euripides hat die Herodotische Nachricht in einer Tragödie 'Kresphontes' zu einem poetischen Motiv benutzt; Fr. 452 (Nauck) igonv γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται χαχά, Τὸν & αὖ θανόντα χαὶ πόνων πεπαυμένον Χαίροντας εθφημοῦντας ἐχπέμπειν δόμων. Vgl. zu II 35 10. III 119 25. Zu dem Gedanken s. VII 46 17. - πάση, summa (II 124 2).

5. 2 f. Menandros bei Strabon p. 297 läst einen thrakischen Sklaven sagen: yausi yào huŵr oddè είς εί μη θέκ η Ενδεκά γυναϊκας δώδεχά τ' η πλείους τινάς. --×ρίσις, certamen (III 120 12).

4. τῶν 'seiner'. - φίλων, der einzelnen Frauen. — σπουσαί 'Bemühungen', studia.

6. zer99, 'welcher der Vorzug zuerkannt wird'. Vgl. IV 128 ×ar ανδραγαθίην έκρίνετο, Aristoph. Vög. 1101 τοις χριταίς είπειν τι βουλόμεσθα της νίχης πέρι, Οσ άγάθ', ην χρίνωσιν ημας, πασιν αύτοις δώσομεν, Xen. Mem. IV 4 16 δπως τούς αύτούς χορούς χρίνωσιν οί πολιται. - τιμηθή 'den Preis erhält'. Vgl. VII 213 13.

7. σφάζεται ές, wie III 11 11.

 ξωυτής, so gestellt oder ohne
 Artikel noch II 26 3. (107 5.) VI 23 11. IX 83 26. 37 15. Vgl. zu VI 30 7.

9. συμφορήν — ποιεύνται 'halten es für ein Unglück' nicht gewählt worden zu sein, 'sind traurig, grämen sich, wie I 83 7. VI 61 17. VII 117 7. 118 2. VIII 10 10. 69 8. 100 4. IX 77 8. Vgl. zu III 41 12. Sonst auch 'über etwas aufgebracht sein' (IV 79 22. V 35 90 6. VI 86 γ 2).
6. 2. ἐπ ἐξαγωγŷ zur Ausfuhr'

(VII 156 16) in die Fremde.

λάσσουσι, άλλ ἐῶσι τοῖσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι τὰς δὲ γυναϊκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι καὶ 5 ἀνέονται [τὰς γυναϊκας] παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται, τὸ δὲ ἄστικτον ἀγεννές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην ἀτιμότατον τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληιστύος κάλ-7 λιστον. οὖτοι μὲν σφέων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσί, θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τούσδε, «Αρεα καὶ Λιώνυσον καὶ «Αρτεμιν. οἱ δὲ βασιλέες αὐτῶν, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Έρμέην μάλιστα θεῶν καὶ ἀμνύ-5 ουσι μοῦνον τοῦτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Έρμέω 8 ἑωυτούς. ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσί αἶδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθεῖσι τὸν νεκρόν, καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήια εὖωχέονται, προχλαύσαντες πρῶτον· ἕπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῆ κρύ-

 αὐταὶ βούλονται: vgl. I 4 8.
 III 146 11. IV 145 21. VI 86 α 2.
 Xenoph. Anab. VII 2 38 der thrakische Häuptling Seuthes σοἰ δέ, ὦ Ξενοφῶν, xaì θυγατέρα δώσω xaì εἶ τίς σοι ἐστὶ θυγάτηρ ἀνήσομαι Θραχίφ νόμφ.

6. f. Vgl. zu IV 104 5. Cic. de off. II 25 (barbarum) compunctum notis Thraeciis. Dion Chrys. p. 233 τί δέ; ἐν Θράχη γέγονας; ἔγωγε. ἑώραχας οὖν ἐχεῖ τὰς γυναῖχας τὰς έλευθέρας στιγμάτων μεστάς χαί τοσούτω πλείονα έχούσας στίγματα χαὶ ποιχιλώτερα, ὄσφ αν βελτίους χαὶ ἐχ βελτιόνων δοχῶ-σιν; — χέχριται 'gilt' (IV 64 12. VII 16 a 1). Anthol. Pal. XII 171 χαι δ μιχοός Μυριέτης χέχριται το φιλέοντι χρόνος. - το αστικτον vertritt ein nicht vorhandenes abstraktes Substantiv, das nach Analogie von arafin u. ä. aorifin gelautet haben würde, an Bedeu-tung = rò $\mu\dot{\eta}$ *loriy3a.* Vgl. zu I 109 15. IV 35 7. VII 108 24. Doch kann es auch in kollektivischem Sinne verstanden werden (I 97 1). — $dq\gamma \delta \nu$, erg. $\gamma \eta s$, wie der Ggs. erheischt. Zur Sache vgl. II 167. Tacit. Germ. 14 nec arare terram aut exspectare annum tam facile persuaseris quam vocare hostem et vulnera mereri.

8. H. schrieb wohl τε χαί. Vgl. IV 103 ζώουσι δὲ ἀπὸ ληίης τε χαὶ πολέμου, u. zu c. 4 9.

7. 2. Aubrucov: vgl. VII 111 6.

3. $Aore \mu \nu \nu$, unter dem Namen Kórvs oder Korvrad die Edonen, andere als $Be\nu dis$ (Strab. p. 470). Vgl. auch IV 33 28. — $\pi doe \xi$ hier nicht 'aufser' (s. zu I 130 5), sondern = $\chi w o i s$. Nur die Fürsten haben diesen Kult, nicht auch die anderen Stammgenossen.

 ταφαί 'Bestattungsweisen'.
 Vgl. zu IV 60 1. — εὐδαίμοσι 'Reichen' (I 133 4).

2. παντοῖα, von jeglichen Tierarten.

8. προχλαύσαντες πρώτον: zu IV 145 3. Thuk, I 23 προέγραψα πρώτον. Vgl. II 40 προνηστεύσαντες θύουσι.

4. $\vartheta \alpha \pi \pi \epsilon \nu$ muſs, wie III 55 12. VII 228 1, = $\tau \alpha \phi \rho \nu$ $\pi \alpha \tau \alpha \sigma \pi \epsilon \nu \dot{\alpha} - \tau \dot{\alpha} \phi \rho \nu$ das aufnehmende $\chi \omega \mu \alpha \delta \dot{\epsilon} \chi \dot{\epsilon} \alpha \tau \tau \epsilon_{\varsigma}$ spricht. 'Die Thraken errichten,

ψαντες, χῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν 5 τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηίχων εἰσὶ αἴδε.

Τὸ δὲ πρὸς βορέω τῆς χώρης ἔτι ταύτης οὐδεὶς 9 ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς οἶτινες εἰσὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες [αὐτήν], ἀλλὰ [τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ιστρου] ἔρημος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ιστρου ἀνθρώπους 5 τοῖσι οὖνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῆ τοὺς δὲ ĩππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἄπαν τὸ σῶμα ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν,

nachdem sie die Leiche verbrannt oder auf andere Weise beerdigt haben, einen Grabhügel'. Dabei ist $\gamma \tilde{p} x g \dot{v} \psi a \nu \tau \epsilon_{s}$ appositionelle Erklärung zu $\tilde{\alpha} \lambda \lambda \omega_{s}$, auf andere Weise, nämlich Viel geläufiger ist dieser Gebrauch bei $\tilde{\alpha} \lambda \lambda c_{s}$ (zu I 193 15).

5 f. χέαντες steht hier statt χώ-σαντες (vgl. I 162 8. II 137. 11. IV 71 26. IX 85 14), nach dem Homerischen Gebrauch, der noch nicht wie die spätere Prosa Xéeer auf Flüssigkeiten beschränkt (Il. 786 σήμα θέ οι χεύωσιν, ζ 464 αλλά με τεθνεώντα χυτή χατά γαία χαλύπτοι u. s.). Annlich steht VII 115 όσον — συγχέουσι, neben VIII 71 συγχώσαντες την Σχιρωνίδα όδόν. $-\pi \alpha \nu \tau o i o \nu$: vgl. die vielartigen Kampfspiele zu Ehren des Patroklos II. ψ 262 ff. – μουνομαχήις geh. auch zu ἄεθλα; vgl. zu I 137 4. III 11 14. 'Wobei die gröfsten Preise für den Einzelkampf je nach seiner Bedeutung ausgesetzt werden', d. h. während die geringeren Preise für solche Kämpfe bestimmt sind, woran sich mehrere beteiligen (Rennen, Lauf, Sprung, Wurf), erhalten die Einzelkämpfer (im Ringen, Schwertkampf u. ä.), je nach der Schwierigkeit der Kampfesart, die gröfsten Preise.

7. alde st. adrau; zu I 187 2.

Das Land jenseits des Istros (c. 9. 10).

9. Die Worte tò πρòς βορέω τ. χ . ταύτης enthalten das mit Nachdruck vorangeschickte Objekt zu eiou - olzéoντες. - τῆς χώρης. Thrakien. - ἕτε, vom Raune, 'weiter',wie II 5 5. 8 15. IV 7 16. VI 53 7.

4. ἀπειρος, hinauf bis zu dem westöstlichen Lauf des Istros, den H. sehr weit nach Norden hinaufschiebt, so daſs der sūdöstlich gewendte Unterlauf weithin die Grenze zwischen Thrakien und Skythien bildet und jenes Land eine ungeheure Erweiterung nach Norden erfährt. S. über diese Vorstellung zu IV 99 1.

6. τοΐσι — εἶναι: vom Módus zu I 24 30. — Von diesen Σίγυνναι weißs sonst niemand, nur Apollon. Rhod. IV 320 setzt Σίγυννοι neben Θοήιξιν μιγάδες Σχύθαι in die Nähe der Donaumündungen. Dagegen berichtet Strabon p. 250 von einem kaukasischen Volksstamme: Σίγιννοι δὲ τάλλα μὲν περσίζουσιν, ἱππαρίοις δὲ χρῶνται μιχοῦς δασέσιν, ἄπερ ἱππότην ὀχέιν μὲν οὐ Ούναται, τέθιππα δὲ ζευγνύουσιν, in auffallender Übereinstimmung mit H.

7. Mydexp: s. VII 61 f. und zu III 84 5.

8. ἐπί 'bis zu' (Ι 193 17). ΙΙΙ 113 τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι χαὶ

μιχρούς δε και σιμούς και αδυνάτους ανδρας φέρειν, 10 ζευγνυμένους δε ύπ αρματα είναι δζυτάτους άρματηλατέειν δέ προς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δε τούτων τοὺς οῦρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίη. είναι δε Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δε οὖτοι Μήδων ἀποικοι γεγόνασι, ἐγώ μεν οὐκ ἔχω ἐπιφράσα-15 σθαι, γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῷ. σιγύννας δ' ὦν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπερ Μασσαλίης οἰκέοντες 10 τοὺς καπήλους, Κύπριοι δε τὰ δόρατα. ὡς δε Θρήικες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἰστρου, καὶ

έπὶ πῆχυν πλάτος. Wie dort πλάτος, so ist hier τὸ βάθος τῶν τριχῶν ein Accus. relationis, angeschlossen als λασίους.

10. δξυτάτους — ωλευτάτους. Xenoph. Eq. I 13 δξύτερον μάλλον άν τον ἕππον παρέχοιτο, Plut. Romul. 10 ταχεῖς οἱ ^Pωμαῖοι καὶ δξεῖς κέλερας ὑνομάζουσι:

12. ovgovs, 'Gebiet', fines (III 5 3). — 'Everoi, eig. severoi, daher bei Späteren 'Everoi, Ovéveros, Beveroi, lat. Veneti, salsen östlich in der Küstenebene von der Etsch bis zum Timavo, mit der Hauptstadt Patavium (Padua); von H. zu der illyrischen Nation gerechnet (I 196 2), erst später von den paphlagonischen 'Everoi bei Homer (II. & 852) hergeleitet. Von diesen scheidet sie mit Absicht der Zusatz röv év röj 'Adgin. Die Veneti in Gallien und Germanien kannte H. wohl noch nicht.

15. Vgl. IV 195 8. — ό μαχοός χοόνος, wie I 32 έν γὰς τῶ μαχοῷ χοόνῷ πολλὰ μὲν έστὶ ἰδεῖν τὰ μή τις ἐδέλει. Soph. Ai. 646 ἅπανδ' ὁ μαχοὸς κὰναρίθμητος χοόνος φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κούπτεται, Phil. 305 πολλὰ γὰς τάδε Ἐν τῷ μαχοῷ γένοιτ' ἂν ἀγδο μαχοὸς αἰών, Aschyl. Prom. 450 τὸν μαχοὸν χρόνον, 1214 ai μα**χραί** ήμέραι. Immer mit dem Artikel, weil die Zeit, in ihrem ganzen Umfange genommen, als eine bestimmte bekannte Größse angesehen wird. Ähnlich das häufige δ πας χρόνος für die ganze Zukunft (III 65 38. IV 187 11. VIII 140 α 12. IX 78 3. 106 11) oder die ganze Vergangenheit (VI 123 4. IX 27 6).

16. $\Delta i\gamma vis, Ligures, noch VÍI$ 165 7 erwähnt, besafsen in ältererZeit die Küstenlandschaften zu beiden Seiten der Seealpen bis zu denPyrenaeen, wurden aber später aus $Gallien ganz verdrängt. — <math>\check{\alpha}\nu\omega$, in den Alpen. Der Zusatz auch wegen VII 72 5. Es scheinen die $\Sigma\dot{\alpha}\lambda ves$ (Salluvii) gemeint (Strab. p. 203). Zu $\check{\alpha}\nu\omega$ $\dot{v}\pi\dot{e}$ vgl. VIII 52 $\check{\epsilon}\mu\pi\rho\sigma\sigma\vartheta\epsilon$ $\pi\rho\phi$, IX 93 $\dot{\alpha}\pi\dot{\sigma}$ $\tau\eta\bar{s}$ $\pi\dot{\rho}\lambda\nu\rhos$ $\dot{\epsilon}x\dot{\alpha}s$.

17. Arist. Poet. 21 tò $\sigma i \gamma v v \sigma v$ $K v \pi \varrho i \sigma s \mu i v x v \dot{\varrho} v \sigma v$, $\dot{\eta} \mu i v d \dot{\epsilon}$ $\gamma \lambda \dot{w} \tau \alpha$. Das Wort kam in diesem Sinne bei den späteren Hellenen in allgemeinen Gebrauch, schwankte aber in Form und Schreibung ($\sigma - \gamma \dot{v} \eta \sigma$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v \mu v \sigma v$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v v r \sigma$, $\sigma i \gamma v \mu v \sigma v$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v v r \sigma$, $\sigma i \gamma v \mu v \sigma v$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v r v \sigma$, $\sigma i \gamma v \mu v \sigma v$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v r v \sigma$, $\sigma i \gamma v \mu v \sigma v$, $\sigma i \gamma v v r \alpha$, $\sigma i \gamma v r v \sigma$, $\sigma i \gamma v u m$.). Die ganze Notiz ist verdächtigt worden, wird aber durch das eigentümliche $\sigma'' \omega i \gamma'$ ('soviel aber weißs ich daßs . . .' und die Berufung des Schol. Plat. p. 384 geschützt: $\sigma i \gamma v r v \sigma \delta \dot{\epsilon} i \sigma i \dot{\xi} v \sigma r \delta v$ $\delta \phi o v \cdot \pi \alpha \dot{\zeta} 'H \phi \sigma \delta \sigma i v \delta \dot{\epsilon} i \sigma \delta \delta \delta \sigma i - d \eta \sigma \sigma v \dot{\alpha} \dot{\sigma} \sigma r v \sigma v$.

γὰρ ζῷα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα ἀλλά μοι τὰ 5 ύπὸ τὴν ἄρχτον ἀοίχητα δοχέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μέν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται τὰ παραθαλάσσια δ' ών αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

— E —

Δαρεΐος δε ώς διαβάς τάχιστα τον Έλλήσποντον άπί-11 κετο ές Σάρδις, έμνήσθη της έξ Ιστιαίου τε του Miλησίου εδεργεσίης χαὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω, μεταπεμψάμενος δε σφέας ες Σάρδις εδίδου αθτοϊσι αίρεσιν. ό μεν δή Ιστιαΐος, ατε τυραννεύων της 5 Μιλήτου, τυραννίδος μέν οὐδεμιῆς προσεχρήιζε, αἰτέει δε Μύρχινον την Ηδωνών βουλόμενος εν αὐτη πόλιν κτίσαι. οἶτος μέν δη ταύτην αίρέεται, ό δε Κώης, οἶά τε οδ τύραννος δημότης τε έών, αλτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οδτοι μέν χατό τὰ 12

10. 3. tò $\pi \rho o \sigma \omega \tau i \rho \omega$, adverbial (I 105 4. III 45 5). Vgl. die skythische Angabe IV 7.

6. τα ύπο την αρχτον, terrae sub septentrionibus positae. Der Akku-sativ wegen der Bedeutung 'unter — hin', wie II. ε 27 δσσοι ξασιν ύπ' ήῶ τ' ἡέλιόν τε. Η 124. 127 οἰχήματα ύπὸ γῆν, VI 187 χώρην τὴν ύπὸ τὺν Ύμησσὺν ἐοῦσαν, VII 114 11. Vgl. auch VII 108 4. IX 96 10.

Dareios' Dankbarkeit (c.11). Päonen nach Asien übergesiedelt (c. 12-16).

11. S. IV 143.

2 f. TE hinter 'Istraiov gestellt, als sollte the everytains auch für Koës gelten; da aber für diesen das besondere the nagaivéoios folgt, hätte τe eigentl. hinter $\tau \eta s$ stehen sollen. S. zu I 207 35. Zur Sache s. IV 137 ff. 97.

6. τυραννίδος - προσεχρήιζε: vgl. zu c. 20 1. 7. την Ηθωνών, sc. χώρην (c.

126 6, vgl. c. 23 6). Ebenso c. 124 10 την Ηδωνών. Vgl. VII 114 έν Ἐννέα ὁδοῖσι τἦσι ἘΗθωνῶν. Es war die Gegend zwischen dem Prasias-see und Pangäon-geb., reich an Schiffshölzern und Silberminen. Seit des Aristagoras verunglückter Unternehmung (c. 126) fiel sie wieder an die Edonen, in deren Besitz sie nebst der Stadt gleichen Namens noch im J. 424 war (Thuk. IV 107). Wie trefflich Histiãos gewählt, bewiesen später die Athener durch die Gründung von Amphipolis in eben dieser Gegend. S. c. 23 12.

9. $\tau\epsilon \ ov - \tau\epsilon = ov \tau\epsilon - \tau\epsilon$, 'kein Tyrann sondern ein gemeiner Mann' (Ι 59 32). Das Hyperbaton τε ού statt ούτε, wie c. 42 ην τε ού φρε-νήρης απομανής τε, VII 10α εμοί τε οίχ έπείθετο στρατευσάμενός $\tau \epsilon - \dot{\alpha} \pi \eta \lambda \vartheta \epsilon$. Umgekehrt I 33 2. VIII 94. 8.

12. τελεωθέντων, sc. τούτων; vgl. zu l 126 27. – xarà rá = zarà ravra rá, nach Myrkinos und Mytilene; vgl. I 92 21.

11

είλοντο ἐτφάποντο, Δαφείον δὲ συνήνεικε πρηγμα τοιόνδε ἰδόμενον ἐπιθυμησαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζω Παίονας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιησαι ἐς την ᾿Λσίην ἐκ της Εὐ-5 φώπης. ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης ἄνδφες Παίονες, οι ἐπείτε Δαφείος διέβη ἐς την ᾿Λσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυφαννεύειν ἀπικνέονται ἐς Σάφδις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαφείον πφοκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Αυ-10 δῶν ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες την ἀδελφεὴν ὡς είχον ἄφιστα, ἐπ' ὕδωφ ἔπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῆ κεφαλῆ ἔχουσαν καὶ ἐκ τοῦ βφαχίονος ἴππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λίνον. ὡς δὲ παφεξήιε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ Δαφείω ἐγένετο· οὕτε γὰφ Πεφσικὰ ἦν οὕτε Λύδια τὰ 15 ποιεύμενα ἐκ τῆς γυναικός, οῦτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς ᾿Λσίης

ούδαμῶν. ἐπιμελὲς δὲ ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει χελεύων φυλάξαι ὄ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. οι μὲν δὴ ὅπισθε εἴποντο· ἢ δὲ ἐπείτε ἀπί– χετο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ἦρσε τὸν ἵππον, ἄρσασα δὲ χαὶ

3 f. ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι ποιῆσαι, drei voneinander abhängige Infinitive, wie c. 80 δοπέω ἡμῶν Λἰγνητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χοῦσαι τιμωρηήρων γενέσθαι, wo δέεσθαι του χοῆσαι, von jenem aber γενέσθαι abhängt. VII 16 α διοδάσκειν τὴν ψυχὴν πλέον τι δίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος. — ἀνασπάστους: zu III 93 7.

5. $\tilde{\eta}\nu$, an das nächste Subjekt angeschlossen, wie ll. η 386 $\dot{\eta}\nu\dot{\omega}$ - $\gamma\epsilon\iota$ Hoi $\alpha\mu\dot{\sigma}\varsigma$ $\tau\epsilon$ zai ällot Towes à $\gamma\alpha\nu\dot{\sigma}i$, und nicht selten bei Attikern, zumal bei Vortritt des Verbs. S. I 26 6. IX 57 10. — Hi $\gamma\rho\eta\varsigma$, eig. ein karischer Name (VII 98 8. Xenoph. An. I 2 17 u. s.).

 μεγάλην — εὐειδέα wie I 112
 Nikolaos Damaskenos Fr. 71
 Müll. erzählt einem älteren Autor (Xanthos?) nach, wie unter König Alyattes ein Mann aus dem thrakischen Mysien sich mit seiner Familie bei Sardis niedergelassen, und der König (eben wie Dareios), über die dreifache Thätigkeit der Frau erstaunt, sich nach ihrer Herkunft erkundigt und sich darauf vom König Kotys eine Schar solcher Thraken zur Übersiedlung nach Asien erbeten habe. — φυλάξαντες = έπιτηφήσαντες.

9. προχατιζόμενον, als Richter (I 14 14).

11. $i \pi i \tau \tilde{p}$: unten 21 in gleichem Sinn $i \pi i \tau \tilde{\gamma}_{S}$. Vgl. über Ähnliches zu V 44 14. VI 137 7. VII 35 12. 38 7. 55 2.

13. $\lambda \lambda \omega \vartheta o v \sigma \alpha \nu \lambda i \nu o \nu$, mit der Spindel in der Hand (22). — $\epsilon \pi \iota$ - $\mu \epsilon \lambda \dot{\epsilon}_{\varsigma}$ — $\epsilon \gamma \dot{\epsilon} \nu \epsilon \tau o$ 'erregte die Aufmerksamkeit des Dareios'. Vgl. zu I 89 1.

15 f. πρός — οὐδαμῶν 'nach keines asiatischen Volkes Art'. (Statt τῶν ist wohl ἄλλων zu lesen.)

17. ὅ τι χρήσεται τῷ [§]ππω, quid factura esset equo.

19. 708 tor 5ππον 5 έστιν έπότιζεν. Eustath. zu Il. 3 187, Noch VII 109 14.

τὸ ἄγγος τοῦ ῦδατος ἐμπλησαμένη τὴν αὐτὴν ἱδὸν πα- 20 ρεξήιε, φέρουσα το ύδωρ έπι της χεφαλης χαι έπέλχουσα έχ τοῦ βραχίονος τὸν Ιππον χαὶ στρέφουσα τὸν ἄτραχτον. <u>θωμάζων</u> δε ό Δαρείος τά τε ήχουσε έχ τών 13 καιασκόπων καὶ τὰ αὐτὸς ὄρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευσε έωυτῷ ἐς ὄψιν. ώς δὲ ἄχθη, παρησαν καὶ οἱ ἀδελφεοί αθτης ού κη πρόσω σκοπιήν έχοντες τούτων. είρωτώντος δε του Δαρείου όποδαπή είη, ξφασαν οί νεηνί- 5 σχοι είναι Παίονες χαὶ ἐχείνην είναι σφέων ἀδελφεήν. δ δ' αμείβετο, τίνες δε οι Παίονες ανθρωποι είσι και χοῦ γῆς οἰχημένοι, χαὶ τι χεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. οι δέ οι ξφραζον ώς έλθοιεν μέν έκεινο δώσοντες σφέας αθτούς, είη δε ή Παιονίη επί τῷ Στου- 10 μόνι ποταμῷ πεπολισμένη, δ δὲ Στουμών οδ πρόσω του Έλλησπόντου, είησαν δε Τευχρών τών έχ Τροίης άποιχοι. οι μέν δή ταῦτα έχαστα έλεγον, δ δε εἰρώτα εί και πάσαι αυτόθι αι γυναϊκες είησαν ούτω έργάτιδες.

13. 4. σχοπιὴν ἔχοντες 'der Warte pflegend', 'belauernd', φυλάσσοντες, nach Od. 3 302 ἠέλιος γάρ οἱ σχοπιὴν ἔχεν.

πιὴν ἔχεν. 5. ὁποδαπή: die Analogie der verwandten Formen (χοῦος, ϫόσος, ὁχόσος u. a.) fordert ὁχοδαπή; aber die Hss. zeugen hier u. VII 218 10. IX 16 14 für die Labialis.

7 ff. $\delta \epsilon$ knüpft die weitere Frage an die frühere Antwort $\epsilon l \nu \alpha \epsilon$ II $\alpha \epsilon$ - $\sigma \nu \epsilon \epsilon$, 'wer denn aber die P. seien? Zu der dreifachen Frage vgl. I 35 9. III 156 5. IV 145 10 ff. $-\epsilon t \delta a$ $\lambda \delta \sigma \epsilon \epsilon \nu$, Indikativ u. Optativ parallel, wie I 86 28. 117 10 ff. II 160 20. III 140 16. V 31 3 ff. 97 8 ff. VI 3 2. VII 151 9. 208 2. 233 10. VIII 26 6. IX 38 12. 54 8. Umgekehrt VII 5 16. $- x \epsilon \tilde{\iota} \nu \sigma \epsilon$ bez. hier das dem Fragenden nähere Subjekt, die $\nu \epsilon \eta \nu i \sigma \sigma \sigma$, wie gleich 9 u. VI 69 9. — Die Antworten folgen in umgekehrter (chiastischer) Reihe als die Fragen.

11. πεπολισμένη = ολαμένη, ολασμένη. Strabon p. 364 την Δαχωνικήν Ηφακλείδας διελείν είς έξ μέρη καὶ πολίσαι τὴν γώραν. Sonst von Städteanlagen (IV 108 3).

12 f. Vgl. die römische Äneassage und IV 191 5. Nur knüpft die päonische Tradition nicht an die Zerstörung Trojas an, sondern an den vortroischen Zug der Teukren und Mysen nach Europa (VII 20 11 ff.), die eine Kolonie am Strymon zurückließen, während die bis dahim dort ansässigen Thraken nach Asien zogen (Bithyner, VII 75). Die Päonen stellten sich hiermit dem Dareios als seine altverpflichteten Unterthanen vor. — ταῦτα ἔχαστα 'dies alles', macht die umständliche Genauigkeit des Berichtes bemerklich. Vgl. I 107 9. Ill 134 32. V 91 7. VI 61 18. VII 43 8. Od § 362 θυμόν δρινες Ταθτα Έχαστα λέγων, δσα δη πάθες ηδ δσ αλήθης. Thukyd. VI 93 ξπερρώσθησαν διδάξαντος ταῦτα ἕχαστα αὐτοῦ χαὶ νομίσαντες παρά τοῦ σαφέστατα είδότος άχηχοέναι.

14. xαì πασαι 'álle', nicht blofs ihre Schwester. S. zu I 57 11.

15 οι δέ και τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν αὐτοῦ 14 γάρ ῶν τούτου είνεχα χαὶ ἐποιέετο. ἐνθαῦτα Δαρείος γράφει γράμματα Μεγαβάζω, τὸν ἔλιπε ἐν τῆ Θρηίκη στρατηγόν, έντελλόμενος έξαναστησαι έξ ήθέων Παίονας καὶ παρ' ἑωυτόν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα τε 5 και τας γυναϊκας αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων την αγγελίην έπι τον Ελλήσποντον, περαιωθείς θέ διδοϊ τὸ βυβλίον τῷ Μεγαβάζω. ὅ δὲ ἐπιλεξάμενος καὶ λαβών ήγεμόνας έκ της Θρηίκης έστρατεύετο έπι την 15 Παιονίην. πυθόμενοι δε οι Παίονες τους Πέρσας επί σφέας λέναι, άλισθέντες έξεστρατεύσαντο πρός θαλάσσης, δοχέοντες ταύτη επιχειρήσειν τούς Πέρσας εμβάλλοντας. οι μέν δη Παίονες ήσαν ετοιμοι τον Μεγαβά-5 ζου στρατόν επιόντα ερύχειν οι δε Περσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας χαὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολήν φυλάσσοντας, έχοντες ήγεμόνας την άνω όδον τράπονται, λαθόντες δε τούς Παίονας εσπίπτουσι ες τὰς πόλιας αὐτῶν ἐούσας ἀνδρῶν ἔρήμους· οἶα δὲ κει-10 νησι επιπεσόντες εθπετέως κατέσχον. οι δε Παίονες ώς έπύθοντο έχομένας τὰς πόλιας, αὐτίχα διασχεδασθέντες χατ' έωυτούς εχαστοι έτράποντο χαί παρεδίδοσαν σφέας

αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι. οὕτω δη Παιόνων Σιριοπαίονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης

16. τούτου είνεχα, damit Dareios sie darum befragte.

14. 3. έξαναστῆσαι ἐξ ἡθέων, wie I 15 5.

3. iππεύς, ein sog. άγγαρος. S. VIII 98.

7. ἐπιλέγεσθαι 'lesen'. ἀναγινώσχειν hat H. dafür noch nicht.

15. 6 f. Von Abdera westwärts ging dis Strafse über Skaptesyle und Daton (VI 46. IX 75), längs der Küste und südlich vom Pangäon, durch das Gebiet der Pieren an die Mündung des Strymon; eine Zweigstrafse aber wandte sich nordwärts über das Symbolon-geb. durch die sapäischen Pässe (Philippi) und führte, die Nordseite des Pangäon entlang, durch die Sitze der päonischen Doberen und Päoplen an den Strymon. Die Küstenstraßse war durch Kastelle geschützt, die Bergstraßse durch ihre Lage. S. VII 112 f. — $\varphi \nu \lambda \dot{\alpha} \sigma \sigma \sigma \tau \alpha S$ neben $\sigma \nu \nu \alpha \lambda i \sigma \beta \alpha i$, wie VIII 40 13.

12. xat' έωυτους έχαστοι, jeder Stamm nach seiner Heimat und seinen Wohnorten. Vgl. c. 12 1. 13. Σιριοπαίονες, nach ihrer Hptst. Σίρις (VIII 115 17) benannt, wohnten am Ostufer des unteren Strymon, oberhalb des Prasias-sees. Steph. Byz. v. Σίρις. έστι καί Σίρις έν Παιονία, ής το έθνικον από της γενικής Σιριοπαίονες.

14. Παιόπλαι, nördl. vom Pan-

- E ---

έξ ήθέων έξαναστάντες ήγοντο ές τὴν ᾿Ασίην. οἱ δὲ περί 16 τε Πάγγαιον ὄρος [καὶ Δόβηρας καὶ ᾿Αγριᾶνας καὶ Ὅδομάντους] καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα σửκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῆ λίμνη κατοικημένους ἐξαιρέειν ὦδε. ἴκρια 5 ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἐν μέση ἑστήκεε τῆ λίμνη, ἔσοδον ἐκ τῆς ήπείρου στεινὴν ἔχοντα μιῆ γεφύρη. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῆ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμφ χρεώμενοι ἱστᾶσι τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ 10 ὄρεος τῷ οὕνομα ἐστὶ Ὅρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναϊκας. οἰκέουσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων

gaon bis zum Strymon (VII 113). – *Hocauics Liawy*, der große fischreiche See, zu dem sich der Strymon, oberhalb von Amphipolis, erweitert, j. Terkino-see.

15. ξς την 'Ασίην: Genaueres c. 98 7.

16. 2 ff. Das Pangäon-geb. lag in dem vom Strymon, dessen Nebenflufs Angites (VII 113) und dem Meere begrenztenRaume und reichte ostwärts bis zum Symbolon-geb. (Philippi). — περί Π. όρος 'an und auf dem Pangäon-gebirge', περί την λίμνην την Πρ. 'um und in dem Prasias see', wie II 94 of περί τα έλεα οἰχέοντες, ΙΙ. β 757 οἶ περὶ Πηνειών χαὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον Naieozov. Wären die eingeklammerten Worte echt, so würden solche päonische Stämme bezeichnet, welche in der Nähe der Δύβηρες 'Αγριᾶνες und 'Οθόμαντοι wohnten, und es wären chorographische und ethnographische Grenzen verbunden, wie z. B. bei Strabon p. 440 είς την δρεινήν - την περί Πίνδον zai 'A9aµãvas zai Aúlonas. Aber von jenen drei Völkern sind die Δόβηφες (am Pangãon, zu VII 113 2) und die' Ayquaves (an den Strymon-quellen; Thuk. II 96. Strab. p. 331, 36 ff. u. a.) selber päonisch. Nur die 'Οδόμαντοι (auch -ντες) sind ein thrakisches Volk (zwischen Strymon und Nestos, VII 112. Thuk II 101 u. a.).

5. rods $i\nu \tau \tilde{\eta} \lambda i \mu \nu \eta$ sind die eben genannten Bewohner des Sees. $i\xi \alpha_i o \dot{\epsilon} i \nu = i\xi \alpha_i o \tau \dot{\alpha} \alpha_i$ $i\xi \dot{\eta} \partial \dot{\epsilon} \omega \nu$ (c. 15 15), 'vertreiben'. Ebenso I 176 1. VII 106 10. — $\omega \delta e$ gehört zu xaroix ημένους. Falls nicht davor xaroix ημένους. Falls nicht I 69 xa dy μας ix των λογίων, xady ας δè ωδε.

9 f. to à $\rho x a \delta v$ vor alters, ursprünglich' (I 56 9), = $a \rho x h \delta v$. - $\mu \epsilon t a \delta \epsilon$, post autem, als würde $\epsilon \nu \delta \mu \omega \sigma v$ i $\sigma t a \sigma v \delta \epsilon$ folgen. $x o \mu i \zeta o \nu \tau \epsilon \varsigma$, weil $\delta \gamma \alpha \mu \epsilon \omega \nu$ kollektivisch ist.

11. Όρβηλος, die zwischen Strymon und Nestos südwärts ziehenden Abzweigungen des Skomiosgebirges. Dals H. nicht das Pangäon nennt, erweift dals nur der nordöstliche Teil des Sees in der beschriebenen Weise bewohnt war. — *κατά γυναϊκα έκάστην*, so oft er eine Frau heimführt, bei jeder Heirat. IV 176 κατ' άνδρα έκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται.

13. τοιοῦτον τρόπον wird durch das fg. participiale Satzglied erklärt.

- 15 ἕχαστος έπὶ τῶν ἰχρίων χαλύβης τε ἐν τῆ διαιτᾶται χαὶ Φύρης χαταπαχτῆς διὰ τῶν ἰχρίων χάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῷ, μὴ χαταχυλισθῆ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἴπποισι χαὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς· τῶν δὲ πλῆθος ἐστὶ τοσοῦτο ῶστε, δταν τὴν θύρην τὴν χαταπα-20 χτὴν ἀναχλίνη, χατιεῖ σχοίνῷ σπυρίδα χεινὴν ἐς τὴν λίμνην, χαὶ οὖ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχών ἀνασπῷ πλή-
- ρεα ίχθύων. τών δὲ ίχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς χαλέουσι πάπραχάς τε χαὶ τίλωνας.
- 17 Παιόνων μέν δη οἱ χειρωθέντες ηγοντο ἐς την ²Ασίην. Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οῦ μετ αὐτὸν ἐχεῖνον ἦσαν δοχιμώτατοι ἐν τῷ στρατο-5 πέδῳ· ἐπέμποντο δὲ οὖτοι παρὰ ²Αμύντην αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὅδωρ Δαρείω βασιλέι. ἔστι δὲ ἐχ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς την Μακεδονίην.

Vgl. I 131 1. II 2 9. 3 5. 143 16. III. 137 19. V 33 12. VI 53 2. VII 36 3. 127 3. IX 8 4. 68 6. 82 18. — χρατέων 'im Besitze'.

15. χαταπαχτή 'fest einfügbar', nach Sinn und Form (st. -πηχτή) verdächtiges Wort. Die Sache fordert 'Fallthür'. Reiske vermutete χαταροαχτῆς; näher liegt χατεπαχτῆς 'niederwärts schließbar'. (θύραν ἐπάγειν 'schließen', Pollux X 25).

18. Athenãos p. 345 e οἰδα δὲ καὶ τοὺς περὶ Μόσσυνον τῆς Θράκης βοῦς, οῦ ἰχθῦς ἰσθίουσι παραβαλλομένους αὐτοῖς εἰς τὰς φάτνας, woraus sich der Name der Ansiedlung ergiebt. (μόσσυνες od. μόσσυνοι hielsen auf Pfählen gebaute Häuser.)

20 f. ἀναχλίνη, sc. ὁ χρατίων τῆς χαλύβης. Zu I 195 4. — χατιέι χαι οὐ: strenger wäre χατείς — οὐ.
— Die Lebensweise dieses päonischen Stammes hat überraschende Ähnlichkeit mit derjenigen einer vorhistorischen Bevölkerung an den Ufern der Seen auf beiden Seiten der Alpen, deren Dasein in zahlreichen Pfahlbauten und mannigfachen Gerätschaften rohester Art in den letzten Jahrzehnten wiedererkannt worden ist. Ob diese Päonen ein Rest jenes Urvolkes seien, der mit seiner elementaren Kultur sich zufällig bis in so späte Zeit erhalten, ist vorläufig nur Vermutung.

Persische Gesandtschaft am makedonischen Königshofe (c. 17-22).

hofe (c. 17-22). 17. 2 f. Die zeitliche Folge dieser Ereignisse ist nicht zu streng zu nehmen. Vgl. zu III 127 2. 150 1. IX 77. 1.

4. ἐχείνον, den Megabazos. S. zu II 136 15.

5. ' $A\mu \dot{\nu} \tau \eta \nu$, den 6. König der Temeniden-dynastie nach H. (VIII 139). Auffälig daßs ó Mazedórwar $\beta \alpha \sigma \iota \lambda \epsilon \dot{\sigma} \kappa \sigma \sigma \kappa$, auch unten 9 bei ' $\lambda \dot{\epsilon} \dot{\epsilon} \alpha \sigma \delta \sigma \sigma \kappa$, obgleich beide bislang nicht erwähnt sind.

7. σύντομος, erg. όδός. Xenoph.

πρώτον μέν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον ἐξ οδ ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου ᾿Λλεξάνδρφ ἡμέρης ἑχάστης ἐφοίτα, μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον χαλεό- 10 μενον ὄρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μαχεδονίη. οἱ ὧν Πέρ-18 σαι οἱ πεμφθέντες οἶτοι παρὰ τὸν ᾿Λμύντην ὡς ἀπίχοντο, αἴτεον ἐλθόντες ἐς ὅψιν τὴν ᾿Λμύντεω Δαρείφ βασιλέι γῆν τε χαὶ ὕδωρ. ὅ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου χαί σφεας ἐπὶ ξείνια χαλέει, παρασχευασάμενος δὲ δεῖπνον 5 μεγαλοπρεπὲς ἐδέχετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε. ,,ξεῖνε Μαχεδών, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσησι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε χαὶ τὰς παλλαχὰς χαὶ τὰς χουριδίας γυναῖχας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, 10

Hell. VII 2 13 την σύντομον πρός τούς Πελληνέας αφικέσθαι. zágra nachgestellt, wie IV 76 9. 32 6. 67 25. IX 109 17; vgl. zu III 55 12. — Maxedovinv, nicht die Landschaft im älteren und engeren Sinne (Maxedoris, VII, 1276), zwischen den Flüssen Axios und Haliakmon, sondern das Temenidenreich, das unter Alexandros I, schon Mygdonien und Bisaltien östlich vom Axios begriff und an den unteren Strymon (Thuk. II 99), also unmittelbar an den Prasias-see reichte. Für H.'s Zeit wäre demnach ην statt for, genauer gewesen; vgl. zu I 179 13.

8. Štrab. p. 331, 34 τὸ Παγγαῖον ὄρος χρυσεία καὶ ἀργυρεία ἐχει μέταλλα καὶ ἡ πέραν καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ Στουμόνος ποταμοῦ μέχρι Παιονίας. Vgl. VI46. VII 112. IX 75. Die Gegend lag in Bisaltien und muſs von Alexander nach 480 (ὕστερον τούτων) erobert sein (vgl. VIII 116), was auch Münzen bestätigen (Eckhel. doct. num. II 69. 83).

10. ἐφοίτα, redibat (III 90 17). — Δύσωφον ὄφος, sonst nicht genannt, aber jedenfalls nicht weit vom untern Strymon zu suchen.

11. ύπερβάντα είναι abh. von einem aus έστι σύντομος χάφτα (6)

Herodot III. 5. Aufl.

vorschwebenden $\pi \alpha \varrho \epsilon j \epsilon \sigma \tau \epsilon$. Äbnlich I 104 6, aber mit dem Dativ des Particips.

18. 4 f. te ldidov — xai xalées: vgl. c. 44 avotoatevésodai te xai avréléir, 77 avµbállovoi te — xai nollų ėxoätnaar, 74 8. 120 5. VI 41 9. VII 42 9. IX 3 8. 64 8 u. s. — ididov 'versprach zu geben' (VI 108 7. IX 109 15). Es kam erst später zur wirklichen Unterwerfung; s. VI 44 5. — xalées ini ξείνια 'zu einem Gastmahle laden, gastlich bewirten', ξεινίζευν (11); so II 117 6. VI 34. 11. IX 16 3. 89 3. Verschieden IV 154 13.

6. φιλοφοόνως, mit aufrichtiger Herzlichkeit. Der spätere Verrat war die Folge ihrer Ungebühr.

7. $d\pi d$ $\delta \epsilon i \pi \nu o v$ $\ell \nu \ell \nu \sigma v \tau o$: zu I 126 13. — $\delta \epsilon a \pi i \nu \epsilon i \nu = \delta \epsilon a \mu u \lambda - \lambda a \sigma \sigma a$ $\ell \nu$ $\pi \delta \tau \omega$ Pollux VI 19, sei es durch gegenseitiges Zutrinken oder durch Reihentrinken. Vgl. IX 16 12 und I 133 $\delta \nu \omega$ xaora προσzécata (Πέφσαι). Also beim Zechen nach dem Mahle.

10. χουφιδίας, wie I 135 7. Anders Plut. mor. 618 τολς Πέφσας δοθώς φασι μη ταϊς γαμεταϊε άλλα ταϊς παλλαχίσι συμμεθόσχςσθαι χαι συνορχίωθαι. 15 οδ δε και τοῦτο εφασαν προθύμως οῦτω ἔχειν αὐτοῦ
14 γὰρ ῶν τούτου εἶνεκα και ἐποιέετο. ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα Μεγαβάζω, τὸν ἕλιπε ἐν τῆ Θρηίκη στρατηγόν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἠθέων Παίονας και παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν και αὐτοὺς και τὰ τέκνα τε 5 και τὰς γυναῖκας αὐτῶν. αὐτίκα δε ἱππεὺς ἕθεε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, περαιωθεὶς ὅὲ δι-δοῖ τὸ βυβλίον τῷ Μεγαβάζω. δ δὲ ἐπιλεξάμενος και λαβών ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρφίκης ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν
15 Παιονίην. πυθύμενοι δε οἱ Παίονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἁλισθέντες ἔξεστρατεύσαντο πρὸς θαβάλ-

λοντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἶσαν ἕτοιμοι τὸν Μεγαβά-5 ζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύχειν· οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας τὴν ἄνω ὅδὸν τράπονται, λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἶα δὲ κει-

10 νῆσι ἐπιπεσόντες εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι. οῦτω δὴ Παιόνων Σιριοπαίονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης

16. τούτου είνεχα, damit Dareios sie darum befragte.

14. 3. έξαναστῆσαι έξ ήθέων, wie I 15 5.

3. iππεύς, ein sog. άγγαρος. S. VIII 98.

7. ἐπιλέγεσθαι 'lesen'. ἀναγινώσχειν hat H. dafür noch nicht.

15. 6 f. Von Abdera westwärts ging dis Straßse über Skaptesyle und Daton (VI 46. IX 75), längs der Küste und südlich vom Pangäon, durch das Gebiet der Pieren an die Mündung des Strymon; eine Zweigstraßse aber wandte sich nordwärts über das Symbolon-geb. durch die sapäischen Pässe (Philippi) und führte, die Nordseite des Pangäon entlang, durch die Sitze der päonischen Doberen und Päoplen an den Strymon. Die Küstenstraße war durch Kastelle geschützt, die Bergstraße durch ihre Lage. S. VII 112 f. — $\varphi \nu \lambda a \sigma \sigma \sigma \tau \alpha \sigma$ neben $\sigma \nu \nu$ $a \lambda i \sigma \beta \alpha \nu$, wie VIII 40 13.

12. χατ' έωυτους έχαστοι, jeder Stamm nach seiner Heimat und seinen Wohnorten. Vgl. c. 12 1. 13. Σιριοπαίονες, nach ihrer

13. $\Sigma_{i \rho i \sigma \pi a i \sigma \nu \epsilon \varsigma}$, nach ihrer Hptst. $\Sigma_{i \rho i \varsigma}$ (VIII 115 17) benannt, wohnten am Ostufer des unteren Strymon, oberhalb des Prasias-sees. Steph. Byz. v. $\Sigma_{i \rho i \varsigma}$. $\varepsilon_{i \sigma i}$ xai $\Sigma_{i \rho i \varsigma}$ $i \nu$ Haiovia, \tilde{j}_{ς} to $i \beta \nu i x \delta \nu$ and t \tilde{j}_{ς} $\gamma \nu \nu x \tilde{j}_{\varsigma}$ to $i \beta \nu i x \delta \nu$ and t \tilde{j}_{ς} $\gamma \nu \nu x \tilde{j}_{\varsigma}$ $\Sigma_{i \rho i \sigma n} a i \sigma \nu \epsilon \varsigma$.

14. Παιόπλαι, nördl. vom Pan-

έξ ήθέων έξαναστάντες ήγοντο ές την Ασίην. οἱ δὲ περί 16 τε Πάγγαιον ὄρος [καὶ Δόβηρας καὶ Αγριᾶνας καὶ Όδομάντους] καὶ αὐτην την λίμνην την Πρασιάδα σὖκ ἐχειρώθησαν ἀρχην ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῆ λίμνη κατοικημένους ἐξαιρέειν ὦδε. ἴκρια 5 ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἐν μέση ἑστήκεε τῆ λίμνη, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινην ἔχοντα μιῆ γεφύρη. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοικῆ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμφ χρεώμενοι ἱστᾶσι τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ 10 ὄρεος τῷ οὔνομα ἐστὶ "Ορβηλος, κατὰ γυναῖκα ἑκάστην ἡ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναϊκας. οἰκέουσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων

gåon bis zum Strymon (VII 113). – *Hoaaude Liany*, der große fischreiche See, zu dem sich der Strymon, oberhalb von Amphipolis, erweitert, j. Terkino-see.

15. ές την 'Ασίην: Genaueres c. 98 7.

16. 2 ff. Das Pangäon-geb, lag in dem vom Strymon, dessen Nebenflufs Angites (VII 113) und dem Meere begrenztenRaume und reichte ostwärts bis zum Symbolon-geb. (Philippi). — περί Π. δρος 'an und auf dem Pangäon-gebirge', περί την $\lambda i \mu \nu \eta \nu \tau \eta \nu \Pi \rho$. 'um und in dem Prasias see', wie II 94 οἱ περὶ τὰ έλεα οίχέοντες, ΙΙ. β 757 οθ περί Πηνειών χαι Πήλιον είνοσίφυλλον Naisozov. Wären die eingeklammerten Worte echt, so würden solche päonische Stämme bezeichnet, welche in der Nähe der Δόβηρες Ayoraves und 'Odomartor wohnten, und es wären chorographische und ethnographische Grenzen verbunden, wie z. B. bei Strabon p. 440 είς την δρεινήν - την περί Πίνδον χαι 'Αθαμάνας χαι Δύλοπας. Aber von jenen drei Völkern sind die Δόβηφες (am Pangäon, zu VII 113 2) und die' Ayquaves (an den Strymonquellen; Thuk. II 96. Strab. p. 331, 36 ff. u. a) selber päonisch. Nur

die 'Οδόμαντοι (auch -ντες) sind ein thrakisches Volk (zwischen Strymon und Nestos, VII 112. Thuk II 101 u. a.).

5. τοὺς ἐν τῆ λίμνη sind die eben genannten Bewohner des Sees. ἐξαιζέων — ἐξανιστάναι ἐξ ἡθέων (c. 15 15), 'vertreiben'. Ebenso I 176 1. VII 106 10. — ῶδε gehört zu κατοιχημένους. Falls nicht davor κατοιχημένους. Falls nicht I 69 καθήφας ἐκ τῶν λογίων, καθήφας δὲ ῶδε.

9 f. to àquaiov 'vor alters, ursprünglich' (1 56 9), = àquighter. - μ età dé, post autem, als würde èrómisav istativai ads folgen. zomicortes, weil ó yaméwr kollektivisch ist.

11. Όρβηλος, die zwischen Strymon und Nestos südwärts ziehenden Abzweigungen des Skomiosgebirges. Dals H. nicht das Pangäon nennt, erweift dals nur der nordöstliche Teil des Sees in der beschriebenen Weise bewohnt war. — хата уυναїха έχάστην, so oft er eine Frau heimführt, bei jeder Heirat. IV 176 χατ' άνδρα έχαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται.

13. τοιοῦτον τρόπον wird durch das fg. participiale Satzglied erklärt.

15 ξχαστος έπι των ιχρίων χαλύβης τε έν τη διαιτάται χαί θύρης καταπακτής δια των Ικρίων κάτω φερούσης ές την λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μή κατακυλισθή δειμαίνοντες. τοίσι δε ίπποισι καί τοϊσι ύποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ίχθυς. των δε πληθος έστι τοσούτο ώστε, όταν την θύρην την χαταπα-20 κτήν ανακλίνη, κατιεί σχοίνω σπυρίδα κεινήν ές την λίμνην, καί ου πολλόν τινα χρόνον έπισχών ανασπά πλήρεα Ιχθύων. τῶν δὲ Ιχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς χα-

λέουσι πάπραχάς τε χαὶ τίλωνας.

16

- Παιόνων μέν δή οι χειρωθέντες ήγοντο ές την 17 Ασίην. Μεγάβαζος δὲ ώς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει άγγέλους ές Μακεδονίην άνδρας έπτα Πέρσας, οι μετ' αὐτὸν ἐχεινον ἦσαν δοχιμώτατοι ἐν τῷ στρατο-
- 5 πέδω ἐπέμποντο δὲ οἶτοι παρὰ ᾿Αμύντην αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὅδωο Δαρείω βασιλέι. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος χάρτα ές την Μαχεδονίην.

Vgl. I 131 1. II 2 9. 3 5. 143 16. III. 137 19. V 33 12. VI 53 2. VII 36 3. 127 3. IX 8 4. 68 6.

 82 18. — χρατέων 'im Besitze'.
 15. χαταπαχτή 'fest einfügbar', nach Sinn und Form (st. $-\pi\eta \varkappa \tau \eta$) verdächtiges Wort. Die Sache fordert 'Fallthür'. Reiske vermutete χαταρραχτής; näher liegt χατεπazzýs 'niederwärts schliefsbar'. (9vραν έπάγειν 'schliefsen', Pollux X 25).

18. Athenãos p. 345 e oldα dè χαὶ τοὺς περὶ Μόσσυνον τῆς Θράκης βοῦς, οἶ ἰχθῦς ἐσθίουσι παρα-βαλλομένους αὐτοῖς εἰς τὰς φάτνας, woraus sich der Name der Ansiedlung ergiebt. (μόσσυνες od. μόσσυνοι hielsen auf Pfählen gebaute Häuser.)

20 f. αναχλίνη, sc. δ χρατέων τῆς χαλύβης. Zu I 195 4. — χατιεί zai od: strenger wäre zareig – od. - Die Lebensweise dieses päonischen Stammes hat überraschende Ähnlichkeit mit derjenigen einer vorhistorischen Bevölkerung an den

Ufern der Seen auf beiden Seiten der Alpen, deren Dasein in zahlreichen Pfahlbauten und mannigfachen Gerätschaften rohester Art in den letzten Jahrzehnten wiedererkannt worden ist. Ob diese Päonen ein Rest jenes Urvolkes seien, der mit seiner elementaren Kultur sich zufällig bis in so späte Zeit erhalten, ist vorläufig nur Vermutung.

Persische Gesandtschaft am makedonischen Königshofe (c. 17-22).

17. 2 f. Die zeitliche Folge dieser Ereignisse ist nicht zu streng zu nehmen. Vgl. zu III 127 2. 150 1. IX 77. I.

4. *ixtivor*, den Megabazos. S. zu

II 136 15. 5. 'Αμύντην, den 6. König der Temeniden-dynastie nach H. (VIII 139). Auffallig dals & Mazedovov $\beta \alpha \sigma i \lambda i v \varsigma$ fehlt, auch unten 9 bei Aléfavdeos, obgleich beide bislang nicht erwähnt sind.

7. σύντομος, erg. όδός. Xenoph.

πρώτον μέν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον έξ οδ ύστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου ᾿Αλεξάνδρω ἡμέρης έχάστης ἐφοίτα, μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον xaλεό- 10 μενον δρος ύπερβάντα είναι έν Μαχεδονίη. οἱ ὦν Πέρ-18 σαι οί πεμφθέντες οδτοι παρά τον Αμύντην ώς απίχοντο, αίτεον έλθόντες ές ὄψιν την Αμύντεω Δαρείω βασιλέι γην τε καὶ ὕδωρ. ὅ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου καί σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει, παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον 5 μεγαλοπρεπές έδέχετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ώς δέ άπο δείπνου έγένοντο, διαπίνοντες είπαν οι Πέρσαι τάδε. ,, ξεινε Μαχεδών, ήμιν νόμος έστι τοισι Πέρσησι, έπεαν δεїπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε και τάς παλλακάς και τὰς χουριδίας γυναϊχας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, 10

Е —

Hell. VII 2 13 την σύντομον πρός τούς Πελληνέας αφικέσθαι. — κάρτα nachgestellt, wie IV 76 9. 32 6. 67 25. IX 109 17; vgl. zu III 55 12. — Maxedovinv, nicht die Landschaft im älteren und engeren Sinne (Mazedovis, VII, 1276), zwischen den Flüssen Axios und Haliakmon, sondern das Temenidenreich, das unter Alexandros I, schon Mygdonien und Bisaltien östlich vom Axios begriff und an den unteren Strymon (Thuk. II 99), also unmittelbar an den Prasias-see reichte. Für H.'s Zeit wäre demnach $\eta \nu$ statt for, genauer gewesen; vgl. zu I 179 13.

8. Strab. p. 331, 34 to Παγγαίον δρος χρυσεΐα χαὶ ἀργυρεῖα ἔχει μέταλλα χαὶ ή πέραν χαὶ ή ἐντὸς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ μέχρι Παιονίας. Vgl. VI46. VII 112. IX 75. Die Gegend lag in Bisaltien und mufs von Alexander nach 480 (vorteρον τούτων) erobert sein (vgl. VIII 116), was auch Münzen bestätigen (Eckhel. doct. num. II 69. 88).

10. iqoita, redibat (III 90'17). - Aύσωρον όρος, sonst nicht genannt, aber jedenfalls nicht weit vom untern Štrymon zu suchen.

11. ύπερβάντα είναι abh. von einem aus έστι σύντομος χάρτα (6)

Herodot III. 5. Aufl.

vorschwebenden παρέχει, έξεστι. Abnlich I 104 6, aber mit dem Dativ des Particips.

18. 4 f. te ididov — xai xaléei: vgl. c. 44 συστρατεύεσθαί τε — χαὶ συνελεῖν, 77 συμβάλλουσί τε — χαὶ πολλῷ ἐχράτησαν, 74 8. 120 5. VI 41 9. VII 42 9. IX 3 8. 64 8 u. s. - ididov 'versprach zu geben' (VI 108 7. IX 109 15). Es kam erst später zur wirklichen Unterwerfung; s. VI 44 5. — χαλέειν έπι ξείνια 'zu einem Gastmahle laden, gastlich bewirten', ξεινίζειν (11); so II 117 6. VI 34. 11. IX 16 3. 89 3. Verschieden IV 154 13.

6. φιλοφοόνως, mit aufrichtiger Herzlichkeit, Der spätere Verrat war die Folge ihrer Ungebühr.

7. από δείπνου έγένοντο: zu I 126 13. - διαπίνειν = διαμιλλασθαι έν πότω Pollux VI 19, sei es durch gegenseitiges Zutrinken oder durch Reihentrinken. Vgl. IX 16 12 und I 133 οίνω χάρτα προσzέαται (Πέρσαι). Ålso beim Zechen nach dem Mahle.

10. xoverdias, wie I 135 7. Anders Plut. mor. 613 rods Πέρσας δοθώς φασι μή ταις γαμεταιε άλλά ταις παλλαχίσι συμμεθύσχςσθαι καί συνορχείσθαι.

έπεί πεο προθύμως μέν έδέξαο μεγάλως δέ ξεινίζεις, διδοίς δε βασιλέι [Δαρείω] γην τε και υδωρ, έπεο νόμω νόμος μέν ήμιν γε હેστι ούχ ούτος, αλλά χεχωρίσθαι 15 ανδρας γυναιχών επείτε δε ύμεις εόντες δεσπόται προσχρηίζετε τούτων, παρέσται ύμιν και ταυτα. είπας τοσαῦτα ὁ ᾿Αμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναϊχας αι δ' έπείτε χαλεόμεναι ήλθον, έπεξης άντίαι Κοντο τοισι Πέρσησι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναϊκας εὐμόρ-20 φους έλεγον πρός Αμύντην φάμενοι το ποιηθέν τουτο οδδέν είναι σοφόν· χρέσσον γὰρ είναι ἀρχῆθεν μὴ έλθείν τὰς γυναίχας η έλθούσας [καὶ μὴ παριζομένας] ἀντίας Κεσθαι άλγηδόνας σφίσι όφθαλμῶν. ἀναγχαζόμενος δε δ Αμύντης εχέλευε παρίζειν πειθομενέων δε των 25 γυναιχών αὐτίχα οἱ Πέρσαι μαστών τε άπτοντο οἶα πλεόνως οίνωμένοι, χαὶ χού τις χαὶ φιλέειν ἐπειράτο. 19 Αμύντης μέν δή ταῦτα ὁρέων ἀτρέμας εἶχε, χαίπερ δυσφορέων, οία ύπερδειμαίνων τούς Πέρσας 'Αλέξανδρος δε δ 'Αμύντεω παρεών τε καὶ δρέων ταῦτα, ἄτε νέος τε έών και κακών άπαθής, ουδαμώς έτι κατέχειν ολός 5 τε ήν, ώστε δε βαρέως φέρων είπε προς Αμύντην τάδε. ,, δ πάτερ, σύ μεν είχε τη ήλιχίη απιών τε αναπαύεο, μηδε λιπάρεε τη πόσι εγώ δε προσμένων αυτοῦ τῆδε πόντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι." πρός ταῦτα συνιεὶς Αμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα

11. didoïs 'geben willst' (4).

15: ἐπείπε, quando, quoniam (I 39 9).

17. τόσαθτα 'nur soviel' nichts weiter (I 128 4).

20. έλεγον — φάμενος: zu I 118 7. 21. ἀρχῆθεν = ἀρχήν (Ι 9 6), 'von vornherein, überhaupt'.

19. 4. $xaxwir a\pi a \partial \eta s$, von Leiden und trüben Erfahrungen noch nicht gebeugt. Soph. Antig. 1191 Eurydike bei der Botschaft vom Tode ihres Sohnes xaxwir y do oùxänstegs oùs axoùsouas. — xarégeur intransit. 'an sich halten. schweigen' ἀνέχεσθαι (14). Ebenso VIII 114 δ δε γελάσας τε χαι χατασχών πολλόν χούνον. Soph. Ο. Τ. 782 χαγώ βαρυνθείς — μόλες χατέσχον. Vgl. zu I 32 40. VI 39 9.

5. ώστε — φέρων falst die Begründung noch einmal kurz zusammen.

6. είχε τη ήλιχίη: anders VII 18 8.

7. $\lambda i \pi \alpha \varrho \epsilon \epsilon = \pi \varrho \delta \sigma \mu \epsilon \nu \epsilon$, 'beharre bei'; daher c. dat.

9. vewrega 'schlimme' (III 62 17).

πρήξειν μέλλοι δ Αλέξανδρος, λέγει ,, δ παϊ, σχεδον γάρ 10 σευ ανακαιομένου συνίημι τούς λόγους, ότι έθέλεις έμε έχπέμψας ποιέειν τι νεώτερον έγω ών σευ χρηζω μηδέν νεογμώσαι κατ' άνδρας τούτους, Ινα μη έξεργάση ήμέας, αλλά ανέχευ δρέων τα ποιεύμενα αμφί δε απόδω τη έμη πείσομαί τοι." ώς δε ό Αμύντης χρηίσας 20 τούτων οίχώχεε, λέγει δ Αλέξανδρος πρός τούς Πέρσας ,γυναιχών τουτέων, ω ξείνοι, έστι ύμιν πολλή εύπετείη, και εί πάσησι βούλεσθε μίσγεσθαι και δκόσησι ών αι τέων. τούτου μέν πέρι αυτοί αποσημανέετε. νύν δέ, 5 αγεδόν γάρ ήδη της κοίτης ωρη προσέρχεται ύμιν και χαλώς έχοντας ύμέας όρω μέθης, γυναϊχας ταύτας, εί ύμιν φίλον έστι, απετε λούσασθαι, λουσαμένας δε δπίσω προσδέχεσθε. είπας ταυτα, συνέπαινοι γαρ ήσαν οί Πέρσαι, γυναΐχας μέν έξελθούσας απέπεμπε ές την 10 γυναιχηίην, αὐτὸς δὲ ὁ ᾿Αλέξανδρος ἴσους τῆσι γυναιξὶ άριθμον άνδρας λειογενείους τη των γυναιχών έσθητε σχευάσας και έγχειρίδια δούς ήγε έσω, παράγων δέ τούτους έλεγε τοίσι Πέρσησι τάδε. ,,δ Πέρσαι, οίκατε πανδαισίη τελέη ίστιῆσθαι· τά τε γὰρ άλλα δσα είχο- 15

10 f. ogedóv ermälsigt die Zu-versichtlichkeit des Tons, 'ich verstehe, denk ich, deine Rede'. Vgl. IV 134 15 u. Soph. Trach. 43 σχε-δον δ' επίσταμαί τι πημ' έχοντά νιν, Eurip. Tro. 892 σχεδον μέν οίδά σοι στυγουμένη, Όμως σ εφέσθαι βούλομαι. Sonst meist σχεθόν τι. — γάφ 'da' (I 8 10). - ἀναχαίεσθαι 'aufbrausen'. Vgl. Eurip. Or. 609 μαλλόν μ' ἀνάψεις έπι σόν έξελθειν φόνον.

11. ött ..., Epexegese zu ovrinut τούς λόγους.

20. χοηίζειν 'verlangen, bitten' c. gen. rei noch c. 30 26. VII 53 4 (προσχρηίζειν c. 11 6. 18 16), wie Sécona I 8 20 u. s.; c. acc., wie sonst gewöhnlich, nur VII 38 6.

3. Evation = isovoin, facultas, copia. Plat. Ges. 718 d ov yaq πολλή ευπέτεια ούδε αφθονία των προθυμουμένων.

6. This xoiths: der Artikel auch Ι 10 ώρη της χοίτης είναι.

7. ravraç, hinweisend. S. zu I 94.

8. aniévai, 'loslassen, lassen' mit Infin. wie I 194 anieiou - qéρεσθαι, II 96 απιεί επισέρεσθαι, III 25 απηχε αποπλέειν, 75 16. V 106 27. VI 62 19. VII 121 4. IX 96 7. Od. \$ 147 προέηχε πέτεσθαι, μ 442 ήχα — πόδας χαὶ χεῖρε φέρεσθαι.

10. Man erwartet ràs µèv yuvai-

xaς. S. aber zu IX 88 3. 12. λειογένειος, iuvenis cui levia fulgent ora (Tibull. I 8 31).

15. πανδαισία, ή παντοδαπά έδέσματα και πολυτελή έχουσα υ. ή πάσαις ταις αίσθήσεσιν ήδονας παρέχονσα ενωχία (Hesych.). Das Wort war in der älteren Komödie häufig und giebt der Rede einen Anstrich scherzender Gutmütigkeit:

μεν, καί πρός τα οίά τε ν έξευρόντας παρέχειν, πάντα ύμιν πάρεστι, και δή και τόδε το πάντων μέγιστον, τάς τε έωντῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλενόμεθα ύμιν, ώς παντελέως μάθητε τιμώμενοι πρός 20 ήμέων τῶν περ ἐστὲ ἄξιοι, πρὸς δὲ χαὶ βασιλέι τῶ πέμψαντι απαγγείλητε ώς ανήο Ελλην Μακεδόνων υπαρχος εἶ ύμέας ἐδέξατο χαὶ τραπέζη χαὶ χοίτη... ταῦτα είπας Αλέξανδρος παρίζει Πέρση ανδρὶ ανδρα Μακε-

- δόνα ώς γυναϊκα τῷ λόγω. Οι δέ, ἐπείτε σφέων οι 21 Πέρσαι ψαύειν έπειρώντο, διεργάζοντο αυτούς. zαì οδτοι μέν τούτω τῷ μόρω διεφθάρησαν και αυτοι και ή θεραπηίη αὐτῶν είπετο γὰρ δή σφι καὶ ὀχήματα χαὶ θεράποντες χαὶ ή πῶσα πολλή παρασχευή· πάντα
- 5 δή ταῦτα αμα πᾶσι ἐχείνοισι ἠφάνιστο. μετὰ δὲ χρόνφ ου πολλφ ύστερον ζήτησις των ανδρων τούτων μεγάλη έχ τῶν Περσέων έγίνετο, χαί σφεας Αλέξανδρος κατέλαβε σοφίη, χρήματά τε δούς πολλά και την έωυτοῦ ἀδελφεὴν τῆ οὖνομα ἦν Γυγαίη· δοὺς δὲ ταῦ-
- 10 τα κατέλαβε δ 'Αλέξανδρος Βουβάρη ανδρί Πέρση, τῶν διζημένων τους απολομένους τω στρατηγώ.
- Ο μέν νυν των Περσέων τοότων θάνατος ούτω κατα-22 λαμφθείς έσιγήθη. Ελληνας δε είναι τούτους τούς από

ihr seid, sollt ich meinen, mit einem richtigen Vollmahle bedient worden.

16. οξά τε = οξόν τε. Vom Plural zu I 4 8.

18. ξωυτῶν st. ήμετέρας αὐτῶν. Vgl. zu c. 92 α 9.

20. τῶν, aufzulösen in τούτοισι

 (oder ταθτα) τών.
 21. ἀνὴϱ ἘΕλλην, im Munde des Alexander besonders bedeutsam, weil dieser zuerst den hellenischen Ursprung seines Hauses eifrig behauptete (c. 22). - υπαρχος, Ausdruck einer berechneten Demut.

24. ώς -- τῷ λόγω 'dem Vorgeben nach'.

21.4. $\dot{\eta} - \pi \alpha \rho \alpha \sigma x \epsilon v \dot{\eta}$ 'ibre ganze reiche Zurüstung' wie sie bei Per-sern gewöhnlich ist. Vgl. IX 80.

5. μετά - voregov, Abundanz, wie III 39 9.

7. ×αί 'jedoch' (VI 89 12. VII 11 4). Vgl. III 122 15. IV 36 6. Mit derselben Wirkung oft lat. et. - Alizardoos, der unterdes seinem alten (c. 196) Vater auf dem Throne gefolgt war.

8. χατέλαβε = επέσχε της δομης (Suidas), 'that ihnen Einhalt, be-schwichtigte sie' (I 46 7). — σοφίη

Schlauheit' (I 60 15). 9. f. δούς δέ — χατέλαβε 'und zwar beschwichtigte er sie, indem er diese dem B. gab'. Über Bu-bares s. VII 21 6. VIII 136 5. 22. 2. χαταλαμφθείς ἐσιγήθη,

silentio compressus est.

3 ff. "Ελληνας — είναι, angeknüpft an die Äufserung c. 20 21. Für-

— E —

Περδίχχεω γεγονότας, χατά περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε ούτω τυγχάνω έπιστάμενος και δή και έν τοισι όπισθε 5 λόγοισι αποδέξω ώς είσι Ελληνες, πρός δε και οι τόν εν Ολυμπίη διέποντες αγώνα Έλληνοδίκαι ούτω έγνωσαν είναι. 'Αλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου καὶ καταβάντος επ' αυτό τουτο, οι αντιθευσόμενοι Έλλήνων έξετογόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν 10 άγῶνα ἀλλὰ Έλλήνων ᾿Αλέξανδρος δὲ ἐπειδή ἀπέδεξε ώς είη Αργείος, έχρίθη τε είναι Ελλην χαι άγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτω.

das makedonische Königshaus und insbesondere für Alexandros I., seinen älteren Zeitgenossen (reg. bis 454), läst H. überall eine besondere Teilnahme und Vorliebe merken; daher die nachdrückliche Weise, mit der er, ohne dass der Zusammenhang es fordert, die hellenische Herkunft der Familie zweimal verteidigt, und die Hellenenliebe des Königs (VII 173, IX 44 f.) und sein wackeres Benehmen gegen den persischen Übermut schildert. Auch bezeugt eine Notiz des Suidas (v. Ελλάνιχος): διέτριψε δὲ Ελλάνιχος σὺν Ἡροθότῷ παρὰ Ἀμύντα (irrig st. Ἀλεξάνδρῷ od. Περδίχχα κατὰ τούς χρόνους Εύριπίδου χαί Σοgozléovy, seinen Aufenthalt am makedonischen Hofe. Vgl. Einl. S. XLVIII¹). — τούς — γεγονότας, die Temeniden (VIII 139). — οὕτω, erneuert demonstrativisch den Inhalt des abhängigen Infinitivsatzes, 'dals die Nachkommen Hellenen sind, diese Überzeugnng hege ich selber'. Mit gleicher Wirkung in den beiden fgg. Gliedern ús sloi ^eE. und ούτω — είναι. Für έπί-σταμαι vgl. zu I 3 4. — έν τοίσι οπισθε λόγοισι, VIII 137 7. Einen 'Beweis' oder 'Nachweis' (αποδέξω) liest man auch dort nicht.

7. 'Ellyvodizaı, eleiische Bürger (II 160), gewöhnlich zehn nach der Zahl der eleiischen Phylen; die Anordner, Vorsitzenden und Richter (daher *ξγνωσαν*, *iudicaverunt*) bei den Wettkämpfen.

8 f. έλέσθαι, in animum inducere. Menandros bei Stob. Flor. 70 5 Star πένης ών χαι γαμειν τις ελόμενος τά μετά γυναιχός επιδέγηται γρήματα, Nikolaos das. 14 7 έπιπληξαι βούλομ' — τοὺς ἀσυμβόλους Τἀλλότρια δειπνειν έλομένους άνευ πόνου. — Bei χαταβάντος ist ungewils ob zu ergänzen ix Maze-Jovins (c. 106 32) oder is αγώνα, descendentis in arenam, wie Soph. Trach. 505 tives - xatébav, tives δε έξηλθον άεθλ' αγώνων, Plat. Ges. 834 c χρίσις άπάντων τών τε δρόμων αὐτῶν χαὶ τῶν χαταβαινόντων μεθ' όπλων, u. s. Suidas: χαταβαίνειν, τό είς άγωνα χωρείν. — έπ' αύτὸ τοῦτο 'zu diesem Zwecke, darum'. Ebenso VII 1334; vgl. c. 37 1. — of artidevooution, die mit ihm um den Preis laufen wollten. — ¿ξεῖργον 'verlangten seinen Ausschluß

12 f. Agyeios, als Abkömmling des Temenos, der bei der Dreiteilung des Peloponnes Argos erhalten Auch Thukydides läst die hatte. Genealogie gelten, II 99 Τημενίδαι το αρχαίον όντες έξ Αργούς, V 80 ήν δε αυτός (ὁ Περδίχχας) τὸ ἀρyaiov if Aqyovs, und überhaupt die Späteren, Demosthenes ausgenommen (s. die Stelle zu III 142 25). Vgl. zu VIII 137 4. — àywriGeo9ai oradiov 'wettlaufen', nach aywvi-

- 23 Ταῦτα μέν νυν οῦτω κη ἐγένετο. Μεγάβαζος δὲ ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθεῦτεν ὅιαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις. ἄτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρεί-5 ου αἰτήσας ἔτυχε μισθῶν [δωρεὴν] φυλακῆς τῆς σχεδίης, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν τῷ οῦνομα ἐστὶ Μύρκινος, μαθῶν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιεύμενον ἐκ τοῦ Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἕλεγε Δαρείφ τάδε. ,,ὦ 10 βασιλεῦ, κοϊόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἐλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκη, ἱνα ἰδη τε ναυπηγήσιμος ἐστὶ ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες καὶ μέταλλα ἀργύρεα, ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἐλλην περιοικέει πολλὸς δὲ βάρβαρος, οῦ προστάτεω ἐπι-
- 15 λαβόμενοι ποιήσουσι τουτο το αν χεινος έξηγέηται και ήμέρης και νυκτός. σύ νυν τουτον τον ανόρα παυσον

ζεσθαι άγῶνα (IX 26 36); denn στάδιον ist als Wettlauf ein άγων. Xenoph. An. IV 8 27 hywriforto παιδες μέν στάδιον, Plat. Ges. 833 a δ δε στάδιον άμιλλησόμενος. συνεξέπιπτε, bei der Abstimmung der Kampfrichter. Eig. von den Stimmsteinchen (ψηφοι) oder Stimmen (yrôµaı, I 206 17), hier übertragen auf den Gegenstand der Abstimmung, wie VIII 123 9 auf die Abstimmenden. Alexander war mit dem Ersten zugleich ans Ziel gekommen, sodals ein Teil der Richter ihm den Sieg zusprach. Das Imperfectum läfst erkennen dafs es zu keinem entscheidenden Ausspruch kam (s. zu VIII 497), oder aber H. umgeht auf diese Weise die Meldung der Niederlage.

Histiãos am persischen Hofe. Weitere Eroberungen unter Otanes (c. 23-27).

23. 3. *iv 3 e v 7*

4 f. In the although ξ to get (sc. $\gamma \eta \nu$) ist das Objekt zum näheren Participium konstruiert, wie VII 69 13. 146 12. Ohne diesen Grund IX 109 πάντα γαρ τεύξεσθαι αλτήσασαν. — φυλαχῆς: s. IV 137 ff.

6. Verb. ἐόντος δὲ παρά Στρ. π. τοῦ χώρου τούτου τῷ...Über Myrkinos zu c. 11 7.

10. xoiov, quam stultum! (IV 3 10).

10 f. δεινώ τε zai σοφώ 'gewandt und schlau'. Aristoph. Ekkl. '245 von einem klugen und unternehmenden Weibe ήσθα δεινή zai σοφή. Besonders war δεινός beliebt von Sophisten und Rednern; σοφός aber hat überall bei Herodot die Bed. 'schlau, verschlagen' (zu H 49 11). — δούς 'gestattend'. έγχτισασθαι: s. c. 11 7 f. 24 20.

12 f. Thuk. IV 108 έχομένης δε τῆς 'Αμφιπόλεως οἱ 'Αθηναϊοι ές μέγα δέος χατέστησαν άλλως τε χαὶ ὅτι ἡ πόλις αὐτοῖς ῆν ὑφέλιμος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπỹ χαὶ χοημάτων προσόδω χωπέες 'Ruderhölzer', d. i. Fichten aus denen die Ruder gefertigt wurden.

14. επιλαβόμενοι, adepti.

22

ταῦτα ποιεῦντα, ϊνα μη οἰχηίω πολέμω συνέχη τρόπω δε ηπίω μεταπεμψάμενος παῦσον. Επεὰν δε αὐτὸν περιλάβης, ποιέειν δχως μηχέτι χεϊνος ές Έλληνας ἀπίξεται." ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε 24 Δαρεΐον ώς εἶ προορῶν τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ πέμψας άγγελον ές την Μύρχινον ό Δαρείος έλεγε τάδε. ,, Ιστιαίε, βασιλεύς ⊿αρείος τάδε λέγει. έγὼ φροντίζων εύρίσχω έμοί τε χαὶ τοῖσι έμοῖσι πρήγμασι είναι οὐδένα 5 σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον. τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι ἀλλ' έργοισι οίδα μαθών. νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, απίκεό μοι πάντως, ίνα τοι αθτά ύπερθέωμαι." τούτοισι τοΐσι ξπεσι πιστεύσας δ Ίστιαῖος, zaì ắμα μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, απίκετο ές τας Σάρδις. απικομένω δέ οἱ έλεγε Δαρείος τάδε. ., Ιστιαίε, έγώ σε μετεπεμψάμην ιώνδε είνεκεν. Επείτε τάχιστα ενόστησα από Σκυθέων καί σύ μοι έγένεο έξ όφθαλμῶν, οὐδέν χω άλλο χρημα οῦτω έν βραχέι έπεζήτησα ώς σε ίδετν τε και ές λόγους 15 μοι απιχέσθαι, δγνωχώς ότι χτημάτων πάντων δοτί τιμιώτατον ανήρ φίλος συνετός τε χαὶ εῦνοος, τά τοι έγώ καὶ ἀμφότερα συνειδώς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν, εἶ γὰρ ἐποίησας ἀπιχόμενος, τάδε τοι έγώ προτείνομαι. Μίλητον μέν ξα και την νεόκτι- 20

19. $\pi \epsilon \rho i \lambda \alpha \mu \beta \dot{\alpha} \nu \epsilon \nu \cdot \dot{f} assen' (VIII$ 106 12), wie in einem Netze oder $einer Schlinge. — <math>\pi o \iota \dot{\epsilon} \epsilon \nu \nu$, der adhortative Infinitiv; parallel zu $\pi \alpha \ddot{\nu} - \sigma \sigma \nu$ wie III 134 23.

24. 3. άγγελον πέμψας — έλεγε 'liefs durch einen Boten sagen'. Ahnliche Wendungen I 91 19. III 14 33. V 70 6. 72 2. 84 3. VI 97 6. VII 203 4. IX 18 13.

4. ráðe léye: die Anrede gehört nicht dem Boten, sondern bildet den Eingang der königlichen Botschaft, wie sonst eines Briefes (zu III 40 5).

6. Aschyl. Prom. 336 έργω χού λόγω τεχμαίρομαι.

9. δπερθέωμαι 'mitteile' (I 8 6).

15. σέ ist zugleich! Subjektsakkusativ. Vgl. zu I 111 12.

17 f. $drig \phi i los$ ist Ein Begriff, 'Freund', und als solchen schließen sich daran die beiden Attribute. rå, frei bezogen auf συνετός τε καὶ έὐνοος, als gingen nicht diese Adjektive, sondern die ihnen entsprechenden Substantive (σύνεσίν τε καὶ εὐνοίην) voraus. rά τοι gehört sowohl zu συνειδώς als zu μαρtropéter, 'was ich beides an dir kenne (von dir weiß) und in Bezug auf meine Angelegenheiten dir bezeugen kann'. Zu τά τοι — συνειδως vgl. VIII 113 καὶ εἰ τεοῖοί τι Σο ἐπαινεόντων τούτους τοῖοί το

στον ἐν Θρηίκη πόλιν, σὺ δέ μοι ἑπόμενος ἐς Σοῦσα ἔχε τά περ α̈ν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐών καὶ 25 σύμβουλος. '΄ ταῦτα Λαρεῖος εἰπας, καὶ καταστήσας ᾿Αρταφρένεα ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον ὅπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα ἅμα ἀγόμενος Ίστιαῖον, Ἐστάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασ-5 σίων ἀνδρῶν· τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης γενόμενον τῶν βασιληίων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπέην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα ἱμάντας ἔξ αὐτοῦ ἕταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ὕζων 10 ἐδίκαζε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν

zαὶ συνηδέατε, VII 164 9. IX 60 17. -- zαὶ ἀμφότερα, betontes 'beides' (I 74 15).

21. σδ Jέ: zu I 17 9.

22. Eig. σύσσιτός τε ξμός. Vgl. zu I 45 8. 207 35. Über σύσσιτος zu III 132 3.

25. 2. Άρταφρένεα: so auch Äschyl. Pers. 21. 776. 778; mit der spielenden Etymologie Vers 767: φρένες γὰφ αὐτοῦ θνμῶν ψαχοστρόφουν. Eine attische Inschriftaus Ol. 92/93 (C. I. A. I 64) giebt[Tισ]αφρένην. Die Späteren gebrauchen Άρταφέρνης u. ä., während die Endung -frana aus denpersischen Inschriften feststeht.S. zu III 70 7. – όμοπάτριον,nicht auch όμομήτριον; also einStiefbruder. Vgl. III 30 4. –είναι; zu II 6 2.

3. Zagdiwr : zu III 120 3.

4. Vgl. III 135 4. In welchem Verhältnis der $\sigma\tau\rho\alpha\tau\eta\gamma\delta c$ zum $\sigma\alpha$ - $\tau\rho\dot{\alpha}\eta\eta c$ stand, ob die Äunter identisch oder worin verschieden sie waren, ist nicht klar. Nach c. 30 24 erscheint Otanes dem Artaphrenes untergeordnet, nach c. 123 2 als Gleichgestellter. c. 116 4 werden dieselben $\sigma\tau\rho\alpha\tau\eta\gamma\delta i$ genannt, die nach c. 102 4 Satrapen waren. Auch die Ausdehnung der $\pi\alpha\rho\alpha$ - oder $i\pi\kappa\partial\alpha\lambda\dot{\alpha}\sigma\sigma\delta i$ ist unsicher. In der Inschrift zu Behistân zählt Dareios auch 'die am Meere' zwischen Ägypten einerseits, Lydien und Ionien anderseits auf.

6 f. γενόμενον, 'der zu den königlichen Richtern gehört hatte'. Über den Gerichtshof zu III 31 10. — *iπi χοήμασι* 'gegen, für Geld'. Genau so in der ähnlichen Erzählung VII 194 9. Vgl. I 60 8. 160 1. III 38 18. V 65 10. — *dizην di*záζειν, iudicium facere.

8. $\dot{\alpha}\nu\vartheta\phi\omega\pi\epsilon\eta\nu = \delta\epsilon\phi\mu\alpha \dot{\alpha}\nu\vartheta\phi\omega$ $\pi\sigma\nu$ (IV 64 17), in der Bildung analog zu $\alpha\ell\gamma\epsilon\eta$ $\dot{\alpha}\lambda\omega\pi\epsilon\chi\epsilon\eta$ $\lambda\epsilon\sigma\nu\tau\epsilon\eta$ $\pi\alpha\varphi\sigma\lambda\epsilon\eta$ u. ä. Die Hss. $\dot{\alpha}\nu\vartheta\phi\omega$ - $\pi\eta\eta\nu. - \sigma\pi\alpha\delta\ell\xi\alpha\varsigma$, $\epsilon\chi\delta\epsilon\phi\alpha\varsigma$. $\sigma\pi\dot{\alpha}$ - $\delta\ell\xi$ $\gamma\dot{\alpha}\rho$ $\phi\lambda\sigma\dot{\alpha}\varsigma$, $\dot{\epsilon}\chi\delta\epsilon\phi\alpha$. Schol. Also eig. 'abschälen'. Durch $\sigma\pi\alpha$ - $\delta\ell\xi\alpha\varsigma$ wird also mit variiertem Ausdruck das synonyme $\dot{\alpha}\pi\epsilon\delta\epsilon\iota\rho\epsilon$ aufgenommen, wie gleich $\epsilon\nu\epsilon\epsilon\iota\nu\epsilon\epsilon$ durch $\epsilon\nu\tau\alpha\nu\dot{\sigma}\alpha\varsigma$ (vgl. zu I 8 2). Wenn aber $\sigma\pi\dot{\alpha}\delta\ell\xi$ eine Art Eichenrinde oder Lohe bezeichnet, so liegt für das Verbum die Bed. 'gerben' näher.

9. ἐνέτεινε 'liels bespannen, beflechten', nämlich den Sitzteil. II. ε 727 δίφρος δὲ χουσέοισι χαὶ ἀργυρέοισιν ἰμῶσιν Ἐντέταται. Das Flechtwerk (ἰμάντωσις) hiels auch τόνος (Poll. 142. IX 36); s. IX 118 2.

10. EdizaÇe, sc. Zeoaurys. Vom

είναι αντί τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδθειξε, τὸν παϊδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνῆσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνφ δικάζει. οὖτος ὦν ὁ Ὁτάνης ὁ 26 ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάζφ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε είλε καὶ Καλχηδονίους, είλε δὲ "Αντανδρον τὴν ἐν τῆ Τρφάδι γῆ, είλε δὲ Λαμπώνειον, λαβών δὲ παρὰ Λεσβίων 5 νέας είλε Λῆμνόν τε καὶ "Ιμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ 27 ἐμαχέσαντο εἶ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν, τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὅπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου

Imperfekt zu I 66 19.

11 f. Mit Nachdruck wird der Name zweimal gesetzt u. die Strafe noch einmal wiederholt, 'an Stelle jenes Sisamnes, den er doch hatte töten und schinden lassen, an ebendieses Sisamnes Stelle setzte er dessen eignen Sohn zum Richter ein'. Vgl. I 45 15 f. 111 69 20.

26. 3 ff. Zur Sache s. IV 143 f. --Byzantion und Kalchedon müssen nach dem Skythenzuge des Dareios wieder abgefallen sein (IV 144). είλε δέ — είλε δέ — λαβών δέ sile: die Lebhaftigkeit der dreimaligen Anaphora zeichnet die rasche und energische Folge der Eroberungen. Vgl. c. 117 2. 122 7. — ^{*}Αντανθρος (vgl. VII 42 6) und Λαμπώνειον (auch Λαμπώνεια, Steph. Byz.), äolische (lesbische) Kolonien amNordrande des adramyttenischen Mb., letzteres ein sonst fast unbekannter Ort. Sie hatten sich wahrscheinlich, seit der Tyrannis des Koës (c. 11), von Mytilene losgesagt und kamen jetzt in dessen Besitz zurück (vgl. Thuk. IV 52); denn c. 27 7 ff. findet auf diese kleinen abgelegenen Plätze schwerlich Anwendung.

6 f. έτι τότε: bald darauf verjagte sie Miltiades und brachte die Inseln unter athenische Herrschaft. Ueber den hierin liegenden Irrtum zu VI 137 1. — $\delta n \delta$ II $\epsilon \lambda \alpha \varsigma \gamma \delta \nu$, die aus Attika vertrieben sich dort und auf Samothrake niedergelassen hatten; s. II 51. VI 137 ff,

27. Die ursprüngliche Fassung dieser Stelle erscheint durch eine doppelte Einfügung verdunkelt. Erstens sind die Worte of µèv d'n Λήμνιοι bis Z. 5 τελευτά ohne Zweifel echt, aber vom Autor erst nachträglich als Randnote geschrieben, um sie später mit dem Kontext zu verschmelzen (s. die zahlreichen ähnlichen Beispiele solcher Nachträge Einl. XV⁶). Von anderer Hand unpassend eingefügt trennten sie die Worte roùs µèv λιποστρατίης - ἀποχομιζόμενον von dem Schlusse des c. 26, mit dem diese nach Inhalt und Syntax eng verbunden sind (vgl. zu VI 122 1). Um den hierdurch zerstörten Zusammenhang herzustellen, fügte ein Späterer die Worte altin - xateστρέφετο ein, die ihre unechte Herkunft durch den verfehlten Inhalt verraten. (Ein ähnlicher Fall II 155.) — zai — zai, hier in dem Sinne von $\mu \hat{\epsilon} \nu$ — $\delta \hat{\epsilon}$. Vgl c. 120 5.

ξχαχώθησαν = ξχειρώθησαν,
 ξσσώθησαν (1 170 1). Vgl. c. 119 5.
 S. III 148.

25

5 αδελφεόν. ουτος ό Αυχάρητος ἄρχων ἐν Λήμνω τελευτῷ. αἰτίη δὲ τούτου ῆδε· πάντας ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνασθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον.

- 28 Οὖτος δὲ τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας. μετὰ δὲ οὖ πολλὸν χρόνον ἄνεσις χαχῶν ἦν, χαὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐχ Νάξου τε χαὶ Μιλήτου Ἰωσι γίνεσθαι χαχά, τοῦτο μὲν γὰρ ή Νάξος εὐδαιμονίη τῶν 5 νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ χατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ή
- Μίλητος αὐτή τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀχμάσασα καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα, κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὖ μιν Πάριοι κατήρτισαν· τού-10 τους γὰρ καταρτιστῆρας ἐκ πάντων Ἑλλήνων είλοντο οἱ 29 Μιλήσιοι. κατήλλαξαν δὲ σφέας ὦδε Πάριοι. ὡς ἀπίκοντο αὐτῶν ἀνδρες οἱ ἀριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ὡρων γὰρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους, ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην· ποιεῦντες δὲ ταῦτα 5 καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἰδοιεν <ἐν> ἀνεστηκυίη τῆ χώρη ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγρά-

5. $d\varrho \chi \omega \nu - \tau \epsilon l \epsilon v \tau \tilde{c}$, regierte bis an seinen Tod. Zum Präsens $\tau \epsilon - l \epsilon v \tau \tilde{q}$ vgl. II 159 10. V 56 9. 122 10. 126 7. VI 1 2. 38 1. 52 10. 71 5. 136 15, und zu III 160 12. V 41 3.

Anlässe zum ionischen Kriege (c. 28-38). Milets innere Verhältnisse (c. 28. 29). 28. τοσαῦτα, sc. xαxά. — μετὰ δέ, adverbial. — xαί 'da' (I 1 22). 4 f εὐδαιμονίη 'Wohlstand'. τῶν νήσων, der Kykladen.

6 f. αθτή έωυτής μάλιστα: zu I 198 18. — ἀχμάσασα `aufgeblüht', sc. ήν, parallel zu προόχημα. χατύπερθε, hier zeitlich, = πρότερον. Vgl. IX 64 τῶν χατύπερθε προγόνων.

8. νοσήσασα, sc. η̃ν, oft gebrauchtes Bild von inneren Staatswirren. Vgl. $old\tilde{a\nu}$ zu III 768. — Es war in Milet, nach dem Sturze der herrschenden Neleiden (zu I 1473), zu einem Kampfe zwischen den sog. Reichen, d. h. den eingewanderten Hellenen, und dem Demos (der unterworfenen karischen Bevölkerung, *Tégyisse*; genannt) gekommen, in dem die Parteien in vernichtender Grausamkeit wetteiferten (Athen. p. 524). Das Nähere ist nicht bekannt.

9 f. xaraqti ζ esv eig. 'wieder einrichten' was aus den Fugen ist, reconcinnare (c. 106 28), hier 'versöhnen', xarallássesv (c. 29 1). Vgl. xaraquá ζ esv II 121 β 18, xaraqxesá ζ esv II 121 β 17.

29. 6. ανεστηχυίη = αναστάτω έούση, 'in dem Lande, das doch (durch den langen Bürgerkrieg)

26

φοντο τὸ οὖνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην καὶ σπανίους εὐρόντες τούτους, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἀστυ, ἀλίην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὖρον τοὺς 10 ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δή σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν σφετέρων· τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους [τοὺς πρὶν στασιάζοντας] τούτων ἔταξαν πείθεσθαι.

Πάριοι μέν νυν Μιλησίους ούτω κατήρτισαν. τότε 30 δὲ ἐκ τουτέων τῶν πολίων ὦδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῆ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάζου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου, φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐών ᾿Αρισταγόρης ὁ Μολπαγό- 5 ρεω, γαμβρύς τε ἐών καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Αυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἱστιαίος

verödet war'. Zur Wortstellung vgl. Xenoph. Kyr. I 3 $\chi \alpha \lambda \epsilon \pi \delta \nu$ $\epsilon i \nu \alpha \iota$ $\tau \alpha \iota$ $\tau \rho \epsilon \phi \epsilon \iota \nu$ $\ell \pi \pi \sigma \sigma \sigma \chi$ $\alpha \iota$ $\ell \pi \pi \tau \sigma \epsilon \sigma \kappa \iota$ $\ell \nu$ $\delta \phi \epsilon \iota \nu \tilde{\eta}$ of $\sigma \eta$ $\tau \tilde{\eta}$ $\chi \omega \phi \varphi$. (Die andere Erklärung 'hoch gelegen' ist sprachlich bedenklich und sachlich unpassend).

9. χαταβαίνειν, χατιέναι, χατέρ γεσθαι bezeichnet sehr oft die Reise vom Lande in die Stadt, weil diese meist in der Niederung am Meere lag. So I 114 χατελδών ές την πόλιν, 138 ές πόλιν ούτος οὐ χατέρχεται. Od. λ 187 αὐτόθι μίμικει 'Αγοῶ οὐdὲ πόλινδε χατέρχεται, ν 267 χατιόντα — ἀγοθεν, ο 505 ἑς ἅστυ ἰδών ἑμὰ ἔργα χάτεμι.

10. vépev, regere (I 59 34).

14. τούτων - πείθεσθαι, wie I 59 13.

Unternehmung gegen Naxos. Folgen für Aristagoras (c. 30-35).

30. 3. τῶν παχέων, τῶν πλουσίων (Suidas), Bezeichnung der grundbesitzenden Klasse (γεωμόgos), in Ggs. zum besitzlosen δημος, dessen Mitglieder darum auch wohl λεπτοί hielsen. Nach c. 77 13. VI 91 2. VII 156 11. Aristoph. Fried. 639 τῶν δὲ συμμάχων ἔσειον τοὺς παχεῖς καὶ πλουσίους. Einen spöttischen Nebenklang hat das Wort durch die andere Bedeutung 'einfältig, stumpfsinnig', pinguis. — Lygdamis hatte an der Spitze des Demos und mit Hülfe des Peisistratos (I 64 8) die 'Reichen' vertrieben und sich zum Tyrannen aufgeworfen; aber nach seinem durch Sparta bewirkten Sturze waren die Verbannten heimgekehrt. Jetzt erfolgte der zweite Aufstand.

4. ές Μίλητον της δε Μ.: s. zu I 1 12. Ebenso unten 22.

5 f. $i\pi i \epsilon \rho \sigma \pi \sigma_{\varsigma}$, für den abwesenden Histiäos. — 'Austrayóg eng — Mohn ayóg ew — Austrayóg ew: wie in denselben Familien dieselben Namen wiederzukehren pflegen, so auch dieselben Namenselemente. Vgl. V 71 'Aqxid ημος ó Zeuξid ήμου. 65 'Iπποκαάτης u. seine Enkel 'Iππαρχος u. 'Iππiης, VII 204. VIII 13, in den spartan. Königslisten die Bestandteile Aew- od. -lewς, -dημος, - audgog, - audgid ης u. a., VII 98 Τεμώναξ ό Τεμαγόρεω. Thuk. I 29 Kallexpárg, 'Kalliov xai Τεμάνως ό Τεμάνθους.

τύραννος ἦν Μιλήτου καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐών ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ 10 Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον ἐδέοντο τοῦ ᾿Αρισταγόρεω, εἰ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμιν τινὰ καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὅ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς, ῆν δι' αὐτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν, ἄρξει τῆς Νάζου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην

- 15 την Ιστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε. ,,αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυος εἰμὶ δύναμιν παρασχεῖν τοσαύτην ὡστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ἀκτακισχιλίην ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν
- 20 σπουδήν ποιεύμενος. ἐπινοέω δὲ τῆδε. ᾿Αρταφρένης μοι τυγχάνει ἐών φίλος· ὅ δὲ ᾿Αρταφρένης ὑμιν Ύστάσπεος μὲν ἐστὶ παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέος ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῆ ᾿Ασίη ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιήν τε πολλήν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω 25 τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἀν χρηίζωμεν... ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ ᾿Αρισταγόρη πρήσσειν

τῆ δύναιτο ἄριστα, χαὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐχέλευον χαὶ δαπάνην τῆ στρατιῆ ὡς αὐτοὶ διαλύσοντες, ἐλπίδας

9. $\pi\varrho i\nu$, hier u. c. 58 4. 66 1. VII 1 3. VIII 37 9. IX 109 14 = $\pi\varrho \sigma i \epsilon \rho o r o \tilde{\sigma}$, als reines Adverb, wie bei Homer u a. Dichtern. In Prosa sonst nur attributiv (of $\pi \varrho i \nu \xi \tilde{\epsilon} i \nu o \delta$).

11. el xwç . . In eléovro liegt der Begriff des Versuchens.

14. $\sigma x \tilde{\eta} \psi i \nu - \xi \epsilon i \nu i \eta \nu$, indem er die von Histiäos überkommene Gastfreundschaft zu einem Deckmantel seiner wahren Absicht machte. Er ging auf ihre Bitte ein, in der That um Naxos zu gewinnen, dem Scheine nach weil er ihr Gastfreund war.

16. où $\varphi \epsilon \rho \epsilon \gamma \nu \sigma s \epsilon i \mu i$ 'ich kann keine Bürgschaft leisten', d. h. 'ich kann es nicht auf mich nehmen, versprechen', 'ich bin nicht imstande'. Mit dem Infin. wie izavos, àξιόχρεως u. ä. VII 49 α (λιμήν) φερέγγυος έσται διασώσαι τὰς νέας, Āschyl. Sept. 395 τίς Προίτου πυλών — προστατείν φερέγγυος;

 dσπίδα, Hopliten. — Ναξίοισι, jedenfalls einschliesslich der von Naxos abhängigen Inseln (c. 31 11).

21. $\delta\mu\mu\nu$, dativus ethicus, 'denkt euch, wisset nur'. Vgl. c. 92 η 27. Der prahlerische Redner will seinen Zuhörern eine recht hohe Vorstellung von dem Range und der Macht seines Freundes beibringen.

23. $i\pi\iota \Im \alpha i \alpha \sigma \sigma i \omega r$: zu c. 25 4. $\tau \tilde{\omega} \nu i r \tau \tilde{\eta} \Lambda \sigma i \eta$ ist zugesetzt, weil die europäische Küste nicht unter Artaphrenes stand (c. 25 2 f).

25. τών: zu c. 20 1.

26. πρήσσειν, wie häufig bei Thukydides, von geheimen politischen Verhandlungen.

πολλάς έχοντες, όταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τούς Ναξίους τὰ αν αὐτοὶ κελεύωσι, ῶς δὲ 30 χαὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰο νήσων τουτέων τῶν Κυχλάδων οὐδεμία χω ἦν ὑπὸ Δαρείφ. ἀπιχόμενος 31 δε ό 'Αρισταγόρης ές τας Σάρδις λέγει προς τον 'Αρταφρένεα ώς Νάξος είη νήσος μεγάθει μεν ου μεγάλη, άλλως δὲ χαλή τε χαὶ ἀγαθὴ χαὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δε ενι πολλά χαι άνδράποδα. ,,συ ών επι ταύ- 5 την τήν χώρην στρατηλάτεε, κατάγων ές αὐτήν τοὺς φυγάδας έξ αὐτῆς. χαί τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μέν έστι ἕτοιμα παρ' έμοι χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τη στρατιή ταῦτα μὲν γὰρ δίκαιον ἡμέας τούς άγοντας παρέχειν έστι τούτο δε νήσους βασιλέι 10 προσκτήσεαι αὐτήν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον καί "Ανδρον και άλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας, ένθεῦτεν δε όρμώμενος εὐπετέως ἐπιθήσεαι Εὐβοίη νήσω μεγάλη τε και εθδαίμονι, ούκ έλάσσονι Κύπρου χαὶ χάρτα εὐπετέι αἰρεθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑχατὸν νέες 15 ταύτας πάσας χειρώσασθαι. 6 δε αμείβετο αυτόν τοϊσιδε. ,.ές οίκον τὸν βασιλέος ἐξηγητής γίνεαι ποηγμάτων άγαθών, και ταύτα εδ παραινέεις πάντα, πλην τών νεών του άριθμου. άντι δε εκατόν νεών διηκό-

28. *έλπίδας πολλάς ἔχοντες* 'in der sichern Hoffnung' (c. 35 21. 36 16); vgl. zu III 119 8. — *έπιφανέωσι ές:* vgl. IV 14 16.

31. τοὺς ἄλλους νησιώτας: vgl. c. 31 11.

31. 3. μεγάθεϊ — μεγάλη: zu I 51 3.

4. αγαθή 'fruchtbar'. Vgl. αφετή zu III 88 18.

5. $\xi \nu_i$ nach epischer Weise = personalem $\xi \nu_i \epsilon \sigma \tau_i$ (I 181 18. 183. 2. 207 15. II 155 11. 156 9. III 81 9. VII 112 6), wie $\mu \epsilon \tau_a$ (VII 157 13), $\pi \alpha \alpha \alpha$ (c. 106 15. VIII 68 β 8). Bei Attikern nur noch impersonal. Über den Modus nach $\epsilon \epsilon \eta$ s. zu c. 13 7.

8. άναισιμωμάτων = άναλωμά-

των, δαπανέων, wie oft άναισιμοῦν = ἀναλίσχειν.

9. $\mu \epsilon \nu$ giebt dem Pronomen einen ethischen Nachdruck, 'denn was diese anlangt', ohne daßs an einen bestimmten Gegensatz gedacht wird. Vgl. I 140 4. II 109 11.

 εύπετέως: die Inselreihe zwischen Naxos und Euböa, ursprünglich eine zusammenhängende Gebirgskette, ist nur durch schmale Wasserstraßsen getrennt. Datis und Artaphrenes nahmen später diesen Weg (VI 95 ff.).

14. Κύπρου, das schon botmäßig war (III 19 15. 91 7).

17. ές οἶχον τον βασιλέος: vgl. VI 9 15. VII 194 11. IX 107 7. Thuk. I 129 Xerxes an Pausanias

20 σιαί τοι ετοιμοι έσονται άμα τῷ ἐαρι. δεῖ δὲ τούτοισι 32 καὶ αὐτὸν βασιλέα συνέπαινον γίνεσθαι.

Ο μέν δη 'Αρισταγόρης ώς ταῦτα ἤχουσε, περιχαρὴς ἐών ἀπήιε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ 'Αρταφρένης, ὡς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα καὶ ῦπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ 'Αρισταγόρεω λεγόμενα 5 συνέπαινος καὶ αὐτὸς Ααρείος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μέν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἄνδρα Πέρσην τῶν 'Αχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Λαρείου ἀνεψιών, τοῦ Παυσανίης ὅ 10 Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γε ἐστὶ ὅ λόγος, ὑστέρω χρόνω τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχών τῆς Ἐλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν 'Αρισταγόρεα ἐκ τῆς Μιλήτου καὶ τὴν 'Ιάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους ἕπλεε πρόφασιν ἐπ΄

χείται σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρψ οἶχψ ἐσαεὶ ἀνἀγραπτος, 137 Themistokles an Artaxerxes χαχά μὲν πλείστα εἶργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶχον. — ἐξηγητής, auctor. Vgl. c. 23 15. Anders I 78 5.

32. 4. ύπερθεντι: oben c. 24 9 u. s. das Medium (I 8 6). — λεγόμενα st. λεχθέντα: zu I 9 8.

6. πολλόν κάρτα: zu c. 17. 7.

7. αλλων: zu I 193 15.

9 ff. aveuiov: s. die Stammtafel zu VII 11 8. Megabates war Satrap von Phrygien, als Pausanias nach der Einnahme von Byzantion sich mit dem Perserkönige in verräterische Verbindung setzte (Thuk. I 128). Aber in seinem von Thuk. mitgeteilten Briefe hält er um die Tochter des Königs selber an. Xerxes enthob darauf Megabates seines Postens und ersetzte ihn durch Artabazos, um mit Pausanias weiter zu verhandeln. Hiermit steht H.'s Bericht in Widerspruch. Wahrscheinlich deckte Thuk. erst später durch Einsicht der Dokumente den

wahren Sachverhalt auf, während H. die getrübte Volkssage (δ λόγος) Bemerkenswert ist wiedergiebt. auch die verschiedene Meinung der beiden Historiker über Pausanias, dessen Schuld Thuk. ausführlich und schonungslos darlegt, während H. sie nicht ohne Zweifel (εἰ đη ό λόγος) erwähnt, dagegen seinen Edelmut hervorhebt (IX 76. 78 f. 88) und nur seinen Stolz und Prachtliebe andeutet (VIII 3. IX 82). Umgekehrt verhalten sich beide im Urteil über Themistokles; s. zu VIII 4 11. - τούτων: vgl. zu VI 46 1. - ήρμόσατο 'sich verlobte' (III 137 19). Zur Heirat kam es nicht.

33. Die Ereignisse von dem Zuge gegen Naxos, aus dem sich der ionische und hellenische Freiheitskrieg entwickelte, bis zur Schlacht bei Marathon, füllen in H.'s Darstellung einen Zeitraum von 10 Jahren, 499-490. Die festen chronologischen Punkte finden sich aber nur in gelegentlichen Angaben, 499 Zug gegen Naxos (im Frühjahr);

Έλλησπόντου, ἐπείτε δὲ ἐγένετο ἐν Χίω, ἔσχε τὰς νέας ές Καύκασα, ώς ένθεῦτεν βορέη ἀνέμφ ἐς τὴν Νάξον 5 διαβάλοι. χαὶ ο引 γὰρ ἔδεε τούτω τῷ στόλω Ναξίους άπολέσθαι, πρηγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι. περιιόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλαχάς, ἐπὶ νεός Μυνδίης έτυχε οὐδεὶς φυλάσσων δ δὲ δεινόν τι ποιησάμενος εχέλευσε τούς δορυφόρους εξευρόντας τον 10 άρχοντα ταύτης της νεός, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δησαι διά θαλαμίης διέλχοντας της νεός χατά τουτο, έζω μέν (τήν) χεφαλήν ποιεύντας έσω δέ το σωμα. δεθέντος δέ του Σχύλαχος, έξαγγέλλει τις τῷ Αρισταγόρη ότι τὸν

viermonatliche Belagerung; Abfall des Aristagoras (im Spätherbst); Reise desselben nach Sparta und Athen (V 31 20. 34 8. 36 22); -498 Zug gegen Sardis: Zutritt von Karien und Kypros (V 99 ff.); -497 Kypros wiedererobert; Arista-goras' Flucht und Tod; Histiāos' Rückkehr (V 108ff. 116 1. 117ff.); - 496 Milet belagert; Schlacht bei Lade (VI 6 7. 7ff.); - 495 zweites Jahr der Belagerung (VI 18); - 494 Milet erobert (im sechsten Jahre seit dem Abfall des Aristagoras, VI 184); - 493 Eroberung der Inseln (VI 31 2); - 492 Zug des Mardonios (VI 43 1); -491 Thasos erobert; Sendung der Herolde; neue Rüstungen (VI 46 1. 48 f.); — 490 Zug des Datis; Schlacht bei Marathon (VI 95 7). 3f. στρατιή 'Flotte' (VII 44 9). – πρόφασιν 'vorgeblich'. – έγέ-

vero èv: zu III 45 3.

5. Καύχασα (auch Καύχασον in den Hss.), sonst unbekannt, gewifs ein Hafenort auf der Südküste von Chios (vgl. c. 34 7), wo Strabon p. 645 Paras $\lambda_{\mu}\mu\gamma\nu$ $\beta\alpha\vartheta\nu's$ erwähnt (vgl. Liv. 36 43 ab Delo Phanas portum Chiorum in Aegaeum mare versum petunt). Dem Namen ähnelt Athen. p. 412 δ Xîος δήτως Καύzalos und auf einer Münze Kavzas (Mionnet Suppl. VI 393).

6. zai 'da' (c. 28 2). - Idee:

zu II 161 7.

9f. δεινόν τι ποιησάμενος: zu I 127 2. riç beim Adjektiv, meist nachgestellt, dient zur Verstärkung, 'gar, sehr', = χάρτα (18), wie lat. quidam (Nägelsbach Stilist. p. 225). So in der Redensart δεινόν τι ποι-έεσθαι III 155 8. V 42 7. 87 10. VIII 15 1. 98 9, bei deivos VI 78 4, diyos I 185 20. VII 192 8. IX 16 20, πολλός ΙΙ 37 17. 58 8. 60 3. 109 13. 130 22. V 16 21. 48 3. 57 11. IX 10 12.84 3; in der Verbindung od πολλώ τεω bei einem Komparativ I 181 3. 192 11. II 48 8. 67 7, bei σμιχρός Ι 78 7. ΙΙ 7 7. IV 130 2. IX 3 2, συχνός VII 42 9, απόρος III 52 25, αρχαΐος II 43 19. 1(4 20, σπουδαΐος IV 198 2, ψυχρός II 27 4, bei Komparativen I 147 5. II 129 15. IX 41 19. Auch oùdév to 'gar nichts' (IV 118 15 u. s.). S. auch I 44 2. IV 19 3. V 92's 14. Vgl. II. η 156 πολλός γάρ τις έχειτο παρήορος ένθα χαι ένθα, Od. σ 382 χαί πού τις δοχέεις μέγας έμμεναι ήde xoaraios. Über intensives ris bei Substantiven zu HI 14 48, und zως bei Adverbien zu IX 116 24.

11. rouror, wie IV 81 17.

12 f. xatà toùto geh. zu Siélxorτας, = ώδε. Vgl. χατά τάδε Ι 117 16. III 85 4. IV 47 10. 168 1, χατά
 Twitt if
 1
 19.
 142
 18.
 11
 42
 28.
 83
 7.
 V
 3
 3.
 86
 6.
 VIII
 68
 2.
 1X
 66
 11.
 xard
 rawing
 rawing
 1
 120
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 4.
 11
 20
 11.
 11.
 11.
 11.
 11.
 11.
 11.
 12.
 12.
 12.
 13.
 13.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 14.
 <th1

15 ξεϊνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. δ δ' έλθών παραιτέετο τον Πέρσην, τυγχάνων δε ουδενός των έδέετο, αύτος έλθών έλυσε. πυθόμενος δέ χάρτα δεινόν εποιήσατο δ Μεγαβάτης χαὶ ἐσπέρχετο τῷ Αρισταγόρη. δ δὲ εἶπε ,,σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι 20 πρήγμασι τι έστι; ου σε απέστειλε Αρταφρένης εμέο πείθεσθαι καὶ πλέειν τῷ ἂν ἐγώ κελεύω; τί πολλά πρήσσεις; ταῦτα εἶπε ὁ ᾿Αρισταγόρης. ὅ δὲ θυμωθεὶς τούτοισι, ώς νύξ έγένετο, έπεμπε ές Νάξον πλοίω άνδρας φράσοντας τοΐσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρή-34 γματα. οι γαρ ών Νάξιοι ουδεν πάντως προσεδέχοντο έπι σφέας τον στόλον τούτον όρμήσεσθαι έπει μέντοι έπύθοντο, αὐτίχα μέν ἐσηνείχαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τό τείχος, παρεσκευάσαντο δε ώς πολιορκησόμενοι και 5 σττα χαί ποτά, χαί το τείχος έσάξαντο. χαί οδτοι μέν παρεσχευάζοντο ώς παρεσομένου σφι πολέμου οι δ έπείτε διέβαλον έκ της Χίου τὰς νέας ές την Νάξον, πρός πεφραγμένους προσεφέροντο και επολιόρκεον μηνας τέσσερας. ώς δε τά τε ξχοντες ήλθον χρήματα οί 10 Πέρσαι, ταῦτα κατεδεδαπάνητό σφι, καὶ αὐτῷ τῷ 'Αρισταγόρη προσαναισίμωτο πολλά, τοῦ πλεῦνός τε έδέετο ή πολιορχίη, ένθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οιχοδομήσαντες απαλλάσσοντο ές την ήπειρον 35 χαχῶς πρήσσοντες. Αρισταγόρης δὲ οὖχ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Αρταφρένει έκτελέσαι άμα δε επίεζε μιν ή δαπάνη της στρατιής απαιτεομένη, αρρώδεε τε τοῦ

11. 30 12. 41 26. 48 5. 102 17. 104 18. V 4 3. VI 31 11. IX 82 6, κατά ταῦτα Ι 95 6. 191 8, κατὰ τοιώνδε τι 1 68 20. VII 10ε 6. An κατὰ τοῦτο schlieſst sich der erklärende Participialsatz, wie c. 16 13.

16. παφαιτέετο, deprecabatur,
 erg. συγγινώσχειν αύτῷ. Xenoph.
 Mem. II 2 14 θεοὺς παφαιτήση
 συγγνώμονάς σοι είναι.

20 f. έμέο πείθεσθαι, wie c. 19. 14. — παλλά πρήσσειν, haufiger das abgeleitete πολυπρηγμονέειν, sich ohne Fug und Beruf in fremde Dinge mengen.

οὐδῶν πάντως: zu c. 65 2.
 πολιορχησόμενοι, fut. pass.
 Ebenso VIII 49 10.

5. έσάξαντο, von σάττεσθαι, repararunt. sarcire 'ausbessern'.

11. τοῦ πλεῦνος, wie IV 43 19. 14. χαχῶς πρήσσοντες 'in übler Verfassung'.

35. 2. ἐ*κτελέσαι*: ΙΙ. β 286 ἐ*κτε*λέουσιν ύπόσχεσιν Ϋνπες ύπέσταν. Vgl. III 127 12.

στρατού πρήξαντος κακώς καὶ Μεγαβάτη διαβεβλημένος, έδόχεε τε την βασιληίην της Μιλήτου απαιρεθή- 5 άρρωδέων δε τούτων εχαστα εβουλεύετο απόσεσθαι. στασιν. συνέπιπτε γάρ και τόν έστιγμένον την κεφαλήν άπεχθαι έχ Σούσων παρά Ιστιαίου, σημαίνοντα άπίστασθαι 'Αρισταγόρην ἀπὸ βασιλέος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τῷ Αρισταγόρη σημηναι αποστηναι αλλως 10 μέν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημηναι ὥστε φυλασπομενέων τῶν ὑδῶν, ὕ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας, ώς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον έντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδέν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται 15 ές Μίλητον, κελεύειν Αρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τας τρίχας κατιδέσθαι ές την κεφαλήν τα δε στίγματα εσήμαινε, ώς χαὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. ταῦτα δε ό Ίστιαΐος εποίεε συμφορήν ποιεύμενος μεγάλην την έωυτοῦ κατοχήν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινο- 20 μένης πολλάς είχε έλπίδας μετήσεσθαι έπι θάλασσαν,

4. διαβεβλημένος 'verfeindet' (I 118 9). Von der Parataxis der ungleichartigen Participia s. zu I 69 8. 6 πούτους έναστα 'dias allas'

6. τούτων ἕχαστα 'dies alles'; vgl. zu c. 13 13.

7. $\sigma\nu\nu\epsilon\pi\kappa\pi\tau\epsilon$: zu c. 36 2. — $r\delta\nu$, als wäre von dem Sklaven schon geredet worden oder die Sache als allgemein bekannt vorauszusetzen. Damit erregt der Erzähler die verwunderte Neugier des Zuhörers und gewinnt einen natürlichen Anlafs die kleine Nebenhandlung einzuflechten. Vgl. I 65 4. 144 5. III 4 16. V 51 5. 72 14. IV 119 11. VII 6 14. VIII 21 2.

8. απίστασθαι 'daſs Ar. abfallen solle'. Vgl. IV 113 9.

11. ὥστε = ἅτε. — φυλασσομενέων, durch Wachtposten (όδοφύλαχες) an den wichtigsten Punkten der großen Heerstraßse; s. V 52. VII 234. Philostr. Apoll. I 26 παφιών ές τὰ Βαβυλῶνος ὅφια, φοουρὰ μὲν αὐτόθι ἦν ἐχ βασιλέως, ἢν

Herodot III. 5. Aufl.

12. Gellius XVII 9 erzählt die List sonst nach H., fügt aber hinzu: servo suo diu oculos aegros habenti capillum ex capite omni tanquam medendi gratia deradit caputque eius leve in litterarum formam compungit.

13. ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας: VIII 15 οὐχ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἐλληνας μάχης ἄρξαι, 56 οὐdὲ χυρωθῆναι ἔμενον τὸ προχείμενον πρῆγμα.

18. πρότερον, vorhin Z. 8. Ähnliches II 155 8.

19. συμφορήν π.: zu c. 5 9.

21 f. πολλάς είχε έλπίδας: zu

μή δε νεώτερόν τι ποιεύσης της Μιλήτου ουδαμά ές αὐτὴν ήξειν ἕτι έλογίζετο.

- - 5. παρὰ τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἀλλοι πάντες γνώμην κατὰ τώυτὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίσταπϑαι· Ἐκαταῖος δ' ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέι τῶν Περσέων ἀναιρέεσϑαι, καταλέγων τά τε ἔϑνεα πάντα τῶν ἦρχε Δαρεῖος καὶ τὴν δύναμιν
- 10 αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ οὐχ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὅχως ναυχρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μέν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τῶν Μιλησίων ἐοῦσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐχ τοῦ
- 15 ίροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδησι, τὰ Κροϊσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηχε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσειν τῆς θαλάσσης, καὶ οῦτω αὐτούς τε ἕξειν <τοῖσι> χρήμασι χρᾶσθαι καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα

c. 30 29. — μετήσεσθαι, fut. pass. — νεώτερόν τι ποιέειν, näml. abfallen.

Abfall des Aristagoras und der Ioner (c. 36-38).

36. 2. $\sigma \sigma \nu \epsilon \pi i \pi i \epsilon = \sigma \sigma \nu \epsilon \beta \alpha i \nu \epsilon$, mit dem Particip ($\sigma \nu \epsilon \lambda \beta \delta \sigma r a$), wie I 82 3. IX 101 1 und 7 ($\sigma \nu \epsilon \beta \alpha i \nu \epsilon$), mit $\delta \sigma \tau \epsilon$ u. Inf. VIII 15 5 132 17. 141 7, mit bloßsem Inf. I 139 2. V 35 7. IX 101 1, überall aber so daß die ursprüngliche Bedeutung 'zusammenfallen, zusammentreffen' noch in Kraft bleibt. — $ro \tilde{\sigma} \alpha \dot{\nu} ro \tilde{\nu}$ $\chi \varrho \dot{\sigma} ro \nu$, wie II 47 10.

3. πάντα ταύτα: zu VI 77 15. 6. χατά τωυτό: zu c. 33 12.

7. λογοποιός: s. Einl. S. XXVII Not. 6.

8 f. βασιλέι, weil πόλεμον ἀναιξέεσθαι = πολεμῆσαι, 'Krieg anfangen'. — χαταλέγων — ἔθνεα: vgl. Einl. S. XXVI. 11. ναυχρατέες θαλάσσης = θαλασσοχράτορες (c. 83 7), nur hier; VI 97 ναυχράτορες. Zum Ausdruck vgl. άπαις γόνου und ähnliches zu I 109 11.

12. λέγων 'in seiner Rede'. S. zu I 118 6. Zur ganzen Stelle vgl. I 170 μένουσι δέ σφι έν τῆ Ιωνίη οὐχ ἔφη ἐνοφῶν έλευθεφίην ἔτι ἐσομένην.

14. $x\alpha\tau\alpha\iota_0\epsilon\vartheta\epsilon\iota\eta$ eig. 'herunter' (vgl. III 78 6 rà róξα $x\alpha\tau\epsilon\lambda \delta\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$, von der Wand) d. h. 'weggenommen würden', hier um so passender, als es sich um $d\nu\alpha\vartheta\eta\mu\alpha\tau\alpha$ handelt. — rà $\epsilon\kappa$: vgl. zu II 18 5.

15. τοῦ ἐν Βραγχίδησι: zu I 46 18.

16. $\epsilon \tilde{t} \chi \epsilon$: eig. $\tilde{\epsilon} \chi \epsilon \iota \nu$ (sc. $\tilde{\epsilon} \phi \eta$), parallel zu $\tilde{\epsilon} \nu o \rho \tilde{\alpha} \nu$ und gleich darauf $\tilde{\epsilon} \xi \epsilon \iota \nu$.

18. συλήσειν, was auch bald geschah (VI 19 16).

φιεγάλα, ώς δεδήλωταί μοι ἐν τῷ πρώτφ τῶν λόγων. αύτη μέν δή ούχ ένίχα ή γνώμη, έδόχεε δε δμως απί- 20 στασθαι, ένα τε αθτών πλώσαντα ές Μυούντα ές τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὸν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρασθαι τούς έπι των νεών έπιπλέοντας στρατηγούς. αποπεμφθέντος δε Ίητραγόρεω κατ' αύτο 37 τούτο καὶ συλλαβόντος δόλω Ολίατον Ἰβανώλλιος Μυλασσέα καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα καὶ Κώην ἘΕρξάνδρου, τῷ Δαρείος Μυτιλήνην εδωρήσατο, και Αρισταγόρην Ήρακλείδεω Κυμαΐον και άλλους συχνούς, 5 ούτω δή έχ τοῦ έμφανέος ὁ Αρισταγόρης ἀπεστήχεε, παν ἐπὶ Δαρείω μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μέν λόγω μετείς την τυραννίδα ίσονομίην έποίεε τη Μιλήτω, ώς άν έχόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίατο, μετὰ δέ zαὶ ἐν τῆ ἄλλη Ἰωνίη τώυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μέν 10 έξελαύνων των τυράννων, τούς δ' έλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ

19. πρώτφ, in der Geschichte des Krösos und zwar I 92 (vgl. I 50 f.).

21. πλώσαντα: die Stadt lag damals noch an einem kleinen Meerbusen, den aber der dort mündende Mäandros allmählich so verschlämmte, daßs er zum Landsee wurde und man zu Strabons Zeit nur noch mit kleinen Nachen seewärts hingelangen konnte (Strab. p. 636 Paus. VII 2 11).

22. στρατόπεδον begreift auch die Flotte (c. 112 2. VII 181 10. 236 10. VIII 10 16. 11 7. 41 17. 65 32. 81 4. 84 13. 94 20). Ähnlich ναυτικός στρατός (VI 43 5. 118 1), στρατός (VIII 16 7), στρατή (VII 44 9), στράτευμα (VIII 2 9. 15 11), στρατοπεθεύεσθαι von der Flotte (VII 124 3. 182 8).

23. ἐπιπλέειν = ἐπιβατεύειν (VII 98 2 und 96 1), als ἐπιβάτης 'Seesoldat' dienen, S. zu VII 184 31.

37. [']*Ιητραγόρεω*, vermutlich eines Verwandten des Aristagoras; zu c. 30 6. — xατ' αὐτὸ τοῦτο: vgl. zu c. 22 7.

2. [']*Ιβάνωλλις*, karische Namensform, wie [']*Δρίσ-ωλις* (VII 195 1), *Μαύ-ωλος* (c. 118 7). Ein anderer Sohn wird c. 121 8 erwähnt. *Μυλασσέα*, aus der karischen Stadt *Μύλασσα*.

3. $I\sigma\tau\alpha\tilde{\iota}\sigma\nu$, auch ein Karer (VII 98 7). — $T\epsilon\rho\mu\epsilon\rho\alpha$, aus $T\epsilon\rho\mu\epsilon\rho\alpha$ oder $T\epsilon\rho\mu\epsilon\rho\sigma\nu$, einem unbedeutenden Orte, am Vgb. $T\epsilon\rho\mu\epsilon\rho\sigma\nu$, der Insel Kos gegenüber. — $K\omega\eta\nu$, aus Mytilene (IV 97 8. V 11 3).

4. 'Αρισταγόρην; vgl. IV 138 10. Ein Verwandter ist wahrscheinlich I 158 7 erwähnt.

7. $\pi \tilde{\alpha} \nu$ 'alles mögliche'. S. zu VII 50 8.

8 f. loovoµi ηv : zu III 80 27. — $\omega_s \, \tilde{\alpha}_v$ — $\sigma v \sigma \alpha \pi_i \sigma \tau_i \tilde{\alpha} \sigma \sigma_i$: der Optativ mit $\tilde{\alpha}_v$ nach dem finalen ω_s gehört der älteren (Homerischen) Sprachweise an.

12 f. τούτους δέ: zu II 89 9. — $φ_{i-\lambda \alpha}$ λα — ποιέεσθαι, wie II 152 22. Über έξεδίδου, parallel zu έξελαύνων, zu φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῆσι πόλισι έξεδίδου, ἄλλο 38 ές άλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἰη ἕκαστος. Κώην μέν νυν Μυτιληναΐοι ἐπείτε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν, Κυμαΐοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν· ὡς δὲ καὶ ὡλλοι οἱ πλεῦνες ἀπίεσαν. τυράν-5 νων μέν νυν κατάπαυσις ἐγίνετο ἀνὰ τὰς πόλιας· ᾿Αρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγοὺς ἐν ἑκάστη τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους καταστῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριήρεϊ ἀπόστολος ἐγίνετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ με-10 γάλης ἐξευρεθῆναι.

39 Τῆς δὲ Σπάρτης ᾿Αναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐχέτι περιεών ἐβασίλευε ἀλλὰ ἐτετελευτήχεε, Κλεομένης δὲ ὁ ᾿Αναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ χατ' ἀνδραγαθίην σχών ἀλλὰ χατὰ γένος. ᾿Αναξανδρίδη γὰρ

I 85 5. Das Imperfekt, weil es bei den meisten nicht dazu kam (c. 38 4).

14. sín: zu I 29 5.

38. 7. στρατηγούς nicht 'Heerführer', sondern oberste Beamte, die, wie zu Rom die Konsuln, an Stelle der Tyrannen traten, auf eine bestimmte Zeit gewählt wurden und verantwortlich waren. Erst nach Alexander d. Gr. wird diese Bezeichnung für städtische Civilbeamte häufiger.

9 f. απόστολος εγίνετο = απεστέλλετο, wie I 21 6. - έξευρεθηναι liefs erwarten: έδεε γάρ δή συμμαχίην τινά οι μεγάλην $i\xi \in v o \in \Im n v \alpha i$. So aber hat sich die andere Konstruktion, deren $\delta \delta \epsilon \epsilon$ fähig ist, eingemischt, um so leichter, als dadurch die bei H. so häufige, hier aber unzulässige Bedeutung in fatis erat (zu I 8 8) ausgeschlossen wurde. Bei Verben des Bedürfens und Bittens fügt sich auch sonst gern ihrem Kasus ein Infinitiv in freier Weise an, zu dem eben dieser Kasus ein Objekts- oder, bei passiver Fügung, ein Subjektsverhältnis haben sollte. III 36 xai πάλαι ές

σὲ προφάςιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι. Xenoph. Kyr. V 2 23 τούτους γὰρ ἐνόμιζεν εἰδέναι μάλιστα (ταῦτα) ῶν αὐτὸς ῷετο δέισθαι μαθείν. Plat. Tim. 33 e οὐδ' αῦ τινος ἐπιδεὲς δργάνου σχεῖν.

König Anaxandrides und seine Söhne. Geschichte des Dorieus (c. 39–48).

Dorieus (c. 39-48). 39. οθχέτι περιεών weist auf I 67 ff. zurück, wo die Ereignisse unter diesem Könige erzählt sind. Da Anaxandrides Zeitgenosse des Krösos war, Kleomenes ihm aber, da er schon regierte, geboren ward und als Mündiger folgte (c. 42), so muß er schon vor 520 gestorben. sein. Vgl. III 148 und zu VI 1087. - Die Negation gehört zu περιεών und zu ¿βασίλευε, 'war nicht mehr am Leben und regierte nicht mehr'. Vgl. VII 150 15. Thuk. I 12 ή Ελλάς έτι μετανίστατό τε χαὶ χατωχίζετο ώστε μη ήσυχάσασαν αυξηθήναι 'so dals es nicht an Kräften zunahm, da es nicht zur Ruhe gelangte.

3. zar' ἀνδραγαθίην, in der ihn sein Bruder Dorieus übertraf (c. 42 3).

έχοντι γυναϊκα αδελφεής έωυτου θυγατέρα, και έούσης 5 ταύτης οί καταθυμίης, παϊδες ούκ έγίνοντο. τούτου δέ τοιούτου έόντος οι έφοροι είπαν έπιχαλεσάμενοι αθτόν ,,εἶ τοι σύ σεωυτοῦ μή προορφς, ἀλλ' ήμιν τοῦτ έστι ου περιοπτέον, γένος το Εύρυσθένεος γενέσθαι έξίτηλον. σύ νυν την μέν έχεις γυναϊχα, έπείτε τοι οθ 10 τίκτει, έξεο, αλλην δε γημον και ποιέων ταυτα Σπαςτιήτησι άδήσεις… δ δ' αμείβετο φας τούτων οδδέτερα ποιήσειν, ἐχείνους τε οὐ χαλῶς συμβουλεύειν παραινέοντας, την έχει γυναϊκα έοῦσαν ἀναμάρτητον ἑωυτῷ, ταύτην απέντα άλλην έσαγαγέσθαι ουδέ σφι πείσεσθαι. 15 πρός ταύτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι 40 προσέφερον 'Αναξανδρίδη τάδε.,, ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε όρωμεν της έχεις γυναιχός, σύ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον περὶ σεῦ Σπαρτιήται βουλεύσωνται. γυναιχός μέν τῆς ἔχεις 5 οθ προσδεόμεθά σευ της έξέσιος, σύ δε ταύτη τε πάντα όσα νῦν παρέχεις πάρεχε καὶ ἄλλην πρὸς ταύτη ἐσά-

6. χαταθύμιος = χατά θυμόν oder νόον (IX 111 16), 'nach seinem Sinne, lieb'. IX 45 τὰ σφάγια οὐ δύναται χαταθύμια γενέσθαι 'nach Wunsch ausfallen'. II. + 336 ἔχει δ ἄλοχον θυμαρέα. Ggs. ἀποθύμιος (VII 168 22). Simonides Amorg. Fr. 7 35 ἀμείλιχος δὲ πᾶσι χάποθυμίη Ἐχθροίσιν ἴσα χαὶ φίλοισιν γίννεται (γυνή).

λοιστν γίγνεται (γυνή). 8. εί τοι 'wenn wirklich' (III 145 15). Vgl. c. 40 2.

10. éneire: zu c. 18 15.

11. $\xi\xi\epsilon o = \xi \pi \pi \epsilon \mu \psi o \nu$ (I 59 11), $\dot{\sigma} \pi \delta \pi \epsilon \mu \psi a \iota$ (VI 63 2), dimitte (domo). Vgl. 15 $\dot{\sigma} \pi i \nu \pi \alpha$, c. 40 6 $\xi i \delta \sigma i o \varsigma$, IX 111 17 $\mu \epsilon i \delta \nu \pi \alpha$, I 159 8. 191 12. 206 16.

12. $o\dot{v}d\dot{\epsilon}\tau\epsilon\rho\alpha$: ebenso c. 82 8. VI 86 α 1. VII 103 24. IX 98 5. 111 20, weil sich *ποιέειν* überhaupt gern mit dem Plural des Neutrum verbindet (zu c. 1 10).

14. ξωυτώ: ΙΙ. ψ 595 δαίμοσιν είναι άλιτρός, Hesiod. ξογ. 827 άναίτιος άθανάτοισιν, Äschyl. Ag. 345 θεοῖς δ' ἀναμπλάχητος, Hippokr. π. ἀέρ. 22 νομίσαντές τι ἡμαρτηχέναι τῷ θεῷ.

15. $\delta cayay \delta \sigma a = dyay \delta \sigma a \delta \delta s$ $\delta s \delta u v co \tilde{u}$ (IX 108 11). — ov $d \delta \delta \cdot$. schließt die Antwort kurz und bündig ab, 'kurz, er werde ihnen nicht folgen'. Ähnlich steht ov $d \delta \delta I$ 45 7. III 152 9. IX 41 17. Vgl. auch II. ζ 360 $\mu \eta$ $\mu \varepsilon$ zá $\delta \omega \zeta$, 'Elér η , $gilievoa \pi \varepsilon v ov d \delta \mu \varepsilon$ $\pi \varepsilon i \sigma \varepsilon s$, $\delta 345 \ \mu \eta$ $\mu \varepsilon v \pi \varepsilon \iota \partial \varepsilon a \omega \varepsilon \tilde{v} \epsilon i d \delta \sigma c c$ ov $d \delta \epsilon$ $\mu \varepsilon$ $\pi \epsilon \iota o \delta \delta \epsilon$.

40. 2. Mit roivov ros vgl. das öftere roiyaq ros.

3. σừ ởέ: zu l 112 9. – ταὔτα, genauer τάδε (I 137 2).

4. άλλοϊον, schonend statt νεώτεφον oder geradezu καχόν. Ι 210 νεώτεφα βουλεύειν πεφί σέο. Sie spielen auf Absetzung an.

5. yvvaizòs µèv, wie c. 20 10.

6. $\pi \rho \circ \sigma \mathcal{S} \circ \delta \mu \varepsilon \mathcal{S} \alpha$ nicht wesentlich verschieden vom Simplex. S. zu VIII 140 β 4. γαγε γυναϊκα τεκνοποιόν." ταῦτά κῃ λεγόντων συνεχώρησε ὁ ᾿Αναξανδρίδης, μετὰ δὲ γυναϊκας ἔχων δύο δι-41 ξὰς ἱστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρτιητικά. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐς ῦστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὖτη τε ἔπεδρον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀπέφαινε, καὶ ἡ προτέρῃ γυνὴ 5 τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένῃ. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθέι λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθοῦσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ὤχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου 10 συντάμνοντος, ὑπ' ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν

8. ἐσάγαγε: oben c. 39 15 und VI 63 1 das Medium. Vgl. zu c. 39 11.

10. $\partial i\xi \partial \zeta$ istias oizze 'führte zwei Haushaltungen', d. i. hatte zwei rechtmälsige Frauen. — $\Sigma \pi \alpha \rho$ τιητιχά, aber auch nicht 'Ελληνικά; Bigamie war überall verpönt.

41. 2. ή ές υστερον επελθούσα die Hss. Aber is voregov 'für später steht überall (bei H. c. 74 13) von einem noch Erwarteten, Zukünftigen. Pausan. III 3 9 nach H. χαὶ ἥ τε ἐπεισελθοῦσα Κλεομέ-νην παῖδα ἔσχε χαὶ ἡ προτέρα τέως οὐ σχοῦσα χτλ. Vielleicht schrieb H. ή υστερον έπεσελθούσα. 3 f. Tixtei, Präsens wie VI 63 4. 131 11, unten 12 ἴσχει. Vgl zu III 160 12. V 27 5. — δή eben zeigt auf c. 39 2 zurück. - TE zai parallelisiert die beiden Fakta, um ihr zeitliches Zusammentreffen schärfer hervorzuheben, 'eben gab diese den Sp. einen Thronfolger, da ward die zweite Frau schwanger'. S. zu II 93 26. — έπεσρον, 'Beisitzer', der demnächst den erledigten Sitz einzunehmen bestimmt Mit Enizlygov 'Erben' erklärt ist. ein Scholion das Wort. Also έπεδρον βασιλέα 'einen Thronerben'. Der in dieser Verbindung und Bedeutung sonst nicht vorkommende

Ausdruck scheint dem spartiatischen Sprachgebrauche entlehnt zu sein.

5. tore $z\omega_5$ $e^{z\omega_7\sigma_5}$ es traf sich dafs sie gerade jetzt schwanger ward'. So steht $z\omega_5$ noch III 78 25. V 102 6. VII 194 2.

6. $\sigma\nu\nu\tau\nu\gamma\eta$, τ. χρ. 'indem sie solches Unglück hierbei hatte', dafs sie nämlich zufällig schwanger werden mußste, als es für sie und ihr Kind zu spät war. $\sigma\nu\tau\nu\gamma\eta$ χράσθαι meist adversa fortuna uti, wie VI 70 τοιαύτη χρησάμενος τύχη; im gutem Sinne I 68 2. Vgl. $\sigma\nu\mu\sigma\rho\eta$ χρ. (III 41 12) έχουσαν: zu III 32 20. — άληθίε λόγω = άληθέως (I 120 9). 9 f. ὑποβάλλεσθαι, subdere; ein

Vergehen hellenischer häufiges Frauen, um keinen Grund zur Scheidung zu geben. Die Untergeschobenen hiefsen ύποβολιμαῖοι (1 137 10). - δεινά ποιεύντων: zu II 121 ε 2. — τοῦ χρόνου, sc. τοῦ τόχου. συντάμνοντος, sc. της όδον, 'da die Zeit eilte, nahe war'. Die Zeit wird, wenn auch hier in selten kühner Weise, gehend gedacht, gerade wie in χρόνου προβαίνοντος, προϊόντος, περιιόντος, διελθόντος u. ä. Ausdrücken. Mit derselben Ellipse von την όδόν, aber in ei-gentlicher Bed. VII 123 συντάμνων geradeswegs'.

γυναϊκα περιιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον· οῦ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα [καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα] γυνή, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρι- 15 νητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οδκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον.

Ο μέν δη Κλεομένης, ώς λέγεται, ην τε ού φοε-42 νήρης απορμανής τε, ό δε Δωριεύς ην των ηλίπων πάντων πρώτος, εν τε επίστατο κατ ανδραγαθήν αυτος σχήσων την βασιληίην. ώστε ών ούτω φρονέων, επειδη ο τε Αναξανδρίδης απέθανε και οι Λαπεδαιμόνιοι χρεώμε- 5 νοι το νόμω εστήσαντο βασιλέα τον πρεσβύτατον Κλεομένεα, ό Δωριεύς δεινόν τε ποιεύμενος και ούκ αξιών ύπο Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αιτήσας λεών Σπαρτιήτας ηγε ές αποικίην, ούτε τῷ εν Δελφοϊσι χρηστηρίω χρησάμενος ές ηντινα γην κτίσων ἴη, οὐτε ποιήσας 10 οὐδεν τῶν νομιζομένων. οία δε βαρέως φέρων, απίει ές την Λιβύην τὰ πλοΐα. κατηγέοντο δε οι άνδρες

11. η δε — Δωριέα, brachylogisch statt η δε ετεχε Δωριέα ώς δε ετεχε τοῦτον. Vgl. zu I 17 10. V 92 δ 9.

15. δεύτεφον = ὕστεφον (Ι 185 1); aber τὸ δεύτεφον 'zum zweiten Male'. — Δημαφμένον, wahrscheinlich eines Sohnes des berühmten Chilon (Ι 59); s. zu VI 65 7.

42. $\tau \dot{\epsilon}$ ov: zu c. 11 9. — $\dot{\alpha} x \rho o$ $u \alpha r \dot{\eta} \varsigma$ 'etwas toll, mit einem Anflug von Verrücktheit', $= \dot{v} \pi o \mu \alpha$ $r \dot{\eta} \varsigma$. $\dot{\alpha} x \rho o$ -, eig. 'auf der Oberfläche' bez. einen mäßigen Grad der Eigenschaft, wie in $\dot{\alpha} x \rho \delta \zeta v \mu o \varsigma$ $\dot{\alpha} x \rho \delta \zeta \epsilon \sigma \tau o \varsigma$ $\dot{\alpha} x \rho o \sigma x r \epsilon \phi \eta \varsigma$ $\dot{\alpha} x \rho \delta \zeta \epsilon \sigma \tau o \varsigma$ $\dot{\alpha} x \rho o \sigma x r \epsilon \phi \eta \varsigma$ Dem nur hier vorkommenden und wohl altepischen Worte die Bed. 'höchst toll' beizulegen, gestattet zwar die Analogie von $\dot{\alpha} x \rho o \delta i \varkappa \alpha \omega \sigma s$ $\dot{\alpha} x \rho \sigma \sigma \sigma \rho \varsigma$, ist aber wegen VI 75 5. 84 15 unmöglich. Vgl. auch zu III 25 6.

3. εὐ έπίστατο 'war der festen

Überzeugung' (VI 138. VIII 9710). S. zu I 34.

7. *δειν*ον ποιεύμενος, indigne ferens (l 127 2).

9 ff. Cic. divin. I 3 quam vero Graecia coloniam misit in Acoliam Ioniam Asiam Siciliam Italiam sine Pythio aut Dodonceo aut Hammonis oraculor Die Zustimmung oder der Rat des Gottes war nicht nur eine Gewähr des Gelingens, sondern auch für das auch hierin bedenkliche Gewissen ein gültiger Rechtstitel auf den Beeitz des neuen Gebietes. — $\tau \tilde{\omega}r ~ ro\mu \zeta o\mu \ell r \omega r$, bei Neusiedlungen; dazu gehörte eben die Befragung des Orakels. S. auch zu I 146 10. — $\delta a = \check{\alpha}re$.

12. χατηγέοντο 'waren Wegweiser' (III 134 27). Von Thera aus war hundert Jahr früher Kyrene an dieser Küste gegründet worden (IV 150 ff.). Vielleicht liefs sich Dorieus

39

Θηραΐοι. ἀπικόμενος δὲ ἐς Λιβύην οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ <Κίνυπα> ποταμόν. ἐξελασθεὶς 15 δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῷ ἔτεϊ ὑπὸ Μακέων τε [καὶ] Λιβύων καὶ 43 Καρχηδονίων ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. ἐνθαῦτα δέ οἱ [^] Αντιχάρης ἀνὴρ Ἐλεώνιος συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν Ἡρακλείην τὴν ἐν Σικελίη κτίζειν, φὰς τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων αὐτοῦ Ἡρακλέος κτη-5 σαμένου. ὅ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῷ, εἰ αἰρέει ἐπ' ἡν στέλλεται χώ-

 bei der Wahl des Landes durch das IV 178 erwähnte Orakel leiten.
 14. Κίνυπα: zu IV 175 7.
 198 3.

15. Maxéwr: s. IV 175.

43. 2 f. 'Ελεώνιος, aus dem böotischen 'Ελεών (einem kleinen Orte in der Nähe der 'Ylizh liuvn, im Gebiete von Tanagra Il. β 500. Strab. p. 505 f.), also ein Landsmann des durch seine χρησμοί berühmten Bakis (zu VIII 20 2). — Aatov yonσμοί sind 'dem L. gegebene', oder 'den L. betreffende Wahrsprüche', wie Soph. O. T. 906 Actov 96σφατα. Vgl. IX 33 τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον. Thukyd. II 54 του Ααχεδαιμονίων χρηστηρίου. Näheres über diese χρησμοί ist nicht über-Sie scheinen eine jener liefert. apokryphen Orakelsammlungen zu sein, die besonders im 6. Jahrhundert unter alten mythischen Namen wie Orpheus, Musäos, Bakis in Umlauf gesetzt wurden (s. zu VII 6 12. VIII 20 2), und verschmitzten Orakeldeutern, (χρησμολόγοι) den Aberglauben der Menge auszubeuten dienten. Eben ein solcher Chresmolog scheint auch Antichares gewesen zu sein. Vgl. I 62 16.

3 f. Ηραχλείην την έν Σ., als Stadt genommen, wūrde eine unter diesem Namen bereits bestehende und bekannte (την) Gründung am Eryx-Berge voraussetzen; $\pi τίζειν$ wäre dann wie I 16 6 zu erklären.

Aber es gab dort niemals eine Stadt Herakleia, und wenn Diodor IV 23 sagt Δωριεύς Εχτισε πόλιν Ηράzλειαν, so ist das seine ungenaue Art. Vgl. c. 45 9. 46 4. Auch kann nicht Ηράχλεια ή Μινώα (c. 46 7) gemeint sein, die auf der Südküste lag. Wahrscheinlich ist γην vor την ausgefallen, und in ionischer Form herzustellen; 'H $\rho\alpha$ - $\lambda \epsilon \eta \nu \gamma \tilde{\eta} \nu \tau \tilde{\eta} \nu \tilde{\epsilon} \nu \Sigma$, wobei 'H $\rho\alpha$ - $\lambda \epsilon \eta \gamma \tilde{\eta} =$ 'H $\rho\alpha \lambda \epsilon \delta c \gamma \tilde{\eta}$, wie gleich "Ερυχος χώρη = Ερυχίνη χώρη (c. 45 9). Vgl. Ηραχλέας στήλας IV 152 9 u. s. — 'Ηραπλέος, der aber in Wahrheit nicht der hellenische und der Stammherr der spartiatischen Könige, sondern der Melqart der Tyrier war (vgl. zu II 44 4), welche die am Eryx hei-mischen Elymer ihrem Gotte zinspflichtig gemacht hatten. Dies ist, nach Movers Phön. II 2 321, der Sinn der bei Diodor 23 u. a. erhaltenen Sage: τοῦ đề Heaxléous πλησιάσαντος τοῖς κατὰ τὸν "Ερυκα τόποις, προεχαλέσατο αὐτὸν "Ερυξ είς πάλην . . . γενομένης δε της φιλοτιμίας μετά προστίμου, χαί τοῦ μέν "Ερυχος διδόντος την χώραν, τοῦ δὲ Ἡραχλέους τὰς βοῦς — ὅ Ἐρυξ τὴν χώραν ἀπέβαλεν. ὅ δὲ Ἡραχλῆς τὴν μὲν χώραν παρέθειο τοις έγχωρίοις, συγχωρήσας αύτοις λαμβάνειν τους χαρπούς, μέχρι άν τις τῶν ἐχγόνων αὐτοῦ παραγενόμενος απαιτήση.

6. Da aigées auch VI 82 12 die

ρην· ή δέ Πυθίη οἱ χρῷ αἱρήσειν. παραλαβών δέ Δωριεύς τον στόλον τον και ές Λιβύην ήγε, έκομίζετο παρά την Ιταλίην. τόν χρόνον δε τουτον, ώς λέγουσι 44 Συβαρίται, σφέας τε αύτούς και Τήλυν τον έωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεέας γενομένους δεηθήναι Δωριέος σφίσι τιμωρήσαι καὶ τυχεῖν δεηθέντας. συστρατεύεσθαί 5 τε δή έπι Σύβαριν Δωριέα και συνελεϊν την Σύβαριν. ταύτα μέν νυν Συβαρίται λέγουσι ποιήσαι Δωριέα τε και τούς μετ' αύτοῦ, Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασί ξεϊνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εὶ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἡλεῖον 10 μοῦνον, καὶ τοῦτον τρόπω τοιῷδε· παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου αποδράντα απικέσθαι παρά σφέας, οί τὰ ίρὰ οὐ προεχώρεε χρηστὰ θυομένω έπείτε

Bedeutung als Futur hat (vgl. VI 76 2), so ist es auch in der Form dafür anzuerkennen, wie zαλέειν (III 74 14) τελέειν u. ä. Zwar ist αίρέσω (-έω) aufser in αἰρέσομεν (Hesych.) nicht nachzuweisen, läßt sich aber aus ήρέθην und αίρεσις mit Sicherheit folgern, und verhält sich zu αλοήσω, wie αλνέσω -ήσω, άνέσω -ήσω, γαμέσω -ήσω, έφό-ρεσα -ησα, ποθέσομαι ἐπόθεσα -ήσω, μαθέσομαι -ήσομαι, μαγέσομαι -ήσομαι, οίχέσω -ήσω, αίδέσω -ήσω, νειχέσω -ήσω, όζέσω -ήσω, ×ηθέσω - ήσω (Eust. ad Il. 106). Vgl. auch Äschyl. Ag. 126 xeorw μέν αίρει (vulg. άγρει) Πριάμου πόλιν άδε χέλευθος, πάντα δε ... Μοίοα λαπάξει. Dals gleich αἰρήouv folgt, darf gerade bei H. nicht eben auffallen; vgl. zu I 82 5. II 32 15. VI 61 25.

8. tòv xai 'eben den welchen'. $-\eta\gamma\epsilon$, duxerat (I 56 19).

9. 'Iralinv: zu IV 15 3.

44. tòv χρόνον τούτον, um 510. In diesem Jahre ward Sybaris zerstört. — $\lambda \dot{\epsilon} \gamma o v o \mathcal{I} \mathcal{I} \sigma \rho \dot{\sigma} \sigma \sigma \dot{\sigma} \alpha$, die in Thurioi neu angesiedelt waren. Vgl. Einl. S. X. Note 2. Über den Akkus. und Infinitiv nach ώς λέγουσι zu I 65 20.

3. βασιλέα: unten 12 τυράννου. Es war der Urheber des Kriegs. Trözenier und Achäer hatten die Stadt gegründet. Die letzteren, durch zugewanderte Stammgenossen übermächtig geworden, vertrieben auf Telys' Betrieb die Trözenier, welche bei den Krotoniaten Schutz fanden. In dem darob entstandenen Kriege wurden die Sybariten gänzlich besiegt und ihre Stadt zerstört

(Arist. Pol. V 3. Diod. XII 9). 4. Strab. p. 263 τριάχοντα μυριάσιν άνθρών έπι Κροτωνιάτας έστράτευσεν (ή Σύβαρις).

5. τυχείν, sc. της τιμωρίης. 9. προσεπιλαβέσθαι: c. 45 14 συνεπελάβετο, ΙΙΙ 48 1 συνεπελάβοντο. Vgl. zu I 134 1. 10. 'Ιαμιθέων: zu IX 33 5.

13. Statt προεχώρεε χρηστά hätte προεχώρεε (Thuk. V 54) allein oder χρηστά έγίνετο (ΙΧ 61 11. 62 5) oder auch nur έγίνετο (ΙΧ 61 15. 62 5) genügt. Im Adjektiv ist das bereits im Verb Ausgedrückte noch einmal wiederholt, oder der Begriff des Adjektivs ist proleptisch in das

45 έπὶ Κοότωνα. ταῦτα δὲ ουτοι λέγουσι. μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε, Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι 'Δθη 5 ναίη ἐπωνύμω Κραθίη· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη· εἰ γὰρ δὴ μὴ παφέπρηξε μηδέν, ἐπ' δ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, εἶλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην καὶ ἑλών κατέσχε, οὖδ' ἂν αὐτός τε καὶ 10 ἡ στρατιὴ διεφθάρη· οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίη μὲν τῷ ἘΗλείφ ἐξαίρετα ἐν γῆ τῆ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέι δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐδὲν. καίτοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαρι-

15 τιχοῦ πολέμου Δωριεύς, δοθηναι ἄν οἱ πολλαπλήσια ή

Verb hineingezogen, eine besonders den Tragikern eigentümliche Abundanz. Il. ζ 261 μένος μέγα οίνος ἀέξει, ξ 6 είς ὅ κε θεομὰ λοετρὰ — θεομήνη. Aschyl. Ag. 1247 έδφημον — χοίμησον στόμα. Vgl. zu I 2 2. 74 21. — χρηστά, vom Opfer. wie χαλά (IX 36 3. 37 3), επιτήδεα (IX 37 3), χαταθύμια (IX 45 10).

14. ίπι Κρότωνα: aber IX 10 θνομένω οἱ ἐπὶ τῷ Πέροŋ. Vgl. Ι 66 7 ἐχογστηριάζοντο ἐπὶ πάση τῷ ᾿Αρχάθων χώοŋ. Arrian. Anab. IV 4 3 θνομένω θὲ ἐπὶ τῷ διαβάσει und αῦθις ἐπὶ τῷ διαβάσει ἐθύετο. Xenoph. An. VI 4 9 ἐπ΄ ἐξόφ ἐθύετο Ξενοφῶν, aber VII 8 21 ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη, wo, wie hier, ἰέναι vorschweben mochte (vgl. II 2 3 θυομένω ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐχ ἐγίνετο τὰ ἰερά). Über solchen Wechsel s. zu c. 12 11. — δέ, erneuert aus 8. S. zu II 166 5.

45. 3. Sybaris lag zwischen den Fl. $K\varrho\hat{\alpha}\vartheta_{i\varsigma}$ (j. Crati) und $\Sigma i\beta \alpha \varrho_{i\varsigma}$, von denen jener der größsere war und diesen aufnahm (Diod. IX 90. XII 9. Strab. p. 263). Vgl. zu I 145 ξηρόν ist auf ein totes Flußbett zu deuten, das wahrscheinlich erst bei der Zerstörung entstanden war. Strab. a. Ο. έλόντες γὰρ τὴν πόλιν (οἱ Κροτωνιάται) ἐπήγαγον τὸν ποταμὸν χαὶ χατέχλυσαν.

4. 'Αθηναίη Κατακούμ'. 4. 'Αθηναίη Κραθίη, Lokalbenennung, wie 'Αθηναίη 'Ασσησίη (I 19 4). — roῦτο Δέ 'anderenteils', ohne daſs roῦτο μέν vorauſgeht; ebenso VIII 60 α 7. Vgl. zu I 163 16. Umgekehrt roῦτο μέν ohne roῦτο Δέ III 108 13. IV 76 4. VI 125 3.

7f. εἰ γὰρ... gehört noch zur Rede der Sybariten. Deutlicher wäre dies durch ἐλεῖν ἄν statt εἶλε ἄν, wie 15 δοθῆναι ἄν. Vgl. zu c. 36 18.

13. τοῖσι Δ. ἀπογόνοισι, nur wegen οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι hinzugefügt. Dorieus hatte keine Nachkommen, zumal nicht in Kroton.

14. χαίτοι (at, atqui) führt den zweiten Satz (assumptio) des dreigliedrigen Schlusses ein: Dorieus erhielt keine Belohnung; nun würde er aber gewiß eine solche erhalten haben, wenn er sich an dem Zuge beteiligt hätte; folglich hat er sich nicht beteiligt. Ebenso

Καλλίη. ταῦτα μέν νυν ἑχάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται, και πάρεστι, δκοτέροισί τις πείθεται αθτών, τούτοισι προσχωρέειν.

— E —

Συνέπλεον δέ Δωριέι και άλλοι συγκτίσται Σπαρτιη-46 τέων, Θεσσαλός και Παραιβάτης και Κελέης και Ευρυλέων. οι έπείτε απίχοντο παντί στόλω ές την Σιχελίην, απέθανον μάχη έσσωθέντες ύπό τε Φοινίχων χαι Έγεσταίων. μούνος δε Εθουλέων των συγκτιστέων περιεγένετο τούτου 5 τοῦ πάθεος. συλλαβών δε οδτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους έσχε Μινωίην την Σελινουσίων αποικίην, καί συνελευθέρου Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω. μετά δε ώς τοῦτον κατεϊλε, αθτός τυραννίδι επεχείρησε Σελινούντος και έμουνάρχησε χρόνον έπ' δλίγον οι γάρ 10 μιν Σελινούσιοι έπαναστάντες απέχτειναν χαταφυγόντα έπι Διός άγοραίου βωμόν.

Συνέσπετο δέ Δωριέι καὶ συναπέθανε Φίλιππος δ47 Βουτακίδεω Κροτωνιήτης ανήρ, δς άρμοσάμενος Τήλνος τοῦ Συβαρίτεω Ρυγατέρα ἔφυγε ἐκ Κρότωνος, ψευσθείς δε τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ες Κυρήνην, έχ ταύτης δε δομώμενος συνέσπετο οληίη τε τονήρει και 5 οληίη ανδρών δαπάνη, έών τε Όλυμπιονίκης και κάλλιστος Έλλήνων των κατ' έωυτόν. δια δε το έωυτοῦ κάλλος ήνείκατο παρά Ἐγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος· ἐπὶ γαρ του τάφου αύτου ήρώιον ίδρυσαμενοι θυσίησι αθτόν ελάσχονται.

II 142 6: die Priester wiesen 341 Geschlechter nach; nun gelten aber drei Geschlechter gleich 100 Jah-ren; folglich ... Ebenso III 81 7. Xenoph. Mem. I 1 5 und sonst häufig. Bei Attikern in gleichem

anne auch xai μήν, άλλα μήν.
46. 3. παντί στόλω: zum fehlenden Artikel vgl. I 21 7.
5. Φοινίχων, Poenorum; zu IV

197 8.

8. Mirwinr, alte Stadt phöni-kischen Ursprungs an der Südküste zwischen Selinus und Akragas, deren Neugründung mit dem Zuge des

Minos (VII 170) verknüpft ward. Auf phönikischen Münzen heifst sie Rus-Melqart und daraus abgekürzt auch bei Hellenen Mazága (Herakl. Pont. Pol. 29). Melgart aber ist der tyrische Herakles (vgl. zu c. 43 4); daher ihr gewöhnlicher Name
 Ηράχλεια ή Μίνωα. Die spartiatischen Ansiedler mögen hierin eine Erfüllung des Orakels (c. 43 3) gefunden haben.

11 f. Über die Stellung von µuv zu I 115 8. - χαταφυγόντα 'ungeachtet er sich geflüchtet hatte'. 47. 7. Ewvrov, für den Sinn

Digitized by Google

43

Δωριεύς μέν νυν τρόπω τοιούτω έτελεύτησε εί δέ **48** ήνέσχετο βασιλευόμενος ύπὸ Κλεομένεος καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτη, έβασίλευσε αν Λακεδαίμονος ου γάρ τινα πολλόν χρόνον ἦρξε ό Κλεομένης, αλλ' απέθανε απαις, 5 θυγατέρα μούνην λιπών, τη ούνομα ην Γοργώ.

'Απιχνέεται δε ών ό 'Αρισταγόρης ό Μιλήτου τύραν-49 νος ές την Σπάρτην Κλεομένεος έχοντος την άρχήν. τῷ δή ἐς λόγους ἤιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλπεον πίναπα έν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ένετέτμητο 5 καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δε ές λόγους δ Αρισταγόρης έλεγε προς αὐτον τάδε. ,,Κλεόμενες, σπουδήν μέν την έμην μή θωμάσης της ένθαῦτα ἀπίξιος· τὰ γὰρ κατήκοντα ἐστὶ τοιαῦτα· Ἰώνων παϊδας δούλους είναι αντ' έλευθέρων όνειδος καί 10 άλγος μέγιστον μέν αὐτοῖσι ήμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ύμιν, δσω προέστατε της Έλλάδος. νυν ών προς θεών

überflüssig. Ebenso c. 67 2. VI 67 14 u. s.

10. Anlafs zu diesem Totenkulte war jedenfalls nicht die Schönheit des Gefallenen: auch waren die Egestäer keine Hellenen. Vgl. übrigens c. 114.

48. 3. TIVA: zu c. 33 9. Kleomenes reg. zwar bis 491, also über haupt mindestens 30 J. (vgl. zu c. 39 1); er war aber als Sohn zweiter Éhe ziemlich jung zur Herr-schaft gekommen und starb vorzeitig eines gewaltsamen Todes (VI 75), sodass noch sein zweiter Bruder Leonidas im besten Mannes-

alter folgen konnte (VII 205). 4. άπαις 'söhnelos' (c. 67 27). Voller VII 205 αποθανόντος Κλεομένεος απαιδος έρσενος γόνου.

5. Γοργώ, die später den König Leonidas heiratete (VII 239 22).

Aristagoras und Kleomenes. Karte von Asien (c. 49-51).

49. de dv leitet, nach der längeren Abschweifung, wieder auf die Reise des Aristagoras (c. 38) zurück.

3. Das bedächtige ως Λαχ. λέ-

yovos zielt weniger auf die Tafel selbst (Z. 26) als auf ihren allumfassenden Inhalt.

4. Die älteste Erwähnung einer Erdtafel, als deren Erfinder der ionische Philosoph Anaximandros gilt. Agathem. I 1 'Avažiµavdeos - πρώτος ετόλμησε την οίχουμένην έν πίναχι γράψαι· μεθ' δν Έχαταΐος δ Μιλήσιος ἀνήρ πολυπλανής διηχρίβωσεν ώστε θαυμασθήναι τὸ πρᾶγμα. Nach des letzteren Karte, einem wesentlichen Teile seiner γης περίοδος (zu IV 36 5), wird die Erztafel des Aristagoras gezeichnet gewesen sein; denn Hekatäos stand zu jenem und izu seiner Unternehmung in nahem Bezuge (c. 37. 125).

5. Die Stelle ähnelt Il. φ 195 μέγα σθένος 'Ωχεανοιο' Έξ οδ περ πάντες ποταμοί χαι πασα θάλασσα.

8 f. tà zathzorta 'unsere gegenwärtige Lage'; zu I 97 9. – Ίώνων παίδας: zu I 27 12.

11. δσω, mit Bezug auf μέγιστοι, 'insoweit, da'. — νῦν ῶν, uicht zeitlich, sondern folgernd und auf-

τών Ελληνίων δύσασθε Ιωνας έχ δουλοσύνης ανδρας δμαίμονας. εθπετέως δε ύμιν ταυτα οίά τε χωρέειν έστί· οὕτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλχιμοι εἰσί, ὑμεῖς τε τὰ ές τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήμετε ἀρετῆς πέρι, ἥ 15 τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· αναξυρίδας δε έχοντες έρχονται ές τὰς μάχας και κυρβασίας ἐπὶ τῆσι κεφαλῆσι· οῦτω εὐπετέες χειρωθῆναι είσι. έστι δε και άγαθά τοισι την ηπειρον εκείνην νεμομένοισι όσα ούδε τοΐσι συνάπασι άλλοισι, άπό χρυσοῦ 20 άρξαμένοισι, ἄργυρος καί χαλκός καί έσθής ποικίλη καί ύποζύγιά τε και ανδράποδα τα θυμφ βουλόμενοι αυτοί αν έχοιτε. κατοίκηνται δε αλλήλων εχόμενοι ώς εγώ

fordernd, 'wohlan denn', proinde S. zu I 30 13.

12. Vgl. IX 90 15 ff. 13. Verb οἶά τε ἐστί (vgl. c. 20 16) ύμιν ταῦτα εὐπετέως χωρέειν. 14. οι βάρβαροι, zunächst die Perser.

15. ές τὰ μέγιστα ἀνήχετε 'habt die höchste Stufe erreicht'; ebenso VIII 111 12. ές τὰ πρῶτα ἀνήχειν VII 13 5. 134 18, is ovdiv II 104 8, ές τοσούτο VII 16 γ 8, ές τούτο VII 9 γ 5. Tyrtäos Fr. 12 43 άζετῆς els azoov izéo9ai, Horat. epist. II 1 32 venimus ad summum fortunae. — ἀρετῆς πέρι, quod ad vir-tutem attinet. Ähnlich περί unten Z. 41 u. II 10 10. VII 237 15. VIII 77 14, überall dem Genetiv nachgestellt.

16. Man erwartet entweder σ×ευή st. μάχη, oder τοξόται χαὶ αἰχμηταί είσι, wie Xenoph. Kyr. II 1 7 σχεδον πάντων ή αυτή (μάχη Kampfesart'). τοξόται γάρ είσι χαὶ ἀχοντισταί. — βραχέα geh. nur zu αlyμή. Näheres über die persische Bewaffnung s. VII 61. Sie war ungefähr die der leichteren Truppen (ψιλοί, γυμνητες); s. VII 62 11. Der dorische Hoplit dagegen trug einen großsen ovalen Schild, ehernen Panzer, Helm und Beinschienen, einen 7-9 F. langen

Stofsspeer und ein kurzes Schwert. Vgl. VII 211 8. 17. πυρβασίας: zu VII 64 5.

19. $x\alpha i$: sie sind nicht nur leicht zu besiegen, sondern auch wert besiegt zu werden.

20. ούδε συνάπασι τοῖσι? Ι 29 άλλοι οι πάντες. ΙΙΙ 94. VIII 44 πρός πάντας τους άλλους. — απο χρυσοῦ ἀρξαμένοισι = πρῶτον μέν χουσός, ἕπειτα δὲ ἄργυρος Χτλ. Der Dativ ist auf τοῖσι ἄλλοισι bezogen. Ähnlich VI 126 12. Der Nominativ (ἀρξάμενα) wäre dem Sinne angemessener. Und so steht derselbe IX 15 παρηχε δε αύτοῦ τὸ στρατόπεδον ἀρξάμενον ἀπ' Έρυθρέων παρ' Υσιάς. Plat. Alkib. Ι 104 a ούθενδς φής άνθρώπου ένδεής είναι είς ούδέν τὰ γάρ ύπάρχοντά σοι μεγάλα είναι, ώστε μηθενός θείσθαι, άπό τοῦ σώματος άφξάμενα (nicht - μένω, sc. σοί) τε-λευτῶντα εἰς τὴν ψυχήν. Jedoch ist hier auch eine Erklärung des Dativs nach I 14 9 zulässig, ' wenn man vom Golde anfängt, vom Golde anzufangen'; vgl. II II 5. V 88 1. VII 184 8. Der Ariost scheint in dieser Bedeutung regelmäßig zu sein.

22 f. θυμῷ βουλόμενοι, nach dem Homerischen ήθελε θυμώ, 'ihr dürft nur euer Begehren auf diese Dinge

φράσω, Ιώνων μέν τωνδε οίδε Αυδοί, οιχέοντές τε χώ-25 ρην άγαθήν και πολυαργυρώτατοι έόντες." δεικνύς δε έλεγε, ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίναχι ἐντετμημένην. ,, Λυδῶν δέ΄΄ ἔφη λέγων δ ²Αρισταγόρης ,,οίδε έχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ήῶ, πολυπροβατώτατοί τε ξόντες πάντων των ξγώ οίδα καί

- 30 πολυχαρπ΄τατοι. Φρυγῶν δὲ ζοῦδε> ἔχονται Καππαδόχαι, τούς ήμεις Συρίους καλέομεν. τούτοισι δε πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες έπι θάλασσαν τήνδε, έν τη ήδε Κύπρος νησος κέεται· οι πενταχόσια τάλαντα βασιλέι τον επέτειον φόρον έπιτελευσι. Κιλίχων δε τώνδε έχονται Αρμένιοι
- 35 οίδε, και οδτοι έόνιες πολυπρόβατοι, 'Αρμενίων δέ Ματιηνοί χώρην τήνδε έχοντες. έχεται δε τούτων χη ήδε Κισσίη, έν τη δη παρά ποταμόν τόνδε Χοάσπην κείμενα έστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, και των χρημάτων οι θησαυροι έν-
- 40 θαῦτα εἰσί· ἑλόντες δὲ ταύτην την πόλιν θαρσέοντες ήδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μέν χώρης άρα ού πολλης ούδε ούτω χρηστης και ούρων σμικρών χρεόν έστι ύμέας μάχας αναβάλλεσθαι πρός τε Μεσσηνίους έόντας Ισοπαλέας και Αρκάδας τε και Αργείους,

stellen, so sind sie euer'. Hinter θυμώ stand wohl noch υμείς. Schrieb H. σχοίητε? — κατοίκηνras = olzéovoi; vgl. 1 27 22.

25. πολυαργυρώτατοι, nicht ge-rade 'reich an Silber', sondern 'reich an edlen Metallen, Geld'. Der Tmolos war damals noch eine ausgie-bige Goldquelle (I 69 93. V 101. VI 125. VII 28). *covvoos* Geld' als Simplex selten (II 121 α 2), aber in Compositis ganz gewöhnlich. 26. έφέφετο: das Imperfekt wie

c. 31 3 u. s.

27. έφη λέγων: zu I 118 6. 28. οί πρός την ήῶ, in dem späteren 'Großphrygien'.

31. S. zu I 72 I u. 5.

32. τήνδε, deiktisch. Anders I 1 8. 33. S. III 90 14. — τόν, als den bestimmten.

35. zai odros, et ipsi. - Marsnvoi: zu c. 52 21.

37. Κισσίη: zn III 91 20. — δή, iam, tandem Denn Susa ist das Ziel des Marsches.

38. ταῦτα, nicht deiktisch, sondern, wie sehr oft bei H., $= \dot{\epsilon} x \epsilon i \nu \alpha$, 'das bekannte, berufene'. Städte waren, wie es scheint, auf der Karte nicht verzeichnet (5).

39. δίαιταν ποιέεται - διαιτάταs. — Über ένθαῦτα parallel zu ένθα vgl. zu II 40 4. Von der Sache zu I 192 4. III 96 5.

41 f. έρίζετε: vgl. IV 152 15. Il. • 389 ούδ' εί χρυσείη Άφροδίτη κάλλος έρίζοι, Öd. 9 225 οί δα χαὶ ἀθανάτοισιν ἐρίζεσχον περὶ τόξων. Auch Od. σ 74 Telemach in Staunen über des Menelaos Schätze Znvós nov roinde y' 'Olun-

τοισι ούτε χρυσοῦ ἐχόμενον ἐστὶ οὐδὲν οὕτε ἀργύρου, 45 τῶν πέρι καί τινα ἐνάγει προθυμίη μαχόμενον ἀποθνήσκειν παρέχον δε της Ασίης πάσης ἄρχειν ευπετέως, άλλο τι αίρήσεσθε; '' Αρισταγόρης μέν ταῦτα έλεξε, Κλεομένης δε αμείβετο τοϊσιδε. ,,ώ ξεινε Μιλήσιε, αναβάλλομαί τοι ές τρίτην ήμέρην ύποχρινέεσθαι." τότε 50 μέν ές τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπείτε δὲ ή κυρίη ἡμέρη ἐγένετο της ύποχρίσιος καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγχείμενον, εἴ**ρετο** δ Κλεομένης τον Αρισταγόρην δκοσέων ήμερέων άπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ 5 Αρισταγόρης τἆλλα έών σοφός καὶ διαβάλλων έκεῖνον εὖ ἐν τούτω ἐσφάλη χοεὸν γάο μιν μὴ λέγειν τὸ ἐόν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας έξαγαγεϊν ές την 'Ασίην, λέγει δ' ὦν τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἄνοδον· δ δὲ ύπαρπάσας τον επίλοιπον λόγον τον δ Αρισταγόρης ώρ- 10 μητο λέγειν περί της όδου, είπε ,, δ ξεινε Μιλήσιε, απαλλάσσεο έχ Σπάρτης πρό δύντος ήλίου ουδένα γαρ λόγον εθεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, έθέλων σφέας

πίου ἔνδοθεν αύλή, ⁶Οσσα τάδ⁶ ἄσπετα πολλά, worauf jener erwidert τέχνα φίλ⁶ ή τοι Ζηνί βροτῶν οὐχ ἄν τις ἐρίζοι. Il. ε 362 Τυδείδης δς νῦν γε χαὶ ἀν Διὶ πατρὶ μάχοιτο. — άλλά bricht die Beweisführung ab und leitet die auffordernde Apostrophe ein. Vgl. VII 10 ϑ 1. VIII 62 5. — άρα stellt die wirkliche Lage in Gegensatz zu der erreichbaren (47).

zu der erreichbaren (47). 43. 'müſst ihr euch denn in gefahrvolle Kämpfe einlassen'? dναβάλλεσθαι sonst ἀναβάλλειν eig. vom Wurf der Würfel. So V 4 50 κινθύνους ἀναφοιπτέοντες. Dageçen Z. 49 'aufschieben'. Über solche Wechsel zu VIII 88 9.

45. χρυσοῦ ἐχόμενον οὐθέν 'nichts Goldenes'; s. zu I 120 17.

50. Zum Ausdruck vgl. VI 86β 12. IX 8 2 (hier jedoch ἀνεβάλλοντο ὑποχοίν ασθαι).

50. 2. ³λασαν, progressi sunt. Für den Tropus s. zu I 90 15. 3. ές τὸ συγχείμενον 'an den verabredeten Ort'. Die Verhandlung war heimlich.

5. $\tau\eta\varsigma'$ Iwrwr: c. 54 7 $\tau\eta\varsigma'$ E λ - $\lambda\eta\nu\nu\chi\eta\varsigma$. Ephesos ist dabei als Ausgangspunkt angenommen (c. 54 5. VI 84 10).

6 f. $\sigma o \rho \phi \varsigma$: zu c. 23 11. — $\delta \epsilon \alpha$ - $\beta \alpha \lambda \lambda \omega \nu$ 'täuschend' (III 1 23); dazu gehört $\epsilon \dot{\nu}$, über dessen Stellung zu III 55 13. — $\tau \delta \ \epsilon \dot{\nu}$ 'die Wahrheit' (I 30 16).

heiť (I 30 16). 7. $\chi \varrho \epsilon \delta \nu$, participial, cum oporteret. = $\delta \epsilon o \nu$.

8 f. $\lambda \epsilon \gamma \epsilon \epsilon$, sc. rò $\epsilon \delta \nu$. — $\delta^{\circ} \tilde{\omega} \nu$ 'dennoch'. Ähnlich (III 80 4) aber in Ggs. zu $\mu \epsilon \nu$.

10. δπαρπάζειν λόγον, mediam intercipere orationem (IX 91 5).

13. ενεπέα, adfabilem, blandum. Kleomenes ist durch die frühere Rede schon für den Antrag gewonnen: wie er aber des Weges Länge hört, verzweifelt er an der Zustimmung des Volkes und weist

47

51 ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν... ὁ μὲν ởη Κλεομένης ταῦτα εἴπας ἤιε ἐς τὰ οἰχία· ὁ δὲ ᾿Αρισταγό– ρης λαβών ἶχετηρίην ἤιε ἐς τοῦ Κλεομένεος, ἐσελθών δὲ ἔσω ἅτε ἱχετεύων ἐπαχοῦσαι ἐχέλευε τὸν Κλεομένεα

- 5 ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον προσεστήχεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένει ἡ Ξυγάτηρ, τῆ οὖνομα ἦν Γοργώ τοῦτο δέ οδ καὶ μοῦνον τέχνον ἐτύγχανε ἐὸν ἐτέων ἀχτώ ἢ ἐννέα ἡλιχίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐχέλευε τὰ βούλεται μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου είνεχα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ ᾿Αρι-
- 10 σταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ήν οἱ ἐπιτελέση τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ ᾿Αρισταρόρης, ἐς οἶ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο καὶ τὸ παιδίον ηὖδάξατο ,,πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ῆν
- 15 μη αποστας ίης. ὅ τε δη Κλεομένης ήσθεις τοῦ παιδίου τῆ παραινέσι ῆιε ἐς ἔτερον οἰκημα, καὶ ὅ Αρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπὶ πλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.
- 52 Έχει γὰο ἀμφὶ τῆ ὑδῷ ταύτη ὦδε· σταθμοί τε den Fremden, dessen Umgang ihn 52. ἀμφί: zu I 140 14. — Die nun selber verdächtigen kann, aus allgemeine Skizze dieser Königs-

dem Lande. 51. 5. ἀποπέμψαντα, postquam dimisisset. — τὸ παιδίον: vgl. zu c. 35 7.

7. Wie öfter vor $\pi \tilde{\alpha}_s$ (I 57 11), dient hier $\pi \alpha_i$ den Begriff des Einzigen hervorzuheben. Dafür sonst $\hat{\epsilon}\nu$ µo $\hat{\nu}\nu \omega$ (I 38 8). — $\hat{\epsilon}\omega\nu$ geh. sowohl zu $\hat{\epsilon}\tau \delta \gamma \alpha \alpha \epsilon$ als zu $\hat{\epsilon}\tau \hat{\epsilon}\omega\nu$. Vgl. zu I 137 4.

12. προέβαινε – ὑπερβάλλων 'bot je mehr und mehr'. Vgl. zu I 90 15. 13. ές οδ: zu I 67 21. – τε –

13. $\xi_{S} o \tilde{d}$: zu I 67 21. — $\tau \epsilon$ — $\varkappa \alpha i$: zu c. 41 3. Von der Gorgo s. ein anderes Beispiel überraschenden Verstandes VII 239.

den Verstandes VII 239. 18. $i\pi \lambda \pi \lambda i \sigma \nu$ 'ausführlicher' (II 171 4). Der Verf. füllt diese Lücke selber aus in dem Exkurs über

Die Heerstrafse von Ephesos nach Susa (c. 52-54).

52. augi: zu I 140 14. - Die allgemeine Skizze dieser 'Königsstrafse' (c. 53 2), deren gröfsere östliche Hälfte wohl noch assyrischen Ursprungs war, scheint derselben Karte, die der Erztafel des Aristagoras zu Grunde lag, die Entfernungsmaße aber einer offiziellen persischen Quelle entnommen zu sein. Strafsen dieser Art, mehr von militärischer und politischer als kommerzieller Bedeutung, an den wichtigsten Punkten durch Kastelle und Besatzungen gedeckt und in regelmäßigen Stationen von 3-5 Parasangen mit Verpflegungsmitteln für Heere und Beamte versehen, verbanden alle Provinzen des Reichs mit seinem Mittelpunkte Susa. Eine spezielle Beschreibung solcher Strafsen, nach Stathmen und Parasangen, giebt noch Xenophons Anabasis; die umfassende

πανταχή είσι βασιλήιοι χαὶ χαταλύσιες χάλλισται, διὰ οίχεομένης τε ή όδος απασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γε Αυδίης χαί Φουγίης σταθμοί τείνοντες είχοσι είσι, παρασάγγαι δε τέσσερες χαὶ ἐνενήχοντα χαὶ ημισυ. ἐχδέχεται δε έχ τῆς Φουγίης ὁ Αλυς ποταμός, ἐπ' ῷ πύλαι τε ἕπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη καὶ οὕτω διεχπεράν τόν ποταμόν, χαὶ φυλαχτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοχίην χαὶ ταύτη πο-

des Ktesias (ἀπὸ Ἐφέσου μέχοι Βάπτρων καὶ Ἰνσικής ἀριθμὸς σταθμῶν ἡμερῶν παρασαγγῶν, Persic. Fr. 64), sowie die des Amyntas (Athen. p. 529e) sind verloren. — σταθμοί, pers. wahrscheinlich angara (ayyaqa Bekk. Anecd. 212); vgl. zu VIII 98 14.

2. χαταλύσιες = χαταγωγαί (18); zu I 179 14.

 μέν γε, bei Aufzählungen üblich; zu I 145 7.

4. 'Von Sardis bis zum Euphrat beträgt der Weg $94^{1/2} + 104 +$ $15^{1}/_{2}$, zusammen 214 Par., = $160^{1}/_{2}$ d. Meil. Vergleicht man damit die aus Artemidoros bei Strab. p. 663 u. a. überlieferte, gleichfalls von Ephesos zur armenischen Grenze am Euphrat sich ziehende alte Handelsstraße, deren Länge von 146 bis 147 d. M. dem wirklichen Abstande zwischen der ionischen Küste und dem mittleren Euphrat-laufe nahezu entspricht, so erweist sich dieselbe als bedeutend gerader, indem sie zwischen den beiden Hauptstädten der westlichen und östlichen Mitte Kleinasiens, Kelänä und Mazaka, den für Handelskarawanen nicht unzugänglichen kürzesten Weg durch die holz- und Salzwüste einschlug, wasserlose welche das Centrum der Halbinsel in breiter Ausdebnung einnimmt. Diese Wüste mußte die nach H.'s Ausdruck δι' οίχεομένης απασα zai àspaléos führende ódòs ßasıληύη im Bogen umgehen. Auf welcher Seite, lehrt die Erwähnung

Herodot III. 5. Aufl.

der Halys-brücke. Denn der west-lichste Teil des Halys-laufes im Norden der Wüste, in der Breite von Ankyra, ergiebt in der That von den Ruinen des alten Sardis einen geraden Abstand von 66¹/₂ d. M. = 89 Par., die, bei der vorherrschend ebenen Oberfläche des westlichen Hochlandes von Kleinasien den 94¹/₃ Par., der Strafse so genau als möglich entsprechen, welche darnach zu urteilen mit der ziemlich gerade laufenden römischen Strafse von Sardis über Synnada und Pessinus nach Ankyra zusam-mengefallen sein muls.' Nach Kiepert Monatsber. der Berl. Akad. 1857. S. 126 f.

5. ἐκθέκεται, excipit, 'folgt'. 6 ff. πύλαι 'País'. — τὰς — ποταμόν 'den man unumgänglich passieren muls, um über den Fluß zu gelangen'. Das schwierige Terrain erlaubt nicht den Paſs zu umgehen. H. erwähnt überall die großen Hindernisse, welche Natur und Kunst dem Marsche eines feindlichen Heeres bereitet haben, um die von Aristagoras verschwiegene Gefahr und Schwierigkeit eines solchen Unternehmens darzuthun. — έπ' αὐτῷ, zum Schutze der πύλαι. Vom Demonstrativ nach ἐπ' ὦ zu II 40 4.

9 ff. 'Die Entfernung zwischen Halys und Euphrat durchmifst die Straise mit $104 + 15^{1}/_{2}$ Par. = $89^{5}/_{8}$ d. M., die gerade Richtung aber bis zum gewöhnlichen Übergang des Stromes in seinem mittleren

10 φευομένω μέχρι οὔρων τῶν Κιλιχίων σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὖροισι διξάς τε πύλας διεξελᾶς καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψεαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλιχίης ὁδὸν ποιευμένω τρεῖς 15 εἰσι σταθμοί, παρασάγγαι δὲ πεντεχαίδεχα καὶ ἤμισυ. οὖρος δὲ Κιλιχίης καὶ τῆς ᾿Αρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσιπέρητος, τῷ οὖνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῆ ᾿Αρμενίη σταθμοὶ μὲν εἰσὶ καταγωγέων πεντεχαίδεχα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήχοντα καὶ ἥμισυ, καὶ φυλακτήριου 20 ἐν αὐτοῖσι. ἐκ δὲ ταύτης [τῆς ᾿Αρμενίης] ἐσβάλλοντι

Thalbecken von Melatia (Melitene), unmittelbar nördlich von seinem Durchbruche durch den Taurus, beträgt nur 70 d. M. Die hierdurch angezeigte bedeutende Ausbiegung der Strafse kann nur nordwärts gesucht werden; denn bei südöstlicher Richtung hätte sie Kilikien mit weit mehr als 151/2 Par., durchschneiden müssen, da diese Landschaft damals nach N. über den Halys reichte und im O noch Melitene begriff (zu I 72 5). Nordwärts aber läßt sich die Spur dieser Strafse durch die Beschaffenheit des Terrains, welche einem großen Verkehrswege eine Richtung aufzwingt, bestimmte durch die übereinstimmende Richtung der späteren römischen und der heutigen Strafse, endlich durch eine fortlaufende Reihe von assyrischen Denkmälern bestimmt genug verfolgen. Sie führte von Ankyra und dem mittleren Halys längs der nördlichen Vorstufe des Hochlandes durch überall offene fruchtbare Thallandschaften bis Komana zum Iris-Thal, wo sie sich mit der alten Pontosstrafse von Sinope (und Pteria, zu I 76 4) vereinigte ; überstieg dann südwärts durch einen steilen País die Kette des Antitauros und lief südöstlich über das spätere Sebasteia bis zur kilikischen Thalebene von Melitene und zum oberen Euphrat.' Nach Kiepert a. O. 127 ff.

 μέχρι οὕρων τῶν Κιλιχίων:
 vgl. Ι 172 μέχρι οὕρων τῶν Καλυνθιχῶν.

12 f. $\pi i \lambda \alpha \varsigma$, beim Abstieg von der Hochebene.

17 ff. 'Die 561/2 Par. auf armenischem Gebiete dürfen nur im Bereiche des oberen Tigris-laufes auf der Nordseite des masischen Gebirgszuges gesucht werden. Auch stimmt die wirkliche Entfernung vom Euphratübergange bis zur Vereinigung der beiden großen Tigris-arme, da wo der Durchbruch des vereinigten Stromes durch die Engschluchten der kurdischen Gebirge beginnt, bis auf 1/10 der Länge, welches auf die Umwege in den armenischen Bergpässen zu rechnen ist, mit H.'s Parasangenzahl überein'. Nach Kiepert a. O. 131 f. Vgl. Xenoph. Anab. III 5 15. - ×αταγωγέων, epexegetischer Genitiv. Umgekehrt Z. 35 χαταγωγαί σταθμῶν.

20 ff Im überlieferten Texte waren die Worte *ξx* δ*ξ* ταύτης (mit dem Einschiebsel τῆς 'Αθμενίης) bis τέσσεφες durch irgendeinen Zufall nach Z. 30 hinter τοιηχοσίας geraten, dabei aber die ff. Worte χαὶ τριήχοντα — ἑχατόν ganz verloren gegangen. Die Verschiebung ver-

ές την Ματιηνήν γην σταθμοί είσι τέσσερες ζχαὶ τριήχοντα, παρασάγγαι δὲ ἑπτὰ χαὶ τριήχοντα χαὶ ἑχατόν). ποταμοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης δέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγχη διαπορθμεῦσαι ἐστί, πρῶτος μὲν Τίγρης, μετὰ δὲ δεύτερός τε χαὶ τρίτος ώυτὸς 25 δνομαζόμενος, οὖχ ώυτὸς ἐών ποταμὸς οὖδὲ ἐχ τοῦ

riet sich zunächst durch jenen Zusatz the Aquevine, welcher den undeutlich gewordenen Bezug von έx δε ταύτης erklären sollte, am schlagendsten aber durch den dadurch in die Darstellung gebrachten geographischen Irrtum, als gehörten die vier Stromübergänge noch nach Armenien, während sie doch, wie H.'s eigene Beschreibung ergiebt und die Erdkunde unweigerlich verlangt, sämtlich in das folgende Land Matiene fallen müssen. Jene Lücke aber erwies sich und ergänzte sich zugleich mit voller Sicherheit daraus, dals die Summe der aufgezählten Stathmen sonst nur 81 und die der Parasangen nur 313 betrug, während H. selber jene auf 111, diese auf 450 berechnet (Z. 35 und c. 53 6); ferner daraus, dafs der Strafsen-durchschnitt von nur 4 Stathmen für Matiene viel zu kurz, und endlich der nur hier stattfindende Mangel der Parasangenzahl höchst auffallend war. - 'Die von der Gesamtzahl von 450 für die Strecke von der armenischen Südgrenze bis Susa noch übrigen 1791/2 Par. werden durch die geradlinige Entfernung vom Tigris-übergange zu den Ruinen der Hauptstadt, die noch heute den Namen Shûsh führen, nämlich $8^{1}/_{4}$ Breitengrade = 165 Par., so zureichend ausgefüllt, dafs mit Berücksichtigung der an zwei Stellen zu übersteigenden Bergpässe, im Karduchen-lande am oberen Tigris und an der medisch-susianischen Grenze zwischen dem oberen Diala (Γύνδης) und Kerkha (Xoάσπης), keine große Abweichung von der möglichst geraden

Linie gestattet ist. Beim südlichen Austritt aus den karduchischen Engpässen den Flufs verlassend und die Fruchtebenen des oberen Tigris (das eig. Ath ûr, Aroveia) durchschneidend, über Arbela die östlichen Höhen erreichend, dann mit Vermeiduug der vom Fuß des Gebirges biszumTigrisausgedehntenWüstenebene, längs der höher gelegenen fruchtbaren Längenthäler, welche die Vorketten des Zagros-geb. einschliefsen, lief die Strafse über das heutige Suleimania und Holwân $(K\alpha\lambda\omega\nu\alpha)$ und den Kerkha in seinem oberen Laufe schneidend, am Ostufer dieses Flusses bis zur Hauptstadt Kissias.' Nach Kiepert a. O. 137 f.

21. Was H. hier Ματιηνή γή nennt, pflegt sonst, mit Ausnahme des südlichsten (medischen) Teils am Diala, als Acovoia bezeichnet zu werden, welcher Name aber bei H. auch Babylonien umfalst (zu I 178 2) und mehr ethnographisch ist. Dasselbe Gebiet, längs des Tigris bis zu den karduchischen Gebirgen, nennt Xenoph. (An. II 427. III 4 7. 5 14) Μηδία. Der Name Matinvý findet sich bei H noch in zwei verschiedenen Gegenden (s. zu I 72 6. 189 3. III 94 3), und mochte überhaupt solchen Gebieten gehören, die von Medern erobert und besetzt waren.

25 f. $Ti\gamma\rho\eta\varsigma$, beim Austritt aus Armenien. — $\tau\epsilon \varkappa \alpha i$, um das Paarverhältnis auszudrücken; vgl. zu c. 55 5. — $\delta v \tau o \varsigma$, eodem nomine. Gemeint ist der großse (nördliche) und der kleine (südliche) Zab (Záβατος oder Záπατος). Der Mangel des Namens fällt auf und

ist wohl durch Ausfall zu erklären. Zu $\omega v r \delta_c$ $\delta v \circ \mu \alpha \zeta \delta \mu \epsilon v \circ c$ stehen die fgg. Worte in Gegensatz, 'ohne jedoch einundderselbe Flußs zu sein noch aus demselben Lande (ϵz $r \circ \tilde{c}$ $\alpha v i r \circ \tilde{c}$) zu entspringen.' Vgl. auch I 44 7. 144 2.

28. έπ Ματιηνῶν: vgl. I 189 3. 202 16.

29 f. S. I 189. — Γύνδης: der attributive Nominativ Γύνδης bei οὕνομα ἔχει (= ονομάζεται), wie noch IV 56 6. VI 103 25. 31. Κισσίην: zu III 91 20. —

31. Κισσίην: zu III 91 20. μεταβαίνοντι, durch die zu Z. 20 erwähnten Bergpässe.

53. 3. δύναται 'beträgt'. στάδια ist der Nominativ; s. zu II 30 4. Ganz ähnlich steht oben c. 52 29 Γύνδης.

4. οὐτός γε, in Ggs. zur ὁở 'ς, deren Parasangenzahl H. nicht gerade verbürgen will.

5. τὰ Μεμνόνια, benannt nach Μέμινων, dem sagenhaften Könige und Repräsentanten der östlichen Äthiopen, d. i. der Assyrier, dessen Denkmäler (Μεμνόνια, Säufen, Grabmäler, Burgen) man überall in Vorderasien aufwies, soweit das

altassyrische Reich sich ausgedehnt hatte (vgl. zu II 106 17). Dafs er von Susa gekommen und, nachdem ihn Achill getötet, der Leichnam von seiner Mutter Eos dorthin zurückgebracht worden, war die ältere Tradition, die, seitdem Mittelasien den Hellenen bekannter geworden, sich aus dem unbe-stimmten Homerisch-epischen Mythos von den 'Äthiopen' entwickelt hatte. Paus. X 31 7 αφίχετο μέντοι ές Ιλιον οὐχ ἀπ' Αιθιοπίας, άλλὰ ἐχ Σούσων τῶν Περσιχῶν και από τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, τὰ ἔθνη πάντα ὅσα ῷχει μεταξὺ ύποχείοια πεποιημένος. Φούγες δε χαί την δοδν ετι αποφαίνουσι δι ής την στρατιάν ήγαγε, τά επίτομα εχλεγόμενος της χώρας. τέτμηται δε δια τῶν μονῶν (= σταθμῶν) ή ὑδός. Die Akropolis in Susa war wirklich von assyrischer Bauart (Strab. p. 728), und die dorthin führende assyrische Königsstrafse hiefs schon früh die memnonische (Diod. II 52). H. gebraucht hier und unten die Bezeichnung wahrscheinlich darum. weil Hekatäos sich ihrer in seiner-

καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. οῦτω τῷ Μιλησίῷ ᾿Αρισταγόρῃ εἴπαντι 54 πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμίνιον εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα ὀρῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τούτων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσ- 5 λογίσασθαι ταύτῃ. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἐλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνειον ἄστυ καλέεται) τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι, καὶ οῦ- 10 τω τρισὶ ἡμέρῃσι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

Απελαυνόμενος δε δ Αρισταγόρης εκ της Σπάρτης 55 ηιε ες τας Αθήνας γενομένας τυράννων ώδε ελευθέρας. επει Πππαρχον τον Πεισιστράτου, Πππίεω δε τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὄψιν ενυπνίου [τῷ ἑωυτοῦ πά-

 $\pi\epsilon \rho(\omega \sigma)$ bedient hatte. Von den bekannteren $M\epsilon_{\mu\nu}\sigma\nu\sigma\mu$ im ägyptischen Theben redete man erst nach H., da man anfing die Homerischen Äthiopen in Libyen zu suchen.

6. παρασαγγέων έόντων; vgl. II 9 4.

7. S. zu IV 101 9.

54. 5. Ephesos war der gewöhnliche Ausgangspunkt für die Reise durch Oberasien; vgl. c. 100. VIII 103.

7. θαλάσσης τῆς Έλληνικῆς, des āgäischen. Vgl. VII 28 6.

11. Xenoph. Hell. III 2 11 ἀπῆλθεν εἰς Ἐφεσον, ἡ ἀπέχει ἀπὸ Σάςδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

Aristagoras in Athen. Episode athenischer Geschichten (c. 55-96). A. Tod des Hipparchos; die Gephyräer; phönikische Schrift (c. 55 bis 61).

55. 2. Zu der Anknüpfungsweise vgl. c. 14. – Wie Peisistratos die Tyrannis gewann und befestigte, ist I 59-64 erzählt.

3. τοῦ τυράννου, mit demselben Bedacht zugesetzt, wie unten 7 f. die Fortdauer der Tyrannis nachdrücklich betont wird (vgl. VI 123). Nämlich die in Denkmälern, Liedern und Reden gefeierte That der beiden Verschworenen, welche allerdings der eigentliche Anlafs der späteren Vertreibung der Peisistratiden geworden, hatte man bald nachher in Athen, nach einem allgemein verbreiteten und erst von Thuk. I 20. VI 53 ff. lebhaft bestrittenen Irrtume, mit dem Sturze der Tyrannis selber in Verbindung gebracht, und sich gewöhnt den jüngeren Hipparchos, der von der Hand der Verschwörer gefallen war, für den älteren Sohn des Peisistratos und Nachfolger in der Tyrannis zu halten. So heifst es in dem berühmten Skolion bei Athen. p. 695 a: Ἐν μύρτου κλαθὶ τὸ ξίφος φορήσω ̈Ωσπερ ʿΑρμόθιος x' 'Αριστογείτων, 'Ότε τον τύραν-

- 5 θεϊ] δναργεστάτην κτείνουσι 'Αριστογείτων και 'Αρμόδιος, γένος δόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραΐοι, μετὰ ταῦτα ἐτυ– ραννεύοντο 'Αθηναΐοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα οὐδὲν ἦσσον ἀλλὰ
- 56 καὶ μὰλλον ἢ πρὸ τοῦ. ἡ μέν νυν ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἦν ῆδε· ἐν τῆ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναϑηναίων ἐδόκεε ὁ Ἱππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα.

νον πανέτην 'Ισονόμους τ' 'Αθήνας έποησάτην.

5. Evagyýs steht oft von deutlichen, bestimmt erkennbaren Traum- und Göttererscheinungen. VII 47 εί τοι ή όψις τοῦ ένυπνίου μή έναργής ούτω έφάνη. Od. 841 ώς οι έναργές δνειρον έπέσσυτο. Äschyl. Pers. 179 out nw tow' έναργες είδομην (όναρ) ώς της πάροιθεν εύφρόνης. — πτείνουσι, auffallendes Präsens. — καί: bei paarweiser Zusammenstellung liebt sonst H. und wohl überhaupt die älteren Autoren 78 zai zu setzen (lat. atque). So bei ebendiesen Namen VI 109 13. 123 7 und c. 65 Κόδρον τε χαί Μελάνθιον, 66 Κλεισθένης τε - και Ισαγόρης, 80 Θήβη τε χαὶ Λίγινα, 82 Δαμίης τε χαί Αύξησίης, Ι 31 Κλέοβιν τε χαί Βίτωνα, VI 58 άνδρα τε χαί yuvaiza, VI 94. VII 8 β. 10 β datis τε και 'Αρταφρένης, VII 134 Σπερ-Sing te - zai Boûlis, VIII 111 πειθώ τε και αναγκαίην und πενίην τε καί αμηχανίην, VII 198 αμπωτίς τε καὶ δηχίη, das stehende γη τε χαί υσωρ u. a.

6. $t\dot{a}$ $\dot{a}r\dot{e}xa\vartheta er$ = $t\dot{a}$ $\dot{a}r\omega\vartheta er$, 'in Bezug auf ältere Herkunft, von seiten ihrer Vorfahren' (c. 92 β 7. VI 35 4. 125 1. 128 13. VII 221 5). Auch $t\dot{a}$ $\dot{a}r\dot{e}xa\vartheta er$ (I 170 13. II 43 10) und ohne Artikel (c. 62 16. 65 15). Vgl. VII 99 $t\dot{a}$ $\mu\eta$ teoder KQõjaac. Ansässig waren die beiden im Demos Aphidna (Plut. mor. 628 d).

7. έτεα τέσσερα, nicht volle, nach Thuk. VI 59 τυραννεύσας έτη τρία ¹Ππίας ἐτι Άθηναίων καὶ παυθεὶς ἐν τῷ τετάρτῳ, Aristot. Athen. Staat 19 ἔτει τετάρτῳ μάλιστα — ἐξέπεσεν. Hipparch ward am Ende des ersten attischen Monates (Hekatombãon), d. h. im August getötet (c. 56), Ol. 66 3 = 514/13. Hippias regierte daraufnoch bis etwa in den Frühling des J. 511/10. S. zu I 64 2.

56. 2. iv tỹ . ., 'in der den P. voraufgehenden Nacht'. Vgl. VI 46 1. — Die 'großen' Panathenäen waren ein in jedem dritten Olympiadenjahr, also allevier Jahrewiederkehrendes viertägiges (vom 25. bis 28. Hekatombāon) Fest zu Ehren der Schutzgöttin Athene und zugleich eine Erinnerung an die politische Vereinigung aller Attiker, unter allen attischen Festen das gröfste und prunkreichste. Seinen Höhepunkt fand es am 4. Tage in dem großen Festzuge, der $\pi o \mu \pi \dot{\eta}$ (9), weshalb die Feier dieses Tages hier vorzugsweise τὰ Παναθήναια heist. (Die 'kleinen' waren jährlich.)

3 f. δ "In $\pi a o \chi o s$, ein in dieser Wendung bei Traumgeschichten nicht seltener Pleonasmus; bei H. noch I 107 5. 209 4. VI 107 4. VII 12 6. 19 4. — $i \pi i \sigma i \sigma \pi i \pi a$: zu I 34 4. — $\mu i \gamma a r x a i si s i \delta i \delta i s$ 1 112 2. Dieselben Worte VII 12 7. — $a l r i \sigma \sigma s \sigma s a i$ dunkelsinnig mußsten bisher die Verse auch nach der Erfüllung erscheinen; denn es war schwer einen Zusammenhang zwischen ihnen und der Ermordung des Hipparch zu erraten. Der erste Vers empfiehlt geduldige Fassung bei schwerer τλη θι λέων ἄτλητα παθών τετληότι θυμφ.

οδδείς ανθρώπων αδικών τίσιν ούκ αποτίσει. ταῦτα δέ, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερ-

τιθέμενος δνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν δψιν ἔπεμπε τὴν πομπήν, ἐν τῆ δὴ τελευτῷ.

Οἱ δέ Γεφυραΐοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἱππάρχου, 57 ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἔξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν, ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὐρίσχω, ἦσαν Φοίνιχες τῶν σὺν Κάδμφ ἀπιχομένων [Φοινίχων] ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην χαλεομένην, οἴχεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπο- 5 λαχόντες τὴν Ταναγριχὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, οἱ Γεφυραΐοι οὅτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἔξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ'

Kränkung, der zweite vertröstet mit der Aussicht auf genugthuende Strafe des Übelthäters. Eine zureichende Erklärung ergiebt sich jetzt aus Aristot. Ath. St. 17. Danach war es nicht Hipparch (wie Thuk. VI 54 ff. erzählt), sondern sein viel jüngerer Halbbruder Hegesistratos (c. 94 7) mit dem Beinamen Thessalos, 'ein verwegner, wüster Mensch', der den Hafs des Harmodios auf sich zog und die Verschwörung veranlafste, deren unschuldiges Opfer Hipparch wurde. Ohne Mitteilung dieses Umstandes mußste die Erzählung vom Traume unverständlich bleiben.

5. $\lambda \dot{\epsilon} \omega \nu$: der Sinn dieser bildhichen Bezeichnung ist: quamvis feroci animo sis.

7 f. Aus der nachdrücklichen Bestimmtheit, mit der H. hier wie oben e. 55 meldet, dafs Hipparch in der Nacht vor seiner Ermordung wirklich das Traumgesicht gehabt und nachweislich ($\varphi a \nu \epsilon \phi s$, $\tilde{\eta} \nu$) mit Traumdeutern beraten, läfst sich abmerken dafs die Sache angezweifelt worden war. — $\delta \pi \epsilon \rho r s \tilde{\ell} \epsilon - \mu \epsilon \nu \sigma s$ mitteilend', zur Deutung. Vgl. zu I 8 6. — $\epsilon \pi \epsilon \epsilon i \pi a \sigma \beta a$ 'sich aus dem Sinne schlagen'; eigentl. 'sich lossagen, von sich weisen'. Vgl. I 59 12.

15. $\pi i \mu \pi \epsilon i \nu \pi o \mu \pi \eta \nu$, pompam ducere, galt von allen die im Zuge waren. In festlichem Aufzuge, an dem sich die ganze Bürgerschaft beider Geschlechter beteiligte, ward der Göttin, der Athene Polias, ein von attischen Frauen gewirktes Prachtgewand ($\pi i \pi \lambda o_s$) in das Erechtheion hinaufgetragen und damit das alte Bild der Göttin umhüllt. — $d\eta$, Bezug auf c. 55 5. — $\tau \epsilon \lambda e v q \tilde{c}$: zu c. 27 5.

57. 4. *hoav poivizeç*, eine Behauptung die sich auf die Annahme stützt, dals Kadmos ein eingewanderter Phönike und dals die Gephyräer Kadmeier waren. Thatsache scheint nur dals sie in der vorböotischen (kadmeiischen) Zeit in Tanagra salsen, und dals sie später als die sog. Kadmeier von da wegzogen.

5. Thukyd. I 12 Βοιωτοί . . την νῦν Βοιωτίαν πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν χαλουμένην ῷχισαν.

7. Die Tanagräer hiefsen auch noch später Gephyräer (Strab. p. 404). – $\mu oi \rho \alpha \nu$ 'Gebiet' (I 73 3).

8. S. zu c. 61 6.

5

⁴ Αθηνέων. ²Αθηναΐοι δὲ σφέας ἐπὶ ἑητοῖσι ἐδέξαντο σφέων 10 αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τεῶν καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

58 Οἱ δὲ Φοίνικες οὖτοι οἱ σὺν Κάδμφ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραΐοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἐλληνας καὶ δὴ κ <code>į</code>νγράμματα οὖκ ἐόντα πρὶν Ἐλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, 5 πρῶτα μὲν τοἴσι καὶ ἄπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῆ φωνῆ μετέβαλλον καὶ ΄ τὸν ἑυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ

9. δεύτερα = υστερον (c. 61 8). Der Zug der Epigonen gegen Theben und die kadmeiische Auswanderung ist dem troischen Kriege ungefähr gleichzeitig, die Einwanderung der Böoter aus Thessalien aber wird 60 J. später als die Eroberung Trojas angesetzt (Thuk. I 12). — $i\pi'$ A $\eta \nu i \omega \nu$ 'gen Athen' (I 1 25). Mit 'A $\eta\eta$ rat ist das ganze Land (η 'Artix η) be-zeichnet, wie c. 61 8. 76 13 (vgl. IV 99 18). VII 50 7. IX 17 3 u. s. Od. γ 278 Σούνιον ίοδν αφικόμεθ' άκοον 'Αθηνέων. Soph. Ο. Κ. 24 τας γοῦν 'Αθήνας οἶδα, tor de xwoor (Ort) of. Eurip. Herakl. 839 ω τας Αθήνας, ω τόν 'Αργείων γύην Σπείροντες. Die Ankömmlinge scheinen ihre Sitze im nordöstlichen Attika, um Aphidna, erhalten zu haben; vgl. c. 55 6.

19. ἐπὶ ὑητοῖσιν, οἶον ὡμολογημένοις καὶ συγκειμένοις. Bekkers Anecd. p. 41. Auch das von ὑητός abgeleitete ὑήτρα hat die Bedeutung Vertrag'.

11. πολλών τεών, zumeist wohl Götterdienste und Feste, wie sie ihrerseits ihre abgesonderten Kulte hatten (c. 61 10). Daher mag sich das Benehmen der Peisistratiden erklären: ἀδελφήν γὰρ αὐτοῦ (sc. *Λρμοδίου) κόρην ἐπαγγείλαντες ήχειν κανοῦν οἴσουσαν ἐν πομπῆ των, ἀπήλασαν λέγοντες οὖδὲ ἐπαγγείλαι τὴν ἀρχήν ὅιὰ τὸ μὴ άξίαν εἶναι (Thuk. VI 56). ούχ άξιαπηγήτων, nicht erwähnenswert, wie Thuk. IV 23 χαι άλλα ούχ άξιόλογα. Nachahmend Pausanias I 9 3 'Αθηναΐοι δ' ύπ' αὐτοῦ παθόντες εὖ πολλά τε χαι ούχ άξια άφηγήσεως.

58. 3. Sidasxália hier = $\mu \alpha$ -Symata, sonst 'Lehrgeld'.

4 f. πρίν: zu c. 30 10. - Stesichoros schrieb ihre Erfindung dem mythischen Palamedes zu, Aschylos dem Prometheus, andere dem Musäos, Orpheus, Linos u. s. sagenhaften Personen. H.'s Ansicht ist längst als allein richtig erwiesen; denn in Namen, Gestalt, Reihenfolge und Bedeutung stimmen die phönikischen und hellenischen Schriftzeichen im allgemeinen überein. Irrig ist sie nur, insofern sie die Einführung an den fabelhaften Kadmos knüpft und zunächst auf Böotien beschränkt. -ώς έμοι δοχέειν ist wohl auf das Folgende zu beziehen. — πρῶτα ist Adverb. — τοῖσι xai, eadem Ursprünglich, meint H., quibus. wäre das Alphabet dieser kad-meilschen Phöniken dem der übrigen Phöniken ganz gleich gewesen.

6 ff. ắμα τη̈ φωνη̈, indem sie ihre phönikische Muttersprache gegen die hellenische Landessprache eintauschten. — ένθμόν = σχη̈μα. Aristot. Metaph. I 4 δ μεν ἑνθμός

[τῶν χώρων] τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ιωνες, οι παραλαβόντες διδαχη παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα μεταρρυθμίσαντες σφέων δλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, 10 ῶσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλησθαι. καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οι Ἰωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέρησι αἰγέησι τε καὶ οἰέησι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας 15 διφθέρας γράφουσι. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμ-59

— E —

σχημα έστιν — διαφέρει γάρ τὸ μέν Α τοῦ Ν σχήματι. Da die hellenische Sprache ein von dem phönikischen sehr verschiedenes Lautsystem hatte, so mulste das ihr anzupassende Alphabet mehrfacheÄndernngen erfahren, die aber nur die phonetische Bedeutung der Lautzeichen betrafen (z. B. die Vokalzeichen αεηιο waren im Phonikischen Konsonantenzeichen), während die Formänderung (besonders die rechtsläufige Richtung statt der linksläufigen -) von demSprachwechsel unabhängig war. Die Veränderungen in der Zahl der Lautzeichen und in ihrer Reihenfolge beachtet H. gar nicht. - 'Mehrenteils' (zu c. 67 6) waren es ionische Hellenen, in deren Mitte die Geph. wohnten. - Da H. erklären will, weshalb gerade die Ioner die phönikische Schrift zuerst empfingen, so darf man diesen seinen Erklärungsgrund nicht zu genau oder gar als feste historische Tradition ansehen. Nur so viel kann als sicher gelten, dafs Ioner in Attika und zwar besonders in der Osthälfte und gegenüber in Euböa, also Tanagra, der Heimat der Gephyräer, nahe genug ihre ältesten nachweisbaren Sitze hatten.

9. $\mu\epsilon\tau\alpha\rho\rho\nu\vartheta\mu i\sigma\alpha\tau\tau\epsilon\varsigma = \delta\nu\vartheta$ - $\mu\delta\nu$ $\mu\epsilon\tau\alpha\beta\alpha\lambda\delta\nu\tau\epsilon\varsigma$ (7). $\delta\lambdai\gamma\alpha$ 'weniges'. Auch die Ioner machten einige Neuerungen in der Gestalt der Buchstaben.

10 ff. $iq \alpha \tau \iota \sigma \alpha \nu = i \bar{l} \pi \sigma \nu$, $\delta \iota \epsilon$ -

φήμισαν (Hesych.), vulgarunt, poetisches Wort. Vgl. I 122 φάτιν χατέβαλον. Dazu χεχλήσθαι, wie c. 68 ἐπωνυμίην ποιεύμενοι χεχλη-σθαι. Pind. Ol. VI 56 το χαι χατεφάμιξεν χαλεῖσθαί μιν — μάτης τοῦτ' ὅνυμ' ἀθάνατον. Vgl. zu II 6 2. - Poirizhia ist nicht Adjektiv, sondern substantiviert, im ionischen Gebrauche = $\gamma \rho \dot{\alpha} \mu \mu \alpha \tau \alpha$. So in einem Beschlusse der ionischen Teïer (C. I. Gr. 3044) 85 äv — φοινικήια εκκόψη η άφανέας ποιήση. Dem Verfasser dient dieses Idiotikon als Argument für seine Annahme, dafs die Ioner zuerst die phönikische Schrift angenommen, ebenso wie διφθέρα st. βύβλος dafür, dafs die Schrift bei ihnen in altem Gebrauch gewesen. Denn dals die Barbaren, die den Fortschritt der Kultur nicht mitgemacht, noch Häute gebrauchen, beweist das hohe Alter dieses Schreibmittels.

13. ×oré 'einst, vorzeiten', nicht 'einmal'.

14. $\beta i \beta \lambda \omega \nu$, die aus der $\beta i \beta \lambda o \varsigma$ genannten ägyptischen Sumpfstaude (II 92 19 ff.) gefertigt wurden. In allgemeineren Gebrauch kam dieser in Ägypten seit den ältesten Zeiten gebräuchliche Schreibstoff erst, als Psammetich das Land dem hellenischen Verkehre öffnete (II 154).

50. χαὶ αὐτός: vgl. Il 127 7. — Καθμήμα, aus der Zeit der Kadmeier: was H. nicht aus ihrer Form, sondern aus ihrem Inhalte erschliefst.

ματα ἐν τῷ ἱοῷ τοῦ ᾿Απόλλωι ος τοῦ Ισμηνίου ἐν Θήβησι τῆσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσι τισὶ ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν 5 τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει

'Αμφιτούων μ' ανέθηκεν έων από Τηλεβοάων.

ταῦτα ἡλιχίην εἴη ἂν χατὰ Λάιον τὸν Λαβδάχου του 60 Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρφ τόνω λέγει

Σκαΐος πυγμαχέων με έκηβόλω ³Απόλλωνι νικήσας ἀνέθηκε τεῖν περικαλλὲς ἄγαλμα. 5 Σκαΐος δ° ἂν είη ὁ Ἱπποκόωντος, εἰ δὴ οὖτός γε ἐστὶ

2. Über den Tempel zu I 92 5.

3. τησι Βοιωτών, wie I 92 4.

4. τα πολλά 'großenteils'.

5. $i \pi i \gamma \varrho \alpha \mu \mu \alpha i \chi \epsilon s$: unten c. 60 und 61 werden die Inschriften durch die Worte $\lambda \epsilon \gamma \epsilon i \nu \epsilon i \xi \alpha \mu \epsilon \tau \rho \eta$ eingeleitet. Man hat daraus zu folgern versucht dats H. diese erste Inschrift nicht für einen Hexameter gehalten habe. Mit Unrecht; H. wechselt nur in der Anführungsformel. Er bedient sich jener metrischen Bezeichnung nur noch bei Einführung von drei Orakelsprüchen (I 47 12. 62 18. 174 22), ohne dadurch das Metrum der zahlreichen sonst von ihm mitgeteilten Orakel in Zweifel stellen zu wollen, und ebenso genügt ihm bei anderen Inschriften das einfache $\tau a \partial \epsilon i \pi \nu \gamma \epsilon \gamma \varrho \alpha \pi \tau a (c. 77. VII 228).$

6. Amphitryon war der Sohn des tirynthischen Königs Alkäos und Enkel des Perseus. Während Elektryon, Alkäos' Bruder, in Mykenä herrschte, fielen diesem die Taphier, auch Teleboër genannt und in Akarnanien heimisch, unter den Söhnen ihres Königs Pterelaos ins Land und töteten die meisten seiner Söhne. Diesen seinen Oheim erschlug später Amphitryon unversehens, floh deshalb mit desselben Tochter Alkmene nach Theben, wo ihn Kreon entsühnte. Da aber Alkmene ihren Besitz an die Bedin-

gung band, dafs er ihre Brüder an den Teleboërn räche, so unternahm er einen Kriegszug gegen dieselben, welcher den glücklichsten Ausgang hatte. — έών: Bergler emendierte ίών, Valckenaer ἐόντ', Bentley νέων, Meineke έλών. Ich vermute avégyze gew. Pausan. V 23 Klesτόριοι τόθ' ἄγαλμα θεῷ δεχάταν ἀνέθηχαν. Zu ἀπό (e praeda) vgl. Simonid. Fr. 137 Tavt' and Svoμενέων Μήδων ναῦται Διοδώρου Οπλ' ανέθεν Λατοι μνάματα ναυμαχίας. Äschin. g. Ktesiph. 116 χουσας ασπίδας ανέθηχεν — χαί έπεγράψαμεν τὸ προσηχον έπίγράμμα , Αθηναῖοι ἀπὸ Μήδων xai Θηβαίων, ὅτε τἀναντία τοῖς Ελλησιν έμάχοντο". Pausan. I 13 3 τοὺς θυρεοὺς δ Μολοσσός Ίτωνίοι δώρον 'Αθάνα Πύρρος από θρασέων έχρέμασεν Γαλατάν, V 10 4 Ααχεθαιμόνιοι συμμαχία τ' ανέθεν Δώρον απ' 'Αργείων χαι 'Αθαναίων χαὶ Ἐίώνων.

7. Λάιον, als Schwagers und Zeitgenossen des oben zu Z. 6 erwähnten Kreon.

60. 5. Hippokoon vertrieb seinen Halbbruder Tyndareos aus Lakedämon, ward aber nebst allen seinen Söhnen von Herakles gestraft. — $\epsilon i \, \delta' \eta'$: das Bedenken rührt daher, da's Hippokoon mit seiner Sippschaft nicht nach Theben gehört.

ό ἀναθεὶς καὶ μὴ ἄλλος τὤυτὸ οὕνομα ἔχων τῷ ἱπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαϊου. τρίτος 61 δὲ τρίπους λέγει καὶ οδτος ἐν ἑξαμέτρῳ <τόνῳ>

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς ἐνσκόπφ 'Απόλλωνι

μουναρχέων ανέθηχε τειν περιχαλλές άγαλμα.

ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοχλέος μου- 5 ναρχέοντος ἔξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' ᾿Αργείων καὶ τράπονται ἐς τοὺς Ἐγχελέας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ῦστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρέουσι ἐς ᾿Αθήνας· καί σφι ἱρά ἐστι ἐν ᾿Αθήνησι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι ᾿Αθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων 10 ἱρῶν καὶ δὴ καὶ ᾿Αχαιίης Λήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

Ή μέν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου καὶ οἱ Γε-62 φυραίοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἱππάρχου φο-

6. άλλος: Pausanias sah in Olympia die Bildsäule eines siegreichen Faustkämpfers Skäos aus Samos (VI 13 5).

7. Tyndareos und Hippokoon sind Zeitgenossen, also auch ihre Söhne, die Dioskuren und Skäos; die Dioskuren aber sind dem Herakles gleichzeitig, der anderseits auch dem Ödipus gleichzustellen. Mithin gehören auch Skäos und Ödipus derselben Zeit an.

61. 3. Die Hss. αὐτόν. Statt dessen ist auch ἄθλον und αὐτόθ vermutet worden. Paus. V 27 12 Ζηνὶ θεῶν βασιλεῖ μ' ἀχοθίνιον ἐνθά ἐθηκαν Μενδαῖοι. Anthol. Pal. VI 347 Άρτεμι τὶν τόθ' ἀγαλμα Φιληθατίς είδατο τῆθε.

5. *δή*, Rückweis auf c. 57 8.

6f. Das Fürstenhaus der 'Eyxeλεξς (auch 'Eyxelćaı und 'Eyxélsioi), eines Stammes im südlichen Illyrien (vgl. IX 43), leitete seine Herkunft von Kadmos und Harmonia ab. Man dichtete daher, Kadmos sei dorthin von Theben ausgewandert und König der Illyrier geworden, und wufste seinen und der Harmonia Grabhügel in jener Gegend aufzuweisen. Dann liefs man auch die Kadmeier, nachdem Theben von den Epigonen der Sieben ($\delta \pi' : \mathcal{A} \rho - \gamma \epsilon i \omega r$) erobert worden, unter ihrem Könige Laodamas in nordwestlicher Richtung durch Hestiäotis, wo sie die Dorier verdrängten (I 56 15), desselben Weges ziehen, um bei den dortigen Nachkommen ihres Ahnen eine neue Heimat zu finden (Strab. p. 326. Apollod. III 5 4). Vgl. jedoch auch zu I 146 7. — $\delta \pi o \lambda \epsilon \omega \sigma \delta \epsilon \tau \epsilon s' zurückgeblieben'.$

8f. ὑπὸ B. ἀναχωρέουσι, wie in φεύγειν ὑπὸ τινός. — καί führt die bestätigenden Thatsachen an, wie IV 12 1. V 58 12. 63 24.

wie IV 12 1. V 58 12. 63 24. 10 f. *χεχωρισμένα* 'verschieden' in Ritual und Bedeutung. — Άχαιίη leiteten die Alten von άχος ab, ώς δια την τζς Κόρης χάθοδον έν άχει ο δσα (Plut. mor. p. 378). Andere Form Άχαία und Άχαιά. Auch hiefs sie Γεφυραία. Ihren Geheimdienst (ὄργια, zu II 81 8) stellt Plutarch a. O. mit den Thesmophorien (zu II 171 6) zusammen und schreibt ihn auch den Böotern zu.

B. Vertreibung der Peisistratiden (c. 62-65).

62. 2. Die Worte $\tau \omega \nu - \varphi o \nu i \epsilon \varsigma$ rechtfertigen die Digression. νέες, ἀπήγηταί μοι· δεῖ δὲ ζδὴ> πρὸς τούτοισι ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον, ὡς τυράννων ἐλευ-5 θερώθησαν 'Αθηναῖοι. 'Ιππίεω τυραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου 'Αθηναίοισι διὰ τὸν 'Ιππάρχου Θάνατον, 'Αλκμεωνίδαι γένος ἐόντες 'Αθηναῖοι καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπείτε σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι 'Αθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε [κά-10 τοδος], ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς 'Αθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ 'Αλκμεωνίδαι πῶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδησι μηχανώμενοι παρ' 'Αμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν

3. ἀπήγηται, passiv (I 207 22). — ἀναλαβεῖν 'wiederaufnehmen'.

4. ήια λέξων, instituebam narrare. S. zu I 5 11.

5. έμπιχραινομένου: vgl. VI 123 8 f.

7 f. 'Aλ×μεωνίδαι, unter Kleisthenes (c. 66 3). Aristot. Ath. St. 19 genauer of ovyades, wy of 'Alxμεωνίδαι προειστήχεσαν. - 'Αθηναῖοι, Attiker (IV 99 18), nicht ionischer Herkunft (vgl. zu c. 66 9. 69 4), noch auch Abkömmlinge der einst in Attika eingewanderten Neleiden, wie eine Tradition be-hauptete. Paus. II 18 8 εxβάλλουσιν ούν (Ηραχλεϊδαι) έχ μέν Λαχεδαίμονος χαι * Αργους Τισαμενόν, έχ θε της Μεσσηνίας τους Νέστορος απογόνους, 'Αλχμαίωνα Σίλλου τοῦ Θρασυμήδους χαὶ Πεισίστρατον τον Πεισιστράτου χαι τούς Παίονας τοῦ 'Αντιλόχου παίδας πτλ. . . οί δὲ Νηλειδαι — ἰς 'Αθήνας αφίχοντο οι λοιποί χαι τό Παιονιδών γένος χαὶ ἀΑλχμαιωνι-δών ἀπὸ τούτων ώνομάσθησαν. Peisistratiden und Alkmeoniden wären somit verwandt gewesen, und so neunt sie Isokrates $\pi \epsilon \rho i \tau$. $\zeta \epsilon \dot{\nu} \gamma$. 25 (συγγενείς ὄντες). Auch VI 125 (οι δε Άλχμεωνίδαι ήσαν μεν χαί τα ανέχαθεν λαμπροί έν τησι 'Αθήvnoi) hebt H., mit bewulstem Gegensatz zu jener Version, den altattischen Adel des Hauses hervor. — $q \epsilon i \nu \rho v \tau \epsilon_{\delta} e i e c t i i e xilium,$ exules, mit dem Akkusativ noch II $152 2 VI 103 4. 123 4, sonst <math>\delta \pi \delta$ $\tau \nu r o g$ (c. 30 4). Zur Sache s. I 64. 9. xara $\tau \delta$ i gyvgåv, vi armisque (I 76 16).

11 f. Παιονία, auch Παιονίδαι, später ein Demos der leontischen Phyle, nördlich von Athen, im πεδίον. Nordwärts davon Λειψύdown, am Fulse des Parnes, nicht weit von Dekeleia. Aus gleicher Quelle wie H. aber ausführlicher berichtet Aristot. a. O. ovz youναντο ποιήσασθαι την χάθοδον άλλ' αλεί προσέπταιον έν τε γάρ τοις άλλοις οίς έπραττον διεσφάλλοντο χαὶ τειχίσαντες ἐν τῆ χώρα Λειψύδριον το ύπερ Πάρνηθος, είς δ ξυνεξήλθον τινές των έχ του άστεως, έξεπολιορχήθησαν ύπό των τυράννων, όθεν ύστερον είς ταύτην την συμφοράν ήδον έν τοις σχολίοις. Αίαι, Λειψύδριον προθωσεταιρον. Οίους άνδρας απώλεσας, μάχεσθαι 'Αγαθούς τε χαὶ εὐπατρίδας, Οί τότ' έθειζαν οίων πατέρων έσαν. - oi 'Aλxμεωνίδαι: zu c. 1 9. -

 $\pi\tilde{\alpha}\nu$, wie c. 37 7. 13. $A\mu\varphi_{\mu}x\tau\nu\delta\nu\omega\nu$, unter deren Schutz und Aufsicht der Tempel stand.

14 f. μισθοῦνται, conducunt aedificandum. Vgl. II 180 'Αμφικτυό-

60

έόντα τότε δὲ ουχω, τοῦτον ἐξοιχοδομῆσαι. οἶα δὲ χρη- 15 μάτων εὖ ἥχοντες χαὶ ἐόντες ἄνδρες δόχιμοι ἀνέχαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος χάλλιον τά τε ἄλλα χαὶ συγχειμένου σφι πωρίνου λίθου ποιέειν τὸν νηόν, Παρίου τὰ ἔμπροσθε αὐτοῦ ἐξεποίησαν. ὡς ὦν δὴ οἱ 'Αθηναΐοι λέγουσι, οὖτοι οἱ ἄνδρες 63 ἐν Δελφοῖσι χατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅχως ἕλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες εἴτε ἰδίω στόλω εἴτε

νων δέ μισθωσάντων τόν έν Λελφοισι νΰν ξόντα νηόν τριηχοσίων ταλάντων έξεργάσασθαι — πλανώμενοι δε οι Λελφοί περί τας πόλις έσωτίναζον. Doch geschah dies schon zur Zeit des Königs Amasis, vor 526 v. Chr. Die Alkmeoniden können demnach, wenn H., mit dem Aristot. a. O. übereinstimmt, nicht in der Zeitfolge der in diesem Satze enthaltenen Ereignisse (Tod des Hipparch - Befestigung von Leipsydrion durch die Verbannten - Belagerung und Vertreibung -Übernahme des Tempelbaues) sich irrt, nicht die ersten Unternehmer gewesensein, noch den ganzen Tempel in so kurzer Zeit (etwa 513-511) fertig gestellt haben. Der Tempel war 548/47 v. Chr. abgebrannt (zu II 180 4) und man begann den Neubau gewifs bald nachher. Auch spricht H. nur vom Ausbau (¿501zodoμησαι). Der Bau war also inzwischen ins Stocken geraten.

16. $\epsilon \tilde{v} \ \tilde{\eta} x \circ r \tau \epsilon_{S} = \epsilon \tilde{v} \ \tilde{\ell} x \circ r \tau \epsilon_{S}$. Zu I 30 20. — Von dem Ansehen und dem Reichtum der Familie s. VI 125 ff. Pind. Pyth. VII 5 von diesem Hattse $\tau i \nu \alpha$ $o \tilde{\ell} x \circ \nu \ v \alpha i \circ r'$ $\mu \alpha \tilde{\ell} \sigma \mu \alpha \iota$ $\epsilon \tilde{\tau} \iota \varphi \alpha \nu \tilde{\epsilon} \sigma \tau \tilde{\epsilon} \sigma v \tilde{\epsilon} \tilde{\ell} \lambda \tilde{\alpha} \delta \iota$ $\pi \upsilon \vartheta \tilde{\epsilon} \sigma \vartheta \alpha \iota$. — $\tilde{\alpha} \nu \tilde{\epsilon} x \alpha \vartheta \epsilon \nu$: zu c. 55 6. Es bezieht sich auch auf $\chi \varrho \eta \mu \dot{\alpha} \tau \omega \nu$ $\epsilon \tilde{\upsilon} \ \tilde{\eta} x \circ \tau \epsilon \varsigma$.

17f. ἔτι 'schon', wie I 65 7. 92 22. 190 7. III 64 15. VI 33 17. VIII 6 4. 69 9 ἔτι πρότεφον, VIII 62 8 έχ παλαιοῦ ἔτι, IX 102 6 ἔτι χαὶ đή. — Die Worte sollten so geordnet sein: κάλλιών τε τ. π. ἔξεφγάσαντο τὸν νηών, da nicht der

Tempel in Gegensatz zu etwas anderem, sondern die schönere Ausführung dem besseren Materiale gegenüber gestellt werden soll. H. verfährt eben sehr frei in der Wortordnung solcher Satzglieder, s. zu I 207 35. Aber auch der Parallelismus der Satzglieder ist durch Einschiebung des formelhaften 7ά τε άλλα gestört. Denn während die Worte και – έξεποίησαν nach ursprünglicher Anlage des Satzes das zweite Glied, parallel zu τόν τε — κάλλιον, bilden sollten, sind sie nun zu einem Untergliede ge-worden (wie II 92 4. V 83 2), und dem ersten Hauptgliede fehlt seine Antapodosis. Auch für den Sinn wäre τά τε άλλα besser weggeblieben oder durch xai dý ersetzt worden; denn als χάλλιον παραδείγματος έξεργάζεσθαι kann die Wahl eines kostbareren Bausteines nicht geiten. Vgl. zu IX 25 11. – $\pi\alpha$ - $\rho\alpha\sigma_{\mu\alpha}$ Modell'. – Pind. a. O. πάσαισι γὰρ πολίεσι λόγος δμιλεῖ Έρεχθέος αστών, "Απολλον, οί τεόν γε δόμον Πυθώνι δία θαητόν έτευξαν. - πώρινος λίθος, auch πῶρος, porus lapis, ein leichter marmorähnlicher Kalktuff, aus dem auch der Tempel in Olympia gebaut war.

 τὰ ἔμπροσθε, den Pronaos.
 Das Ganze ward erst um 480 vollendet. (Äschin. g. Ktesiph. 116).
 63. Ἀθηναῖοι: der Inhalt des

63. A9 $\eta\nu\alpha\bar{i}\sigma\iota$: der Inhalt des Berichtes scheint vielmehr $\Lambda\alpha\varkappa\epsilon$ - $\delta\alpha\iota\mu\dot{o}\nu\iota\sigma\iota$ oder $\Sigma\pi\alpha\rho\iota\eta\bar{i}\eta\alpha\iota$ zu fordern; vgl. auch c. 91 13.

3. Vgl. VI 66.

3f. $\delta x \omega \varsigma$ c. optat. 'so oft als'.

δημοσίω χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς ᾿Αθήνας ἐλευ5 θεροῦν. Λαχεδαιμόνιοι δέ, ὡς σφι αἰεὶ τῶντὸ πρόφαντον ἐγίνετο, πέμπουσι ᾿Αγχιμόλιον τὸν ᾿Αστέρος, ἐόντα
τῶν ἀστῶν ἀνδρα δόχιμον, σὺν στρατῷ ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ ᾿Αθηνέων ὅμως χαὶ ξείνους σφι ἐόντας
τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ῆ
10 τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι δὲ τούτους χατὰ θάλασσαν
πλοίοισι. δ μὲν δὴ προσσχών ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν
ἀπέβησε, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα
ἐπεχαλέοντο ἐχ Θεσσαλίης ἐπιχουρίην· ἐπεποίητο γάρ
σψι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δἑ σφι δεομέ15 νοισι ἀπέπεμψαν χοινῷ γνώμη χρεώμενοι χιλίην τε ὅπ-

- ἰδίφ στόλφ, privatim; δημοσίφ, publice. Vgl. V 91 26. VI 39 12. Für den Staat fragten die Πύθιοι (VI 57 13). — προφέρειν 'vorlegen, (als Willen der Gottheit) eröffnen, auffordern' (IV 151 4). Äschyl. Ag. 964 δόμοισι προυνεχθέντος έν χρηστηρίοις 'wäre es im Hause des Orakels geboten worden'. Vgl. προφαίνειν (5), προσημαίνειν (VI 12 312). Anders I 3 8.

5f. πρόφαντον έγίνετο = προεquivero 'eröffnet, geboten ward'. Vgl. ἐπάιστον, ἐπίλαμπτον, ἄπωστον, ανάπυστον, ανώιστον, έχδοτον, έπικλητον, μεταδίωκτον γίνεσθαι oder είναι oder ποιέειν II 119 10. III 1 8. 63 2. 69 15. VI 5 9. 64 4. 66 4. 85 11. VII 203 2 u. ä. Periphrasen, die bald zum Ersatze einer ungebräuchlichen oder mangelnden Verbalform, bald um mehr das Zuständliche bemerkbar zu machen, oft auch nur zur Variation des Ausdrucks verwendet werden. Doch kann hier πρόφαντον auch subst. = θεοπρόπιον oder χρηστή-Q10ν sein; vgl. IX 93 20. (πρόφαντον λόγιον, θεοπρόπιον, προσε-σηλωμένον. Hesych.) — Άγχομό-λιον. Aristot. a. a. Ο. Άγχίμολον. δμως καί zusammen verstär-

S. $\delta \mu \omega \varsigma \, \varkappa \alpha i$ zusammen verstärken den in $\xi \epsilon i \nu i o v \varsigma \, \epsilon \delta \sigma \tau \alpha \varsigma$ liegenden Gegensatz, was auch jedes für sich schon bewirken würde. Ebenso VII 165 2. — $\xi_{\epsiloniriov\varsigma}$, ungewöhnlich für $\xi_{\epsilonirov\varsigma}$. Vgl. $\varphi_{ilio\varsigma}$ und $\varphi_{ilo\varsigma}$.

9. τὰ μάλιστα, wie II 147 φίλους τὰ μάλιστα, V 91 ξείνους ἐόντας ἡμίν τὰ μάλιστα, VIII 79 ἐχθοὰ τὰ μάλιστα; vgl. II 124 26. 148 33. IV 68 7. VII 6 20. IX 61 2. Sonst auch ἐς τὰ μάλιστα (zu I 20 5). — πρεσβύτερα ἐποιεῦντο, antiquiora habebant. Vgl. IX 7 περί πλείστου θ' ἦγον (Δαχεθ.) τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνεων. — Aristot. a. O. 19 fügt zu: συνεβάλλετο δὲ οὐχ ἐλάττω μοῦραν τῆς ὁρμῆς τοῦς Λάχωσιν ἡ πρὸς τοὺς 'Δργείους τοῖς Πειστοτρατίδαις ὑπάρχουσα φιλία.

10. ανδρών, mortalium (II 144 3. III 22 18).

11. Φάληφον: vgl. VI 116 7.

13. ἐπεποίητο, wohl schon von Peisistratos (vgl. I 64 3), der deshalb seinem dritten Sohn den Namen Θεσσαλός gab.

14. airois, die Thessaler; vgl. zu I 16 7. Gemeint sind besonders die monarchischen Geschlechter der Aleuaden in Larisa, der Skopaden in Krannon u. a.

άπέπεμψαν, wie VII 35 4.
 1X 60 16; vgl. zu I 14 3. III 89 9.
 - xοινῆ γνώμη χρ., communi consilio, häufiger xοινῷ λόγω (I 141 22. 166 4. II 30 17. III 119 3.

πον χαὶ τον βασιλέα τὸν σφέτεξον Κινέην ἀνδρα Κονιαΐον· τοὺς ἐπείτε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανῶντο τοιάδε· χείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον χαὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον ἐπῆχαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ὅππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους 20 τε πολλοὺς τῶν Λαχεδαιμονίων χαὶ δὴ χαὶ τὸν ᾿Αγχιμόλιον, τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας χατεῖρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐχ Λαχεδαίμονος οῦτω. ἀπήλλαξε, χαὶ ᾿Αγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς ᾿Αττιχῆς ᾿Λλωπεχῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡραχλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργεῖ. 25

Μετὰ δὲ Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες 64 ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς ᾿Αθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν ᾿Αναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες ἀλλὰ κατ' ἤπειρον τοῖσι ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν ᾿Αττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλῶν 5 ὅππος πρώτη προσέμειξε καὶ οὐ μετὰ πολλὸν ἐτράπετο, καί

V 91 26. VII 229 2). Für gewöhnlich zerfiel das Land in selbständige und oft einander feindliche Territorien. Thuk. II 22 ή δε βοήδεια αἕτη τῶν Θεσσαλῶν ϫατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἀφίκοντο παφ' αờτοὺς Δαφισαῖοι, Φαφσάλιοι, Παφάσιοι, Κφανώνιοι, Πυφάσιοι, Γυφτώνιοι, Φεφαΐοι.

16. τον βασιλία: im peloponnesischen Kriege sandte jede Stadt ihren besonderen Herzog (Thuk. a. O.). — Κονιαΐον, angeblich von Κόνιον (Contum) oder Κονιούπολις in Phrygien. Die La. ist falsch; denn Kineas mufs ein Thessaler gewesen sein, wie der bei Demosth. pro cor. 324 erwähnte und der gleichnamige Freund des Pyrrhos. Der Überlieferung an nächsten steht Κντιναΐον, von der thessalischen Stadt Κύτινα (Steph. Byz.).

20. εμπεσούσα, wohl bei der Landung, ehe die Feinde sich ordnen konnten.

23. ×ατεῦςξαν 'drängten hinab'. — ἐχ Δαχ., attributiv zu στόλος, — ὁ πρῶτος ἐχ Δαχ. στόλος. Über den fehlenden Artikel zu III 7 2. - ovrm 'so übel'.

24. χαί..., Zeugnis für die gemachte Angabe. Vgl. oben c. 61 8. — ταφαί, vom Grabmale eines einzelnen, wie II 170 1. III 10 7. Soph. Ai. 1090 μζ τόνδε θάψας αὐτὸς εἰς ταφὰς πέσης, 1109 εἰς ταφὰς ἐγώ Θήσω. Åhnlich θῆχαι IV 71 19.

25. Άλωπεκή oder- αί, Demos der Phyle Άντιοχίς, elf Stadien nordöstlich von der Stadt. — Das Kynosarges war ein öffentlicher Platz in der östlichen Umgebung der Stadt, am Südfußse des Lykabettos, angeblich benannt nach dem von Herakles heraufgeholten Kerberos. Ein abgesonderter ummauerter Teil (τέμενος) enthielt einen Tempel des Heroen (vgl. VI 116), verbunden mit einem Gymnasion für die νόθοι unter den Bürgersöhnen, welches später der Lehrort der kynischen Schule ward.

64. 6. ού μετὰ πολλόν: die Negation gehört zum Adjektiv, wie in οὐ σὺν πολλῆ χειρί (c. 72 4). οὐχ ἐς μαχρήν (c. 108 10), οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον (VI 69 29).

σφεων ἕπεσον ύπὲς τεσσεράχοντα ἄνδρας· οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον εὐθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπιχόμενος ἐς τὸ ἀστυ ἅμα ᾿Αθηναίων 10 τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐπολιόρχεε τοὺς 65 τυράννους ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελαργικῷ τείχεϊ. καὶ οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λαχεδαιμόνιοι· οὕτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οΙ τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσχευάδα-5 το, πολιορχήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν χαχὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αῦτη σύμμαχος· ὑπεχτιθέμενοι γὰρ ἔζω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἦλω-

δς εἶχον 'ohne weiteres' (I 24
 23). — H. gebraucht εὐθύς und häufiger ἰθέως 'sogleich', ἰθύ 'geradaus', neben dem Adj. ἰθύς 'gerade'.

9. ἄστυ 'Unterstadt' (I 15 3), in Ggs. zur ἀχρόπολις oder πόλις.

11. rugávvous, die Mitglieder der herrschenden Familie. So VII 6 8 und sonst oft *basilies* (reges) von allen Personen eines Königshauses. - τὸ Πελαργικὸν τεἰχος (- so die Hs. r aus Korrektur, die übrigen Πελασγικόν ----) muss nach dieser Stelle und Thukyd. II 17 to te Πελαργικόν καλούμενον το ύπο την αχοόπολιν, δ χαι επάρατόν τε ην μη οίχειν (als Wohnsitz der Tyrannen) καί τι και Πυθικού μαντείου αχροτελεύτιον τοιόνδε διεχώλυε, λέγον ώς τὸ Πελαργικὸν ἀργον αμεινον, δμως ύπο της παραχοη μα ἀνάγχης ἐξωχήθη (von der flüchtigen Landbevölkerung), Aristoph. Vög. 832 τίς και καθέξει της πόλεως το Πελαργικόν — als Zeugnissen von Ortskundigen --, eine früher bewohnte, dann verödete Burganlage am (westlichen oder nördlichen) Abhange oder Fuße der Akropolis gewesen sein, die aber in keinem historischen noch lokalen Zusammenhang stand mit der den Pelasgern von Hekataios (zuerst?) und Herodot zugeschriebenen sagenhaften Ringmauer des Burgfelsens (VI 127 τοῦ τείχεος τοῦ περί τὴν ἀχοόπολιν χοτὲ ἐληλαμένου). Erst spätere Gelehrsamkeit hat in übereilter Kombination nicht bloßs diesen Zusammenhang angenommen, sondern beide Anlagen identificiert und daraufhin bald die echte alte Namensform Πελαργιχόν in Πελαργο i geändert.

65. οὐθέν τι, stårker als οὐθέν (I 86 80). S. zu IV 19 3. V 33 9. Mit πάντως noch VI 3 8; οὐθὲν πάντως c. 34 1, πάντως οὐθέν IX 98 15.

δ. τῶν Πεισιστρατιθέων: nach Thukyd. VI 55 hatte von den drei rechtmäßigen Söhnen des Peis. nur Hippias, aus seiner Ehe mit Myrrhine Kallias' Tochter, Söhne und zwar fünf. Hipparch und Thessalos waren kinderlos. Ein Sohn des Hippias, wohl der älteste, hieß Peisistratos. Auch VI 94. VII 6 spricht H. von Peisistratiden, die den Perserkönig zum Kriege gegen Athen aufreizten, während Thuk. VI 59 nur den einen Hippias nennt.

οαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάραπτο, παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέπνοι- 10 σι, ἐπ' οἶσι ἐβούλοντο οἱ 'Αθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐπχωρῆσαι ἐκ τῆς 'Αττιπῆς. μετὰ δὲ ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σπαμάνδρω, ἄρξαντες μέν 'Αθηναίων ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήποντα, ἐόντες δὲ καὶ οδτοι ἀνέπαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν 15 γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οῦ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο 'Αθηναίων βασιλέες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τῶυτὸ οὖνομα ἀπεμνημόνευσε ἱπποκράτης τῷ παιδὶ θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. 20

10. παρέστησαν 'ergaben sich' (III 45 14). — Konstr. έπι τοισι τέκνοισι μισθῷ, wie I 160 ἐξέδοσαν δὲ (αζτῶν) ἐπὶ τῷ Απαρνέι μισθῷ, 'gegen Auslieferung ihrer Kinder'. Ahnlich VII 14 ἐπὶ τριήχοντα ταλάντοισι. Vgl. auch c. 23 5.

11. $i\pi' - Agyrcios$ 'auf die von den Ath. gestellte Bedingung'. $i\pi$ olos von einer Bedingung, wie I 60 10. V 82 13. VI 108 25. VII 154 18 - wore 'dals sie nämlich . . .'

13. Σίγειον: s. c. 94 f. Thuk. VI 59 έχώρει ὑπόσπονδος ἔς τε Σίγειον καὶ παῦ Αλαντίδην (seinen Schwiegersohn) ἐς Δάμψακον, ἐκεῖθεν δὲ ὡς βασιλέα Δαρεῖον.

14 f. štea ξ te xai toińzorta: etwas abweichend Arist. Pol. V 12 dis yào čopye II εισίστρατος τυoarrör, ώστ' έν ετεσι τριάχοντα xai τρισίν έπταχαίδεχα έτη τούτων έτυράννευσεν, όχτωχαίδεχα dè oi παίδες, ώστε τὰ πάντα έγένετο έτη τοιάχοντα χαὶ πέντε. Die kleine Differenz erklärt sich daraus, dafs H. den Hippias nach der Ermordung seines Bruders noch ganze vier Jahre regieren läfst, während es, nach den genaueren Angaben des Thukydides und Aristoteles (s. zu c. 55 7), nur drei Jahre und einige Monate waren. Dagegen in der athen. Politia c. 19

Herodot III. 5. Aufl.

giebt Aristoteles dem Vater 19, den Söhnen 17, zus. 36 Jahre, wie H. Vertrieben ward Hippias im Frühling des J. 510; s. zu I 64 2. – zai oötos, wie die gleich erwähnten Kodriden. Vgl. I 15 1. – iz tŵr aùtŵr, von Neleus und Nestor. Auch hier abweichend Pausanias II 18 9 oi dè Nyhéidat $\pi \lambda \eta r$ I et- $\sigma_i \sigma_{\mathcal{I}} q$ avit vor $i \partial \sigma_i \sigma_i r$ $\sigma_i \sigma_{\mathcal{I}} q$ avit $\sigma_i \sigma_i r$ $\sigma_i \sigma_{\mathcal{I}} q$ avit $\sigma_i \sigma_i r$ $\sigma_i \sigma_{\mathcal{I}} q$ avit $\sigma_i \sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ avit $\sigma_i \sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ avit $\sigma_i \sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ $\sigma_i \sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ $\sigma_i \sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ $\sigma_i r$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ $\lambda \eta r q$ λ

16. οἰ ἀμφί, das Geschlecht des...
Melanthos, Kodros' Vater, war
Nestors Nachkomme im fünften Geschlecht (Nestor - Periklymenos
Penthilos - Boros - Andropompos - Melanthos).

17. S. zu I 147 3. — Verb. $\pi \varrho \phi$ - $\tau \epsilon \rho o \nu \epsilon \nu$. $\beta \alpha \sigma$. Beide Linien des Neleiden-geschlechtes gelangten in Athen zur Herrschaft; die Melanthiden gleich nach ihrer Einwanderung $(\epsilon \pi \eta \lambda v \delta \epsilon \xi \delta \delta v \tau \epsilon \xi)$, die Peisistratiden viel später.

18. έπὶ τούτου 'nach diesem Umstande', hinc. So II 57 2. VII 40. 12. 83 5. 193 13; ἀπὸ τοῦởε II 42 19. — τῶντό ist verderbt. ἀπεμνημόνευσε — θέσθαι 'gab zum Gedächtnis'. — Ἱπποκράτης: s. I 59. — τὸν Πεισίστζατον ist erklärende Apposition zu οὄνομα.

Ούτω μέν 'Αθηναίοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόχρεα ἀπηγήσιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου καὶ 'Αρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς 'Αθήνας χρηίσαι σφέων 25 βοηθέειν, ταῦτα πρῶτα φράσω.

66 'Αθηναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεϊσαι τυράννων ἐγίνοντο μέζονες· ἐν δὲ αὐτῆσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ 'Αλκμεωνίδης, δς περ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεισαι, καὶ 'Ισα-5 γόρης Τεισάνδρου οἰκίης μὲν ἐών δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίφ. οὖτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυ-

22. ἔρξαν, von ἔρδω (ἔργω). Od. ở 490 ὅσσ ἔρξαν τε πάθον τε. Noch VII 8 β 18.

C. Neuerungen desälteren Kleisthenes zu Sikyon, und des jüngeren zu Athen (c. 66 bis 69).

66. zαì πρίν 'schon vorher'. Zum Gedanken vgl. c. 78.

 Man erwartet έτι oder καὶ μέζονες. Vgl. aber VI 132 3.

4. $\lambda \delta \gamma \delta \nu \tilde{\xi} \gamma \epsilon_s$, periphrastisch für das Passiv ($\lambda \dot{\epsilon} \gamma \epsilon \tau \alpha s$). Ebenso IX 74 3. Ähnlich $\varphi \dot{\alpha} \tau \epsilon \nu \tilde{\epsilon} \gamma \epsilon \nu = \varphi \alpha - \tau \dot{\epsilon} \epsilon \sigma \sigma \alpha \epsilon$ (IX 84 8), $\alpha \dot{\epsilon} \tau \dot{\epsilon} \eta \sim \tilde{\epsilon} \gamma \epsilon \omega$ 'beschuldigt werden' (c. 70 4. 74 2). Bei H. häufiger in der Formel $\tilde{\epsilon} \chi \epsilon \epsilon$ $\tau \kappa \alpha \lambda \delta \gamma \delta \sigma$, $\alpha \dot{\epsilon} \tau \eta$ u. ähnl. (s. zu I 69 14). — 'Joa $\gamma \delta \eta \eta s$: Aristot. a. O. 20 fügt zu $\varphi i \lambda \delta s \delta \nu \tau \delta \nu \tau v \rho \alpha \nu \nu \omega \nu$.

6. συγγενέες, hier nicht gerade die persönlichen Verwandten (Nachkommen), sondern die Glieder desselben γένος, die γεννηται, gentiles.

7f. Ai Kaqiqo: zu İ 171 27. H. deutet damit die Vermutung an, das Geschlecht möge karischen Ursprungs sein. Daßs Karer einst auch nach Attika vorgedrungen waren (vgl. zu l 171 3), bezeugten Sagen und Denkmäler (Strab. p. 897. Pausan. I 40 6). — $\pi \epsilon \rho i \, d v r d \mu c \sigma;$ Nach dem Falle der Tyrannis erhoben sich wieder (vgl. I 59) oligarchische Faktionen unter mächtigen Familien, die sich um die Leitung des Staates bekämpften. Auf der einen Seite standen an der Spitze die Alkmeoniden, die nach langem Exil und großen Opfern und Anstrengungen für die Freiheit des Vaterlandes endlich heimgekehrt waren und sich als die natürlichen Erben der Herrschaft ansehen und benehmen mochten; auf der anderen diejenigen edlen Geschlechter, welche sich der Tyrannis gefügt hatten, jetzt aber die alte Oligarchie wiederherzustellen suchten. In diesem Sinne setzten sie zunächst die Wahl des Isagoras zum Archon Eponymos durch (508/7 v. Chr., Marm. Par. 46. Dionys. Hal. I 74. V 1). Der unterliegende (έσσούμενός, näml. ταις έταιρείαις nach Aristot. a. O.) Kleisthenes ward dadurch veranlasst sich von seinen alten Standesgenossen loszusagen und die ganze Verfassung des Staates zu ändern. Er that dies als τοῦ βήμου προεστηχώς (Aristot.), d. i. wahrscheinlich in einer der rōmischen potestas tribunicia vergleichbaren, mit dem ius_rogandi ausgestatteten Stellung. Über die Vorgänge bei dieser Umwälzung giebt es keine spezielle Nachricht. - τόν δημον, den Teil des Volkes, der in früherer Zeit unterdrückt oder später zugewandert,

νάμιος, ἑσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεχαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἰωνος παίδων Γελέοντος χαὶ 10 Αἰγιχόρεος χαὶ Ἀργάδεω χαὶ Ὅπλητος ἀπαλλάξας τὰς

zum Teil auch unfreier Herkunft, außserhalb der alten Geschlechterbünde stand, die vor Solon allein die Staatsgemeinde gebildet hatten. — προστεαιρίζεται = προστίθεται πρός τὴν ἑαυτοῦ ἑταιρείαν od. μοῖραν (c. 69 7).

9. Die Abschaffung der vier alten und die Einrichtung zehn neuer Phylen war eine weit tiefer greifende Neuerung als H sie aufzu-fassen scheint (vgl. c. 69). Kleisthenes löste damit die alte (ionische) Gemeinde (πόλις), welche nur einen bevorrechteten Volksteil begriff, auf und bildete eine neue attische, an der das ganze Volk gleichmäßigen Anteil erhielt ($\dot{\alpha}\pi o$ διδούς τω πλήθει την πολιτείαν (Aristot.). Zwar hatte schon Solon, indem er die Einwohner, ohne Rücksicht auf Abkunft und Vorrecht, nach dem Census in vier Klassen teilte und danach die bürgerlichen Pflichten und Ansprüche bestimmte, die politische Macht jener alten Gemeinde zu beschränken gesucht; aber die einzelnen Phylen, mit ihren auf hergebrachter Familien- und Kultgemeinschaft gegründeten Abteilungen (qeareias und yévy), hielten noch unerschüttert zusammen und bildeten streng geschlossene Körperschaften, mit alten Rechten und Genüssen, welche in ihrer Gesamtheit nach wie vor die Leitung des Staates in Händen hatten. Dazu kam eine Stammesverschiedenheit und ein noch nicht ganz erloschener Gegensatz zu der altattischen Bevölkerung (den sog. Autochthonen): die bisherige ionische Gemeinde bestand großenteils aus den Geschlechtern jener Ioner, die einst das Land erobert und die Einwohner zu Periöken erniedrigt

hatten (vgl. VIII 44). Kleisthenes, selbst von altattischem Geschlechte (c. 62 7), ging auf die uralte Einteilung des Landes in $\partial \bar{\eta} \mu \omega z ur \ddot{u} ck$, und gründete auf diese eine lokale Gliederung der ganzen neuen Staatsgemeinde (s. zu c. 69 10). Dadurch sprengte er den Zusammenhang der ionischen Abteilungen und machte sie als politische Körper verschwinden, während sie als Familien-Kult- und Erbgenossenschaften im Privatleben noch weiter fortbestanden.

10 f. Die Einteilung in vier Phylen (Γελέοντες Λίγιχορεῖς ' Αργαθεῖς $O\pi\lambda\eta\tau\epsilon\varsigma$) stammte aus unvordenklicher Zeit und war dem ionischen Stamme ebenso eigentümlich (c. 69 5), wie dem dorischen die Dreiteilung (c. 68). Die archaischen Namensformen verraten bei dreien noch deutlich ihre einstige Bedeutung und weisen auf einen vorgeschichtlichen Zustand des Volkes in seiner früheren (östlichen oder nördlichen) Heimat zurück. Alyızo- $\varrho \epsilon \tilde{\epsilon} \varsigma$ 'Ziegenhirten', überhaupt 'Hir-ten'; — ' $A \varrho \gamma \alpha \sigma \epsilon \tilde{\epsilon} \varsigma$ 'Landbauer' ($\check{\sigma} \varrho \gamma o \nu = \check{\epsilon} \varrho \gamma o \nu$); — $\circ O \pi \lambda \pi \epsilon \varsigma$ Zeug- oder Gerätmacher' 'Handwerker', $\delta\eta\mu\omega\nu\rho\gamma oi$ (nach anderen = $\delta\pi\lambda\deltai\tau as$ 'Krieger'); — $\Gamma\epsilon\lambda\dot{\epsilon}or\tau\epsilon\varsigma$ ist noch dunkel. Als die Ioner nach Attika kamen, ordneten sie auch hier, wie später auch in Teos und Kyzikos (Miletos), ihr Gemeinwesen nach diesen Phylen, die jedoch schon damals aufgehört hatten kastenartig abgesonderte Volksteile zu bezeichnen. Später aber wußte die Sage die Ankömmlinge und ihre Institute der alten Landesgeschichte einzuflechten: Xuthos, Hellens Sohn, der sich in der Tetrapolis niedergelassen, erhielt König Erechtheus' Tochter

5* Google

έπωνυμίας, έξευρών δε έτέρων ήρώων έπωνυμίας έπιχωρίων, πάρεξ Λίαντος τοῦτον δε άτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ξείνον ἐόντα, προσέθετο.

67 Ταῦτα δέ, δοκέειν ἐμοί, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οδτος τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ ᾿Αργείοισι πολεμήσας τοῦτο μέν ἑαψφδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι 5 τῶν Ὁμηρείων ἐπέων είνεκα, ὅτι ᾿Αργεῖοί τε καὶ ὅΑργος

Kreusa ('Herrin') zur Frau und dann erwarb sein Sohn Ion die Herrschaft (s. zu VIII 44 14). Auf Ions Söhne aber wurden die vier Phylen, deren Entstehung man nun nach Attika selber verlegte, als auf ihre Eponymen zurückgeführt, oder man erdichtete, Ion habe das attische Volk nach den Berufs- und Lebensweisen gevierteilt und je nach dem Stande benannt (Eurip. Ion 1575 ff. Strab. p. 383. Plut. Solon 23). - Feléovrog: daneben scheint früh die scheinbar weniger rätselhafte Form Tελέων aufgekommen zu sein; aber für jene zeugen auch Inschriften von Teos, Kyzikos, Samos (Γελεῦν- $\tau \epsilon \varsigma$), und eine attische (Zeùs $\Gamma \epsilon$ λέων). An erster Stelle steht der Name auch sonst (Teléwr µèr έσται πρώτος Eurip.), wie die Όπλητες als geringster Stand zuletzt. — Alyizógeos, vom Nomin. - xóqns (nach dorischer Weise statt — $xo\rho\epsilon v_s)$. — 'Apyadew, wie ein l'atronymikon formiert; im Plur. aber — ádeis od. — adeis. — "Onlys, von önlor, welches Wort ursprünglich Gerät und Werkzeug jeder Art bezeichnet (vgl. IV 23 άρήιον δπλον).

12. Aristot. 21 ταῖς δὲ φύλαις ἐποίησεν ἐπωνύμους ἐχ τῶν προχοιθέντων. Die neuen Phylen hielsen Ἐρεχθηίς, Λἰγηίς, Πανδιονίς, Λεουτίς, 'Αχαμαντίς, Οἰνηίς, Κεχοπίς, Ἱπποθωντίς, Λαντίς, 'Αντιοχίς. Über die Namengeber (Eponymen) derselben, welche großsenteils der alten Landessage angehören, siehe näheres iu des Ps.-Demosthenes *λόγος ἐπιτάφιος* 27-31. Pausan. I 5. Der Kult dieser Heroen gab zugleich den einzelnen Phylen eine religiöse Vereinigung. Ihre Bildsäulen standen zusammen an der Agora zu Athen.

13 f. Vgl. VIII 64. — äre, tamquam (I 123 19).

67. *èµıµésto*, 'that Kl. in Nachahmung seines mütterlichen Grofsvaters'. Vgl. I 176 15. IX 34 2.

2. $\ell\omega\upsilon\tau\sigma\vartheta$: zu c. 47 7. — $\mu\eta$ - $\tau\rho\sigma\pi\dot{\alpha}\tau\rho\rho\alpha$: s. VI 131. — K $\lambda\epsilon\iota$ - $\sigma\vartheta\dot{\epsilon}\nu\epsilon\alpha$, den letzten Fürsten aus dem Hause der Orthagoriden (zu VI 126 4). Seine Herrschaft dauerte 31 J. (Nikol. Damask. Fr. 61), etwa 600 – 570.

4. $\epsilon \pi \alpha v \sigma \epsilon - \dot{\alpha} \gamma \omega \nu i \zeta \epsilon \sigma \Im \alpha \epsilon$: wie VII 54 $\ddot{\eta}$ $\mu \nu \pi \alpha \dot{v} \sigma \epsilon \epsilon$ $\chi \alpha \sigma \sigma \rho \dot{\epsilon} - \psi \alpha \sigma \vartheta \alpha \epsilon$, steht der Infinitiv, weil die Handlung überhaupt verhindert, unmöglich gemacht wird, $= \dot{\alpha} \pi \eta - \gamma \dot{\sigma} \rho \epsilon v \epsilon$ $\mu \dot{\eta} \dot{\alpha} \gamma$. Das sonst bei $\pi \alpha \dot{v} \epsilon \nu$ regelmäßige Particip würde mehr die Unterbrechung in actu bezeichnen.

5. Mit den ' $O_{\mu \eta} \rho \epsilon i \alpha \epsilon \pi \epsilon \alpha$ sind wol vorzüglich die beiden Epen $\Theta \eta \beta \alpha t_{\pi i \gamma o \nu \sigma i}$ (zu IV 32 6) gemeint. Denn in der Ilias und Odyssee spielen ' $A \rho \gamma \sigma_i \tau \epsilon x \alpha i$ ' $A \rho - \gamma \epsilon i \sigma \epsilon$ incht eine so hervorstechende Rolle, während die beiden Züge gegen Theben von argeiischen Königen und Helden unternommen wurden. Gleich der erste Vers der

69

τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέαται τοῦτο δέ, ἡρώιον γὰρ ἦν χαὶ ἔστι ἐν αὐτῆ τῆ ἀγορη τῶν Σιχυωνίων ᾿Αδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Αργεΐον έχβαλεῖν έχ τῆς χώρης. έλθών δὲ ές Δελφούς έχρηστηριάζετο εὶ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δὲ Πυ- 10 θίη οἱ χοῷ φᾶσα ^{*} Αδοηστον μέν είναι Σιχυωνίων βασιλέα, κείνον δε λευστήρα. Επεί δε ό θεός τουτό γε ου παρεδίδου, απελθών δπίσω έφρόντιζε μηχανήν τη αθτός ό Αδρηστος απαλλάξεται. ώς δέ οἱ έξευρησθαι έδόχεε, πέμψας ές Θήβας τας Βοιωτίας έφη θέλειν 15 έπαγαγέσθαι Μελάνιππον τον ³Ασταχού· οι δε Θηβαίοι έδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πουτανηίω καί μιν ίδρυσε ένθαῦτα έν τῷ Ισχυροτάτω. ἐπηγάγετο δέ τον Μελάνιππον ό Κλεισθένης (και γαρ τουτο δει άπη- 20 γήσασθαι) ώς έχθιστον έόντα 'Αδρήστω, δς τόν τε άδελφεόν οι Μηχιστέα άπεχτόνεε χαι τον γαμβρον Τυδέα. ἐπείτε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ όρτὰς ᾿Αδρήστου ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δε Σιχυώνιοι εώθεσαν μεγαλωστὶ χάρτα τιμαν τὸν 25 *Αδρηστον ή γὰρ χώρη ἦν αῦτη Πολύβου, ὁ δὲ *Αδρη-

Thebais lautete: *Αργος ἄειδε, θεά, πολυδίψιον ένθεν άνακτες.

6. τὰ πολλὰ πάντα 'in fast allen Teilen, fast durchweg' (I 203 2). — ψμνέαται, sc. έν αὐτοῖσι.

7. iv 'an'.

9. $ix\beta\alpha\lambda i\nu$: was streng genommen nur den Kult treffen kann, ist auf den Heros selber übertragen, der da weilend gedacht wird wo man ihn verehrt. Ähnliche Vorstellung unten 16 u. I 172 13. V 75 11. 80 9. VIII 64 5.

V 75 11. 80 9. VIII 64 5. 12. λευστήρα, sc. Σιχυωνίων, erklärt Hesychios φονέα λίθοις άναιφοῦντα. Cic. pro domo 5 percussor, lapidator, fori depopulator. Der Vorwurf bezog sich vielleicht auf eine Steinigung adliger Bürger, was bei Volksaufständen nicht selten vorkam, oder das Wort ist zu spielendem Gegensatz zu $\beta \alpha \sigma \iota \lambda \varepsilon \dot{\upsilon} \varsigma$ neu gebildet. Vgl. die Wortspiele in den Orakelsprüchen V 92 β .

13. παρεσισου 'zuliefs' (IV 119 13).

18 f. έν αὐτῷ τῷ πρ. 'dicht am Pr.', d. i. an heiligster Stelle der Stadt. — μιν 'ihn'. Sein Heroon ward dort angelegt.

25. $\mu\epsilon\gamma\alpha\lambda\omega\sigma\tau i$ (sonst $\mu\epsilon\gamma\dot{\alpha}\lambda\omega\varsigma$) $\tau\mu\lambda\nu$ geht hier auf Kultusehre, wie I 30 27. $\varkappa\dot{\alpha}\rho\tau\alpha$, nachgestellt wie c. 17 7.

26 ff. Polybos' Tochter Lysianassa war an Talaos, Bias' Sohn und Neffen des Melampus, aus dem zu Argos herrschenden Geschlechte der Amytheoniden, verheiratet. Aus dieser Ehe entsprängen Pronax und Adrastos. Jener starb; dieser, von Amphiaraos, dem Urστος ἦν Πολύβου Φυγατριδέος, ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοι ᾿Αδρήστω τὴν ἀρχήν. τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σιχυάνιοι ἐτίμων τὸν ᾿Αδρηστον χαὶ δὴ πρὸς τὸ πά-30 Φεα αὐτοῦ τραγιχοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμῶντες, τὸν δὲ ᾿Αδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὶς μὲν τῷ Διονύσω ἀπέδωχε, τὴν δὲ ἄλλην Φυσίην 68 Μελανίππω. ταῦτα μὲν ἐς ὅΛδρηστόν οἱ ἐπεποίητο,

φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σιχυωνίοισι χαὶ τοῖσι ᾿Αργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἕνθα χαὶ πλεῖστον χατεγέλασε τῶν Σιχυωνίων·

5 ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου < καὶ χοίρου> τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεὶς αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλην τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς· ταύτη δὲ τὸ οὖνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὖτοι μὲν δη ᾿Αρχέλαοι ἐκαλέοντο, ἕτεροι δὲ 'Υαται, ἄλλοι δὲ 'Ονεᾶται, ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. τούτοισι 10 τοῖσι οὖνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σιχυώνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος ἔτι ἐπ΄

έτεα εξήχοντα μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες

enkel des Melampus, vertrieben, floh nach Sikyon, wo er seines Grofsvaters Reich ererbte (Schol. Pind. Nem. 1X 30). — απαίς: zu c. 48 4. — $\pi \dot{\alpha} \vartheta \imath \alpha$, bei den Zügen gegen Theben; beim ersten verliert er alle Genossen und entkommt selber nur durch ein Wunder; beim zweiten fällt unter allen nur sein Sohn Ägialeus. Auch deutet die Sage in seinem und seines Vaters Namen (Ταλαός 'Dulder') unentrinnbaren (adenoros) des Schicksals Übermacht und des ihm unterliegenden Helden leidvolles Leben an. Vgl. zu I 43 6.

32. χορούς: vom fehlenden Artikel zu IX 88 3. — Διονύσω, dem sie eigentlich zukamen; daher απέdwze, reddidit. — θυσίην, mit Opferschmaus verbundenes Fest.

68. 2. Die Orthagoriden gehörten selber zu der nicht dorischen Bevölkerung (6 $\pi \lambda i v \tau \eta s$ έωυτοῦ φυ- $\lambda \eta s$), und die Neuerung des Kleisthenes gestaltete die Staatsgemeinde derart um, daß die dorischen Geschlechter ihre Prävalenz an die altsässige Einwohnerschaft, auf die sich seine Tyrannis stützte, zurückverloren.

4. ένθα, bei dieser Namensänderung.

5. μετατιθείς, kurz für μετατιθείς ποιεύμενος. Er änderte die Benennungen, indem er sie (— die neuen —) vom Schweine und Esel ableitete.

6. αὐτά 'nur', μοῦνα (V 85 12. VI 134 2. VII 49 6. 130 4. VIII 51 11). — τὰ τελευταῖα 'die Endungen', năml. -ἀται oder εᾶται. Das übrige lieſs er unverändert. 8. 'Agyέλαοι 'Volksherren'. —

 Άρχέλαοι 'Volksherren'. —
 Υάται 'Schweinelinger', 'Ονεάται 'Eselinger', Χοιρεάται 'Ferkelinger'.

12. Wenn des Kleisthenes Staatsordnung noch 60 J. bestehen blieb (etwa bis 510), so heilst dies, dals die Dorier nicht früher wieder zur Herrschaft gelangten. Dies scheint ihnen, ungefähr gleichzeitig mit

μετέβαλον ές τοὺς Ύλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας, τετάφτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ ἀΛδρήστου παιδὸς Λἰγιαλέος τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆ- 15 σθαι Λἰγιαλέας.

Ταῦτα μέν νυν ὁ Σιχυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιή-69 χεε· ὁ ởὲ ởὴ ᾿Αθηναΐος Κλεισθένης ἐών τοῦ Σιχυωνίου τούτου θυγατριδέος χαὶ τὸ οὖνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοχέειν ἐμοὶ χαὶ οὖτος ὑπεριδών Ἰωνας, ἕνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ χαὶ Ἰωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλει- 5 σθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ ởὴ τὸν ᾿Αθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντων πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖ-

der Vertreibung der Peisistratiden, durch spartiatische Hilfe gelungen zu sein, und mit der von Plut. mor. 859 erwähnten Verjagung des Tyrannen Äschines in Zusammenhang gestanden zu haben. *λόγον σφίσι δόντες* 'mit sich zu Rate gehend' (zn I 34 11), soll eine friedliche Übereinkunft der Parteien andeuten.

 τούς, die bekannten und früher auch in Sikyon bestandenen dorischen Phylen. — Δυμανάτας: sonst überall Δυμάνες.

14. τετάρτους, die bisherigen

 λiγιαλέες war der alte Lokalname des Volkes. 'Küstenbewohner, der jetzt von Staats wegen erneuert wurde. Vgl. VII 94 5. Ägialeus ward oder war der fingierte Heros dieser Phyle (vgl c. 66 12). — χεχλήσθαι: zu c. 58 11.

69. 4. xαι ούτος, wie jener die Dorier. — σφίσι, den echten Attikern, zu denen auch Kleisthenes gehörte.

7 f. $\dot{\alpha}\pi\omega\sigma\mu\dot{\epsilon}\nu\sigma\nu$ 'zurückgestolsen, verschmäht', von Kleisthenes. Dieser hatte früher, als Haupt einer der angesehensten unter den herrschenden Familien, es verschmäht sich um das Wohl und die Gunst des gemeinen Mannes zu bekömmern, sondern, wie sein Vater Megakles (I 59), die Sache einer Fak-

tion der Aristokratie vertreten. Jetzt ging er, um für seine neue Parteistellung die Unterstützung der Masse zu gewinnen (c. 66 8), so weit, dals er für das gesamte Volk, selbst Fremde und Freigelassene nicht ausgeschlossen, Aufnahme in die Phylen d. h. in den Gemeindeverband und das volle Bürgerrecht verlangte und durch-Arist. Pol. III 2 (Kleisetzte. σθένης) πολλούς έφυλέτευσε ξένους zai Soulous meroixous, Ath. Staat 21 πρώτον μέν (συν) ένειμε (Κλεισθένης) πάντας είς θέχα φυλάς άντι τῶν τεπάρων, ἀναμείξαι βουλόμενος ὅπως μετάσχωσι πλείους τῆς πολιτείας. Ist diese Erklärung richtig, so muss bei $\langle \tau \hat{\omega} \nu \rangle \pi \dot{\alpha} \nu \tau \omega \nu$ mindestens noch ein Wort ausgefallen sein, wahrscheinlich μεταδιδούς, 'indem er ihm Anteil an allen Rechten verlieh'. IX 33 ην μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται των πάντων μεταδιδόντες. Arist. a. O. προση-γάγετο τον δημον αποδιδούς τῷ πλήθει την πολιτείαν. Aber nicht minder probabel ist die Annahme, dals rore ein Einschiebsel oder aber hinter $\pi \dot{\alpha} \nu \tau \omega \nu$ umzustellen, und dais anwouévor, ohne besonderen Bezug auf Kleisthenes = απεληλαμένον, an πάντων anzu-schliefsen sei, 'ausgeschlossen von allen Rechten und Ehren'. Vgl. VI 130 8. VII 161 11, und Xenoph.

71

ραν προσεθήχατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσ– 10 σέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένειμε ἐς τὰς φυλάς· ἦν τε τὸν δῆμον προσθέμενος πολλῷ κατύ–

Kyrop. I 2 15 τούτων δ' οὐδεἰς ἀπελήλαται νόμψ τιμῶν χαὶ ἀς-Υῶν.

9. $\delta \eta$ 'nämlich'. — $\varphi v \lambda d \rho z o v \varsigma$ 'Phylen-vorsteher' ist hier bloßs ein variirter aber nicht eben glücklicher Ausdruck für $\varphi v \lambda \dot{\alpha} \varsigma$ selbst. Denn gerade in Athen führten die Phylen-vorsteher seit Kleisthenes nicht jenen Namen, sondern hießsen $\epsilon \pi \mu s \lambda \eta \tau \dot{\alpha} \dot{\tau} \phi v \lambda \dot{\omega} v;$ den Namen $\varphi v \lambda \alpha \rho z o$ führten Reiteroffiziere, deren jede Phyle je einen wählte. Die Vorsteher der vier alten Phylen hießsen $\varphi v \lambda \delta \beta \alpha \sigma \lambda \delta \tilde{\epsilon} \varsigma$.

10. $\delta \epsilon \times \alpha$ ist hier in distributivem Sinne gemeint, was sonst durch die Präpositon zará oder dvá ausgedrückt wird, da die Sprache der besonderen Distributivzahlen entbehrt. Die Präposition fehlt aber auch nicht selten, z. B. bei H. I 50 2. 179 7. VII 184 11. bei Thuk. III 21 3. Hier mochte ihrer der Autor um so lieber entraten, als er das zweimalige $d i x \alpha$ in nachdrückliche Antithese stellen wollte, die durch zatà déxa dè oder zatà dè déxα abgeschwächt worden wäre. (Lollings Anderung δέχαχα stimmt nicht zu is r. q.) - de zai, parallel zu ze, weil das wiederholte δέπα eine Steigerung bewirkt; vgl. zu III 38 10. IV 76 2. – τούς, die vorhandenen. Kleisthenes fand die 100 Demen als längst bestehend vor. Als solche sind sie auch I 60 16. 62 5. IX 73 6 vorausgesetzt. Von den Wegesäulen (Hermen) des Hipparch bezeugt Ps.-Plat. Hipparch 229 έν μέν τοῖς έπ' άριστερά τοῦ Έρμοῦ έχάστου έπιγέγραπται λέγων δ Έρμης ότι έν μέσω τοῦ ἄστεος χαὶ τοῦ σήμου έστηχεν. Sie enthielten die freie aber bislang unberechtigte altat-

tische Bevölkerung, und waren durch ihre 100 howes (Herodian. περί μον. λέξ. 17 8. Schol. Aristid. Panath. p. 192 18 Dind.) als ihre angeblichen πίσται έπώνυμοι mit den alten Kulten und Sagen des Landes eng verbunden. Sie in die Phylen gleichmäßig (zarà đéza) verteilen, hieß ihre Mitglieder zu gleichberechtigten Staatsbürgern machen (vgl. Demosth. g. Neaera 104 χατανείμαι δέ τοὺς Πλαταιέας είς τοὺς δήμους καὶ τὰς φυλάς) und die bisherigen Phyleten ihres politischen Vorrechtes entkleiden. Daß sich aber in der That später eine weit größere Zahl von Demen vorfand (174 zu Strabons Zeit, 161 bis jetzt aus Inschriften belegt), erklärt sich, abgesehen vom Anwachsen der Bevölkerung und der dadurch veranlassten Teilung einzelner Demen, auch daraus daß die bisherigen Politen aus den Geschlechtern zum größseren Teile bisher aufser dem Demenverbande gestanden hatten, jetzt aber da, wo sie an Grundbesitz und Steuerbeiträgen eine besondere Dorfschaft darstellen konnten, zu neuen Demen zusammengeordnet wurden, deren Ursprung noch in den patronymischen Namensformen (wie Al9aliδαι Ανρίδαι Βουτάδαι Περιθοίδαι) erkennbar zu sein scheint. Uber das Wort δημος zu III 55 8. — χατένειμε, wobei er jedoch nicht etwa die räumlich zusammengehörigen Demen immer in dieselbe Phyle stellte, vielmehr, um die alten Verbindungen und Faktionen möglichst unschädlich zu machen, in verschiedene Phylen verteilte. (Aristot. a. 0.)

D. Reaktionsversuche des Königs Kleomenes (c. 70-73).

πεφθε τῶν ἀντιστασιωτέων. ἐν τῷ μέφει δὲ ἐσσούμενος 70 ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾶται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον γενόμενον ἑωυτῷ ξείνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορχίης· τὸν δὲ Κλεομένεα είχε αἰτίη φοιτῶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόφεω τὴν γυναϊκα. τὰ μὲν δὴ 5 πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς ᾿Αθήνας κήρυχα ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς ᾿Αθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων· ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐχ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόφεω. οἱ μὲν γὰρ ᾿Αλκμεωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν είχον αἰτίην τοῦ φό- 10 νου τούτου, αὐτὸς δὲ οὐ μετείχε οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. οἱ δ' ἐναγέες ᾿Αθηναίων ὦδε ὠνομάσθησαν. ἦν Κύλων 71 τῶν ᾿Αθηναίων ἀνὴρ Όλυμπιονίκης· οὖτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηίην τῶν ἡλικιω-70 ἐκ τῷ μίοῦ ὑρισταῦς τῶς τῶς ἐπως ἐπωλους ὑρίματα

— E —

70. ἐν τῷ μέρει seinerseits', wie früher Kleisthenes (c. 66 8).

4. elye altin: zu c. 66 4.

5 ff. $\tau \dot{\alpha} \mu \dot{\nu} \pi \rho \omega \tau \alpha$, entsprechend c. 72 6 $\sigma \dot{\varepsilon} \dot{\upsilon} \tau \varepsilon \rho \alpha$. — $\pi \dot{\epsilon} \mu \pi \omega \nu$ — $\dot{\epsilon} \dot{\xi} \dot{\epsilon} - \beta \alpha \lambda \dot{\epsilon}$ forderte durch einen Herold die Verbannung'. Vgl. c. 24 3.

8. Ensleyow, indem er sie näher als "die Schuldbeladenen" bezeichnete". Aus gleichem Grunde forderte Sparta, kurz vor Beginn des peloponnesischen Krieges, die Verbannung des Perikles, der von mütterlicher Seite mit den Alkmeoniden verwandt war (Thuk. 1 126).

10 f. τοῦ φόνου τούτου; nămlich $\epsilon \nu \alpha \gamma \eta \varsigma$ ist meist der mit Blutschuld Behaftete. — αὐτός, Isagora.

71. Vollständiger und zu beiläufiger Berichtigung H.'s (vgl. zu VI 57 28) erzählt Thuk. I 126: Κύλων ην Όλυμπιονίχης ἀνηξο 'Αθηναῖος των πάλαι εὐγενής τε καὶ ઉυνατός ἰγεγαμήχει δὲ θυγατέξα Θεαγένους Μεγαξέως ἀνδρός, ὅς κατ ἐκεῖνον τὸν χρύνον ἐτυράννει Μεγάζων. χρωμένω δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐν τῆ τοῦ Διὸς τῆ μεγίστη ἑορτῆ καταλαβεῖν τὴν 'Αθηναίων ἀκρόπολιν. δ δὲ παρά τε τοῦ Θεαγένους ἀνναμιν λαβών καὶ τοὺς φίλους ἀνα2 f. $\ell\pi i$ $\tau\nu\rho\alpha\nu\nu\dot{\epsilon}ds$: bei seinem Gebahren hatte er es auf die Tyrannis abgesehen. Vgl. zu I 66 7 und I 59 $x\alpha\tau\alpha\eta\rho\nu\dot{\eta}\alpha\varsigma$ $\tau\dot{\eta}\nu$ $\tau\nu \rho\alpha\nu\nu\dot{\epsilon}d\alpha$. — $\ell\dot{x}\dot{\rho}\mu\eta\sigma\epsilon$ 'gab sich ein vornehmes Ansehen, trat mit Prunk auf, nicht seltener Tropus für 'sich überheben' ($\dot{\delta}\pi\epsilon\rho\eta\eta\alpha\nu\dot{\epsilon}i\nu$), der sich aus der I 82 erwähnten Sitte erklärt. Aristoph. Wesp. 1307 $\ell\pi\dot{\epsilon}$ $\tau\dot{\eta}$ $x\rho\mu\dot{\eta}\varsigma$ $xa\dot{\epsilon}$ $x\rho\mu\dot{\rho}\varsigma$ $\ell\dot{\epsilon}ra$ $\pi\rhoo\sigma\pioici;$ Vgl. $d\dot{\epsilon}\xia\nu$ $\phi\dot{\epsilon}cs\nu$ c. 91. 19. — $\pi\rho\sigma\sigma\pioicie\sigma\varthetaas$, 'für sich gewinnen' (1 6 7. VI 66 5). — $\tau\partial\nu$ $\dot{\eta}\ellzzurteur, seiner jugendlichen$ Altersgenossen.

5. το ἄγαλμα, der Athener Polias im Erechtheion. — τούτους, Kylon und seine Anhänger.

τέων καταλαβεΐν την ακοόπολιν επειρήθη, ου δυνάμε-5 νος δε επικρατήσαι εκέτης ίζετο πρός το άγαλμα. τούτους ανιστάσι μεν οι πρυτάνιες των ναυκράρων, οι περ ένε-

6 f. Solon hatte das attische Gebiet, zur Ordnung der Steuern und Kriegsleistungen, der alten Einteilung in vier Phylen entsprechend, in 48 Bezirke geteilt, die er nach der bedeutendsten Leistung, der Ausrüstung und Bemannung eines Kriegsschiffes, vavzoaoia oder (τα) ναυχράρια ('Kapitänschaften') nannte. Denn vavzgagos (= vavzlagos, -- zlηgos) 'Schiffsherr' hiels jedesmal derjenige begüterte Bürger eines Bezirkes, welcher allein oder von anderen unterstützt dieselbe übernahm, und darum als der jedesmalige Vorsteher des Bezirkes galt und dessen übrige Verwaltung in finanzieller und militärischer Beziehung übte. Unter Kleisthenes ward zwar ibre Zahl, anatog den Phylen, auf 50 erhöht, aber ihre Funktion auf die Umlage und Eintreibung der Staatsabgaben und See- und Landkontingente beschränkt, während die innere Verwaltung der Bezirke auf die Demarchen überging. Wenn nun H. schon vor Solon πρυτάνιες των vavxpápwv (wol verderbt aus vavzoaoiéwv oder -iwv Vorsteher der Naukrarien', d. i. eben rauxgagoi) und zwar als oberste Staatsbehörde (ένεμον τὰς Άθ., I 59 34. V 92 b 3) aufführt, so verfällt er in einen zwiefachen Irrtum, der einerseits von Thukydides erkannt und berichtigt ist (a. O. χρόνου δέ έπι-γιγνομένου οι Άθηναιοι τρυχόμενοι τη προσεδρεία απηλθον οι πολλοί, επιτρέψαντες τοις εννέα ἄρχουσι τὴν φυλαχὴν χαὶ τὸ πῶν αύτοχράτοροι διαθείναι ή αν άριστα διαγιγνώσχωσι τότε δέ τά πολλά των πολιτιχών οἱ έννέα άρχοντες έπρασσον, auch Plut. Sol. 12 nennt Μεγαχλης ό ἄρχων zai oi ovrágyortes), anderseits durch die Forschung des Aristo-

teles (Athen. Staat 8 golai d' your τέσσαρες χαθάπερ πρότερον . . έχ θε της φυλης εχάστης ήσαν νενεμημέναι τριττύες μέν τρείς, ναυχραρίαι δε δώδεχα χαθ εχάστην, ζέπι θέ των ναυχραριών άργη χαθεστηχυία ναύχραροι, τεταγμένη πρός τε τας είσφοράς και τάς δαπάνας ràs yvyvouéras) erwiesen ist, den aber einige Grammatiker dadurch zu verdecken suchten, dass sie Naukraren und Archonten für gleichbedeutend erklärten(Harpokr. p. 204. Suid. s. v.). H. folgte wohl einerDarstellung, welche die Schuld der von ihm auch sonst verteidigten Alkmeoniden (VI 121) zu widerlegen oder abzumindern suchte. Wenn der Alkmeonide Megakles als erster Archon des Jahres mit seinen Amtsgenossen den Schutzflehenden das Leben zusicherte und sie nachher doch töten liefs, so ruhte auf ihm und den anderen mit Recht das $\tilde{a}\gamma o \varsigma$. War es aber eine andere Behörde, welche damals der Stadt vorstand und als solche die Zusage gab, so liefs sich die That des Megakles als minder schuldvoll darstellen. H. scheidet darum zwischen den Urhebern der Zusage und der Tötung. - Über den Verlauf des Unternehmens Thuk a. O. : οί θέ μετά τοῦ Κύλωνος πολιοςχούμενοι φλαύρως είχον σίτου τε χαὶ ὕδατος ἀπορία. ὁ μὲν οὖν Κύλων και ό αθελφός αύτοῦ έκθιδράσχουσιν οι δ' άλλοι ώς έπιέζοντο χαί τινες χαί απέθνησχον ύπὸ τοῦ λιμοῦ, χαθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμόν ίχέται τόν έν τη άχροπόλει. άναστήσαντες δε αύτους οι τών Αθηναίων έπιτετραμμένοι την φυλαχήν, ώς ξώρων ἀποθνήσχοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ ῷ μηθὲν χαχὸν ποιήσουσιν απαγαγόντες, απέχτειναν. χαθεζομένους δε τινάς χαι έπι τών σεμνών θεών έν τοις βωμοίς

μον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλην θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλχμεωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ήλιχίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ 72 τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ οὐδὲν ἦσσον παρῆν ἐς τὰς 'Αθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλη χειρί, ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίστια 'Αθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ 5 ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτησι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. 'Αθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ 10

έν τη παρόδω διεχρήσαντο. χαί άπό τούτου έναγεῖς χαὶ άλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐχεῦνοί τε ἐχαλοῦντο χαὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐχεἰνων. — ὑπέγyvoç heilst wer unter Bürgschaft gestellt ist oder sich gestellt hat. Was diese Bürgschaft, die natürlich in einer eidlichen Zusage bestand, den ixέται versprach, ist in der Formel πλην θανάτου mehr angedeutet als gesagt. Man wollte sie vor Gericht stellen und nach richterlichem Ausspruche bestrafen, jedoch sollten sie in jedem Falle nicht den Tod erleiden. Plut. Sol. 12 τούς συνωμότας τοῦ Κύλωνος ίχετεύοντας την θεόν Μεγαχλής ό άρχων έπι δίχη χατελθειν έπεισεν. Zu jener Formel vgl. Thuk. Ι 54 ξυνέβησαν επιτρέψαι περί σφών αὐτών πλήν θανάτου, Xe-noph. An. II 4 27 διαρπάσαι τοῖς Ελλησιν έπέτρειψε πλην ανδραπόσων ohne sie als Sklaven zu verkaufen'. Zu vπέγγυος Soph. O. Kol. 284 άλλ' ώσπερ έλαβες τον ίχετην έγεγγυον 'Ρύου με χάχφύλασσε.

9. Megakles, der Großvater jenes Megakles, dessen Tochter Peisistratos heiratete (I 59), und Urgroßvater des Kleisthenes, war in dem Jahre Archon Eponymos (Plut. Sol. 12). Der Aufstand, der in ein Olympiadenjahr fiel, ist bald nach dem olympischen Sieg (540) des noch jungen Kylon, also 636 od. 632, anzusetzen.

72. 2. πέμπων ἐξέβαλλε: s. c. 70 6.

3. $\alpha \delta \tau \sigma \varsigma$, nicht auch die übrigen. Aber Aristot. a. O. $\mu \epsilon \tau$ $\delta \lambda \epsilon \gamma \omega \nu$. — $\delta \pi \epsilon \xi \epsilon \sigma \chi \epsilon$ 'entwich' (VI 74 3. VIII 132 10).

4. ου – χειοι 'mit einer nicht zahlreichen Truppe'. Vgl. zu c. 64 6.

5. $\dot{\alpha}\gamma\eta\lambda\alpha\tau\epsilon\epsilon\nu$ eig. = $\ddot{\alpha}\gamma\varsigma\varsigma\epsilon\lambda\lambda\sigma\dot{\nu}$ $\nu\epsilon\nu$ (Thuk. a. O.). piaculum expellere. Zur Sache Thuk. a. O. $\tau\sigma\dot{\rho}\varsigma$ re ζώντας $\dot{\epsilon}\lambda\alpha\dot{\nu}\sigma\tau\epsilon\varsigma$ xai τών $\tau\epsilon\vartheta\nu\epsilon\dot{\omega}\tau\omega\nu$ τὰ ἀστᾶ ἀνελόντες ἐξέβαλλον. - ἐπίστια 'Haushaltungen, Familien', οἰχίας (Aristot.) Vgl. $\dot{\epsilon}\sigma\taui\alpha\nu$ I 176 11. Daſs 700 Familien zu den $\dot{\epsilon}\nu\alpha\gamma\epsilon\bar{\epsilon}\varsigma$ gehörten, ist unglaublich. Aber auch Aristot. a. O. sagt $\eta\gamma\eta\lambda\dot{\alpha}\tau\epsilon\nu$. Wahrscheinlich wurden sie als unberechtigte Eindringlinge aus der Bürgerliste gestrichen.

7. τὴν βουλήν, sc. τούς πενταzoσίους, aus den zehn Phylen neu gewählt. Die alte, von Solon eingeführte βουλή zählte 400 Mitglieder, 100 aus jeder Phyle.

8. ràs derás, die Amter.

τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρχεον αὐτοὺς ἡμέρας ὄύο τῆ δὲ τρίτη ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐχ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη· ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀχρόπολιν μέλλων δὴ 15 αὐτὴν κατασχήσειν, ἤιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐχ τοῦ θρόνου, πρὶν ῆ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε ,,ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρεε μηδὲ ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Λωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα... ὅ δὲ εἰπε ,,ὦ γύναι, ἀλλ' 20 οδ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' ᾿Λχαιός... ὅ μὲν δὴ τῆ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ αὐτοισι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἕργα χειρῶν τε καὶ λήματος 73 ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὖτοι μέν νυν δεδεμένοι

18 f. Λαχεδαεμόνεοι: aber auch Isagoras (c. 74 4) und seine Anhänger (zu c. 73 1. 74 7). — ή: zu c. 35 7. — φήμη, omen. Es lag in dem Worte πάλεν χώρεε (19).

15. τῆς θεοῦ, der Athene Polias im Erechtheion (VIII 51 7). Die Priesterin derselben wird auch VIII 41 14 erwähnt. — ώς ποσεφέων 'vorgebend, er wolle die Göttin begrülsen, anbeten'. Aschyl. Ag. 353 θεούς προσειπεῖν εὐ παρασκευάζομαι. 16. I Samuel. 19 Eli aber, der

16. I Samuel. 1 9 'Eli aber, der Priester, safs auf dem Stuhle an den Pfosten des Tempels Jehovas'.

17. ἀμείβειν 'ūberschreiten', bes. häufig im tragischen Stile vom Hinein- und Herausgehen. Soph. Phil. 1262 ἔξελθ' ἀμείψας τάσδε πετοήφεις στέγας. — VI 81 wird ähnliches von Kleomenes erzählt.

19. Awqueeve, überhaupt aber keinem aufser allein den Priestern. Cās. b. c. III 105 in occultis ac reconditis templi, quo praeter sacerdotem adire fas non est, quae Graeci ädvīta appellant.

Graeci άδυτα appellant. 20. Αχαιός, als Nachkomme des achäischen Herakles. — $\varkappa \lambda \epsilon \eta d \delta \nu \epsilon$ = $\varphi \eta \mu \eta$ (15). 21. $\chi \varrho \epsilon \omega \mu \epsilon \nu \sigma s$ 'glaubend an, sich richtend nach' (II 120 14. VIII 20 9). Xenoph. Mem. I 1 3 $\mu \alpha \nu$ - $\tau \epsilon \pi \mu' \nu \sigma \mu i \zeta \sigma \nu \tau \epsilon s$ $\rho \delta \mu \sigma \sigma s$, $\tau \epsilon \pi \sigma \delta \mu \sigma s$, $-\epsilon \pi \epsilon s \epsilon \epsilon \epsilon \epsilon \epsilon \epsilon$, hier wie VIII 108 18 absolut, 'Gewalt gebrauchen'. $-\tau \epsilon \pi \sigma i \cdot vgl.$ zu c. 41 3. Die Besetzung währte nur zwei Tage (12). $-\tau \sigma \tau \epsilon$, nach der oben erzählten Belagerung. $\xi \epsilon \pi \epsilon \pi \tau \epsilon$, auffallend statt $\epsilon \xi \epsilon \pi \epsilon \sigma \epsilon$. 22. $\tau \sigma \delta c \delta i \lambda \lambda \delta \sigma v s$, Isagoras aus-

genommen (c. 74 7).

23 f. χατέδησαν την έπι δανάτω (sc. δέσιν) 'warfen sie in das zur Hinrichtung bestimmte Gefängnis', oder 'ließen sie zur Hinrichtung in Verwahrsam nehmen'. S. zu III 119 10. – Τεμησίδεος ἀνάχειται (als Bildsäule in Olympia) γένος δελφός, Άγελάδα μὲν ἔργον τοῦ 'Λοφέου, παγχρατίου δέ δύο μὲν ἐν Όλυμπίς νίχας, τρεῖς δὲ ἀνηρημένος Πυδοΐ. – χειρῶν = ὑώμης, λήματιος = τόλμης. Vgl. IX 62 λήματι χαὶ ξώμη und das Homerische μένος χαὶ χεῦρας ἀάπτους, Pind. Nem. IX 39 χεροῦ καὶ ψυχᾶ. 73. Aristot. 20 dagegen Kλέο-

έτελεύτησαν. 'Αθηναίοι δέ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἑπταχόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι άγγέλους ές Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρός Πέρσας ήπιστέατο 5 γὰρ σφίσι [πρὸς] Λαχεδαιμονίους τε χαὶ Κλεομένεα έχπεπολεμωσθαι. απιχομένων δε των αγγέλων ές τας Σάρδις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, ᾿Αρταφρένης ὁ Ύστάσπεος Σαρδίων υπαρχος επειρώτα τίνες εόντες άνθρωποι και κοῦ γῆς οικημένοι δεοίατο Περσέων σύμμα- 10 χοι γενέσθαι, πυθόμενος δε πρός των άγγελων άπεκοούφου σφι τάδε εί μεν διδούσι βασιλέι Δαρείω 'Αθηναΐοι γήν τε χαὶ ὕδωρ, δ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο, εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐχέλευε. οί δε άγγελοι έπι σφέων αυτών βαλόμενοι διδόναι 15 έφασαν, βουλόμενοι την συμμαχίην ποιήσασθαι. οδτοι μέν δή απελθόντες ές την έωυτων αιτίας μεγάλας είχον.

— E —

Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεσι καὶ 74 έργοισι ὑπ' 'Αθηναίων συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατόν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τὸν 'Αθηναίων καὶ 'Ισαγόρην βουλόμενος κύραννον καταστῆσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὖτος ἐκ 5 τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλω μεγάλω ἐσέ-

μένην χαὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ἀφεῖσαν ὑποσπόνδους.

9. τίνες ξόντες . . ., verächtlich wie I 153 3. V 105 8.

11. ἀπεκορύφου σφι τάδε 'fertigte sie mit der bündigen Antwort ab'. κορυφή ist der kurzgefalste Inbegriff, das Wesentliche, wie im Pindarischen κορυφά λόγων (Ol. VII 68. P. III 80). Thuk. VI 91 πολλὰ παφείς τὰ μέγιστα κεφαλαιώσω.

13. $\delta \ \delta \epsilon$: zu I 112 9. II 39 9. — $\sigma v \epsilon r i \partial \epsilon r o$: das Tempus erklärt sich aus einem vorschwebenden $\epsilon \sigma \eta$, 'so erklärte er schließen zu wollen', und zugleich aus der Absicht, das 'wollen' auszudrücken.

15. iπi - βαλόμενοι 'auf eigene Verantwortung' (III 71 19). E. Bündnis gegen Athen. Niederlage der Böoter und Chalkideer (c. 74-78).

74. ἐπιστάμενος 'glaubend' (I 3 4). Dieselbe Wendung II 152 8. 3. τό statt ő τι; s. zu I 56 5.

6 ff. $i\sigma i\beta\alpha\lambda \epsilon$ — $\alpha i\rho i\rho\sigma a$: zu c. 18 4. — $Oi\nu \delta\eta$: 'Von den zwei Demen dieses Namens lag der eine in dem oberen Arme der Marathonischen Ebene, der andere an der böotischen Grenze bei Eleutherä, am gewöhnlichen Wege nach Theben'. Ross att. Demen S. 86. Letzterer ist hier verstanden. — 'Youci, das jenseits Eleutherä, am Nordfuße des Kithäron (IX 25 15), ebenfalls an der Straße nach Theben lag, wird sonst (aufser noch bei Arkad. p. 99 11) nicht zu Attika, βαλε ἐς Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱζέουσι καὶ Ὑσιὰς δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς ᾿Αττικῆς, Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἔτερα ἐσίνοντο 10 ἐπιόντες χώζους τῆς ᾿Αττικῆς. ᾿Αθηναΐοι δέ, καίπερ

αμφιβολίη έχόμενοι, Βοιωτών μέν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὅστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι, Πελοποννησίοισι 75 δὲ ἐοῦσι ἐν Ἐλευσῖνι ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. μελλόντων

δε συνάψειν τὰ στρατόπεδα ές μάχην, Κορίνθιοι μεν πρῶτοι σφίσι αὐτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιέοιεν [τὰ] δίχαια μετεβάλλοντό τε χαὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δη-

5 μάρητος δ 'Αρίστωνος ἐών καὶ οὖτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος καὶ οὐκ ἐών διάφορος ἐν τῷ πρόσθε χρόνῷ Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ μὴ ἐξείναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βα-10 σιλέας ἐξιούσης στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφότεροι εἴπον-

11. ἀμφιβολίη: der Zustand des ἀμφίβολον είναι 'von zwei (oder mehreren) Seiten angegriffen sein', anceps periculum. Thukyd. II 76 διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν χαὶ ἐν ἀμφιβόλω μᾶλλον γίγνεσται, IV 32 ὅπως ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῦς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὅπὸ τῶν χατόπιν βαλλόμενοι, εἰ ởὲ τοῦς πλαγίοις, ὅπὸ τῶν ἐκατέφωθεν παφατεταγμένων.

14. μνήμην ποιήσεσθαι = μεμνήσεσθαι. Zur Bedeutung vgl. Xenoph. Mem. I 2 31 έξ ῶν ση καὶ ἐμίσει τὸν Σωχράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τριάχοντα ῶλ νομοθέτης ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ. Bestimmter III 49 τούτων ῶν είνεχεν ἀπεμνησιχάχεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι.

75. 2. συνάπτειν τὰ στρατόπεδα ες μάχην: sonst συνάπτειν μάχην (VI 108 23) oder blofs συνάπτειν (IV 80 9).

4. μετεβάλλοντο machten kehrt'. 8. δεχοστασίης, episches Wort. Vgl. IV 180 δέχα διαστάσαι μάγονται.

9. Die Fälle VI 50 9. 65 4. 73 6 widersprechen nur scheinbar; das Gesetz galt nur von eigentlichen Heereszügen unter Beteiligung der Spartiaten. Noch aus dem J. 381 führt Xenoph. Hell. V 3 10 einen bestätigenden Fall an: $\hat{\eta}$ dè tŵr Pleasiwr $\pi \delta les$ roµiζovsa žξω örtos 'Ayŋσιπόλιδος odx dr ξξελθεῖν ἐπ' αύτοθς 'Ayŋσίλαον odd' ἀν γενίσθαι ὥστε ἁµα ἀµφοτέρους τοὺς βασιλέας ἔξω Σπάρτης elva. Siehe auch zu VII 149 15.

το· παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων ιὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὖτοι ἀμφότεροι ἐπίκλητοί σφι ἐόντες εἶποντο. τότε δὴ ἐν τῆ Ἐλευσίνι ὁρῶντες οἱ λοιποὶ τῶν συμ-76 μάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὖκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι, τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν ᾿Λττικὴν ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ἐπὶ πολέμω 5 ἔσβαλόντες καὶ δἰς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τοῦ ᾿Αθηναίων, πρῶτον μὲν ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὖτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος ᾿Αθηναίων ὀρθῶς ἀν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἔξελάσι ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο, 10 τέταρτον δὲ τότε ὅτε ἐς Ἐλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πε-

11 ff. παραλυομένου, sc. της στρατηγίης (VI 94 9). — χαταλεί-πεσθαι: vgl. zu c. 67 9. Das Mitziehen und Daheimbleiben der Dioskuren ist nicht etwa auf die Bilder dieser Heroen zu beziehen, deren Form übrigens auch keine Trennung zuliefs (Plut. mor. 478a), sondern beruht auf dem Glauben, dals sie, von den berechtigten Personen und in der gültigen Form als Bundesgenossen und Helfer aufgeboten (έπίχλητοι έόντες), wirklich in Person mit auszogen (είποντο) und ihre Anwesenheit bisweilen durch sichtbare Erscheinung bewiesen. Sie aber nicht aufbieten hiefs sie zu Hause lassen. - τῶν Τυνδαριδέων: so heilsen die Dioskuren auch IV 145 22. IX 73 5.

76. 4. τέταρτον τοῦτο 'diesmal' d. i. 'damals (τότε 12) zum vierten Male', hoc quartum.

5f. Δωριέες ist eingefügt, damit sich die Bemerkung nicht auf das eigentliche Subjekt (oi λοιποί τ. σ.) beschränke, sondern auch die Spartiaten einschließe. Dadurch ist aber der Zusatz aus dem Verhältnisse bloßer Apposition herausgetreten und hätte eigentlich in den absoluten Genitiv übergehen sollen. S. zu I 52 4. — $\pi\lambda\eta$ Seos, der Demokratie.

7f. ὅτε ×αί, eodem tempore quo (I 73 22). — 'Dieser Zug wird wohl als richtig bezeichnet unter der Regierung des Kodros.' Die Worte ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ζθηναίων enthalten in umschriebener Weise die nähere Benennung und Zeitbestimmung des Zuges, für die sich keine einfache Namensform vorfand; deutsch etwa 'Kodros-zug'. Es galt eben noch nicht für ausgemacht, daß die Besetzung und Dorisierung des bis dahin zu Attika gehörigen ionischen Megara eine unmittelbare Folge des durch Kodros' Heldentod verunglückten Zuges gegen Athen gewesen. Erst die späteren Autoren erzählen so ohne einen Zweifel.

9f. δεύτερον και τρίτον: s. c. 63 f. — δρμηθέντες έκ Σπάρτης, was vom ersten Einfall nicht gilt.

11. τέταφτον: die Unternehmung des Kleomenes gegen die Alkmeoniden (c. 82) als οὐ σὺν μεγάλη χειρί unternommen kommt nicht in Rechnung. λοποννησίους έσέβαλε. ούτω τέταρτον τότε Δωριέες έσε– βαλον ές 'Αθήνας.

- 77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀχλεῶς, ἐνθαῦτα ²Λθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι πρῶτα (μέν) στρατηίην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλχιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλχιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εῦριπον. ²Λθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι [τοὺς Βοι-
 - 5 ωτούς] ἔδοξε πρότερον τοισι Βοιωτοισι η τοισι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δη τοισι Βοιωτοισι οἱ ³Αθηναιοι καὶ πολλῷ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες ἑπτακοσίους αὐτῶν ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ ³Αθηναιοι διαβάντες ἐς την Εὔβοιαν
- 10 συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῆ χώρῃ λείπουσι. οἱ δὲ ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλα-15 κῆ [ἐς πέδας] δήσαντες· χρόνω δὲ ἕλυσαν σφέας δίμνεως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτῶν, ἐν τῆσι

έδεδέατο, ανεχρέμασαν ές την αχρόπολιν αι περ έτι χαί

12. οὕτω τέταρτον, wie oben behauptet war. Vgl. VI 69 18. 86 δ 7.

Άθήνας — Άττιχήν (c. 57 9).
 77. 6f. συμβάλλουσι — ἐχράτησαν: zu c. 18 4.

11. χληφούχοι, Inhaber von Ackerlosen (xligeoi), überhaupt 'Ansiedler, Pflanzer', agripetae, natürlich aus der armen ackerlosen Klasse, die ebenerst zu Vollbürgern geworden waren. Dies ist das erste Beispiel einer Maßregel, die später nur zu oft in Athen wiederholt wurde, um abgefallene oder widerspenstige Staaten zu bestrafen, auswärtige Besitzungen dauernd zu behaupten, besonders aber, um der Armut und Überzahl der Bevölkerung abzuhelfen. Das konfiszierte Land ward in gleichen Teilen ($\varkappa\lambda\hat{\eta}$ gos), hier 4000, unter die zur Ansiedlung sich Meldenden verlost. Von dem fruchtbaren Gebiete der Chalkideer s. zu c. 99 5.

12. iπποβόται 'Rossezüchter',

sonst iπποτφόφοι, hielsen die reichen oligarchischen Grundbesitzer (Ritter), teils weil sie als Reiter ins Feld rückten, teils weil ihnen Vermögen und Stellung allein den Luxus der Pferdezucht erlaubten. Aristot. Pol. IV 3 τοῦτο (sc. τὸ ἱπποτροφεῖν) οὐ ξάδιον μὴ πλουτοῦντας ποιεῖν. Διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεων ἐν τοῖς ἱπποις ἡ Δύναμις ἦν. ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν. ἐχρῶντο δὲ πιοὸς ἀστυγείτονας, οἶον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιδεῖς. Vgl. VI 35 4. 125 26. — Zum anaphorischen Artikel in οἱ δὲ ἱπποβόται vgl. das zu I 1 12 Bemerkte.

13. παχέες: zu c. 30 4.

15. $\delta i \mu \nu \epsilon \omega \varsigma$ ion. = $\delta i \mu \nu \alpha i o \nu \varsigma$, von $\mu \nu \epsilon \alpha$, wie $\epsilon \tilde{\nu} \gamma \epsilon \omega \varsigma$ von $\gamma \epsilon \alpha (\gamma \tilde{\eta})$. Zur Summe vgl. VI 79 4.

17. és, wie häufig bei *àrausérau* (II 135 14).

ές ἐμὲ ησαν περιεούσαι, χρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου. καὶ τῶν λύ- 20 τρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον· τὶ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῆ ἀκροπόλι· ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε.

έθνεα Βοιωτών και Χαλκιδέων δαμάσαντες

18. τειχέων, irgend eines westlich von dem Erechtheion gestandenen Gebäudes. Die Akropolis war also zur Zeit als H. sie sab, um 445, noch nicht überall von den Brandruinen gesäubert.

20. $\mu \epsilon \gamma a \rho o \nu$ das eigentliche Tempelhaus (I 47 10). Mit $\mu \epsilon \gamma \dot{a} \rho o \nu$ $roð \pi \rho \delta_c \delta rat \rho \rho ret \rho \mu \mu \dot{e} \gamma \dot{a} \rho o \nu$ die westliche Cella des auf der Nordseite der Burg gelegenen Polias-tempels oder Erechtheions, das sog. Pandroseion, bezeichnet (s. zu VIII 55 3). Wenn H. vom Burgtempel redet, meint er immer diesen (s. zu VIII 51 7).

21. ἀνέθηχαν, der Athene. τέθριππον: Pausanias I 28 2 nennt es ἄρμα χαλχοῦν und bezeugt es noch auf der Burg gesehen zu haben.

22. $\pi \rho \omega \pi \sigma \nu$, lokal wie c. 17 8, 'gleich beim Eintritt' in den umschlossenen Vorplatz ($\pi \rho \sigma \pi \upsilon \lambda a \iota a$) des inneren Burghofes, da wo jetzt der von Marsikles erbaute im Jahre 432 vollendete Hallenbau steht, den H. aber noch nicht kennt (s. Einl. XXII¹).

25. Aristeides II p. 512 ed. Dind. eignet das Epigramm dem köischen Dichter Simonides zu, der Scholiast zur Stelle (p. 351 Frommel) einem Agron. — Das Denkmal und die Inschrift hatten eine dem Autor nicht bekannte Geschichte, die erst durch neuere Funde ziemlich aufgehellt ist. Auf einem abgestoßsenen Quaderblock von eleusinischem Stein, dem Rest eines oblongen Unterbaus, stehen oben in altertüm-

Herodot III. 5. Aufl.

licher Schrift die Wortreste PIN : *IIAIAE* und darunter : TON HIII- $\Pi O \Sigma$ (C. I. A. IV, 2, 334 a). Der Stein lag bei seinem Funde (1887) innerhalb der Burg, gleich nordöstlich hinter den Propylaeen, in den Ruinen eines großen Gebäudes, wahrscheinlich nahe seinem ersten Standort. Schon früher aber war auf der Burg eine Quader pentelischen Marmors, ebenfalls der Rest einer Basis, gefunden mit diesem Reste einer gleichfalls zweizeiligen Inschrift in etwas jüngerer Schrift-art: ENAIO NEPIMA und darunter *ІППО ДАЕКА* (С. І. А. І, 334). In beiden Inschriften erkannte Kirchhoff die Überreste der Weihinschrift auf dem Sockel des ehernen Viergespanns. Beide Male bildete je ein Distichon eine Langzeile, aber in der älteren stand das zweite mit dem Hinweis auf die Fesseln voran. Hieraus ist zu schließen daß das Weihgeschenk wirklich kurz nach den beiden Siegen, gegen Ende des 6. Jhh., unmittelbar vor der Mauerwand, wo die Fesseln hingen, aufgestellt, aber 480 von den Persern zerstört oder geraubt ward, während die Basistrümmer am Orte blieben, aber später im Boden oder in einem Neubau verschwanden. Nicht lange nachher --denn H. hielt es schon für alt ward das Werk erneuert, aber nicht mehr auf der Burg, vor den Brand-ruinen und den Fesseln, sondern im Vorhof aufgestellt, und zugleich sinngemäls die Versfolge geändert.

⁶Digitized by Google

25

παϊδες 'Αθηναίων έργμασιν έν πολέμου,

δεσμώ έν αχλυόεντι σιδηρέω ξσβεσαν ύβριν.

τῶν Ιππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' έθεσαν.

78 'Αθηναΐοι μέν νυν ηὔξηντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἕν μοῦνον ἀλλὰ πανταχή ή ἰσηγορίη ὡς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ 'Αθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλ-

- 5 λαχθέντες δὲ τυράννων μαχρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοὶ ῶν ταῦτα ὅτι χατεχόμενοι μὲν ἐθελοχάχεον ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕχαστος ἑωυτῷ προεθυμέετο χατεργάζεσθαι.
- 79 Οὖτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον. Θηβαίοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς Ξεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασΞαι 'ΑΞηναίους. ἡ δὲ ΠυΞίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας ἐκέ-

Es muß dann beim Bau der neuen Propylaeen abermals seine Stelle auf dem Burgplatz erhalten haben, wo es im 2. Jhh. n. Chr. Pausanias (I 28 2) gesehen haben will (Kirchhoff Sitzungsber. 1887 S. 111 ff.).

26. παΐδες Άθηναίων: zu I 27 12. 27. Die zwei Epitheta entsprechen der zwiefachen Bedeutung δεσμός 'Fessel' (συδήρεος) und 'Gefängnis' (άχλυόες). – έσβεσαν 'dämpften'. Herakleitos Fr. 103 ⁵βριν χρή σβεννύειν μαλλον ή πυοχαϊήν. II. ι 678 χεϊνος σ' οὐχ έθέλει σβέσσαι χόλον. Vgl. VIII 77 den Orakelvers δĩα Δίχη σβέσσει χρατερόν χύρον, ἕβριος υἰόν. IX 27 ⁵βριν χατείλομεν.

28. $\tau \omega \nu - \delta \epsilon x d \tau \eta \nu$, als Zehnten von dem von jenen gezahlten Lösegelde. Sonst $d \pi \epsilon$, s. zu c. 59 6.

78. Mit $A \Im \eta \nu \alpha \overline{i} \partial \varepsilon - \eta \partial \xi \eta \nu \tau \sigma$ schliefst das Thema $\ell \gamma \ell \nu \sigma \tau \sigma \rho \mu \tilde{\epsilon}$. $\zeta o \nu \varepsilon_{7}$ (c. 66 2) ab. $- \partial \eta \lambda \sigma \tilde{i}$ kann sowohl personal (wie II 149 9) als impersonal (= $\partial \eta \lambda \sigma \nu \epsilon \sigma \tau \delta$, II 117 2) genommen werden. $- \varkappa \alpha \tau \alpha \delta$, wie II 116 6.

2. ionyopin, von ionyopos 'gleichbenannt, gleich', nicht 'gleichberechtigt zum Reden'. Vgl. zu III 80 27. 3. $\epsilon i \ xai$, siguidem, quando, wie I 60 14. IX 68 2. 100 7, bei Berufung auf einen einzelnen Fall als Beweis für eine allgemeine Behauptung. Ähnlich $\epsilon i - \gamma \epsilon$ VII 46 9, blosses ϵi I 129 11. V 97 14. — Das Argument wäre zutreffend, wenn die Peisistratiden mit ihren Nachbaren Kriege geführt hätten und ohne Erfolg: wovon nichts bekannt ist.

κατεχόμενοι 'beherrscht'; vgl.
 91 5.

7. avtds Exactos, pro se quisque.

8. χατεργάζεσθαι erarbeiten, erwerben'. — Hippokrates περί α'έρ. 23 αί γὰρ ψυχαί δεδούλωνται χαὶ οὐ βούλονται παραχινσυνεύειν ἐχόντες εἰχῆ ὅπὲρ ἀλλοτρίης δυνάμιος. δσοι δὶ αὐτόνομοι, ὑπὲρ ἑωυτῶν γὰρ τοὺς χινσύνους αἰρεῦνται χαὶ οὐχ ἀλλων, προθυμεῦνται ἐχόντες χαὶ ἐς τὸ δεινὸν ἔρχονται τὰ γὰρ ἀριστεῖα τῆς νίχης αὐτοὶ φέρονται. οὕτω οἱ νόμοι οὐχ ὕχιστα τὴν εἰψυχίην ἐργάζονται.

F. Ägina mit Theben verbündet (c. 79–81). Alter Zwist zwischen Athen und Ägina (c. 82–89).

79. 4. is nokúgnuor ist den

λευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὧν τῶν θεο- 5 πρόπων ἐξέφερον τὸ χρηστήριον ἀλίην ποιησάμενοι· ὡς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτῶν τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαίοι ἀχούσαντες τούτων ,,οὐχῶν ἄγχιστα ἡμέων οἰχέουσι Ταναγραίοί τε χαὶ Κορωναίοι χαὶ Θεσπιέες; χαὶ οὖτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύ- 10 μως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον· τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἦ τὸ μαντήιον." τοιαῦτα ἐπιλεγομένων εἶπε δή χοτε μαθών τις ,,ἐγώ 80 μοι δοχέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. ²Λσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε χαὶ Λῖγινα· τουτέων ἀδελφεῶν ἐουσέων, δοχέω ἡμῖν Λίγινητέων δέεσθαι τὸν βεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι." 5 χαὶ οἶ γάρ τις γνώμη ταύτης ἀμείνων ἐδόχεε φαίνεσθαι, αὐτίχα πέμψαντες ἐδέοντο Λίγινητέων ἐπιχαλεό-

— E —

σθαι, αυτίκα πέμψαντες έδέοντο Αίγινητέων έπικαλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχίστων· οι δέ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Λὶακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων 81

Orakelversen entnommen; vgl. zu IV 163 11. ($\hat{\eta}$) πολύφημος, 'die laute, vieltönende', gelehrte Reminiscenz aus Od. β 150 àlλ' δτε d $\hat{\eta}$ μέσσην àγορὴν πολύ φημον iziσθην, also = izxλησίη, iv $\tilde{\eta}$ πολλαὶ φῆμαι xaὶ xληθόνες εἰσι (Hesych.). — iξενείχαντας: IX 5 iξενεῦχαι iς τὸν đῆμον. Öfter so ἀναφέρειν (zu III 71 20), ἐχφέρειν aber sonst 'verraten' (III 71 18. VIII 132 8).

6. ἐξέφεζον, die betreffenden Beamten. — άλίην ποιέεσθαι 'eine Gemeinde abhalten' (I 125 4).

8. azoúsartes toútwr, wie 1 457.

συνδιαφέρουσι 'helfen führen'
 18 15).

12. айда надлог ий, sed potrus (videndum) ne. Vgl. VI 85 12. годго ў: zu с. 1 15.

80. 3. In der älteren Sage war Ägina, Äakos' Mutter, die Tochter des peloponnesischen Flusses Asopos und von Zeus aus Phlius nach Önone (Ägina) entführt; in der späteren und wahrscheinlich erst durch diesen Orakelspruch veranlafsten ward an jener Stelle der böotische Flufs des Namens gesetzt und so Ägina zur Schwester der Thebe gemacht. So schon Pind. Isthm. VII 16 ff.

5. S. zu c. 12 3. — τεμωφητήφων, wohl auch dem Orakelverse (etwa τεμωφητήφες έσονται) entlehnt, da das Wort sonst nicht vorkommt.

6. zai — yáę 'und da'.

9 f. Alaxidas, Äakos und seine Nachkommen; vgl. VIII 64. 83. συμπέμπειν: vgl. zu c. 75 11.

81. πειοησαμένων. sc. τών 'Αθηναίων. Da die Thebäer auch im Hauptsatze Subjekt sind, sollte hier eigentlich der Nominativ stehen. Ähnlich II 111 τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα — ὡς ὑπεφέβαλε τὰς ἀφούφας, πνεύματος ἐμπεσόντος χυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. Vgl. zu I 3 8.

83

κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Λἰακιδέων καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν ᾿Λθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαίοι πέμψαντες τοὺς μὲν Λἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν 5 ἐδέοντο. Λἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίη τε μεγάλη ἐπαερθέντες καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς ᾿Λθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυπτον ᾿Λθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν Βοιωτοίσι, ἐπιπλώσαντες μακρῆσι νηυσὶ ἐς τὴν ᾿Λττικὴν 10 κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους, ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως ᾿Λθηναίους ἐσικνέοντο.

82 Ἡ δὲ ἔχθοη ἡ προοφειλομένη ἐς ᾿Αθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυ-5 θίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Δὖξησίης ἀγάλματα

4. $\tau \tilde{\omega} \nu \delta \tilde{\epsilon} \, d\nu \delta \rho \tilde{\omega} \nu$ (opp. $\delta \alpha_{\ell} \mu \delta \sigma_{\nu} \nu \nu$) $\delta \delta \tilde{\epsilon} \delta \nu \tau \sigma$: H.'s sonstiger Weise (zu I 17 9) entspräche mehr of $\delta \tilde{\epsilon}$ $d\nu \delta \rho \tilde{\omega} \nu \delta \delta \tilde{\epsilon} \delta \nu \tau \sigma$. Doch ähnlich c. 83 15. 87 17.

10 f. zarà µèv — zarà đé: von dieser Tmesis zu II 141 22.

12. έσιχνέοντο, pungebant, 'kränkten tief'. In eigentlicher Bed. III 108 19. Aschyl. Suppl. 556 είσιχνουμένου βέλει βουχόλου.

82. προσφείλειν, 'schon früher d. i. infolge früherer Verpflichtung schulden'. VI 59 τόν προσφειλόμενον φόρον 'den aus früherer Zeit schuldigen, noch rückständigen Tribut', Thuk. I 32 ξυμμαχία προυφειλομένη 'früher schuldig gewordene, d. h. noch nicht erwiderte Kriegshülfe'. Also ξχθρη προσφειλομένη 'Feindschaft', welche die Ägineten den Athenern von früher her schuldeten', d. h. bis dahin nicht ins Werk gesetzt und dadurch erledigt hatten. Denn δφείλειν sagte man auch von gebührender Rache, Strafe u. ä. Plat. rep. 332 b δφείδεται παφά γε τοῦ έχθροῦ τῷ ἐχθοῷ, ὅπες καὶ προσήχει, κακόν τι, 335 ο τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρά τοῦ διχαίου ἀνδυός, τοῖς δὲ φίλοις ωφέλειαν.

3. avedidov, summittebat (III 187). 5. $\Delta \alpha \mu i \eta$, wohl von $\partial \alpha \mu$ ($\partial \alpha - \mu \dot{\alpha} \omega$), mit Bezug auf den Acker, bebauen, urbar machen' (domare, subigere); Auznoin, mit deutlicher Ableitung von αδξειν (Hymn. Hom. IV 409 Zeus zur Demeter χαρπόν άεξε φερέσβιον ανθρώποισιν). Also 'die Göttinnen des Ackerbaues und des Ackersegens', agrarische Gottheiten, die man deshalb mit Demeter und Kora verglich und zusammenstellte (Schol. Aristid. p. 598 Dind.); in Wahrheit nur getrennte Personifikationen der beiden Seiten im Wesen der Demeter. Mit $\mathcal{A}\partial\xi\eta\sigma\dot{\eta}$ ist die in Athen verehrte Charis $\mathcal{A}\partial\xi\omega$, und mit $\mathcal{A}\alpha\mu\dot{\eta}$ die lat. Damia (Beiname der bona dea) und Hesych. Δάμεια, έορτη παρά Ταραντίνοις, zu vergleichen. Pausanias (II 30 4. 32 2) fand ihren Kult, der dem eleusinischen ähnlich war (c. 83 13), und die Bilder noch in Ägina, und aufserdem in Trözen, wo eine

ίδρύσασθαι καί σφι ίδρυσαμένοισι αμεινον συνοίσεσθαι. έπειρώτων ών οι Επιδαύριοι χότερα χαλχοῦ ποιέωνται τα αγάλματα ή λίθου ή δε Πυθίη ουδέτερα τούτων έα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύ**ριοι 'Αθηναίων έλαίην σφίσι δούναι ταμέσθαι, ίρωτάτας** 10 δη κείνας νομίζοντες είναι. λέγεται δε καὶ ὡς ἐλαϊαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ χατὰ χρόνον ἐχεῖνον [ἦ ἐν 'Αθήναις]. οι δε επι τοισιδε δώσειν έφασαν επ' δ άπάξουσι έτεος έχάστου τη Άθηναίη τε τη πολιάδι ίρα και τῷ Ἐρεχθέι. καταινέσαντες δε επι τούτοισι οι Ἐπι- 15 δαύριοι τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν έλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ίδρύσαντο και ή τε γη σφι έφερε χαρπόν χαὶ ᾿Αθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. τούτον δ' έτι τὸν χρόνον καὶ τὸν πρὸ τούτου Αλγινηται 83 Επιδαυρίων ήχουον τά τε άλλα χαὶ δίχας διαβαίνοντες ές Ἐπίδαυρον ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οί Αιγινηται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε νέας τε πηξάμενοι καὶ

— E —

Tempelsage die beiden $\pi \alpha \rho \vartheta \epsilon \nu o i$ aus Kreta herleitete.

6. αμεινον συνοίσεσθαι, melius eventurum (IV 15 16).

8 f. οὐ∂ἐτερα τούτων, d. h. οὄτε γαλχοῦ ποιέεσ∂αs οὅτε λίθου. Vom Plural zu c. 39 12; vgl. VIII 184 11. — ἀλλά, sc. ἐχέλεψε: vgl. VII 104 28. 148 17. IX 2 5.

τείνας statt τείνων (τὰς έλαίας); vgl. zu II 397 — λέγεται, von denen, welche auf die Sage von dem ersten Ölbaum, dessen Stamm noch im Erechtheion auf der Burg zu Athen zu sehen war, als Gabe der Göttin sich beriefen (VIII 55).

12. χρόνον έχεινον ohne Artikel, wie II 39 χεφαλή χείνη, 40 χοιλίην χείνην, VI 91 χείζες χείναι. Vgl. zu I 9 4. 180 7.

επί τοισισε — επ' φ, wie
 ΥΠ 154 18. Aber VII 158 επί λόγω
 τοιφόε — επ' φ. Vgl. zu c. 65 11.
 14 f. απάγεων entrichten' (III
 89 9). — τῆ πολιάσι, der stehende
 Beiname der athenischen Burg-

göttin (vgl. zu I 160 11). Ihr und dem Erechtheus war der nach letzerem benannte uralte Tempel auf der Akropolis heilig. Vgl. zu VIII 55 3. Das Opfer an diese beiden Landesgottheiten sollte eine symbolische Anerkennung der politischen Abhängigkeit der Epidaurier von Athen sein. Auch waren beide ihrem Wesen nach ebenfalls agrarische Götter, wie Damia und Auxesia.

17. Elaséwr: aber 10 Elainr.

83. VIII 46 Λίγινηται είσι Δωριέες απ' Έπιδαυρου.

2 f. Über die Satzfügung s. zu II 92 4. $\partial i \varkappa \alpha_{\varsigma} - \partial \lambda l \eta \lambda \omega \nu$ führten ihre Rechtshändel untereinander, sc. $\pi \alpha \varrho' \, E \pi i \partial \alpha \nu \varrho i \omega \omega$, vor dem aus Epidauriern gebildeten Gerichtshofe, wie später die athenischen Bundesgenossen in Athen. – *Edidoeav* – $\pi \alpha \varrho' \, \alpha \lambda l \eta \lambda \omega \nu$: s. zu c. 92 β 3.

4. οἰ Αἰγινῆται: zu c. 1 9. τοῦδε, statt τούτου (Ι 137 2). νέας, Kriegsschiffe (VIII 1 2).

- 5 ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἄτε δὲ ἐόντες διάφοροι ἐδηλέοντό <τε> αὐτούς, ὥστε Θαλασσοχράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Δὖξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν, καί σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφε-
- 10 τέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῆ Οἴη μὲν ἐστὶ οὖνομα, στάδια δὲ μάλιστά κῃ ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῷ τῷ χώρῷ ϑυσίῃσί τε σφέα καὶ χοροῖσι γυναικηίοισι κερτομίοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς
- 15 δε ήγόρευον οι χοροί ανδρα μεν ουδένα, τας δε επιχωρίας γυναϊκας. ἦσαν δε και τοισι [°]Επιδαυρίοισι αι αυταί
- 84 ίρουργίαι είσι δέ σφι και άρρητοι ίρουργίαι. κλεφθέντων δε τώνδε τών άγαλμάτων οι Έπιδαύριοι τοισι Άθηναίοισι τα συνέθεντο οθκέτι επετέλεον. πέμψαντες δε οι Άθηναιοι εμήνιον τοισι Έπιδαυρίοισι. οι δε άπέφαινον 5 λόγω ώς οθκ άδικέοιεν δσον μεν γαρ χρόνον είχον τα

5. $d\gamma\nu\omega\mu\sigma\sigma\nu\eta$ bezeichnet den Mangel an ruhiger, besonnener Überlegung (temeritas, VII 9 β 2), der sich in übermäßsigem keckem Selbstvertrauen (so hier und IV 93 6, das Adjektiv $d\gamma\nu\omega\mu\nu\nu$ IX 41 20), in eigensinnigem Beharren (VI 10 4. IX 4 6), in Eitelkeit (IX 3 4) und Leichtfertigkeit (II 172 6) äußsert.

8. δπαιρέονται, um sich auch im Kulte von der Mutterstadt unabhängig zu machen.

- 10. Zu χώρης ές την μεσόγαιαν vgl. z. B. Ι 110 δπώρεαι είσι τῶν δρέων.

13 ff. xtoroµios, auf die Zuschauerinnen und Teilnehmerinnen. Neckereien oft derbster Art, als Ausbruch und Zeichen der Festesfreude, waren ein gewöhnlicher Bestandteil der Demeter-feste, in Attika zumal der Eleusinien sowohl wie der Thesmophorien; in eigentlichen, und zwar männlichen Chören organisiert finden sie sich sonst nur in den Dionysien. Eigentämlich ist auch dals nur Weiber Zielscheibe des Spottes waren: es war eben ein ausschließliches Weiberfest wie die verwandten Thesmophorien (vgl. zu II 171 6). – $\chi o \varrho \eta \gamma \tilde{\omega} r$, für Ausrüstung und für Bestreitung der Kosten. – $\dot{\alpha} \pi o$ deezveµéroor, vom Volk, wohl jedes Jahr. – $\dot{\epsilon} x \alpha \tau \dot{\epsilon} \rho r$: es waren also zwei Chöre. – $x \alpha x \tilde{\omega} s$ $\dot{\eta} \gamma \dot{\phi} e \dot{\epsilon} v o v$ = $\dot{\epsilon} x \epsilon \rho \tau \dot{\phi} \mu \epsilon o v$.

16. [†]σαν, als die ἀγάλματα noch in Epidauros waren. Die Ägineten übernahmen mit diesen auch die Festgebräuche.

17. σφ, den Epidauriern. čęρητο, 'geheime', aulser jenen öffentlichen, also Mysterien. Die erwähnten Chöre hat der Autor als den öffentlichen und besonders auffälligen Bestandteil dieser Festfeier bervorgehoben. Die 'Geheimdienste' waren auch hier wie sonst im Demeterkult die Hauptsache.

84. 3 f. $\pi \epsilon \mu \psi \alpha \nu \tau \epsilon_{S} - \epsilon \mu \eta \nu \iota \sigma \nu$ 'liefsen ihren Zorn androhen'. Vgl. c. 70 f.

5. λόγω: zu I 129 9.

86

άγάλματα έν τη χώρη, έπιτελέειν τὰ συνέθεντο, έπελ δε εστερήσθαι αυτών, ου δίκαιοι είναι αποφέρειν έτι, άλλα τούς έχοντας αὐτὰ Λιγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον. πρός ταῦτα οἱ 'Αθηναῖοι ἐς Λίγιναν πέμψαντες απαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Λιγινηται ἔφασαν σφίσι 10 τε και 'Αθηναίοισι είναι οὐδεν πρηγμα. 'Αθηναΐοι μέν 85 νυν λέγουσι μετά την απαίτησιν αποσταλήναι τριήρεϊ μιή των αστων τούτους οι αποπεμφθέντες από του κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Λίγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα άς σφετέρων ξύλων ἐόντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων 5 έξανασπάν, ίνα σφέα άναχομίσωνται· οδ δυναμένους δε τούτω τῶ τρόπω αὐτῶν κρατήσαι, περιβαλόντας σχοινία έλχειν τὰ ἀγάλματα, χαί σφι έλχουσι βροντήν τέ και άμα τη βροντη σεισμόν έπιγενέσθαι τούς δε τριηρίτας τούς έλκοντας ύπό τούτων αλλοφρονήσαι, 10 παθύντας δε τοῦτο κτείνειν αλλήλους άτε πολεμίους, ές οδ έχ πάντων ένα λειφθέντα άναχομισθηναι αθτόν ές Φάληρον. 'Αθηναίοι μέν ούτω γενέσθαι λέγουσι, 86

6 f. ἐπιτελέειν, Infin. des Imperf. — ἐπεὶ — ἐστερῆσθαι: zu I 24 30. — ἀποφέρειν, wie oben c. 82 14 ἀπάξουσι.

11. είναι ούδεν πρηγμα: dafür Π 18 ούδεν χοινόν είναι.

85. 2 ff. τριήφεϊ: s. jedoch zu III 44 11. Denn die Sache fällt in sehr frühe Zeit. — Indem der Autor anhebt den Verlauf des Streites zu erzählen, drängt sich ihm die abweichende Darstellung der beiden Parteien in Bezug auf einen Punkt, die Zahl der ausgeschickten Schiffe, so sehr in den Vordergrund, dafs er diesen Nebenumstand vorweg, so wie ihn die Athener erzählen, angiebt, um später (c. 86 2) die Darstellungsweise der Ägineten dazu in Gegensatz zu stellen. Infolge davon kann er die Hauptsache, die Absendung von Männern und ihren Versuch die Bilder wegzunehmen, erst in dem Relativsatze (τούτους of..) nachbringen. Nach der Zahl der Schiffe liels sich die Zahl der Leute ermessen; auf eine Triere pflegte man deren 200 zu rechnen (VII 184. VIII 17). — τούτους' nur diejenigen'. — απα τοῦ χοινοῦ, aus der ganzen Gemeinde (VIII 135 9). Die attische Sage will, um den Schimpf der Niederlage zu verdecken, der äginäischen gegenüber nicht zugeben daſs die Sendung einen kriegerischen Charakter gehabt: es soll nur eine zahlreiche Exekutionskommission gewesen sein.

10. $d\lambda\lambda o \varphi c \nu \gamma \sigma \alpha \iota$ bezeichnet hier eine Sinn- und Geistesverwirrung, (abalienatio mentis) = $\pi \alpha \varrho \alpha \varphi \rho c \rho - \nu \gamma \sigma \alpha \iota$; vgl. $d\lambda o \gamma \nu \omega \sigma \alpha \sigma$ I 85 12. Anders VII 205 18. — $\tau o \omega \tau \omega \nu$, $\beta \varrho o \nu \tau \gamma$ und $\sigma \epsilon \iota \sigma \mu \omega \varsigma$.

12. ές οδ — ἀναχομισθῆναι: zu I 24 30. — αὐτόν = μοῦνον (c. 87 11), wie c. 68 6. Vgl. VII 49 9.

Αἰγινῆται δὲ οὖ μιῆ νηὶ ἀπικέσθαι ᾿Αθηναίους· μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, καὶ εἰ σφίσι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνεσθαι ἂν εὐπετέως· ἀλλὰ πολλῆσι 5 νηυσὶ ἐπιπλέειν σφίσι ἐπὶ τὴν χώρην, αὐτοὶ δέ σφι εἶξαι καὶ οὐ ναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, οὖτε εἰ ῆσσονες συγγινωσκόμενοι είναι τῆ ναυμαχίη κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὖτε εἰ βουλόμενοι ποιῆ– σαι οἰόν τι καὶ ἐποίησαν. ᾿Αθηναίους μέν νυν, ἐπείτε

- 10 σφι οὐδεἰς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν τράπεσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα, οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ οῦτω δὴ περιβαλομέ– νους σχοινία ἕλκειν, ἐς οὖ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμ– φότερα τῶυτὸ ποιῆσαι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες,
- 15 άλλφ δε <δή> τεφ. ες γούνατα γάρ σφι αυτά πεσείν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οῦτω ἔχοντα. 'Αθηναίους μεν δὴ ταῦτα ποιέειν. σφέας δε Λιγινῆται λέγουσι, πυθομένους τοὺς 'Αθηναίους ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους 'Αργείους ποιέεσθαι. τούς τε δὴ
- 20 Αθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ ῆκειν βοηθέοντας σφίσι τοὺς Ἀργείους καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπι– δαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον καὶ οὐ προακηκοόσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν

86. 6. χαὶ οὐ ναυμαχῆσαι, was sie unter anderen Umständen wohl gethan haben würden.

8. × ατὰ τοῦτο, eapropter (IV 48 4).

9. χαί 'auch wirklich' (I 75 21). Voller III 16 βουλόμενος ποιησαι τα δη χαι έποίησε.

14. λέγοντες, weil zu den Infinitiven noch λέγουσι aus Z. 1. vorschwebt.

15 f. άλλφ τεῶ, at forte alii cuipiam; ebenso IV 42 21. — σφι 'vor ihnen', eis supplicavisse. διατελέειν: das ist wohl Thatsache, und H. zweifelt nur an der Tempelsage (ἰρός λόγος), welche die Form der Kultusbilder erklären will; vgl. II 131. Welcker Kl. Schrift. III 186 f. vergleicht zutreffend die Αὄγη ἐν γόνασι oder die Geburtsgöttin Eileithyia auf dem Markte zu Tegea (Paus. VIII 48 7), die beim Gebären knieende Leto (γοῦνα ở ἐξεισεν Δειμῶνι μαλαχῷ Hymn. auf Apoll. 117), und die römischen Nixi (Ov. Met. IX 294 magno Lucinam Nixosque pares clamore vocabam), und findet in den beiden Wesen Geburtsgöttinnen, zu denen die schwangeren Frauen beteten. Eine Marmorfigur derselben Stellung ist auf der Insel Mykonos gefunden worden.

19f. έτοίμους ποιέεσθαι ^chätten sich des Beistandes der Argeier versichert' (I 11 4), συμμάχους προστίθεσθαι. Wohl als Mietlinge; vgl. I 61 21. VI 92 15.

νεών, άμα τε έν τούτφ την βροντήν τε γενέσθαι και τον σεισμόν αὐτοῖσι. 25

Λέγεται μέν νυν ύπ' Αργείων τε χαὶ Λιγινητέων 87 τάδε, όμολογέεται δε και ύπ' Αθηναίων ένα μουνον τόν αποσωθέντα αυτών ές την Αττικήν γενέσθαι πλην Αργετοι μέν λέγουσι αθτών τὸ Αττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων τον ένα τούτον περιγενέσθαι, 'Αθηναΐοι 5 δε του δαιμονίου. περιγενέσθαι μέντοι ούδε τουτον τόν ένα, άλλ' απολέσθαι τρόπο τοιφδε. χομισθείς άρα ές τὰς Αθήνας ἀπήγγελλε τὸ πάθος πυθομένας δὲ τὰς γυναϊκας των έπ' Λίγιναν στρατευσαμένων ανδρών, δεινόν τι ποιησαμένας κείνον μοῦνον έξ ἀπάντων σωθηναι, πέριξ 10 τόν άνθρωπον τούτον λαβούσας και κεντεύσας τησι περόνησι των ίματίων είρωταν έχάστην αυτέων δχου είη ό έωυτης ανήρ. Και τουτον μέν ούτω διαφθαρηναι, 'Αθη-88 ναίοισι δε έτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι είναι το τῶν γυναιχών έργον. άλλω μέν δή οδχ έχειν ότεω ζημιώσωσι τάς γυναϊκας, την δε εσθητα μετέβαλον αυτέων ες την ιώδα· ἐφόρεον γὰρ δή πρό τοῦ αι τῶν Αθηναίων γυναι- 5 κες έσθητα Δωρίδα, τη Κορινθίη παραπλησιωτάτην. μετέβαλον ών ές τον λίνεον χιθώνα, ίνα δή περόνησι μή

87. 2. τάδε, wie oben c. 83 4. 3. Verb. Ένα μοδνον γενέσθαι τον αποσωθέντα αυτών ές την Άττικήν.

4. αὐτῶν, nicht ἐωυτῶν, um den Gegensatz (ipeorum) zu τοῦ δαιμονίου (6) zu betonen. Vgl. VII 149 12.

6. τοῦ δαιμονίου, sc. διαφθείgartoς. — περιγενέσθαι μέντοι, sc. λέγουσι Άθηναῖοι.

7. $\tilde{\alpha}\rho\alpha$: sonst leitet auch H. solche vorläufige Erläuterungen mit $\gamma\dot{\alpha}\rho$ oder asyndetisch ein. Wie hier noch VIII 135 2. Vgl. auch VI 62 1.

9. δεινόν τι π.: zu c. 33 9.

12 f. iµariwr, eigentl. x+3ŵrwr. Doch liessen sich die dorischen Chitonen, die nicht angezogen sondern umgelegt wurden, wohl wie Mäntel ansehen.

88. 2 f. έτι — σεινότερον: die Stellung wie II 137 και ούτω έτι αί πόλιες έγένοντο ψψηλότεραι.

3. Verb. ὅτεφ ἀλλφ 'womit sonst'. Letzteres ist des Nachdrucks wegen vorgestellt, wie Demosth. pro cor. 280 ἐτέφφ ♂ ὅτφ κακόν τι ∂ώσομεν ζητέν. Vgl. VII 125 7. IX 85 18. Oder es hat, statt des regelrechten άλλο, eine Attraktion an den Kasus des Relativs stattgefunden, wie II. σ 192 άλλου ♂ eð rev olda, rev är xλυτά τεύχεα δύω.

5 ff. Der althellenische, von den Doriern festgehaltene Frauenchiton war ein wollenes grosses Zeugstück ($\pi \epsilon \pi \lambda o_s$), auf den Schultern durch Spangen ($\pi \epsilon o \delta \sigma a_s$) oder Nadeln verbunden, ärmellos, an den Langseiten

γρέωνται. έστι δε άληθει λόγω χρεωμένοισι ουχ Ίας αύτη ή έσθής τὸ παλαιών αλλά Κάειρα, ἐπεὶ ή γε Έλ-10 ληνική έσθης πασα ή άρχαίη των γυναικών ή αυτή ήν (xai) την νύν Δωρίδα χαλέομεν. τοϊσι δε 'Αργείοισι χαι τοϊσι ΄ Αιγινήτησι δόξαι πρός ταῦτα [ἔτι τόδε ποιῆσαι] νόμον είναι παρὰ σφίσι έχατέροισι, τὰς περόνας ήμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου, καὶ ές τὸ ἱρὸν τῶν Ξεῶν

- 15 τουτέων περόνας μάλιστα ανατιθέναι τας γυναϊκας, 'Αττιχόν δε μήτε τι άλλο προσφέρειν πρός το ίρον μήτε **χέραμον, αλλ' έχ χυτρίδων έπιχωριέων νόμον το λοιπόν** αδτό θι είναι πίνειν.
- 89 'Αργείων μέν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναϊκες ἐκ τόσου κατ' έριν την Αθηναίων περόνας έτι και ές έμε έφόρεον μέζονας η πρό τοῦ, τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Λιγινήτας έξ 'Αθηναίων γενομένης άρχη κατά τα είρη-5 ται έγένετο. τότε δη Θηβαίων έπιχαλεομένων, προθύμως

offen oder zusammengenestelt, unter der Brust gegürtet; der dem Orient entlehnte ionische (auch acolische) dagegen war von Leinwand, enger anliegend, gefältelt, an den Seiten geschlossen, ausser dem Gürtel auch mit Ärmel versehen, kurz ein genähtes faltiges langes Hemd. - Kogev Sin, deren Abweichung von der dorischen uns unbekannt ist.

 8. άληθέι λ. χο.: zu I 14 9.
 9. τὸ παλαιόν = τὸ ἀρχαῖον,
 ἀρχῆθεν, 'ursprūnglich'. Die Bemerkung ist nicht absichtslos; vgl. I 142 ff. - Κάειρα; vgl. I 146 10 ff. - $\pi \tilde{\alpha} \sigma \alpha$, also die der ausgewanderten Ioner nicht ausgeschlossen. ή doyain kann sich nur auf die Homerische Darstellung beziehen. deren $\pi i \pi \lambda o \varsigma$ von den Alten als mit dem dorischen Frauenchiton wesentlich übereinstimmend betrachtet wurde.

13. ποιέεσθαι. Medium, abh. von νόμον είναι, Subjekt dazu ist τὰς γυναϊχας, wie zu προσφέρειν und πίνειν.

14. tò loov, für die Argeier das in Trözen (zu c. 82 5).

15. drats9éras, vermutlich beider Heirat; vgl. IV 34 5. - Anders Welcker gr. Götterl. III 132: 'Dafs der Damia und Auxesia die Frauen Spangen weihten, welche das Kleid zusammenhielten, hatte vermutlich auch Bezug auf die Geburt' (s. oben zu c. 86 15): 'in Athen gehörte das Kleid, worin die Weiber geboren hatten, der Artemis Brauronia.

16 f. προσφέρειν: Athen. a. O. Αττιχόν μηθέν προσφέρειν προς τάς θυσίας. — χέραμον: das attische, wegen seiner Trefflichkeit hoch geschätzt und als ausgiebiger Handelsartikel weit verführt. Aber auch das äginäische Thongeschirr stand in gutem Ruf, und die Sage will wohl nur eine alte Rivalität erklären. Vgl. übrigens I 160 17 ff.

89. ix rócov, exinde. Vgl. VI 84 15. VII 215 8. Plato Ges. 642 e τότ' ουν έξενώθησαν ύμιν οι πρόγονοι ήμῶν χαὶ εὖνοιαν ἐχ τόσου έγωγε ύμιν χαι οι ήμετεροι έχουou youns. Spätere sagten Extors.

4. ×arà rá, secundum ea quae (II 99 3).

5. προθύμως, gehört zu έβοή-

91

τῶν περί τὸ αγάλματα γενομένων ἀναμιμνησχόμενοι οἱ Αίγινηται έβοήθεον τοΐσι Βοιωτοΐσι. Αίγινηταί τε δή έδηίουν της Αττικής τὰ παραθαλάσσια, και Αθηναίοισι δρμημένοισι ἐπ' Αιγινήτας στρατεύεσθαι ἦλθε μαντήιον έχ Δελφῶν, ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Λἰγινητέων ἀδι- 10 **χίου τριήχοντα έτεα, τῷ ἑνὶ χαὶ τριηχοστῷ Λὶαχῷ τέ**μενος αποδέξαντας άρχεσθαι τοῦ πρὸς Αιγινήτας πολέμου καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται ην δε αὐτίκα *ἐπιστρατεύωνται, πολλ*ὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι πολλά δε και ποιήσειν, τέλος μέντοι 15 **κ**αταστρέψεσθαι. ταῦτα ώς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Αθηναΐοι, τῷ μὲν Λὶαχῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ιδρυται, τριήχοντα δὲ ἔτεα οὐχ άνέσχοντο άχούσαντες δχως χρεόν είη επισχείν πεπονές τιμωρίην δέ πα-90 θότας ύπ' Αιγινητέων ανάρσια. ρασχευαζομένοισι αύτοϊσι έχ Λαχεδαιμονίων πρηγμα έγειρόμενον έμπόδιον έγένετο. πυθόμενοι γαρ Λακεδαιμόνιοι τά ζτεζ έχ τῶν Αλχμεωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ 5 τούς Πεισιστρατίδας συμφορήν ἐποιεῦντο διπλην, ὅτι τε άνδρας ξείνους σφίσι ἐόντας ἐξεληλάχεσαν ἐχ τῆς ἐχεί-

Seov und wird durch die Zwischenworte motiviert.

10. $d\pi\delta$, zeitlich. — $d\delta$ ixier, iniuria, unten 20 durch drágota, VI 87 8 durch $d\delta$ ix $\eta\mu\alpha\tau\alpha$ vertreten, kommt sonst nur in der attischen Gerichtssprache im Genitiv $d\delta$ ixiou (erg. δ ix η) vor. Es war hier wohl von der Pythia gebraucht. Die Sache c. 81 5ff.

 Alαxφ, dem Stammheros und Schutzdämon der Ägineten. Vgl.
 80 9.

12. agxeo9as, wie c. 35 8.

13. χωρήσειν 'von statten gehen' (III 42 5).

14. πολλά μέν, sc. χαχά.

15. Agina ergab sich 456, also etwa 50 J. nach jener Fehde.

19. Konstr. ἀχούσαντες δε δχως χρεόν είη τριήχοντα έτεα ἐπισχεῖν οὐχ ἀνέσχοντό, wobei οὐχ ἀνέσχοντο absolut zu nehmen, non sustinuerunt, näml. vor Ungeduld sich zu rächen, 'ließen sich nicht darauf ein'. VII 159 raöra dzobsag obre $\eta vésgero \delta \Sigma bayogs elné re ráde.$ IX 34 obx draszouérwr dè rör Agyeiwr (die gestellte Forderung) dd. dniortwr.

6. Sparta betreibt vergeblich die Herstellung des Hippias. Des Korinthiers Sokles Rede und Erzählung von den Kypseliden (c. 90-93). 90. 3. *tystojueror* 'angeregt,

90. 3. *έγειξόμενον* 'angeregt, angestiftet. — Das Unternehmen fiel nicht lange vor Aristagoras' Ankunft in Athen (499 v. Chr., c. 97 2).

4. S. c. 63.

6. συμφορήν έποιεῦντο: zu c. 59. 7. ἐπείνων, auf das nabe ἄνδρας ξείνους bezüglich; vgl. II 136 15

νων, χαί ότι ταῦτα ποιήσασι χάρις οδδεμία έφαίνετο πρός Αθηναίων. έτι τε πρός τούτοισι ένηγον σφέας οί 10 χρησμοί λέγοντες πολλά τε και ανάρσια έσεσθαι αθτοίσι έξ Αθηναίων, τών πρότερον μέν ἦσαν ἀδαέες, τότε δέ

Κλεομένεος χομίσαντος ές Σπάρτην έξέμαθον. έχτήσατο δε ό Κλεομένης έχ της 'Αθηναίων αχοοπόλιος τούς χρησμούς, τούς έκτηντο μέν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι,

- 15 έξελαυνόμενοι δε έλιπον εν τῷ ἱρῷ, καταλειφθέντας δε
- 91 δ Κλεομένης ανέλαβε. τότε δε ώς ανέλαβον οι Λαχεδαιμόνιοι τούς χρησμούς και τούς Αθηναίους ώρων αθξομένους καὶ οθδαμῶς έτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφίσι, νόφ λαβόντες ώς έλεύθερον μέν έόν τό γένος τό
- 5 Αττικόν Ισόρροπον ζάν τω έωυτων γίνοιτο, κατεχόμενον δε ύπο τυραννίδος ασθενές και πειθαρχέεσθαι ετοιμον. μαθόντες δε τούτων εχαστα μετεπέμποντο Ίππίην τον Πεισιστράτου άπο Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντω [ές δ καταφεύγουσι οι Πεισιστρατίδαι]. Επείτε δε σφι 'Ιππίης
- 10 χαλεόμενος ἦχε, μεταπεμψάμενοι χαὶ τῶν ἄλλων συμμάχων άγγέλους έλεγόν σφι Σπαρτιηται τάδε. ,, άνδρες σύμμαχοι, συγγινώσχομεν αθτοΐσι ήμιν οθ ποιήσασι δρθώς έπαερθέντες γαρ Ζιβδήλοισι μαντηίοισι ανδρας ξείνους ξόντας ήμιν τα μάλιστα και αναδεχομένους ύπο-
- 15 χειρίας παρέξειν τὰς 'Αθήνας, τούτους έκ της πατρίδος έξηλάσαμεν, και έπειτα ποιήσαντες ταυτα δήμφ άχαρίστω παρεδώχαμεν την πόλιν. δς επείτε δι' ήμέας ελευθερωθείς ανέχυψε, ήμέας μέν χαι τον βασιλέα ήμέων

und zu c. 13 8. Zu feivous vgl. c. 63 8.

10. Es scheinen solche Weissagungen gemeint, wie sie kurz vor dem pelopon. Kriege in aller Munde waren (Thuk, II 8 21). Vgl. c. 93 4ff. VIII 141 3ff. und zu I 62 16. VII 6 13. 13. S. c. 72.

15. ἐν τῷ ἱρῷ, im Erechtheion. 16. ἀνέλαβε, eigentl. reciperavit, als hätte er sie selber zurückgelassen.

91. 6. πειθαρχέεσθαι, sonst πειθαρχέειν.

7. μαθόντες δέ fasst den ganzen Vordersatz 7678 de - 5709µ07 noch einmal zusammen. Vgl. II 120 14. 151 14. V 115 6. VI 61 18. 85 5. — τούτων ξχαστα: zu c. 18 13. 12. ήμῶν, eig. enklitisch (III 142 19). Ebenso c. 98 13.

14. τὰ μάλιστα: zu c. 63 9. avadéxeo 9 ai, recipere, 'auf sich' 'nehmen, zusagen'.

16. ayapiorw: s. c. 90 8.

92

περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται, ѽστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιω- 20 τοὶ καὶ Χαλκιδέες, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἀμαρτών. ἐπείτε δὲ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφέας ἅμα ὑμιν ἀπικόμενοι τίσασθαι. αὐτοῦ γὰρ τούτου είνεκεν τόνδε τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἶνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ 25 κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς ᾿Αθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα...

Ος μέν ταῦτα έλεγον, τῶν δὲ συμμάχων τὸ πληθος 92 οὖχ ἐνεδέχετο τοὺς λόγους. οἱ μέν νυν ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον, Κορίνθιος δὲ Σωχλέης ἕλεξε τάδε. ,,ἦ δὴ ὅ τε οὖρανὸς α) ἔσται ἕνερθε τῆς γῆς χαὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὖρανοῦ,

19. δόξαν φύειν 'Dünkel bekommen, dünkelhaft werden', nach φύειν γλώσσαν, χέρας, πώγωνα (zu II 68 13). Soph. Ο. Κ. 804 τα χοόνω φύσας φανεῖ φρένας, Sprichw. δ άλιεὺς πληγείς νοῦν φύσει. Noch häufiger τρέφειν. — αὐξάνεται 'um sich greift'.

21 f. TIS Xai ällos geht zumeist auf die Korinthier (s. c. 93 3) und die Spartiaten selbst (c. 90 10). άμαρτών 'dais er einen Fehler gemacht', näml. wenn er unseren Plan nicht gutheifst. Daraus aµaeτόντες auch zu έχμεμαθήχασι zu ergänzen wäre gegen die Wahrheit, da jene Staaten nichts für Athen gethan hatten: sondern zu diesem Verb ist ein Infinitivsatz aus dóξαν φύσας αὐξάνεται zu supplieren; vgl. c. 77. — Eneire, quoniam (I 39 9). 25 f. te - xai: zu c. 2 6. λόγω: zu c. 63 15, - στόλω: zu c. 63 3.

27. rà xai, quae iidem eripuimus. 92 a. $\Sigma \omega \times \lambda \epsilon \eta \varsigma$: so die bessere Überlieferung statt der Vulgata $\Sigma \omega \sigma \iota \times \lambda \epsilon \eta \varsigma$. — η $\delta \eta$, homerisch. II. a 571 η $\delta \eta$ $\lambda o \iota \gamma \iota a$ $\epsilon \rho \eta a$ rád $\epsilon \sigma \sigma \epsilon \tau a o v d$ ϵr à vextá. II 14 η yàq $\delta \eta$, VI 50 η $\delta \eta$ $\gamma v v$. In oft gebrauchter, fast sprichwörtlicher Hyperbel wird der Sinneswechsel

der Spartiaten einem völligen Umsturze aller Naturordnungen verglichen, ja als die ihn bewirkende Ursache hingestellt, mit dem Grundgedanken: könnt ihr Spartiaten Tyrannen einsetzen wollen, so wird das Unglaubliche glaublich, das Unmögliche möglich'. Archilochos Fr. 76 χρημάτων ἄελπτον ούδέν έστιν ούδ απώμοτον, Ούδε θαυμάσιον, ξπειδή Ζέψς πατής Ολυμπίων Έχ μεσημβρίης έθηχε νύχτ΄ αποχού-ψας φάος Ήλίου λάμποντος λυγρον σ ήλθ' έπ' ανθρώπους θέος. Εχ δὲ τοῦ χαὶ πιστὰ πάντα χάπίελπτα γίγνεται 'Ανδράσιν' μη-δείς Εθ' ύμῶν είσορῶν θαυμαζέτω, Μηδ δταν δελφίσι θηρες άντα-μείψωνται νομόν Ένάλιον χαί σφιν θαλάσσης ηχήεντα χύματα Φίλτερ' ηπείρου γένηται, τοισιν ήδιον δ° δρος. Ovid. Trist. I 8 5 in caput alta suum labentur ab aequore retro Flumina conversis solque recurret equis . . . Omnia naturae praepostera legibus ibunt, Parsque suum mundi nulla tenebit iter: Omnia iam fient, fieri quae posse negabam, Et nihil est, de quo non sit habenda fides. Haec ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo, Laturum misero quem mihi rebar opem. Vgl. auch VIII 143 8.

93

καὶ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσση ἕξουσι καὶ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωπαι, ὅτε γε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσο-5 κρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε, τοῦ οὖτε ἀδικώτερον ἐστὶ οὐδὲν κατ' ἀνθρώπους οὖτέ μιαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ ζοφίσι αὐτοῖσι

- 10 ούτω καὶ <παρὰ> τοῖσι ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι νῦν δὲ αὐτοὶ τυράννων ὅπειροι ἐόντες, καὶ φυλάσσοντες τοῦτο δεινότατα ἐν τῆ Σπάρτη μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς ἀυμμάχους. εἰ δὲ αὐτοῦ ἔμπειροι ἔατε κατά περ ἡμεῖς, εἰχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμ-
- β) βαλέσθαι ή πες νῦν. Κοςινθίοισι γὰς ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε· ἦν δλιγαςχίη, καὶ οὖτοι Βακχιάδαι κα-

3. νομόν, sedem (c. 102 4). Vgl. Archil. a. O.

 ότε γε, quando quidem (III 73 4). — ἰσοχρατίας, mit leicht erkennbarer Absicht pro loco gebildet, statt des gewöhnlichen aber spartiatischen Ohren mißliebigen δημοχρατίας; vgl. ἰσοχρατής IV 26 10. Die synonymen ἰσονομίη und ἰσηγορίη ließen den Plural in konkretem Sinne (überae civitates) wohl nicht zu.

5. ×aráyew, reducere ([60 25).

6. τοῦ, qua re, mit vorschwebendem χρήματος (vgl. c. 92η 27), nach τυραννίδα, wie Soph. O. T. 541 τυραννίδα Θηρᾶν ở πλήθει χρήμασίν ở άλίσχεται. Vgl. zu IV 23 11. VII 123 3. Zur Sache vgl. 111 80.

8. ώστε.., Epexegese zu τοῦτο. Theokr. XIV 58 εἶ δ' οὐτῶς ἄρα τοι δοχεῖ ὥστ' ἀποδαμεῖν. Vgl. c. 105 4.

9. σφίσι αὐτοῖσι, nach einem mehr den Attikern geläufigen, bei H. aber, wie es scheint, sonst unbekannten Mißbrauche der 3. Person des reflexiven Pronomens für die 2. (u. 1.). Xenoph. Hell. I 7 19 μετανόμαντες ὕστερον εὐρήσετε — σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας. Vgl. c. 20 18.

παραχρᾶσθε, inique agitis;
 zu I 108 15.

13. Mit $\epsilon i \ d\epsilon \ \alpha \dot{v} \tau o \tilde{v}$. beginnt die Novelle von der Kypselidenherrschaft, welche der Autor mit naiver Dreistigkeit dem Redner in den Mund legt. Sie endet c. 92 η $\tau o \iota o \tilde{v} \tau o \mu \dot{\epsilon} v \ \dot{v} \mu \tilde{\nu} v - \dot{\epsilon} \sigma \gamma \omega v$, und gibt sich schon durch ihre leichte Austrennung als selbständige Einlage zu erkennen.

14. συμβαλέσθαε beisteuern, vorbringen' zur allgemeinen Beratung (VIII 61 5). Terent. Ad. 299 si omnia omnes sua consilia conferunt adque huic malo salutem quaerunt.

92 β. Κορινθίοισι γάρ ..., Begründung von κατά περ ημείς.

2. Nach Einwanderung der Dorier und Vertreibung der Sisyphiden hatte der Heraklide Aletes die Königsherrschaft erworben. Nach ihm regierten noch zehn Könige, darunter als fünfter Bakchis, der sich so hervorthat, daß sich nach ihm alle dem Geschlechte angehörigen Familien, mehr als 200 an der Zahl, Baxyidas oder (in daktylischer Form) Baxyidas, statt Hoaxleidas oder Maxida, nannten. Nach dem

λεόμενοι ένεμον τὴν πόλιν, ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. ᾿Αμφίονι δὲ ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν γίνεται Ξυγάτης χωλή· οὕνομα δε οἱ ἦν Αάβδα. ταύτην 5 Βακχιαδέων γὰς οὐδεὶς ἦΞελε γῆμαι, ἰσχει ἘΗετίων δ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐών ἐκ Πέτρης, ἀτὰς τὰ ἀνέκαΞεν ΛαπίΞης τε καὶ Καινείδης. ἐκ δε οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παϊδες ἐγίνοντο. ἐστάλη ὦν ἐς Λελφοὺς πεςὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἐΞέως ἡ ΠυΞίη 10 προσαγορεύει τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι.

Ήετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα. Λάβδα χύει, τέζει δ' δλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσείται

Tode des letzten Königs Telestes ward die Würde abgeschafft und jährlich ein Prytanis als Inhaber der königlichen Macht aus jenen Familien erwählt. Diese Oligarchie dauerte 90 Jahre, bis 655 v. Chr. ούτοι, die Oligarchen, mit freiem Bezug auf όλιγαρχίη. Vgl. c. 63 14. 3f. ένεμον την πόλιν: vgl. c. 71 6. — Edidogar zai hyorto, formelhafte Bezeichnung der iniyaµin (conubium), wobei Ivyarioas zu διδόναι, γυναϊχας zu άγεσθαι zu ergänzen. Nur ist sonst ixdidóvai (u. izdidooda) gewöhnlich (I 196 23. IV 145 25). Vgl. II 47 ουθέ σφι έχθιδοσθαι θυγατέρα ουθείς έθέλει οὐδ ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, Thuk. VIII 21 οῦτε ἐ×δοῦναι οὐδ άγαγέσθαι παρ' έχείνων ούδ' ές έχείνους ούδενί έτι τοῦ δήμου έξην. — Zu έξ αλλήλων vgl. VI 130 έξ έμοῦ γῆμαι und III 84 13. IV 78 29. Daraus erg. is allylovs zu διδόναι, wie c. 83 3 αλλήλοισι zu ididogav. Eine Ehe mit einer dieser Familie nicht angehörigen Person war an sich nicht verboten; aber die Kinder waren nur dann legitim und vollberechtigt, wenn beide Eltern Bakchiaden waren. -yiverae: vom Präsens zu III 160 12. 5. Δάβδα: Etym. M. p. 199 βλαισός — ό τοὺς πόδας ἐπὶ τὰ έξω διεστραμμένος και τῷ Λ στοιγείω έσιχώς. δια τοῦτο χαὶ Λάμβδα ix αλείτο ή γυνη μέν 'Ηετίωνος πτλ.6. γάς 'da' (I 24 17). — ίσχει'erhielt', zur Frau (III 81 28). DasPräsens wie γαμέει VI 39 15. 61 10u. 33. 71 6. Vgl. zu III 160 12.7. σήμου έχ Πέτρης ἐών: so IX73 Σωφάνης ἐων σήμου Δεχελεήθεν.Vgl. die attische Formel φυλής μένήν 'Δντιοχίδος τῶν σὲ σήμων'Δλωπεχήθεν. — τὰ ἀνέχαθεν: zuc. 55 6.

8. A. TE Zai K., allgemeine und specielle Bezeichnung, wie c. 65 Πύλιοί τε καὶ Νηλεῦδαι, ΙΧ 43 ἐς Ἰλλυφίους τε καὶ τὸν Ἐκχελέων στρατόν. — Καινεύς, der sagenberühmte unverwundbare Lapithe, der auf Peirithoos' Hochzeit im Kampfe mit den Kentauren durch die Wucht auf ihn gewälzter Bäume umkam. Hiernach stammte also das Geschlecht aus Thessalien. Nach Paus. II 4 4. V 18 7 war Melas, Antasos' Sohn, der Kypseliden Ahnherr, auf der Felsburg Gonoëssa (bei Sikyon) heimisch, mit Aletes, den das Orakel vergeblich vor ihm gewarnt, nach Korinth gezogen. Ob dieser Melas für einen Käneiden galt, ist unbekannt. Vgl. zu VI 128 14 Ection gehörte also zum vordorischen Adel des Landes.

9. ovd", st. ovre — ovre (I 215 11). 12. Das Orakel spielt mit dem

in 'Heriwr enthaltenen riwr. 13. ddooirgoyor spielt auf Heron

άνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δε Κόρινθον.

15 ταῦτα χρησθέντα τῷ ἘΕτίωνι ἐξαγγέλλεταί χως τοῖσι Βαχχιάδησι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς τώντὸ χαὶ τὸ τοῦ ἘΕτίωνος χαὶ λέγον ὦδε.

αλετός έν πέτρησι χύει, τέξει δε λέοντα

- 20 καρτερόν ώμηστήν πολλών δ' ύπό γούνατα λύσει. ταῦτά νυν εδ φράζεσθε, Κορίνθιοι, οι περι καλήν Πειρήνην οἰκειτε και ἀφρυόεντα Κόρινθον.
- γ) τοῦτο μὲν ởὴ τοῖσι Βακχιάδησι πρότερον γενόμενον ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τὸ ἘΗετίωνι γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὸν συνφδὸν τῷ ἘΗετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῖτο εἰχον ἐν ἡσυχίη, ἐθέ-5 λοντες τὸν μέλλοντα ἘΗετίωνι γίνεσθαι γόνον διαφθείραι. ὡς δ᾽ ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο ὁ ἘΗετίων ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὖτοι ἐς τὴν Πέτρην καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν ἘΗετίωνος αἴτεον τὸ παι-10 δίον· ἡ δὲ Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἰνεκα ἐκεῖνοι
- 10 οτον· η σε Ααρσα ειστία τε στσεν των εινεχα εχεινοι απιχοίατο, χαὶ δοχέουσα σφέας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς είνεχα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἑνί. τοῖσι

(7) an, das Z. 19 noch zu einem anderen Wortspiele benutzt ist.

14. μουνάρχοισι: 8. oben zu 2. -- διχαιώσει == χολάσει (Ι 100 8). Vgl. Zeile 20.

17. ἄσημον = ἀτέχμαρτον (γ 2), 'unerkennbar' wie ein zeichenloses Geldstück (IX 41 13), 'unverständlich' (186 24).— φέρον 'hindeutend'; zu VII 6 23.

 aittò; ἐν πέτρησι, Anspielung auf Ἡετίων (dorisch Ἱετίων) und Πέτφι. — Der Löwe ist ein gern gebrauchter symbolischer Ausdruck für ʿKönig'; vgl. c. 56 5. VI 131
 VII 225 12.

22. Die Quelle Πειφήνη, welche nahe unter dem Gipfel der Burg entspringt, tritt am Abfall der Höhe in einer Mündungsgrotte zu Tage. Die Peirene ist die rechte Lebens-

ader von Korinth. Die Korinthier heifsen deshalb die Umwohner der schönen Peirene (αστυ Πειράνας Pind.) Ihr Wasser galt für das leichteste und gesündeste in ganz Hellas'. Curtius Peloponn. II 529. - ogęwierra 'hochgedehnt', ein sprichwörtliches Epitheton dieser Stadt, das von ihrer Lage über eine 170 Fuls hohe Bergfläche hin am Fusse des Akrokorinthos entlehnt ist. Strab. p. 482 χώραν δ° ἔσχεν ούπ εύγεων σφόδρα, αλλα σκολιάν τε καί τραγείαν, αφ' οδ πάντες όφουόεντα Κόρινθον εἰρήχασι χαὶ παροιμιάζονται "Κόρινθος όφρυα τε χαί χοιλαίνεται." Vgl. Il. χ 411 Πλιος δφουόεσσα und zu IV 181 8.

92 γ. 4. είχον: zu VI 89 9. 6. σφέων αύτῶν: Nikolaos Da-

δε άρα εβεβούλευτο κατ' όδον τον πρωτον αυτών λαβόντα το παιδίον προσουδίσαι. Επεί ων έδωχε φέρουσα ή Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείη τύχη προσ- 15 εγέλασε τὸ παιδίον, xaì τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκτός τις ἴσχει ἀποκτεῖναι, κατοικτίρας δὲ παραδιδοῖ τῷ δευτέρω, δ δε τῷ τρίτω. ούτω δη διεξηλθε δια πάντων τών δέχα παραδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου διεργασασθαι. αποδόντες ών οπίσω τη τεχούση το παιδίον 20 και εξελθόντες έξω, έστεῶτες ἐπι τῶν θυρέων ἀλλήλων άπτοντο καταιτιώμενοι καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ότι ούχ έποίησε χατά τὰ δεδογμένα, ές δ δή σφι χρόνου έγγενομένου έδοξε αύτις παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐχ τοῦ ἘΕτίωνος γό- δ) νου Κορίνθω χαχά άναβλαστεϊν. ή Λάβδα γάρ πάντα ταύτα ήχουε έστεωσα πρός αθτησι τησι θύρησι δείσασα δε μή σφι μεταδόξη και το δεύτερον λαβόντες το παιδίον αποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ές τό αφρα- 5 στότατόν οι έφαίνετο είναι, ές χυψέλην, έπισταμένη ώς εί ύποστρέψαντες ές ζήτησιν απιχνεοίατο πάντα έρευνήσειν μέλλοιεν· τὰ δη χαὶ ἐγίνετο. ἐλθοῦσι δὲ χαὶ διζημένοισι αθτοΐσι ώς οθχ έφαίνετο, έδόχεε απαλλάσσεσθαι χαὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας ὡς πάντα ποιή- 10 σειαν τὰ έχεινοι ένετείλανιο. οι μέν δή απελθόντες έλε- ε) γον ταῦτα. Ήετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα δ παῖς ηὐξάνετο,

mask. Fr. 58 Müll. sagt dafür τῶν ὑπασπιστῶν τινας.

14. προσουδίσαι: Od. i 289 σύν δε δύω μάρψας ώς τε σχύλαχας ποτί γαίη Κόπτε.

15. θείη τύχη, divino instinctu (I 62 15).

17. ζσχει ἀποχτεῦναι, sonst meist mit μή. Ι 158 ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα, V 101 μὴ λεηλατῆσαι — ἔσχε τόσε.

20. Von hier ab folgt Nikolaos Damask. a. O. einer anderen Tradition: τους δε οξχτος είσηλθε χαι έγνωσαν μηχέτι άναιρειν, άλλά φράσαντες τῷ πατρὶ τὰς άληθείας

Herodot IIL 5. Aufl.

έκποδων ἀπιέναι. δόξαν δὲ οῦ μὲν είπαν. ὁ δὲ 'Λετίων εἰς Όλυμπίαν αὐτὸ ὑπεκτίθεται καὶ ἔτρεφεν ὡς ἰκέτην τοῦ θεοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα θαροήσας εἰς Κλεωνὰς ἤγαγε κτλ.

22. а́лтонто, wie II 121 d 1, 'schalten'.

92 δ. έδει, nach dem Willen des Schicksals oder der Götter (II 1617).

5. ές τό == ές τοῦτο τό (Ι 92 23). - ἀφραστότατον 'der versteckteste Ort'. S. zu IV 86 10.

9. ώς οὐχ ἐφαίνετο: eig. οὐχ ἐφαίνετο ὡς δὲ οὐχ ἐφαίνετο. Über solche Verkūrzung zu I 17 10.

98

- E —

καί οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ 5 καὶ μαντευομένφ Κυψέλφ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοΐσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς ὅδε ἦν.

όλβιος ούτος άνης ος έμον δόμον έσχαταβαίνει

92 ε 3f. $d\pi \delta$ $t\eta \varsigma$ $xv\psi \epsilon \lambda\eta \varsigma$ $\epsilon \pi \omega$ νυμίην 'nach dem Namen des Kastens'; s. zu I 14 18. — Im Heräon zu Olympia fand sich eine große Lade (Lágraf) aus Cedernholz, deren Seiten mit einer reichen Fülle von mythologischen und symbolischen, teils aus dem Holze ausgearbeiteten, teils aus Gold und Elfenbein aufgelegten Darstellungen und mit erläuternden Versen bedeckt waren, eine Weihgabe des reichen Kypseliden-hauses und eins der bedeutendsten Werke altertümlicher Kunst, von dem Pausanias, der es selber noch sah und beschrieben hat, V 17 5 bemerkt: ές ταύτην την λάρναχα Κύψελον τον Κορίνθου τυραννήσαντα απέχρυψεν ή μήτης, ήνίχα τεχθέντα άνευςειν σπουθήν έποιοῦντο οἱ Βαχχίδαι. τῆς μέν δη σωτηρίας ἕνεχα τοῦ Κυψέλου τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος οἱ ὀνομαζόμενοι Κυψελίδαι τὴν λάςναχα ές Όλυμπίαν ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λάρναχας οἱ τότε ἐχάλουν Κορίνθιοι χυψέλας. Wahrscheinlicher aber ist dals die gewählte Form des Geschenkes vielmehr auf den Namen der Geber hindeuten sollte. und dafs auch die Rettungssage nur als spielende Erklärung des Namens $K \psi \psi \epsilon \lambda o \varsigma$ entstanden ist.

5. dμφιθέξιον erklärt man für gleichbedeutend mit ἀμφίβολον 'zweideutig'. Und so gebraucht das Wort Lukian Ζευς τραγωδ. 43 ἀζ έχεινου (τοῦ χρησμοῦ μεμνῆσθαι ἀξιοῖς) ὒν τῷ Λυθῷ ὁ Πύθιος ἔχοησεν, ὅς ἀχοιβῶς ἀμφήχης ἦν χαὶ διπρόσωπος οἶοι εἰσὶ τῶν Κρμῶν ἔνιοι.. τἱ γάς; μᾶλλον ὅ Κοροῖσος διαβὰς τὸν Άλυν τὴν αδτοῦ ἀρχὴν ἢ τὴν Κύρου χαταλό-

σει; χαίτοι ούχ όλίγων ταλάντων δ Σαρθιανός έχεινος όλεθρος τὸ ἀμφιθέξιον τοῦτο ἔπος ἐπρίaro. Aber die Antwort, welche Kypselos erhält, ist, zumal soweit sie ihn und seinen Sohn angeht, durchaus bestimmt und klar und findet später ihre volle Bestätigung. H. kann also das Wort nicht in jenem Sinne gesetzt haben, den er sonst immer durch xibo ylos ausdrückt. $d\mu\phi\nu\delta\xi\nu\sigma\varsigma$ ist eigentl. = dugoréquiser degios und bezeichnet bei Menschen und Dingen eine allseitige, ungewöhnliche Geschicklichkeit und Brauchbarkeit. Hipponax Fr. 83 χόψω Βουπάλου τόν δφθαλμόν 'Αμφιδέξιος γάρ είμι χούγ άμαρτάνω χόπτων, wofür Il. φ 163 des Verses wegen $\pi \epsilon \rho \epsilon$ đέξιος, Eurip. Hippol. 780 odx οἶσει τις αμφιδέξιον σίδηφον ein handlich Schwert'. Umgekehrt Aristophanes von einem in jedem Bezuge ungeschickten Menschen ἀμφαρίστερος. Wie nun deξιός von glückverheifsenden Omina und Wahrzeichen üblich ist, so ist χρηστήριον duqudéziov ein 'doppeltgünstiger Orakelspruch', vielleicht mit Hindeutung auf die doppelte Herrschaft, des Vaters und des Sohnes, die er verspricht Dam. Nikol. a. O. dvà δε χρόνον δ Κύψελος βουλόμενος **κατελθεϊν είς Κόρινθον, έχρηστη**ριάζετο έν Δελφοΐς συμφέρουσαν δε δεξάμενος φήμην ξχεν εις Kogwoov. So erklärt auch Erotian. vocc. Hippocr. p. 43 Klein: o dè Ίπποχράτης ούχ έπὶ τοῦ ἀμφή-χους, ἀλλ ἐπὶ τοῦ εὐχρήστου τίθεται χατά άμφότερα τά μέρη, und citiert dazu diese Stelle des Herodot.

Κύψελος 'Ηετίδης, βασιλεύς κλειτοΐο Κορίνθου, αθτός και παϊδες, παίδων γε μέν οθκέτι παϊδες. 10 τὸ μέν δη χρηστήριον τοῦτο ἦν, τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιούτος δή τις ην ανήρ. πολλούς μέν Κοοινθίων έδίωξε, πολλούς δε χρημάτων απεστέρησε, πολλῷ δέ τι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἄρξαντος δὲ τού-ζ) του έπι τριήχοντα έτεα χαι διαπλέξαντος τον βίον εδ. διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παις Περίανδρος γίνεται. ό τοίνυν Περίανδρος χατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἦπιώτερος τοῦ πατρός, έπείτε δὲ ωμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλφ 5 τῷ Μιλήτου τυράννω, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα έπυνθάνετο δντινα αν τρόπον ασφαλέστατον καταστησάμενος τών πρηγμάτων χάλλιστα την πόλιν έπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου 10 έξηγε έξω του άστεος, έσβας δε ές άρουραν έσπαρμένην άμα τε διεξήιε τὸ λήιον ἐπειρωτῶν τε χαὶ ἀναποδίζων τόν κήρυκα κατά την από Κορίνθου απιξιν, καλ

9. Von Namen wie 'Hετίων 'Δνδεμίων Δευταλίων sind die regelmäßigen Patronymika 'Ηετιωνίδης 'Δνδεμιωνίδης Δευταλιωνίδης für daktylische Verse unbrauchbar. Daher erlaubten sich die Dichter 'Hετίδης 'Δνδεμίδης Δευταλίδης (ΙΙ. δ 488. μ 117). Eine andere Aushülle 'Ηετιωνιάδης, wie Τελαμωνιάδης (statt Τελαμωνίδης), ergiebt zu lange Namensformen.

10. Vgl. IV 163 6 ff. Da Periandros kinderlos starb, folgte ihm seines Bruders Gorgos oder Gorgias Sohn Psammetichos, der aber schon im vierten Jahre gestürzt ward (Arist. Pol. V 12. Nikol. Dam. Fr. 60).

13 f. Günstiger urteilt über Kypselos Aristot. Pol. V 12 δημαγωγός ην και κατά την άρχην διετέλεσεν αδορυφόρητος. — πολλώ δέ τι πλείστους: ΙΙΙ 116 πολλώ τι πλεϊστος, ΙV 83 πολλώ δέ τι πλεϊστα, Ι56 πολλόν τι μάλιστα, ΙΙΙ 106 πολλόν τι κάλιστα, ΙΙ 192 11. IV 79 6. 81 7. Vgl. zu c. 33 9. 92 ζ. 2. τριήχοντα, 655-625. Aristot. a. O. (ή τῶν Κυψελισῶν τυραννές) σιετέλεσεν ἔτη τρία χαὶ έβσομήχοντα χαὶ ἔξ μῆνας^κ Κύψελος μὲν γὰρ ἐτυράννησεν ἔτη τριάχοντα, Περίανσος σὲ τετταράχοντα χαὶ τέτταρα (?), Ψαμμήτιχος σ° ὁ Γυρσίου τρία ἔτη. σιαπλέξαντος: zu ΙV 205 1. Aristoph. Vög. 753 εἴ τις — βούλεται Διαπλέχειν ζῶν ήσέως τὸ λοιπόν. 5. Θρασυβούλω: vgl. I 20 fl.

9. instoonsion auffallig st. Aorist. Aber ebenso IV 161 5.

12. ἀναποδίζων 'zurückkommen lassend'. ἀντὶ τοῦ τὰ πρότερα ἐρωτών. 'Ηρόδοτος πέμπτω. Bekker Anecd. p. 83. S. zu II 116 7. Åschin. g. Ktes. 192 πολλάχις ἀνεπόδιζον τὸν γραμματέα καὶ ἐχίλευον πάλεν ἀναγυγνώσχειν τοὺς νόμους. Åschyl. Pers. 383 ἀτὰρ φράσον μοι τοῦτ' ἀναστφέμας πάλεν. — xaτὰ τὴν ἄπιξεν 'auf den Anlafs und Zweck seiner Herkunft'. Aristot. Pol. III 18. V 10.

έχόλουε αίει δχως τινὰ ίδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέ-15 χοντα, χολούων δε έρριπτε, ές δ το ληίου το χάλλιστόν τε καί βαθύτατον διέφθειρε τρόπω τοιούτω. διεξελθών δε το χωρίον και ύποθεμενος έπος ουδεν άποπέμπει τόν χήρυχα. νοστήσαντος δε τοῦ χήρυχος ές την Κόρινθον ην πρόθυμος πυνθάνεσθαι την υποθήχην

- 20 δ Περίανδρος. δ δε ουδέν οι έφη Θρασύβουλον ύποθέσθαι, θωμάζειν τε αθτοῦ παρ' οἰόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ώς παραπλήγά τε χαὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον.
- η) απηγεόμενος τά πεο ποὸς Θρασυβούλου ὀπώπεε. Пеρίανδρος δε συνιείς το ποιηθεν και νόω ίσχων ώς οί ύπετίθετο Θρασύβουλος τούς ύπειρόχους των άστων φονεύειν, ένθαῦτα δη πάσαν χαχότητα έξεφαινε ές τοὺς
- 5 πολιήτας. δσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώχων, Περίανδρος σφέα απετέλεε. นเที อิธิ ลิแรงก απέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναϊκας διὰ τὴν έωυτου γυναϊκα Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτούς έπ' 'Αχέροντα ποταμόν άγγέλους έπι τό νεχυομαν-
- 10 τήιον παρακαταθήχης πέρι ξεινιχής ούτε σημανέειν έφη ή Μέλισσα έπιφανείσα ούτε χατερέειν έν τῷ χέεται χώοω ή παρακαταθήκη. διγούν τε γάρ και είναι γυμνή. τών γάρ οἱ συγκατέθαψε ἱματίων δφελος είναι οὐδὲν

läfst umgekehrt den Periandros so verfahren gegen den Boten des Thrasybulos. Römische Annalisten haben die für hellenische Verhältnisse sehr sinnreiche und zutreffende Fabel ziemlich ungeschickt auf Tarquinius Superbus und seinen im feindlichen Gabii weilenden Sohn Sextus übertragen (Liv. I 54).

21. adrov, über Periander. μιν = ξωυτόν.

22. ws, quam. Ausführung zu ofor. 23. όπώπεε, εc. ποιεύμενα.

92 η. 2. νόφ ζσχων == νόφ λαμ-βάνων (c. 91 4), 'begreifend'. 4. πάσαν, summam (II 124 2).

6. dneréles 'räumte vollends auf. 8. Μέλισσαν: zu III 50 2. So hiefs sie wahrscheinlich als Prie-

sterin der Aphrodite (Plut. mor. p. 146), der Hera (unten 19) oder sonst einer Göttin, wie auch anderswo die Priesterinnen, besonders der Demeter und Kora, als meliocovoas (placatrices) ihrer Gottheit den Namen Μέλισσαι führten.

9 f. Thuk. I 46 Somijortas is Χειμέριον της Θεσπρωτίδος γης. έστι δε λιμήν, και πόλις ύπερ αθτοῦ χείται ἀπὸ θαλάσσης ἐν τῆ 'Ελαιάτιδι της Θεσπρωτίδος 'Εφύοη. έξεισι θέ παρ' αὐτὴν 'Αχερουσία λίμνη ές θάλασσαν. διά δέ της Θεσπρωτίδος 'Αχέρων ποταμός δέων έσβάλλει ές αθτήν, αφ' ού και την έπωνυμίαν έχει. Vgl. VIII 47.

10. ξεινικής = ξείνου τινός (26). Vgl. VI 86.

ού κατακαυθέντων μαρτύριον δέ οἱ εἶναι ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς 51 άφτους ἐπέβαλε. ταῦτα δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρω, (πιστόν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, δς νεχρῷ ἐούση Μελίσση ἐμίγη), ἰθέως δη μετὰ την ἀγγελίην χήρυγμα ἐποιήσατο ἐς τὸ Ἡραιον ἐξιέναι πάσας τας Κορινθίων γυνατχας. αι μέν δή ώς ές όρτην ήισαν 20 χόσμω τῷ χαλλίστω χρεώμεναι, δ δ' ύποστήσας τοὺς δορυφόρους απέδυσε σφέας πάσας όμοίως, τάς τε έλευθέρας και τὰς ἀμφιπόλους, συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα <τα ιμάτια Μελίσση έπευχόμενος zατέzαιε. ταῦτα δέ οί ποιήσαντι καί τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἴδωλον 25 τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χώρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιούτο μέν ύμιν έστι ή τυραννίς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίχα θῶμα μέγα είχε ὅτε ὑμέας είδομεν μεταπεμπομένους Ίππίην, νῦν τε δη και μεζόνως 30 **θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθά τε ἐπικα**λεόμενοι ύμιν θεούς τούς Ελληνίους μή κατιστάναι τυραννίδας ές τὰς πόλις. οἶχων παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε παρά τὸ δίχαιον χατάγοντες Ἱππίην ἴστε ψμιν Κορινθίους γε ού συναινέοντας." 35

Σωχλέης μέν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἕλεξε τάδε,93 Ίππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο τοὺς αὐτοὺς ἐπιχαλέσας θεοὺς ἐχείνφ, ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν

17. συμβόλαιον 'Wahrzeichen', μαρτύριον.

18. S. die allgemeine Bemerkung zu I 60 20. Eine ähnliche Geschichte von demselben Periander findet sich bei Parthen. Erot. 17.

 29. πήρυγμα ἐποιήσατο 'liefs den öffentlichen Befehl ergehen' (VIII 41 3). — Das Heiligtum der 'Hoa ἀπραία oder βουναία ('Hers zur Höh') lag im Westende der Stadt am Aufstieg zur Burg (Paus. II 4 7).

21. 7005, die er als Tyrann sich hielt. 22. *éµcius*, ohne Unterschied, ohne Ausnahme (II 89 17). — Ähnliches von Dionysios dem Jüngeren bei lustin. XXI 3.

27. rosoðro, vgl. IV 99 21. — $\delta \mu \bar{\nu} \nu$, 'damit ihr es wisset', oder 'lafst es euch gesagt sein'. Vgl. c. 30 22. VI 1 9. Zur Schilderung der Tyrannis vgl. III 80.

83 f. oðxwr --- čore: zu I 11 17.

93. Wie Achill. II. α 240 η ποτ' 'Αχιλλήσς ποθή ίξεται υίας 'Αχαιών.

Πεισιστρατίδας, δταν σφι ήπωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιά-5 σθαι ὑπ' Αθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο οἶα τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίη σφέας αὐτούς, ἐπείτε δὲ Σωκλέος ἤκουσαν εἴπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ἑήξας αἰρέετο 10 τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρ-

τυρέοντο μη ποιέειν μηθέν νεώτερον περί πόλιν Έλλάδα. 94 Ούτω μέν τοῦτο ἐπαύσθη. Ἱππίη δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένω ἐδίδου μέν ᾿Λμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς ᾿Λνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὅ δὲ τούτων μέν οὐδέτερα αἰρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὅπίσω ἐς Σίγειον, τὸ 5 εἶλε Πεισίστρατος αἰχμῆ παρὰ Μυτιληναίων, κρατήσας δὲ αὐτοῦ κατέστησε τύραννον είναι παϊδα τῶν ἑωυτοῦ νόθον Ἡηησίστρατον, γεγονότα ἐξ ᾿Λργείης γυναικός.

4. ἀνιᾶσθαι, was sich im Kriege wegen Epidamnos und Potidăa erfüllte.

6. rods xonsposs: zu VII 6 13. - drdowr: vgl. zu c. 3 2.

9. ξήξας, wie II 2 16. Bisher hatten sie sich still gehalten.

11. rewtegor, wie c. 19 9.

H. Hippias in Sigeion und am persischen Hofe. Vom sigeiischen Kriege. (c. 94-96).

94. ἀπελαυνόμενος 'abgewiesen'. ἐδίδου: zu c. 18 4. — 'Αμύντης: zu c. 17 5. — 'Ανθεμοῦντα, in Mygdonien; bisher im Besitz der Edonen, die Amyntas über den Strymon vertrieben hatte (Thuk. II 99).

3. Θεσσαλοί: vgl. c. 63. — τούτων, von diesen Anerbietungen.

5. αίχμη altertümlich = βίη, πολέμω. VII 152 έπει σφι πρός τοὺς Δαχεδαιμονίους χαχῶς ή αίχμή έστήχεε. Anakr. Fr. 30 δαχουόεσσάν τ' έφίλησεν αίχμάν. Vgl. die Ausdrücke αίχμάλωτος, μεταίχμιον, δμαιχμίη. Thuk. I 128 δορί έλών, IV 98 δορί έχτήσατο.

7. νόθον, weil seine Mutter eine Fremde war, in der Regel aber nur Ehen zwischen Personen desselben Staates als rechtmäfsige galten. Über diese Ehe jetzt Genaueres bei Aristot. Ath. St. 17 ήσαν (Πεισιστράτω) σύο μέν (υίεις) έκ τῆς γαμετῆς, Ιππίας καὶ Ιππαρχος, σύο σ' έκ τῆς 'Αργείας, Ιοφών και Ηγησίστρατος, & παρωνύμιον ήν Θετταλός, ἔγημεν γὰρ Πεισίστρατος έξ Αργους ανθρός Αργείου θυγατέρα, ῷ ὄνομα ἦν Γοργίλας, Τιμώνασσαν, ην πρότερον έζεν γυναϊχα Άρχϊνος δ Άμ-πραχιώτης τῶν Κυψελισῶν δθεν και ή πρός τούς 'Αργείους ενέστη φιλία, χαὶ συνεμαχέσαντο χίλοι τὴν ἐπὶ Παλληνίδι μάχην (538, 8. Ι. 62) Ἡγησιστράτου χομίσαντος. γῆ-μαι δὲ φασὶ τὴν Άργείαν οῦ μὲν έχπεσήντα το πρώτον, οι δε χατέχοντα την αρχην (jedenfalls aber lange vor 538 - Schlacht bei Pallene). – tŵr śwrtoù: H. kennt den andern, Thessalos, nicht (zu c. 563). - 'Hyngigtgatov: so ward er vermutlich wegen seiner Teilnahme an der Schlacht bei Pallene genannt,

δς οδα ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παφέλαβε παφὰ Πεισιστφάτου. ἐπολέμεον γὰφ ὅα τε ἀΛχιλληίου πόλιος ὁφμώμενοι καὶ Σιγείου ἐπὶ χφόνον συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ ἀΛθη- 10 ναῖοι, οῖ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώφην, ἀΛθηναῖοι δὲ οὖτε συγγινωσκόμενοι ἀποδεικνύντες τε λόγω οὐδὲν μᾶλλον Λἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἱλιάδος χώφης ῆ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι ἅλλοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συνεξεπρήξαντο

während er eigentlich lophon hiefs (Arist. a. O. Plut. Katon 24).

8 ff. Die Athener sollen Sigeion, eine Gründung der Mytilenäer, schon unter dem Olympioniken Phrynon erobert und dann auch Achilleion den von Pittakos geführten Mytilenäern zu entreifsen versucht haben, bis Periander Frieden stiftete (c.959. Strab. p. 599 f. Diog. L. I 74). Pittakos aber, dessen Zeitgenosse der unten (c. 95) erwähnte Dichter Alkäos war, starb hochbejahrt im J. 570 (Diog. L. I 79), Periander schon 585 (zu III 49 2). Der Krieg fiel also vor 585, in einer Zeit also, da doch Athen zu solchen fernen Eroberungen noch nicht imstande war. Des Peisistratos Unternehmung mag in Zusammenhang mit der Besetzung des Chersoneses (VI 34. 39) gestanden haben. - 'Ayıllήιον, im Gebiete von Sigeion, δ τόπος έν ω τὸ ' Αχιλλέως μνημα, κατοικία μιπρά (Strab. p. 600). — δεμώμενοι: Achilleion und Sigeion waren die beiderseitigen Stütz- und Ausgangspunkte des Krieges. Vgl. I 17 14. VII 22 4. VIII 112 17. 183 3. 138 16.

12. $\sigma v \gamma v i \sigma w \sigma x \delta \mu e v o$ 'einräumend', dals es jenen gehöre. Vgl. I 45 18. — $\lambda \delta \gamma \psi$; zu I 129 9. Der Beweis ward aus Homer geholt, wie in dem berühmten Streite um Salamis. Vgl. auch VII 161 21. Äschylos Eum. 397 behauptet das ausschließliche Anrecht der Athener: (Athene spricht) $\gamma \eta v$ (am Skamandros) $\eta v \delta \eta x' \lambda \chi a u \delta v \delta x z v \delta$ αὐτόπρεμνον ἐς τὸ πᾶν ἐμοί, Ἐξαίρετον δώρημα Θησέως τόχοις.

12 ff. ούδεν μαλλον — η ού και . . 'sie selber wie alle die anderen hätten nicht weniger, d. i. eben-soviel Anrecht auf das ilische Land als die Äoler'. Dagegen ohne Negation bei 🧃 wäre der Sinn: 'die Äoler hätten nicht mehr d. i. ebensowenig Recht als sie selber und die anderen'. Wobei auf die abweichende Folge der Vergleichungsglieder in beiden Sprachen zu achten. So denn auch IV 118 15 'der Perserkönig ist ebensosehr gegen euch als gegen uns herangezogen', VII 16 y 5 'in mei-Kleide ebensogut als in nem deinem', und I 86 80 mit Herstellung von *ŋ oux* 'ebensosehr mit Absicht auf das ganze Menschengeschlecht als auf ihn'. Demosth. g. Polykl. 66 so d' lore or ov nees των έμων Ιδίων μαλλον τιμωρήσεσθε Πολυχλέα ή ούγ δπέρ ύμῶν avrov 'ebensosehr zu eurem als zu meinem Besten'. Dagegen Eurip. Fr. 798 δστις γαο αθγεί θεών έπίστασθαι πέρι, Οὐδέν τι μάλλον οίδεν η πείθει λέγων weils ebensowenig davon als er mit seinen Worten Glauben findet'. Thuk. VI 82 ούδεν προσήχον μαλλόν τι έχείνους ήμιν ή χαι ήμας έχεινοις έπιτάσσειν.

14 f. συνεξεπρήξαντο 'halfen rächen'. VII 169 συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμικῷ θάνατον γενόμενον, 158 τὸν Δωριέος φόνου ἐκπρήξασθαι. — ἁρπαγάς, Plural nach Art der Dichter, besonders der Tragiker.

103

95 Μενέλεφ τὰς Έλένης ἁρπαγάς. πολεμεόντων δὲ σφέων παντοΐα και άλλα έγένετο έν τησι μάχησι, έν δε δή και ³Αλχαΐος ό ποιητής συμβολής γενομένης χαὶ νικώντων Αθηναίων αὐτὸς μέν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δέ οἱ ὅπιλα 5 ἴσχουσι ᾿Αθηναΐοι, καί σφεα ἀνεκρέμασαν πρός τὸ Αθήναιον τὸ ἐν Σιγείω. ταῦτα δὲ Αλκαΐος ἐν μέλει ποιήσας έπιτιθεί ές Μυτιλήνην, έξαγγελλόμενος το έωντοῦ πάθος Μελανίππω ἀνδρὶ ἑταίρω. Μυτιληναίους δέ και 'Αθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ό Κυψέλου. 10 τούτω γαρ διαιτητη επετράποντο κατήλλαξε δε ώδε, 96 νέμεσθαι έχατέρους την έχουσι. Σίγειον μέν νυν ούτω έγένετο ύπ' 'Αθηναίοισι. 'Ιππίης δε επείτε απίκετο έκ τῆς Λακεδαίμονος ἐς τὴν ᾿Λσίην, πῶν χρῆμα ἐχίνεε, διαβάλλων τούς τε Αθηναίους πρός τον Αρταφρένεα 5 καὶ ποιέων ἄπαντα ὅχως αἱ ᾿Αθῆναι γενοίατο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείφ. Ἱππίης τε δή ταῦτα ἔπρησσε, καὶ

95. 2. Bei άλλα denkt H. wohl besonders an den berühmten Zweikampf zwischen Pittakos und Phrynon. Plut. mor. 858 (der die Verschweigung dieser That dem Vf. als Scheelsucht auslegt): πολεμούντων γαζ Άθηναίων χαὶ Φυύνωνος τοῦ στρατηγοῦ τῶν Άθηναίων ποοκαλεσαμένου τὸν βουλόμενον εἰς μονομαχίαν, ἀπήντησεν ὁ Πετταχὸς χαὶ διχτύψ περεβαλών τὸν ἄνδρα ζωμαλέον ὅντα χαὶ μέγαν ἀπέπτεινε. — ἐν δὲ δὴ χαὶ dient zur Einführung des speziellen Falles; s. zu III 38 10.

4. φεύγων ἐχφεύγει 'entkommt auf der Flucht'. IV 23 δς äν φεύγων καταφύγη, VI 30 εἰ – ἀχθη ἀγόμενος 'wenn er auf seinem Transport hingebracht worden wäre', 34 ἰόντες – ἤισαν 'auf ihrem Marsche zogen sie'. VII 10 α τὴν ἀμείνω (γνώμην) αἰρεόμενον ἐλέσθαι, 109 ἰων – παφίμε. Vgl. auch VI 89 διδοῦσι – ἀποδόμενοι, 91 ἐχφυγών – καταφεύγει. II. ξ 81 βέλτιον δς φεύγων προφύγη χαχόν ήὲ ἀλψη. Eurip. Phön. 1216 ην μή γε φεύγων ἐχφύγης πρός αἰθέρα. Aristoph. Ach. 177 δει γάρ με φεύγοντ' ἐχφυγείν 'Αχαρνέας, Wolk. 167 η ὅραδίως φεύγων ἀν ἀποφύγοι δίχην. Plat. Hipp. mai. 292a ἀν τύχη βαχτηρίαν ἔχων, ἀν μη ἐχφύγω φεύγων αὐτόν, εὐ μάλα μου ἐφινέδαι πειράσεται. — οἱ, statt des possessiven Pronomens (I 34 16).

5. πρός το Άθήναιον, auffällig statt ές το Άθ. (wie c. 77 17) oder πρός τῷ Άθηναίω (wie III 111 9).

7. Entrodei 'sendet' (III 42 20). Ein entstelltes Fragment des Gedichtes bei Strab. p. 600. Archilochos Fr. 6 und (in scherzender Nachahmung) Horatius carm. II 7 9 haben ähnliche Geständnisse gemacht.

réμεσθαι 'sollten besitzen'.
 Vgl. III 4 18.

96. 4. rovs re: eigentl. re rovs. S. zu I 207 35.

5. απαντα 'alles mögliche' (VI 128 9); vgl. zu I 85 4.

οί Αθηναίοι πυθόμενοι ταύτα πέμπουσι ές Σάρδις άγγέλους, ούχ έῶντες τοὺς Πέρσεις πείθεσθαι Αθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Αρταφρένης ἐχέλευε σφέας, εἰ βουλοίατο σόοι εἶναι, χαταδέχεσθαι δπίσω ΄Ιππίην. ούχων 10 δὴ ἐνεδέχοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους οἱ 'Αθηναίοι οὐχ ἐνδεχομένοισι δέ σφι ἐδέδοχτο ἐχ τοῦ φανερού τοῖσι Πέρσησι πολεμίους εἶναι.

E —

Νομίζουσι δὲ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς 97 Πέρσας, ἐν τούτφ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος ᾿Αρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης ἀπίκετο ἐς ᾿Αθήνας· αῦτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθών δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον 5 ὁ ᾿Αρισταγόρης ταὐτὰ ἐλεγε τὰ καὶ ἐν τῆ Σπάρτη περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῆ ᾿Ασίῃ καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὖτε ἀσπίδα οὖτε δόρυ νομίζουσι εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἰησαν. ταῦτά τε δὴ ἕλεγε καὶ πρός τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν ᾿Αθηναίων εἰσὶ ἄποικοι καὶ 10 οἰκός σφεας εἰη ἑύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπίσχετο οἶα κάρτα δεόμενος, ἐς ὅ ἀνέπεισε σφέας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ῆ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκος τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας ᾿Αθη- 15

 ο όπων, non vero. Zu I 11 17.
 12. ἐδέδοπο 'war es eine beschlossene Sache' Vgl. IV 68 20. Aristagoras gewinnt Athens Beistand und bewegt die Päonen zur Flucht (c. 97 98).

97. 2. iv τούτιν τῷ καιοῷ, noch im J. 499. S. zu c. 33 1.

5. έπέρχεσθαι έπὶ τὸν δῆμον in der Volksversammlung auftreten'. Ähmlich VII 148 19. IX 7 8. 11 8. 90 10. Vgl. Thuk. I 90 έπέρχεται έπὶ τὸ χοινόν, und su III 46 2.

6. S. c. 49.

7 f. πολέμου: c. 49 16 μάχη. δόου: zu c. 49 16. — νομίζουσε = χρέωνται (Π 142 8). Über den Modus neben είησαν zu c. 18 7.

9. τοϊσι demonstrativ, wie Od. x 68 αασάν μ' ἔταροί τε κακοί πρός τοϊσί τε υπνος, Eurip. Ίπετ. 207 προς θέ τοισι. Von anderen Fällen zu I 24 17.

13. σιαβάλλειν 'täuschen' (ΠΙ 1 23).

14. εί: zu c. 78 3. — μοῦνον, sc. ἐόντα. S. zu II 68 2. VI 138 23.

15. τρεῖς δὲ μυομάσας, als Zahl der stim mfähigen Bürger selbst für die blübendsten Zeiten um ein, und für die Zahl der Ekklesiasten wohl um zwei Drittel zuviel. Sie scheint auf einem in H.'s Tagen geläufigen Überschlag der waffenfähigen Bürger zu beruhen, zu denen auch die μέτουχοι (durchschnittl. 10000) zählten, wie denn bei Thuk. II 13 die Menge der schwerbewaffneten Bürger, die Schutzverwandten inbegriffen, auf

105

ναίων ἐποίησε τοῦτο. ᾿Αθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες ἐψηφίσαντο εἴχοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἰωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι Μελάνθιον ἀνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πάντα δόχιμον αὖται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ 20 χαχῶν ἐγένοντο Ἑλλησί τε χαὶ βαρβάροισι.

- 98 ³ Αρισταγόρης δὲ προπλώσας καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴ Μίλητον, ἐξευρών βούλευμα ἀπ' οδ Ἰωσι μὲν οδδεμία ἕμελλε ἀφελίη ἔσεσθαι, οὐδ' ὦν οὐδὲ τούτου είνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυπήσειε, ἔπεμψε ἐς 5 τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν.
- δς ἐπειδή ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἕλεγε τάδε. ,,ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με ᾿Αρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος 10 σωτηρίην ὑποθησόμενον ὑμῖν, ἤν περ βούλησθε πεί-
- 10 σωτηθην υποσησομενον υμιν, ην πεο ρουλησσε πει-Θεσθαι. νῦν γὰς Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέρην α**θτῶν** μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἡμῖν ἦδη μελήσει.'' ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες
- 15 κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο καὶ ἀναλαβόντες παίδας καὶ γυναϊκας ἀπεδίδρησκον ἐπὶ θάλασσαν, οῦ δὲ τινὲς ἀ αὐτῶν καὶ κατέμειναν ἀρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ οἱ Παίονες ἀπίκοντο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίω, κατὰ πόδας ἐληλύθεε

29000 angegeben wird. Vgl. auch VIII 65 7 und Aristoph. Ekkl. 1132 πολιτών πλεΐον ή τρισμυρίων Όντων τὸ πλῆθος.

16. ἐποίησε τοῦτο, stellvertretend fūr διέβαλε. Ähnlich II 36 22. IV 166 9. VII 156 18. 168 17. VIII 141 12.

19. II. ε 62 δς χαὶ 'Διεξάνδρω τεχτήνατο νῆας ἐίσας 'Δοχεχάχους αξ πᾶσι χαχὸν Τρωέσσι γένοντο, λ 604 χαχοῦ ở ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή. Thukyd. II 12 König Archidamos beim ersten Einfall in Attika ἤδε ἡ ἡμέρα τοῖς ἘΚλλησι μεγάλων χαχῶν ἄρξει. 98. 2. μέν: den Ggs. giebt das parenthetische αλλ' δχως . . (= τ $\tilde{\phi}$ δε βασιλέι Δαρείω λύπη).

3. ovdě dv, nec vero (II 1346). 5. 8. c. 15.

13 f. μέχρι — μελήσει enthält die Erklärung von παρέχει σώζεσθαι. Vgl. zu VII 6 5 und 23.

15. ἀσπαστόν ἐποιήσαντο 'hielten es für erwünscht, nahmen es mit Freuden auf'. Vgl. besonders das häufige δεινόν ποιέεσθαι (I 127 2). Über den Singular nach ταΰτα s. zu III 42 12. Öd. ε 398 ώς 'Οδυστό ἀσπαστόν ἐείσατο γαΐα χαὶ δίη.

20. Elylose war da', παρήν.

Περσέων Ιππος πολλή διώχουσα τούς Παίονας. ώς 20 δέ ου κατέλαβον, έπηγγέλλοντο ές την Χίον τοΐοι Παίοσι όπως αν οπίσω απέλθοιεν. οι δε Παίονες τους λόγους οθκ ένεθέκοντο, αλλ' έκ Χίου μέν Χτοι σφέας ές Λέσβον ήγαγον, Λέσβιοι δέ ές Δορίσκον έκόμισαν, ένθευτεν δέ πεζή χομιζόμενοι απίχοντο ές Παιονίην. 25

Αρισταγόρης δέ, ἐπειδή οι τε Αθηναίοι απίκοντο 99 είχοσι νηυσί, αμα αγόμενοι 'Ερετριέων πέντε τριήρεας, οδ οῦ τὴν Αθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο ἀλλὰ τὴν αὐτῶν Μιλησίων, δφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες οἱ γὰρ δη Μιλήσιοι πρότερον τοισι Έρετριεῦσι τον πρός Χαλ- 5 κιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ότε περ και Χαλκιδεῦσι άντία Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον· οδτοι ων έπείτε σφι απίκοντο και οι αλλοι σύμμαχοι παρήσαν, έποιέετο στρατηίην δ Αρισταγόρης ές Σάρδις. αὐτὸς μέν ởἡ οὐχ ἐστρατεύετο ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτφ, 10 στρατηγούς δε άλλους απέδεξε Μιλησίων είναι, τόν έωυτοῦ τε ἀδελφεὸν Χαροπῖνον καὶ τῶν ἀστῶν ἄλλον 'Ερμόφαντον, ἀπιχόμενοι δὲ τῷ στόλφ τούτφ ἴΙωνες ές 100 Έφεσον πλοΐα μέν χατέλιπον έν Κορησῷ τῆς Ἐφεσίης,

21 f. 'schickten sie den P. die Aufforderung zurückzukehren'. őχως αν statt des Infinitivs, wie bei déea9as II 126 8 III 44 6 (vg]. auch VIII 15 10). Dabei äv, weil H., nach älterer Weise, zu özwç und ws in Finalsätzen auch beim Optativ die Partikel nicht selten zu setzen pflegt. S. zu I 75 19.

24. Aogíoxos: s. VII 59.

Zug nach Sardis und Rückzug (c. 99 – 102).

99. 3. τήν: bei dem adverbialen yápıv ist der Artikel sonst nicht gebräuchlich, aufser beim possessiven Pronomen (The ohe Yaque).

5 f. Gegenstand dieses langwierigen und nach Zeit (zwischen 850 und 650) und Verlauf nur sehr unsicher überlieferten Streites war das fruchtbare metall- und quellenreiche, beiden Städten gleich nahe und gleich unentbehrliche Gefilde Lelanton. Thuk. I 13 nennt ihn den einzigen allgemein hellenischen Kampf zwischen dem troischen und peloponnesischen Kriege, μάλιστα δὲ ἐς τὸν πάλαι ποτἔ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων χαί το άλλο Έλληνιχον ές ξυμμαγίαν διέστη. Chalkis blieb schliefslich Siegerin. - συνδιήνειχαν hatten führen helfen' (I 18 15). — δτε πεο χαί, tum ipsum cum (VI 106 1); zu I 78 22.

9. 6 Aquarayógys, erneuertes Subjekt wie c. 1 9.

10. Vgl. c. 124 2. 100. 2. is "Equetor: vgl. zu c. 54 5. — πλοΐα μέν, wie c. 20 10. - iv Koenow: damit kann der Berg gemeint sein, der auf der Südseite des Kaystrios bis nahe dem

1

αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλή, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας τῆς όδοῦ. πορευόμενοι δὲ παρα ποταμὸν Καΰ-5 στριον, ένθευτεν έπείτε ύπερβάντες τον Τμώλον απίκοντο, αίρεουσι Σάρδις ούδενός σφι αντιωθέντος, αίρέουσι δε χωρίς τῆς ἀκροπόλιος τάλλα πάντα· τὴν δε αχρόπολιν έρρύετο αὐτὸς ᾿Αρταφρένης ἔχων ἀνδρῶν 101 δύναμιν ούτ όλίγην. τὸ δὲ μὴ λεηλατήσαι ἑλόντας σφέας την πόλιν έσχε τόδε. ήσαν έν τησι Σάρδισι οιχίαι αί μέν πλεύνες χαλάμιναι, όσαι δ' αυτέων χαι πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων δὴ μίαν 5 τών τις στρατιωτέων ώς ένέπρησε, αθτίχα άπ' ολχίης ές ολείην ίδν το πύρ έπενέμετο τό άστυ πάν. καιομένου δε τοῦ ἄστεος οἱ Αυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνῆσαν έν τη πόλι, απολαμφθέντες πάντοθεν ώστε τα περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυ-10 σιν έκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ές τε την άγορην καὶ ἐπὶ τόν Πακτωλόν ποταμόν, ός σφι ψηγμα χουσού καταφορέων έχ τοῦ Τμώλου διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς 返έει χαὶ έπειτα ές τὸν Ερμον ποταμὸν ἐχδιδοῖ, δ δὲ ἐς ψάλασσαν. έπι τούτον δή τὸν Παχτωλὸν χαὶ ἐς τήν ἀγορήν ἀθροι-15 ζόμενοι οι τε Αυδοί και οι Πέρσαι ήναγκάζοντο αμύ-

Meere sich zog, oder der später als Vorstadt abgesonderte südwestliche Teil der älteren Stadt (des Androklos, zu I 26 6), der auf den Ab-hängen dieses Berges lag (Strab. p. 634. 640. Athen. 361 e. Paus. V 24 8. Steph. Byz. s. v.). An der nahen Küste, südlich von der Flufsmündung, war wohl ein Hafen, vielleicht der Πάνορμος λιμήν bei Strab. p. 639. Hier landete im J. 408 der Athener Thrasyllos (Xenoph. Hell. I 2 7).

3 ff. Sie zogen nicht auf der Heerstrafse, sondern auf Schleichpfaden, um die Feinde plötzlich zu überraschen.

5. απίχοντο, sc. ές Σάρδις. 8. Die Burg war, wie früher der Könige, so jetzt der Satrapen feste Residenz, von der aus alles Land diesseits des Halys behauptet wurde. War sie erobert, so durften die Ioner einen allgemeinen Aufstand der diesseitigen Stämme erwarten.

101. 5. Tŵr TIS στρατιωτέωr: über diese Stellung zu I 51 18.

8. πόλι == ἀχροπόλι (Ι 84 17). Sie lag auf einem hohen und nur von Süden her zugänglichen, sonst ganz frei stehenden Hügel (vgl. I 84); um sie her die damals noch nicht befestigte Stadt (ἄστυ), in der Ebene zwischen dem Tmolos und dem Hermos, östlich und westlich von zwei dem Tmolos entströmenden Flüssen eingeschlossen.

10. συνέρφεον, die Lyder aus der

Stadt, die Perser von der Burg. 11. Παχτωλόν: vgl. I 80 3. Er flofs westlich der Akropolis und am Tempel der Kybebe (c. 1022) vorbei.

νεσθαι. οί δὲ Ἰωνες όρῶντες τοὺς μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων τοὺς δὲ σὺν πλήθεϊ πολλῷ προσφερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ δρος τὸν Τμῶλον ¤αλεό– μενον, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύ¤τα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῆσι καὶ 102 ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι ὅστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἐλλησι ἱρά, τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς ᾿Λλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι 5 Λυδοῖσι. καί κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἰωνας εὐρίσκουσι, ἑπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσω. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἰωνες, συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἑσσώθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φονεύουσι ἄλλους τε δνομαστούς, ἐν δὲ ởὴ 10 καὶ Εὐαλκίδην στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιρηκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηίου

17. rods- $\pi \rho o \sigma \phi s \rho o \mu i \nu o v s$ deutet schon auf c. 102 4 ff.

18. τὸ ὄρος τὸν Τμῶλον καλεόμενον: der Nominativ hierzu lautet τὸ ὅρος ὁ Τμῶλος καλεόμενος, was ungewöhnlich ist statt τὸ Τμῶλος καλεόμενον.

162. 2. $Kv\beta i\beta\eta$, häufiger Kv- $\beta\epsilon\lambda\eta$, die großse Göttin der phrygisch-lydischen Stämme, auf Bergen und Waldhöhen ($\mu i\eta\eta o$ $\delta e \epsilon i a$, $i\delta a \epsilon a$) mit orgiastischen Diensten (zu IV 76 16) und grausam-wollüstigen Gebräuchen verehrt. In ihrem Wesen vereinigte sie die Bedeutung der Rhea als Göttermutter (IV 76 7), der Aphrodite Urania als gebärende und nährende Naturkraft (zu I 105 7), der Demeter als Göttin des Ackerbaues, und endlich der Artemis als Herrin von Wald und Tier. Vgl. auch zu I 80 5. 84 12. Soph. Phil. 891 deestea $\pi \alpha \mu \beta \partial \pi s \gamma \alpha$, $\mu \partial \pi e \rho$ avisod $\Delta s \delta s \gamma A$ $r \delta r \mu \epsilon \gamma a v Haxrau dor sögevoor v <math>\epsilon$ - $\mu e s c$. — Von Neubau ihres Tempels liegen noch einige mächtige Trümmer ionischen Stiles am rechten Ufer des Paktolos, zwei Säulen stehen noch aufrecht.

3. Vgl. VI 19 16. 96 6. 101 15. VIII 38 9. 53 15.

4. of-rouods Ererres, die Satrapen (I 192 13. III 127 8); aufser Artaphrenes noch zwei, $\Delta avologs$ (od. $Y \mu aigs$) und Ordrys (c. 25 4. 116 2. 122 2. 128 2). Es gab drei Satrapien diesseits des Halys.

6. *xως*; zu c. 41 5.

9. πολλόν: zu c. 1 18.

10. $\tau \epsilon$ — $\ell \nu \ d \dot{\epsilon} \ d \dot{\eta}$: zu III 88 10. 12 f. $d \gamma \tilde{w} \nu \alpha \ d \nu \alpha \epsilon \rho \epsilon \epsilon \epsilon \nu \ o d. \ d \nu \alpha \epsilon - \rho \epsilon \epsilon \sigma \sigma \alpha \epsilon$ 'in einem Wettkampfe siegen' (IX 33 10), entstanden aus $d \dot{\epsilon} \ \delta \lambda \epsilon \alpha \ d' \ l \sigma' \ d \nu \epsilon \lambda \delta \sigma \tau \epsilon \varsigma$ (II. ψ 736), $d \dot{\epsilon} \theta \lambda \epsilon \alpha \ x \dot{\alpha} \lambda' \ d \nu \epsilon \lambda \dot{\epsilon} \sigma \sigma \alpha s$ (Od. φ 117). Was vom Wettpreis ($d \partial \lambda \sigma \kappa$) gilt, ist auf den Wettkampf ($d \partial A \sigma \kappa$) $d \gamma \sigma \nu$ übertragen. So $d \nu \alpha \epsilon \rho \dot{\epsilon} \sigma \sigma \alpha \sigma'$ $O \lambda \dot{\nu} \mu \pi \iota \alpha$ (VI 86 2), $d \nu \alpha \epsilon \rho \dot{\epsilon} \sigma \sigma \alpha \sigma'$ $O \lambda \dot{\nu} \mu \kappa \dot{\alpha} \sigma$ (VI 70 15. 103 6 u. w. 125 27), $\nu \dot{\alpha} \pi \rho \nu$ (IX 64 8. 108 7). A usbreitung des Aufstan-

Austreitung des Aufstandes über Karien und Kypros (c. 108f.). Dareios und Histiäos (c. 105-7). πολλὰ αίνεθέντα· οι δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας.

- 103 Τότε μέν δη ούτω ηγωνίσαντο. μετὰ δὲ Αθηναΐοι μέν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἰωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Αρισταγόρεω, οἰχ ἔφασαν <ἔτι> τιμωρήσειν σφι· Ἰωνες δὲ τῆς ᾿Αθηναίων συμμαχίης 5 στερηθέντες, οῦτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον, οὐδὲν δη ῆσσον τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον ἐσχευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἅλλας πόλιας πάσας τὰς ταύτη ὑπ' ἑωυτοῖσι
 - ἐποιήσαντο, ἐππλώσαντές τε έζω τὸν Ἑλλήσποντον Κα-10 ϱίης τὴν πολλὴν προσεπτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αῦτη

104 προσεγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθελονταί σφι πάντες προσεγένοντο πλὴν 'Αμαθουσίων· ἀπέστησαν γὰρ καὶ οỗτοι ὦδε ἀπὸ Μήδων. ἦν 'Ονήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ 5 Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. οỗτος ώνὴρ πολλάχις

103. 3. πολλά 'dringend' (I 208 6).

5. obtw $\gamma z q$... erklärt den Inhalt des fg. Hauptsatzes: sie hatten sich zu schwer gegen Dareios vergangen, als dafs sie auf Nachsicht hoffen durften.

6. ἐσχευάζοντο betrieben, setzten ins Werk', dadurch daſs sie noch andere Staaten hineinzogen. VI 100 προδοσίην ἐσχευάζοντο.

7. τον Ελλήσποντον, im weiteren Sinne, Propontis und Bosporos inbegriffen; s. zu IV 38 6.

8. τὰς ἄλλας: s. V 116. VI 33 9. ἐκπλώσαντες — Έλλήσποντον: der vorwaltende Begriff des Verlassens hat auch die Konstruktion beeinflußt. Noch freier VII 58 ἔξω τδν Έλλήσποντον πλέων. Apollon. Rhod. β 646 ἀλλ' ὅτε πέτρας Πληγάδας ἐξέπλωμεν. Åhnlich c. 104 9 ξέλθόντα τὸ ἄστυ, VII 29 ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, VI 134 χατα**Ξ**ρφόσχοντα την αίμασιήν, VII 218 χατέβαινον τὸ ὄρος. Aristot. Pol. III 14 ὅταν ἐξέλθη την χώραν. Liv. I 29 egressis urbem, II 37 ut urbem excederent. II. α 496 ἀνεδύσετο χῦμα Ξαλάσσης. Od. σ 206 χατέβαιν' ὅπερώια. Die gewöhnliche Verbindung mit έξ VI 5 14. 26 3 u. s. — Vom abundierenden ἔξω zu III 16 4.

11. Kaũvov: s. I 172. Der Akkusativ ist ein Versehen des Autors, dem noch $\pi \rho o \sigma e \pi \tau \tau \sigma \sigma \sigma \tau \sigma$ im Sinne lag. Vgl. zu IV 156 4.

104. 2. πλην 'Αμαθουσίων: ihre Stadt Chamath, 'Αμαθους, heute Famagusta, älteste phönikische Gründung der Insel.
3. ωδε und zwar so' (IV 150 3),

3. Δθε 'und zwar so' (IV 150 3), — Γόργου: vgl. VII 98 6. 4. βασιλέος: vgl. III 19 15. —

 βασιλέος: vgl. III 19 15. —
 νεώτερος: ein dritter, Phileon, fiel bei Artemision (VIII 11 6).
 Συρώμου: so hiefs auch der

μέν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, τότε δέ, ὡς καὶ τοὺς Ἰωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε· ὡς δὲ οὖκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ἐνήσιλος ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώ- 10 τησι ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ἐνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, ᾿Δμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.

diesem ungefähr gleichzeitige König von Tyros (551-532 v. Chr., s. zu VII 98 4). Movers Phön. II 2, 245 vermutet dafs der hier genannte Siromos jener selbige ty-rische König oder ein gleichnamiger Verwandter, jedenfalls ein Tyrier gewesen sei, der auf kurze Zeit die alte Herrschaft in Salamis hergestellt habe (was um 400 dem Tyrier Abdemon wiederum gelang); H. aber habe ihn in die Geschlechtsreihe der hellenischen Regenten, deren Regierungsfolge er unterbrach, irrtümlich eingefügt. Nur durch diese Annahme hebt sich ein chronologischer Widerspruch in dieser Genealogie. Wenn nämlich Gorgos und Onesilos um diese Zeit (500 v. Chr.) im Mannesalter standen, so fiel die Blüte ihres Vaters

Chersis um 530, ihres Großvaters um 560, ihres Urgroßvaters um 590. Euelthon aber regierte zur Zeit des kyrenäischen Königs Arkesilaos III. (IV 162), um 530, muß also der Vorgänger und Vater des Chersis, nicht sein Großvater gewesen sein.

9. to aore: zu c. 108 9.

13 f. ἀνέπειθε — ἀνέπεισε : ebenso VI 5 10.

105. 7. χαταπροίξονται 'würden nicht ungestraft ausgehen' (III 36 33).

8. Vgl. zu c. 73 9.

10. μιν, sc. τόν διστόν.

11. $Ze\bar{v}: zu I 131 8. - \dot{e}xye$ réodas, Infinitiv mit dem lokalenWorte eines Optativs, oft in Gebe $ten. II. <math>\eta$ 179 Ze \bar{v} náreo, $\ddot{\eta}$ Alarra Azgeiv $\dot{\eta}$ Tudéos viór, Od. ϱ 854 Ze \ddot{v} ära, Tyléµazór µos ér àr-

111

112

είπαντα δε ταῦτα προστάζαι ενὶ τῶν θεραπόντων δείπνου προχειμένου αὐτῷ ες τρὶς ἐχάστοτε εἰπεῖν ,,δέσπο-

106 τα, μέμνεο τῶν ἀΑθηναίων". προστάξας δὲ ταῦτα εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαΐον τὸν Μιλήσιον, [τὸν ὅ Δαρείος κατείχε χρόνον ἤδη πολλόν] ,,πυνθάνομαι Ἱστιαίε ἐπίτροπον τὸν σόν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας,

- 5 νεώτερα ές έμε πεποιηχέναι πρήγματα άνδρας γάρ μοι έχ τῆς έτέρης ἦπείρου ἐπαγαγών, χαὶ Ἰωνας σὺν αὐτοισι τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἕπεσθαι, Σαρδίων με ἀπεστέρησε. νῦν ών κῶς τοι ταῦτα φαίνεται ἔχειν χαλῶς;
- 10 κῶς ởὲ ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τούτων τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίη σχῆς.'' εἶπε πρὸς ταῦτα Ἱστιαῖος ,,βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεῦσαι πρῆγμα ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἕμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος
- 15 ποιέοιμι ταῦτα, τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπαχούειν ἀξιεῦμαι. ἀλλ εἰ πέρ τι τοιοῦτον οἰον σὐ εἰρηχας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ

δφάσιν δλβιον εἶναι Καί οἱ πάντα γένοι 3' όσσα φρεσιν ἦσι μενοινᾶ. Åschyl. Sept. 258 3εοὶ πολῖται, μή με σουλείας τυχεῖν. Dabei wirkt ein vorschwebendes σός ein, das auch oft hinzutritt. II. γ 351 Ζεῦ ἄνα, σὸς τίσασθαι ὅ με πρότερος κάχ' ἔσογεν.

13. is rois, wie I 86 18.

14. $\mu \epsilon \mu \nu \epsilon o$ statt $\mu \epsilon \mu \nu \eta \sigma o$, indem das Wort, entsprechend der Präsensbedeutung, auch die Endung des Präsens angenommen, wie im Homer. $\mu \epsilon \mu \nu \eta$, als laute der Indikativ $\mu \epsilon \mu \nu \sigma \mu \alpha \epsilon$. Noch VII 47 4 $\mu \epsilon$ - $\mu \nu \omega \mu \epsilon \sigma \alpha$. Vgl. $x \alpha \sigma \sigma v = x \alpha \delta \eta \sigma o$.

106. 7. τοὺς — δίχην, quos quidem aio poenas daturos. Vgl. III 82 8.

 σεωυτόν ἐν αἰτίη σχῆς 'dich selber anzuklagen habest'. Vgl. I 108 16, wo auch über ἐξ ὑστέρης. VIII 99 Μαρδόνιον ἐν αἰτίη τιθέντες. 12. Vgl. das Homerische $\pi o i or$ $\tau \partial r$ $\mu \partial \partial or$ $\xi \epsilon \iota \pi \epsilon_{\varsigma}$ und $\pi o i \delta r$ $\sigma \epsilon$ $\xi \pi o_{\varsigma} \phi v \gamma \epsilon r$ $\xi \rho x o_{\varsigma} \delta d \delta \sigma \tau w r$. Ähnlich (aber o i or) VII 108 2, wo auch ein epexegetischer Infinitivsatz folgt.

13. η μέγα η σμιχούν: zu III 62 18.

14. ανασχήσειν 'erwachsen werde'. Vgl. zu III 62 17.

16. $\pi \rho \delta \varsigma$ σέο, eigentl. zu ἀξεεῦμαι gehörig, wird durch seine Stellung zugleich bedeutsam für βουλευμάτων, 'aller von dir gefalsten Beschlüsse'. Ahnlich VI 3 4, wo αὐτοῦσι eigentlich zu ἐξέφαινε gehört, durch seine Stellung aber noch einen besonderen Bezug gewinnt, 'entdeckte ihnen keineswegs, was ihnen in der That den Aufstand zuwege gebracht hatte.'

18. ἐπ' ἐωυτοῦ β. 'auf eigene Hand' (III 71 17).

βαλλόμενον [πεποιηκέναι]. ἀρχήν δε έγωγε οδδε ενδέχομαι τόν λόγον, δκως τι Μιλήσιοι και δ έμος έπίτροπος 20 νεώτερον πρήσσουσι περί πρήγματα τα σά. εί δ' άρα τι τοιούτο ποιεύσι και σύ το έον ακήκοας ω βασιλεύ, μάθε οίον πρηγμα εργάσαο εμε από θαλάσσης ανάσπαστον ποιήσας. Ίωνες γάρ οικασι έμεῦ έξ δφθαλμῶν σφι γενομένου ποιήσαι των πάλαι ιμερον είχον. έμέο δ' 25 αν ἐόντος ἐν Ἰωνίη οὐδεμία πόλις ὑπεχίνησε. νῦν ὧν ώς τάχος απες με πορευθήναι ές Ιωνίην, ϊνα τοι χεινα τε πάντα καταρτίσω ές τώντὸ καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τούτον τόν ταύτα μηχανησάμενον έγχειρίθετον παραδώ. ταύτα δέ κατά νόον τον σόν ποιήσας, θεούς 30 έπόμνυμι τούς βασιληίους μη μέν πρότερον έχδύσεσθαι τόν έχων χιθώνα χαταβήσομαι ές Ιωνίην, πριν άν τοι Σαρδώ νησον την μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω." 'Ιστι- 107 αΐος μέν λέγων ταῦτα διέβαλλε, Δαρεΐος δὲ ἐπείθετο χαί μιν απίει, εντειλάμενος, επεάν τα ύπεσχετό οι επιτελέα ποιήση, παραγίνεσθαί οἱ δπίσω ές τὰ Σοῦσα.

— E —

Ἐν ῷ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ 108 βασιλέα ἀνήιε καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἱστιαίφ ἐς λόγους ἦλθε καὶ Ἱστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτω παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίω Όνη- 5

19. πεποιηχέναι: der Infinitiv bei οίδα auch I 20 2. IV 25 2. Häufiger bei έπίσταμαι.

22. rò łór 'die Wahrheit' (I 30 16).

23. àvácnactov: zu III 93 7.

26. $\delta \pi \epsilon \varkappa i \nu \eta \sigma \epsilon$, intransitiv, 'hätte sich auch nur zu rühren gewagt'. Aristoph. Frö. 664 $\sigma \varkappa \sigma \epsilon \epsilon$, $\nu \nu \nu \eta \nu$ $\mu' \delta \pi \sigma \varkappa \nu \eta \sigma \sigma \kappa \tau' \delta \delta \eta \varsigma$. — $\nu \partial \nu \omega \nu$, wie c. 49 11.

28. χαταφτίσω: zu c. 28 9. ές τώντό, sc. ώς χαὶ πρότερον ἦν, in pristinum.

βασιληίους: zu III 65 30.
 την μεγίστην: ebenso VI 25.
 Herodot III. 5. Aufl.

Von derselben I 170 $\nu \eta \sigma \omega \nu \dot{\alpha} \pi \alpha$ $\sigma \epsilon \omega \nu \mu \epsilon \gamma i \sigma \tau \eta \nu$. Sardinien ward nach einem erst spät erkannten Irrtum für die größste Insel des Mittelmeeres gehalten (noch von Timäos im 3. Jahrh. v. Chr., bei Strab. p. 654), und galt in jenen Zeiten für das wünschenswerteste Ziel der Ansiedlung und Eroberung. Vgl. I 170. V 124.

107. 2. Sié $\beta \alpha \lambda \lambda \epsilon$ 'suchte zu täuschen', absolut wie VIII 110 1.

Doppelschlacht bei Salamis; Kypros wieder unterworfen (c. 108-115).

108. ή ἀγγελίη περί τ. Σ.: vom fehlenden Artikel zu III 7 2.

σίλω 'Αμαθουσίους έξαγγέλλεται νηυσί στρατιήν πολλήν άγοντα Περσικήν 'Αρτύβιον άνδρα Πέρσην προσδόκιμον ές την Κύπρον είναι· πυθόμενος δε ταυτα ό 'Ονήσιλος κήρυκας διέπεμπε ές την Ιωνίην έπικαλεύμενος σφέας, 10 Ιωνες δε ούχ ές μαχρήν βουλευσάμενοι ξχον πολλώ στόλω. Ιωνές τε δη παρησαν ές την Κύπρον και οί Πέρσαι νηυσί διαβάντες έχ τῆς Κιλιχίης ἤισαν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα πεζη τησι δε νηυσι οι Φοίνικες περιέπλεον 109 την άχρην αι χαλεύνται Κληϊδες της Κύπρου. τούτου δε τοιούτου γινομένου, έλεξαν οι τύραννοι της Κύπρου συγκαλέσαντες των Ιώνων τούς στρατηγούς, ,, ανδρες Ιωνες, αίζεσιν ύμιν δίδομεν ήμεις οι Κύπριοι όχοτέ-5 ροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ή Πέρσησι ή Φοίνιζι. εί μέν γάρ πεζη βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρασθαι, ώρη αν είη ύμιν εκβάντας έκ των νεων τάσσεσθαι πεζή, ήμέας δε ές τας νέας εσβαίνειν τας ύμετέρας Φοίνιξι ανταγωνιευμένους εί δε Φοινίκων μαλ-10 λον βούλεσθε διαπειράσθαι, ποιέειν χρεόν έστι ύμέας, όχότερα αν δή τούτων έλησθε, όχως το χατ ύμέας έσται η τε Ιωνίη και η Κύπρος έλευθέρη... είπαν Ιωνες πρός ταῦτα ,,ἡμέας δὲ ἀπέπεμψε τὸ Χοινὸν τῶν Ιώνων φυλάξοντας την Θάλασσαν, άλλ' ούχ ϊνα Κυπρί-15 οισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ πεζη Πέρσησι προσ-

φερώμεθα. ήμεις μέν νυν έπ' οδ ετάχθημεν, ταύτη πει-

10. oùz is $\mu \alpha z \rho \dot{\eta} v$ 'ohne langen Verzug, alsbald' (II 121 α 20), gehört zu $\dot{\eta} z \rho v$. Vgl. zu c. 64 6. VIII 21 11.

14. $\tau \eta \nu$ $\ddot{\alpha} \varkappa \rho \eta \nu$, den Endpunkt der langen Zunge, in welche die Insel und das Gebiet der Stadt Salamis nordostwärts ausläuft, h. Kap S. André. Anthol. Pal. VII 738 Khŋideg nóvrov re zai édyantai Salauiros. Ptolem. V 14 3 nennt das Vgb. auch objed βοός, während Strab. p. 682 den Namen Kleideç auf die Gruppe kleiner Inseln vor dem Vgb. beschränkt (η d' à αχού geta xaleirat [°]Oluμπος έχουσα 'Appoding 'Axoaias ναόν ... πρόχεινται δὲ πλησίον αἱ Κλεϊδες χαὶ άλλαι δὲ πλείους νῆσοι). In dem anonymen σταδιασμός τῆς μεγάλης βαλάσσης 307. 315 führt das Vorgebirge de:1 Namen τὰ Άχοα.

109. 6. διαπειράσθαι; vgl. πειράσθαι Ι 68 30.

11 f. όχότεμα τούτων, wie III 52 10. Vgl. zu c. 39 12. – δχως – έσται, von ποιέειν abhängig. – τὸ χατ'ύμέας 'soweit es auf euch ankommt' (I 124 8. VII 158 11).

13. Über $\delta \epsilon$ zu VIII 68 α 4. — $\tau \delta$ zouvóv, entweder die Volksgemeinden der einzelnen Städte, oder der gemeinsame Bundestag im Panionion.

οησόμεθα είναι χοηστοί· ήμέας δε χρεόν εστι άναμνησθέντας οία έπάσχετε δουλεύοντες πρός των Μήδων, γίνεσθαι ανδρας αγαθούς...

Ιωνες μέν τούτοισι ἀμείψαντο· μετὰ δὲ ἡχόντων 110 ές τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέτασσον οἱ βασιλέες των Κυπρίων τούς μέν άλλους Κυπρίους χατά τούς άλλους στρατιώτας αντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δέ και Σολίων άπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσησι· Άρτυβίφ 5 δε τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων έθελοντής σντετάσσετο Όνήσιλος. ήλαυνε δε εππον δ Αρτύβιος δεδιδαγμένον 111 πρός δπλίτην ιστασθαι δρθόν. πυθόμενος ών ταύτα δ Όνήσιλος, ην γάρ οι ύπασπιστής γένος μέν Κάρ τα δέ πολέμια χάρτα δόχιμος χαὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρός τούτον ,,πυνθάνομαι τόν Αρτυβίου Ιππον ίστάμε- 5 νον δρθόν και ποσί και στόματι κατεργάζεσθαι πρός τόν αν προσενειχθη. σύ ών βουλευσάμενος είπε αυτίκα ύχότερον βούλεαι φυλάξας πληξαι, είτε τον ίππον είτε αὐτὸν ᾿Λρτύβιον." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ δπάων αὐτοῦ ,,ὦ βασιλεῦ, ἔτοιμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα 10 και το έτερον αὐτῶν, και πάντως το αν σύ ἐπιτάσσης. ώς μέντοι έμοιγε δοχέει είναι τοϊσι σοϊσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλέα μέν και στρατηγόν

17. χρηστοί 'brav, tapfer', ἄνδρες ἀγαθοί. Noch VI 13 12. IX 27 8 und 23. Die ganze Redensart IX 27 87.

110. 2. πεδίον τὸ Σαλαμινίων, der östliche Teil der großen fruchtharen Fbene, welche die Mitte der Insel von Ost nach West durchzieht.

3. βασιλέες, deren neun waren (Plin. V 129). Diod. XVI 42 έν γαυ τη νήσω ταύτη πόλεις ήσαν άξιόλογοι μέν έννέα, ύπό θε ταύτας ύπηρχε τεταγμένα μικρά πολίσματα τὰ προσχυνοθντα ταῖς έννέα πόλεσιν. έχάστη δε τούτων είχε βασιλέα της μέν πόλεως άρχοντα, τῷ đὲ βασιλεῖ τῷ Περσῶν ὑποτεταγμένον. Die Städte waren Salamis, Kition, Amathus, Kurion, Marion, Soloi, Lapethos, Keryneia, Chytroi.

6. τὸ ἄριστον, robur. — ἀντέτασσον, parallel zu αντιτάσσοντες; zu I 85 5.

111. 3. Strab. p. 662 (Κάζες) καθ' δλην έπλανήθησαν την Έλλάδα μισθοῦ στρατεύοντες.

 φυλάξας, wie c. 104 9.
 13. προσφερέστερον: der Sinn verlangt dazu als gradus positivus πρόσφορος 'zuträglich', nicht προσφερής 'äbnlich'. Die vereinzelte und wegen der Zweideutigkeit anstöfsige Form scheint Photios lex. p. 463 (προσφερέστερον = βέλτιον) zu stützen. Minder auffällig sind αμορφέστατος Ι 196 18, σπουδαιέστερος Ι 8 6, σπουδαιέστατος Ι 133

χρεόν είναι φημί βασιλέι τε καί στρατηγώ προσφέρε-15 σθαι. ήν τε γὰρ κατέλης ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται, καί δεύτερα, ην σε εκείνος, το μη γένοιτο, ύπο άξιοχρέου καὶ ἀποθανειν ἡμίσεα συμφορή ἡμέας ðè τούς ύπηρέτας έτέροισί τε ύπηρέτησι προσφέρεσθαι καί πρός Ιππον. του σύ τὰς μηχανὰς μηθέν φοβηθης. έγώ 20 γάρ τοι ύποθέχομαι μή μιν ανδρός έτι γε μηθενός στήσεσθαι εναντίον...

- Ταύτα είπε, και μεταυτίκα συνέμισγε τα στρατό-112 πεδα πεζη και νηυσι. νηυσι μέν νυν Ιωνες ακροι γενόμενοι . ταύτην την ήμέρην ύπερεβάλοντο τούς Φοίνικας, και τούτων Σάμιοι ηρίστευσαν πεζή δέ, ώς συνήλθε τα στρατόπεδα, 5 συμπεσόντα έμάχοντο. κατά δε τούς στρατηγούς άμφοτέρους τάδε έγίνετο. ώς προσεφέρετο πρός τον Όνήσιλον ό Αρτύβιος έπι του ιππου κατήμενος, ό Ονήσιλος κατά τά συνεθήχατο τῷ ύπασπιστη παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν ³Αρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἴππου τοὺς πόδας ἐπὶ
- 10 την Ονησίλου ασπίδα, ένθαῦτα ὁ Κὰρ δρεπάνω πλήξας 113 απαράσσει τοῦ ἴππου τοὺς πόδας. ᾿Αρτύβιος μέν δη δ

στρατηγός των Περσέων όμου τῷ Ιππφ πίπτει αὐτοῦ ταύτη. μαχομένων δὲ χαὶ τῶν ἄλλων, Στησήνως τύραννος έών Κουρίου προδιδοϊ έχων δύναμιν άνδρῶν 5 περί έωυτον ού σμικρήν. οἱ δὲ Κουριέες οδτοι λέγονται είναι 'Αργείων αποιχοι. προδόντων δε των Κουριέων

15, υγιηρέστατος Π 77 9. Wahrscheinlich schrieb aber H. $\pi \rho \sigma \sigma \phi \sigma$ géoregov. das mit den vereinzelt vorkommenden Svogogéoregos und ευφορέστερος zu vergleichen ist. Das benachbarte προσφέρεσθαι mag den Fehler veranlafst haben.

17. Verg. Aen. X 829 hoc tamen infelix miseram solabere mortem:

Aeneae magni destra cadia. Zur Erzählung vgl. III 85. 112. 3. äxços 'ausgezeichnet' (c. 124 2. VII 5 17. 111 5); äxçov yi-vesseu 'sich auszeichnen', excellere. 5. έμάχοντο nach σονηλθε wie II 96 18. VI 42 21.

8. xarà rá, secundum ea quae

(II 99 3).

11. δρεπάνω: VII 93 Καθες (auf der Flotte des Xerxes) tà pèr ålla χατά πες Έλληνες έσταλμένοι, εξγον δὲ χαὶ δρέπανα χαὶ ἐχχειρίδια.

113. 4. προσισοї 'last sie verräterisch im Stich', deserit (III 45 20).

6. 'Agyείων αποιχοι: aus Steph. Byz. (Κούριον πόλις Κύπρου, ἀπὸ Κουρέως τοῦ Κινύρου παιδός) ergiebt sich dals auch diese Stadt phönikischen Ursprungs war; denn Kinyras ist der mythische Repräsentant der ältesten Bevölkerung phönikischen Stammes. Wie die übrigen Städte der Insel, aufser

αδτίκα και τα Σαλαμινίων πολεμιστήρια άρματα τώντο τοΐσι Κουριεύσι έποίεε. γινομένων δε τούτων χατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δέ τού στρατοπέδου άλλοι τε ξπεσον πολλοί και δή και 10 Ονήσιλός τε ό Χέρσιος, ός περ την Κυπρίων απόστασιν έπρηξε, και ό Σολίων βασιλεύς Αριστόκυπρος ό Φιλοκύπρου, Φιλοκύπρου δέ τούτου τον Σόλων δ 'Αθηναΐος απικόμενος ές Κύπρον έν έπεσι αίνεσε τυράννων μάλιστα. Όνησίλου μέν νυν Αμαθούσιοι, ότι σφέας 114 έπολιόρχησε, αποταμόντες την χεφαλήν εχόμισαν ές Αμαθούντα καί μιν άνεκρέμασαν ύπερ των πυλέων. χρεμαμένης δε της χεφαλής χαι ήδη εούσης χοίλης, έσμος μελισσέων έσδύς ές αθτήν πηρίων μιν ένέπλησε. 5 τούτου δε γενομένου τοιούτου, έχρεωντο γάρ περί αὐτῆς οἱ 'Αμαθούσιοι, ἐμαντεύθη σφι τὴν μέν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ονησίλω δε θύειν ώς ήρωι ανα παν έτος, καί σφι ποιεύσι ταύτα αμεινον συνοίσεσθαι. Αμαθούσιοι μέν νυν έποίευν ταῦτα χαὶ τὸ μέχρι έμεῦ 115 Ιωνες δε οι εν Κύπρω ναυμαχήσαντες επείτε εμαθον τὰ πρήγματα τὰ 'Ονησίλου διεφθαρμένα και τὰς πόλις τών Κυπρίων πολιορχευμένας τὰς ἄλλας πλην Σαλαμίνος, ταύτην δέ Γόργω τῷ προτέρω βασιλέι τοὺς Σα-5 λαμινίους παραδόντας, αθτίχα μαθόντες οι Ιωνες ταῦ-

Amathus (c. 1042), war sie später von hellenischen Ansiedlern besetzt worden.

13. Φιλοχύπρου δέ 'und zwar'. Vgl. zu I 64 10.

14. απιχόμενος: von dieser Reise s. I 29. — Plut. Sol. 26 (4ξ Λίγύπτου) πλεύσας είς Κύπρον ήγαπήθη διαφερόντως όπο Φιλοχύπρου τινός των έχει βασιλέων, ός είχεν οθ μεγάλην πόλιν ψχωσμένην όπο Δημοφῶντος τοῦ Θησέως περὶ τον Κλάφιον ποταμιόν ἐν χωρίοις όχυροῖς μέν άλλως δὲ δυσχερέσι χαὶ φαύλοις χειμένην. ἔπεισεν οδν αὐτόν ὁ Σόλων ὅποχειμένου χαλοῦ πεθίου μεταθέντα τὴν πόλιν ἡδίονα χαὶ μείζονα χατασχευάσαι. χαὶ παQών ἐπεμελήθη τοῦ συνοιχισμοῦ... xaì aὐτὸς δὲ μέμνηται τοῦ συνοιχισμοῦ. προσαγορεύσας γὰρ ἐν ταῖς ἐλεγείαις τὸν Φιλόχυπρον; "Νῦν δέ, φησί, σῦ μὲν Σολίοισι πολὸν χρόνον ἐνθάῦ ἀνάσσων Τήνδε πόλιν ναίοις χαὶ γένος ὑμέτερον. Λύτὰρ ἐμὲ ξὸν νηὶ θοῆ χλεινῆς ἀπὸ νήσου ᾿Ασχηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος. Οἰχισμῷ ὅ ἐπὶ τῷδε χάριν χαὶ χῦδος ὁπάζοι Ἐσθλὸν χαὶ νόστον πατρίδ ἐς ἡμετέρη." Aristokypros muß damals schon hoch bejahrt gewesen sein.

114. 'Aµa3oύσιοι, die auf Seiten der Perser fochten.

9. ăµeiror ovroises9ai, melius eventurum esse (IV 15 16).

τα ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύποφ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεϊστον πολιορχευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτφ μηνὶ εἶλον οἱ 10 Πέρσαι.

- 116 Κύπριοι μέν δη ένιαυτον έλεύθεροι γενόμενοι αυτις έχ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δε έχων Δαρείου θυγατέρα και Ύμαίης τε και Ότάνης [άλλοι Πέρσαι στρατηγοί], έχοντες και ουτοι Δαρείου θυγατέρας, έπι-
 - 5 διώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων καὶ ἐσαράξαντες σφέας ἐς τὰς νέας, τῆ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλις ἐπόρθεον.
- 117 Δαυρίσης μέν τραπόμενος πρός τὰς ἐν Ἐλλησπόντιο πόλις είλε μέν Δάρδανον, είλε δὲ ὅΑβυδόν τε καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μέν <μίαν> ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ αἰρεε, ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ 5 ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη τοὺς Κᾶρας τἀυτὸ 啡ἰωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἦλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν
- 118 Καρίην. καί κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξαγγέλθη πρότερον ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι· πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε στήλας καλεομένας καὶ

115. 9. ύπορύσσοντες: vgl. IV 200 7. VI 18 3.

Weitere Kämpfe und Fortschritte der Perser. Aristagoras' Flucht und Tod (c. 116-126).

116. 7. $\delta \pi i$ —, so dafs je eine Anzahl auf je einen Strategen fiel. Vgl. I 150 9.

117. 2. $\epsilon \hbar \epsilon \mu \epsilon \nu - \epsilon \hbar \epsilon \sigma \epsilon$: zu c. 26 3. Die Reihenfolge der Städte entspricht ihrer Lage am Hellespont hinauf.

4. ἐπ' ἡμέρη ἐχάστη, wie II 168 10. IV 112 4. V 53 8.

5 f. $H\alpha \rho v$, der äußersten und letzten Stadt auf der Südseite des Hellesponts.

118. 3 ff. 78 - xai zeigt dals die Λευχαί στηλαι eben am Marsyas lagen; vgl. c. 101 10 und die zu I 2 9 gesammelten Beispiele dieses Gebrauches. Dieser Fluß ist der h. Tshina, und nicht zu verwechseln mit dem gleichnamigen aber weit berühmteren in Phrygien, der ebenfalls in den Mäander fliefst (zu VII 26 12). - 'Isquàs χώρη, mit dem Hauptorte Ιδριάς (auch Χρυσαορίς, später Στρατονί-χεια). In der Nähe war der Bun-desort der Karer, hier wie es scheint durch Aevxai στήλαι bezeichnet. Strab. p. 660 έγγος δέ της πόλεως (Στρατονιχείας) το τοῦ Χρυσαόρεως Διός χοινόν άπάντων Καρών, είς δ συνίασι θύσοντές τε χαὶ βουλευσόμενοι περί τῶν χοινῶν.

ποταμόν Μαρσύην, δς δέων έκ της Ιδριάδος χώρης ές τον Μαίανδρον έχδιδοι. συλλεχθέντων δε των Καρών 5 ένθαῦτα ξγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοχέουσα είναι έμοι Πιζωδάρου τοῦ Μαυσώλου ἀνδρος Κινδυέος, ΰς τοῦ Κιλίχων βασιλέος Συεννέσιος είχε θυγατέρα τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας 10 τόν ποταμόν ούτω συμβάλλειν, ϊνα μη έχοντες οπίσω φεύγειν οί Κάρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγχαζόμενοι γινοίατο ετι αμείνονες της φύσιος. αύτη μέν νυν ούχ ένίχα ή γνώμη, άλλὰ τοίσι Πέρσησι χατὰ νώτου γίνεσθαι τον Μαίανδρον μαλλον η σφίσι, δηλαδή ην φυγή 15 τῶν Περσέων γένηται χαὶ ἑσσωθέωσι τη συμβολη, ὡς ούκ απονοστήσουσι ές τον ποταμόν έσπίπτοντες. μετά 119 δε παρεόντων χαὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύη ποταμῷ συνέβαλόν τε τοΐσι Πέρσησι οἱ Κάρες καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρήν και έπι χρόνον πολλόν, τέλος δε έσσώθησαν δια πλη-5 θος. Περσέων μέν δή έπεσον ανδρες ές δισχιλίους, Καρών δε ες μυρίους. ενθεύτεν δε οι διαφυγόντες αθτών κατειλήθησαν ές Αάβραυνδα ές Διός στρατίου

6. γε gehört zu δοχέουσα έμοί = ξμοιγε δοχέουσα.

7. Mavowlos, Voifahr des durch sein Grabmal berühmten Königs in Halikarnass im 4. Jahrh. v. Chr. Strab. p. 656 Εχατόμνω γάζ του Καρών βασιλέως ήσαν υίοι τρείς, Μαύσωλος χαι Ιδριεύς χαι Πιξώδαρος. - Kivovioς, aus der karischen Stadt Kirdun, bei Bargylia (Strab. p. 658). - Svérveous: zu I 74 16.

9 šopeqe 'ging dahin'. Vgl. zu Ш 77 2.

13. τῆς φύσιος = ξωυτῶν, 'als sie von Natur seien'. VII 103 παρά τὴν ξωυτῶν φύσιν ἀμείνονες. Vgl. IV 50 vom Istros μέζων της ξωυτού φύσιος γίνεται mit II 25 αὐτός έωυτοῦ ῥέει πολλῷ ὑποθείστερος. 14. ἀλλά, sc. ἐνίκα 'sondern es

drang der Vorschlag durch' (VIII 9 2).

15 f. $\eta \nu - \sigma \nu \mu \beta o \lambda \tilde{\eta}$ sollte seinem logischen Bezuge nach als Zwischensatz hinter ω_s eingeschoben sein; aber H. meidet noch solche dem mündlichen Vortrage unbequeme Strenge der Satzgliederung. — $\sigma_{\eta\lambda\alpha\sigma\dot{\eta}}$ — ω_{ς} . . enthält die Begründung des siegreichen Vorschlages.

119. 3. Die Schlacht muls in der Nähe von Alabanda geschlagen worden sein.

8 ff. Strab. p. 659 Exovor o' of Μυλασείς ίερα στου Λιός, του τε Οσογώα χαλουμένου χαὶ Λα-βραυνθηνοῦ, τὸ μὲν ἐν τῆ πόλει, τὰ θὲ Λάβραυνδα χώμη ἰστιν ἐν τῷ ὄρει κατά την υπέρθεσιν την έξ 'Αλαβάνδων είς τὰ Μύλασα ἄπωθεν τζς πόλεως. ένταθθα νεώς

120

ίοόν, μέγα τε χαὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων. μοῦνοι δὲ 10 των ήμεις ίδμεν Κάρες είσι οι Διι στρατίω θυσίας άνάγουσι. χατειληθέντες δε ών οδτοι ενθαυτα εβουλεύοντο περί σωτηρίης, όχότερα ή παραδόντες σφέας αθτούς Πέρσησι ή έχλιπόντες το παράπαν την Ασίην

- 120 αμεινον πρήξουσι. βουλευομένοισι δέ σφι ταύτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε και οι τούτων σύμμαχοι· ένθαῦτα δὲ τὰ μέν πρότερον οἱ Κᾶρες έβουλεύοντο μετήκαν, οι δε αδτις πολεμέειν έξ άρχης άρ-5 τέοντο. χαὶ ἐπιοῦσί τε τοῖσι Πέρσησι συμβάλλουσι, χαὶ
 - μαχεσάμενοι έπι πλεύν ή πρότερον έσσώθησαν πεσόντων δε των πάντων πολλών μάλιστα Μιλήσιοι επλήγη-
- 121 σαν. μετά δε τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κάρες· πυθόμενοι γὰρ ώς στρατεύεσθαι δρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλις σφέων, ἐλόχησαν

έστιν άρχαῖος χαὶ ξόανον Διὸς Στρατίου. τιμάται δε όπο τών χύχλω χαὶ ὑπὸ τῶν Μυλασέων, δόός τε ξστρωται σχεδόν τι χαί έξήχοντα σταθίων μέχρι τῆς πό-λεως ίερὰ χαλουμένη, δι' ής πομ-ποστολείται τὰ ίερά. ἱερώνται σ οι έπιφανέστατοι τῶν πολιτῶν αεί δια βίου. Das Bild des kriegerischen (στράτιος) Gottes hält auf karischen Münzen in der Linken eine Lanze, in der Rechten ein Doppelbeil (karisch λάβους oder $\lambda \dot{\alpha} \beta \rho \alpha v \varsigma = \pi \dot{\epsilon} \lambda \epsilon x v \varsigma$ Plut. mor. 302). Davon der Ortsname Aάβραυνδα, auch Λάβρυνδα und Λάβρανδα, wonach der Gott auch Aaßgauvons $(-\epsilon \dot{v}\varsigma, -\eta v \dot{v}\varsigma)$, bei Aristot. de part. an. III 10 δπλόσμιος. Noch heute sind anschnliche Ruinen eines Tempels vorhanden.

120. 4. of dé: zu I 17 9. – dotéorto 'schickten sich an'; zu III 80 10.

5 f. τε — xαί; ebenso I 190 5 f. μαχεσάμενοι έπι πλεῦν η πρότερον : c. 119 εμαγέσαντο επί γρόνον πολλόν. Oder auch έπι πλεύν = μεζόνως (έσσώθησαν), wie II 171 4. Über die ungleichen Tempora zu c. 164.

7. Verb. πεσόντων πολλών. Dazu ist τῶν πάντων partitiver Genetiv, 'von allen Kämpfern', den Karern, Hellenen, Persern. Vgl. I 76 17. $i\pi\lambda\eta\gamma\eta\sigma\alpha\nu$, mit derselben Metapher wie gleich das häufige τοῶμα. Noch VIII 130 10.

121. τὸ τρῶμα ἀνέλαβον 'glichen die Niederlage wieder aus', repara-runt cladem. VIII 109. vervzyµéνους άναμάχεσθαί τε χαὶ ἀναλαμβάνειν την προτέρην χαχότητα, VII 231 ανέλαβε πάσαν την έπενειχθείσαν αίτίην. Nachahmend Diodor. XVI 19 avaµaxíoao9aı zai άναλαβειν βουλόμενος την ήτταν. (ανέλαβον intrans. zu nehmen 'erholten sich', τουτο το τρωμα aber mit µετά zu verbinden, wäre sprachlich wohl statthaft, zumal jener Gebrauch bei Hippokrates nicht selten ist; aber der Sieg der Karer folgte so bald auf ihre Niederlage, dafs sie zur Erstarkung nicht Zeit hatten). Von re zai zu c. 2 6.

3 f. ἰλό χησαν — δδόν, insederunt *iter.* — $\lambda o \chi \tilde{\alpha} \nu$ steht sonst mit dem Akkusativ der Person, welcher aufgelauert wird (VI 37 4. 87 8. 138 5); hier ist der Weg oder der Marsch selbst als Gegenstand der Nachstellung, Gefährdung gedacht. — Πήδασον, nach Strab. p. 611 ein kleiner Órt im Gebiete der Stadt Digitized by GOOGLE

Е

την έπι Πηδάσω όδόν, ές την έμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυπτός διεφθάρησαν και αυτοί και οί στρατηγοί αυ- 5 τών, Δαυρίσης και Αμόργης και Σισαμάκης σύν δέ σφι απέθανε και Μύρσος δ Γύγεω. τοῦ δὲ λόγου τούτου ήγεμών ην 'Ηρακλείδης 'Ιβανώλλιος ανήρ Μυλασσεύς.

Οδτοι μέν νυν τών Περσέων ούτω διεφθάρησαν 122 Ύμαίης δε και αθτός εών των επιδιωξάντων τους ες Σάρδις στρατευσαμένους Ιώνων, τραπόμενος ές την Προποντίδα είλε Κίον την Μυσίην ταύτην δε έξελών, ώς ἐπύθετο τὸν Ἐλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην 5 και στρατεύεσθαι έπι Καρίης, καταλιπών την Προποντίδα έπι τον Ελλήσποντον ηγε τον στρατόν, και είλε μέν Λιολέας πάντας όσοι την Ιλιάδα νέμονται, είλε δε Γέργιθας τούς ύπολειφθέντας των άρχαίων Τευκρών. αὐτός τε Ύμαίης αἱρέων ταῦτα τὰ έθνεα νούσω τελευτῷ 10 έν τη Τρωάδι. οδτος μέν δη ούτω έτελεύτησε, Αρτα- 123 φρένης δε ό Σαρδίων υπαρχος και Ότάνης ό τρίτος στρατηγός ετάχθησαν επί την 'Ιωνίην και την προσεχέα Αλολίδα στρατεύεσθαι. Ίωνίης μέν νυν Κλαζομενάς αιρέουσι, Λιολέων δε Κύμην.

Αλισχομενέων δε τών πολίων, ην γαο ώς διέδεξε 124 Αρισταγόρης δ Μιλήσιος ψυχήν οι κατρος, δς ταράξας την Ιωνίην και έγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα δρησμόν έβούλευε δρέων ταῦτα· πρός δέ οἱ καὶ ἀδύνατα έφάνη βασιλέα Δαρείον ύπερβαλέσθαι πρός ταῦτα 5

Idrias oder Stratonikeia. — ές τήν, năml. $\lambda \epsilon \lambda o \chi \eta \mu \epsilon \prime \eta \nu \delta d \circ \prime$, was dem Werte nach = $\lambda \delta \chi o \nu$; daher $\epsilon \mu$ -negorreș. Dio Cass. XL 6 $\epsilon \mu \pi \epsilon$ σόντες ές τὰ λελοχισμένα.

7. Μύρσος ό Γύγεω: zu III 122 5. Jedenfalls war er eine ansehnliche Person, deren Tod besonderer Erwähnung würdig schien.

8. 'Ιβανώλλιος: vgl. c. 37 2. 122. 8. Λιολέας: zu I 151 2.

9. Γέργιθας: zu VII 43 13. όπολειφθέντας, wie c. 61 7.

10. Dafs Hymäes bei Eroberung des troischen Landes daselbst einer

Krankheit erlag, erscheint offenbar dem Erzähler bedeutungsvoll. Das Land galt seit dem großen Kriege und dem Tode so vieler Heroen gleichsam als gefeit. Vgl. auch den VII 43 10 erwähnten Vorfall. 124. $\tilde{\gamma}\nu$ — oùx dx_{QOG} : ähnlich

I 73 ην γάρ, ως διέδεξε, δργην άχρος. — ψυχην 'Mut' (III 14 5). — άχρος: zu c. 112 3.

4. ἀδύνατα: vom Plural zu I 4 8.

5. Dadurch dafs an das parenthetische $\bar{\eta}\nu \gamma \dot{\alpha} \rho - \psi \nu \gamma \dot{\eta} \nu o \dot{\nu} \ddot{\alpha} \varkappa \rho o \varsigma$ eine Begründung in relativischer Form ($\vartheta_{\varsigma} - \tau \alpha \dot{\nu} \tau \alpha$) sich anschloßs,

δη ών συγχαλέσας τούς συστασιώτας έβουλεύετο, λέγων ώς αμεινον σφίσι είη χρησφύγετόν τι ύπάρχον είναι, ην άρα έξωθέωνται έχ τῆς Μιλήτου, είτε δη ῶν ές Σαρδώ έχ τοῦ τόπου τούτου άγοι ές ἀποιχίην, εἴτε ές Μύρχι-10 νον τήν Ηδωνών, τήν Ιστιαΐος ετείχεε παρά Δαρείου 125 δωρεήν λαβών. ταῦτα ἐπειρώτα ὁ ᾿Λρισταγόρης. ἘΕχαταίου μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μέν ές ούδετέρην στέλλειν ξφερε ή γνώμη, έν Λέρω δε τη νήσω τειχος οικοδομησάμενον ήσυχίην 5 άγειν, ην έκπέση έκ της Μιλήτου έπειτα δε έκ ταύτης 126 δρμώμενον χατελεύσεσθαι ές την Μίλητον. ταῦτα μέν δη Έχαταΐος συνεβούλευε, αθτῷ δὲ Αρισταγόρη πλείστη ή γνώμη ην ές την Μύρχινον απάγειν. την μέν δη Μίλητον έπιτράπει Πυθαγόρη ανδρί των αστων δοχίμω, 5 αὐτὸς δὲ παραλαβών πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς την Θοηίκην, και έσχε την χώρην έπ' ην έστάλη· έκ δέ ταύτης δομώμενος απόλλυται ύπο Θοηίχων αθτός τε δ 'Αρισταγόρης και δ στρατός αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καί βουλομένων πών Θρηίκων ύποσπόνδων έξιέναι.

und dann noch parallel zu jener Parenthesis der Satz $\pi \rho \delta_{\delta} \delta_{\ell} \delta_{\ell} \cdots \delta_{\pi e \rho} \beta \alpha_{\ell} \delta \sigma^{2} \sigma \omega_{\ell}$ eingeschoben ward, sind die einleitenden Worte $\dot{\alpha} \lambda_{\ell} \sigma \sigma \sigma$. *μενέων* $\delta_{\ell} \tau \overline{\omega} \nu \pi \sigma \lambda_{\ell} \omega \nu$ von dem Hauptsatze zu weit getrennt worden. Es wird darum all dies Voraufstehende mit $\pi \rho \delta_{\ell} \tau \alpha \delta_{\pi} \delta_{\mu} \delta_{\nu}$ noch einmal zusammengenommen, ehe der eigentliche Hauptsatz beginnt.

εἶτε, von έβουλεύετο abhängig.
 Μύμχενον: zu c. 11 7.

ἐτεἰχεε, ohne damit zu Ende zu kommen (c. 23 f.). S. auch zu l 66 19.

125. 3. στέλλειν, intransitiv, proficieci (IV 147 3): öfter στέλλεσθαι, wie unten c. 126 6.

4. Aégos, sūdwestlich von Milet und von dieser Stadt aus kolonisiert (Strab. p. 635).

5. αγειν, sc. 'Αρίσταγόρεα.

126. 2 f. πλείστη ή γνώμη ην 'des Ar. Ansicht neigte sich am meisten dahin, entschied sich dafür', d. i. 'Ar. hielt es für das beste'. Vgl. zu I 120 19. VII 220 5. – ἀπάγειν intrans., wie öfter ἀπελαύνειν. 7. Das Todesjahr des Aristagoras

7. Das Todesjahr des Aristagoras ergiebt sich aus Thuk. IV 102, der von diesem mitsglückten Versuch bis auf die Gründung von Amphipolis (437) zusammen 60 J. verfliefsen läfst. Also 497 v. Chr., d. h. er fiel noch in demselben Jahre, in welchem er nach Myrkinos gekommen war. S. zu c. 33 1.

 πόλιν, wahrscheinlich Ἐννέα δοδοί, das spätere Amphipolis; Myrkinos hiels die Landschaft (VII 114 3. Thuk. a. O.).

8f. $\pi\epsilon\rhoix\alpha\tau\dot{\eta}\mu\epsilon\nu\sigma\dot{\sigma}x\alpha\dot{\epsilon}\beta\sigma\nu\lambda\sigma\mu\dot{\epsilon}-\nu\omega\nu$: zu I 69 3. Die Thraken (Edonen, Thuk. a. O.) hatten die Zusage freien Abzuges erhalten, benutzten aber verräterischerweise die Zeit der Waffenruhe, um die Hellenen zu überrumpeln. Thuk. a. O. sagt $\xi\epsilon\alpha\rho\sigma\dot{\sigma}\eta$, was auf eine andere Überlieferung deutet.

Z.

Αρισταγόρης μέν νυν Ιωνίην αποστήσας ούτω τε-1 λευτά. Ιστιαΐος δε ό Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ύπο Δαρείου παρήν ές Σάρδις απιγμένον δε αυτόν έχ τῶν Σούσων είρετο Αρταφρένης δ Σαρδίων υπαρχος κατά κοϊόν τι δοκέοι Ιωνας άπεστύναι. δ δε ούτε είδε- 5 ναι ξφη έθώμαζε τε το γεγονός ώς οιδεν δηθεν των παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφρένης όρέων αθτόν τεχνάζοντα είπε, είδως την ατρεκείην της άποστάσιος, ,,ούτω τοι Ίστιαϊε έχει χατά ταῦτα τὰ πρήγματα τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μέν σύ, ὑπε-10 δήσατο δε 'Αρισταγόρης." 'Αρταφρένης μεν ταῦτα ές 2 την απόστασιν έχοντα είπε. Ίστιαϊος δε δείσας ώς συνιέντα Αρταφρένεα ύπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύπτα απέδρη έπι θάλασσαν, βασιλέα Δαρεΐον έξηπατηχώς. δς Σαρδώ νησον την μεγίστην ύποδεξάμενος κατεργά-5 σασθαι ύπέδυνε των Ιώνων την ήγεμονίην του πρός Δαρεΐον πολόμου. διαβάς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθείς πρός αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ές αὐτοὺς έκ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χίοι τὸν

Histiäos' Rückkehr. Seine

Unternehmungen (c. 1-5). 1. τελεστά: zu V 27 5. 5 f. χατά χολογ 'aus welchem Grunde'; zu I 30 18. IV 48 4. -ώς — έπιστάμενος 'wobei er sich stellte als ware er mit der Lage der Dinge unbekannt'. Vgl. VIII 5 3. Über σηθεν zu I 59 23. 8. είδως την ατρεχείην 'da er

über die Ursache des Aufstandes genau unterrichtet war'. Vgl. IV 152 18. VI 82 12 und zu I 34 4. 9. ούτω τοι έχει: ebenso VII 161 12. VIII 125 8, ohne Pronomen IX 9 7. Vgl. zu V 92 η 27.
2. 2. ξχοντα 'bezüglich' (VII 143 6). 'Art. deutete mit diesen Worten auf die Empörung'.

5. νησον την μεγίστην, Histiãos' eigener Ausdruck (V 106 33). zarteyásas9at: der Aorist wie VII 134 Ìí4.

8. νεώτερα = χαχά (III 62 17). 9f. ix 'auf Antrieb, Befehl'. Il. o 101 έχ θεόφιν πολεμίζει. VIII 80 ίσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιεύμενα δπὸ Μήδων. — τὸν πάντα λόγον:

- 10 πόντα λόγον, ώς πολέμιος εἴη βασιλέι, ἕλυσαν αὐτόν.
 3 ἐνθαῦτα ởὴ εἰρωτώμενος ὑπὸ τῶν ἰωνων ὁ Ἱστιαῖος κατ' ὅ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Λρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἰω-νας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ
 - 5 μάλα έξέφαινε, δ δὲ ἕλεγέ σφι ώς βασιλεύς Δαρετος εβουλεύσατο Φοίνικας μεν έξαναστήσας ἐν τῆ ᾿Ιωνίη κατοικίσαι, «Ιωνας δὲ ἐν τῆ Φοινίκη, καὶ τούτων εῖνεκα ἐπιστείλειε. υὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου ἐδειμάτου τοὺς «Ιωνας.
 - 4 Μετὰ δὲ ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἐρμίππου ἀνδρὸς ᾿Λταρνίτεω τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἐρμιππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπε-5 πέμφϑη οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βυβλία ᾿Λρ-

zu I 21 7. Dazu ω_s ... als kurze Inhaltsangabe des $\lambda \delta \gamma o_s$; vgl. zu III 48 10.

3. 2 f. κατ' δ τι, quapropter. S. oben c. 1 5 und zu VII 2 10. επέστειλε — είη: zu V 13 7.

4f. yevoµένην 'wirkliche' (II 28 19). — αὐτοῖο: zu V 106 16. οὐ µάλα 'ganz und gar nicht, keineswegs', wie man doch erwarten durfte. II. β 241 ἀλλὰ µάλ' οὐx 'Ayιλῆι χόλος φοεσίν, ἀλλὰ µάλ' οὐx 'Ayuλῆι χόλος φοεσίν, ἀλλὰ µέθήμων und sonst bei Homer, der aber die Negation regelmäſsig nachstellt. Āschyl. Pers. 384 xaì νὐξ ἐχώρει, xοῦ µάλ' Ἑλλήνων στρατὸς Κρυφαῖον ἐxπλουν οὐδαµῆ xaθίστατο (wie die Perser erwartet hatten). Seltener in Prosa. Vgl. I 93 1. δ đέ 'sondern er' (I 17 9).

6f. Der Plan erscheint nicht übel erfunden, wenn man die Umsiedelung der Barkäer (IV 204), Päonen (V 14f.), Eretrieer (VI 119) vergleicht. Zwischen Phöniken und lonern bestand zudem eine feindselige Rivalität, seitdem jene ihr Handelsgebiet im ägäischen Meere und im Pontos fast ganz eingebülst hatten und sich auch im westlichen Mittelmeere durch ionische Konkurrenz bedroht sahen (I 163. IV 152). Uaher auch ihre eifrige Beteiligung an diesem Kriege (c. 6. 28. 33 f.).

8. $o\dot{v}\dot{v}\dot{e}r$ to $\pi\dot{e}r\omega_{S}$: zu V 65 1. Zu dem Asyndeton vgl. I 20 1. VI 21 7. 52 16. Plato Staat 351a. 4. $\delta \dot{v}$ $\dot{e}\gamma\gamma\dot{e}\lambda ov$ $\pi \sigma_{i}\dot{e}\dot{\mu}_{e}r\omega_{S}$ 'vermittelst eines Boten'. VIII 134 $\dot{e}x\dot{e}\dot{\lambda}evose$ $\sigma\phi\epsilon\alpha_{S}$ $\dot{\delta}$ 'Aupsidees did yonotinpieur $\pi\sigma_{i}\dot{e}\dot{\mu}_{e}r\omega_{S}$.

2. Άταρνίτεω, aus der Landschaft Άταρνεύς (Ι 160).

3. λεσχηνεύεσδα: 'plaudern, sich unterhalten', Wort ionischen Ge brauches. Heraklit. Fr. 126 δχοΐον εί τις τοΐοι σόμωσα λεσχηνεύοιτο Demokrit. Fr. 143 δ άντιλογεόμε, νος χαὶ πολλὰ λεσχηνευόμενο ἀφυής ἐς μάθησιν τῶν χρή. Hippokr. πεοί εὐσχημ. 15 μησὲ πολλὰ λεσχηνευόμενον τοΐοι ἰσιώτησι. Vgl. zu I 153 9. Vom Genetiv statt Dativ (anschließsend an ἐοῦσι) s. zu I 3 8.

5. Aus προς τούς erg. τούτοισι zu où διδοί.

124

ταφρένεϊ. δ δε μαθών απαν τὸ γινόμενον εκέλευε τὸν Ερμιππον τὰ μέν παρὰ τοῦ Ἱστιαίου δοῦναι φέροντα τοϊσί περ έφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαΐα τὰ παρὰ τῶν Περσέων άντιπεμπόμενα Ιστιαίω έωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερών απέκτεινε ένθαυτα πολλούς Περσέων 10 δ Αρταφρένης.

Περί Σάρδις μέν δη έγίνετο ταραχή. 'Ιστιαΐον δέ 5 ταύτης αποσφαλέντα της έλπίδος Χίοι κατηγον ές Μίλητον, αθτοῦ Ἱστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, άσμενοι απαλλαχθέντες και 'Αρισταγόρεω, οιδαμῶς πρόθυμοι ήσαν άλλον τύραννον δέχεσθαι ές την χώρην, 5 οία έλευθερίης γευσάμενοι. και δί, νυκτός γαρ εούσης βίη επειράτο χατιών δ Ιστιαΐος ες την Μίλητον, τιτρώσκεται τόν μηρόν ύπό τευ των Μιλησίων. 8 μεν δή ώς απωστός έχ της έωυτου γίνεται, απιχνέεται δπίσω ές την Χίον ένθεϋτεν δέ, ου γάρ έπειθε τούς Χίους 10 ώστε έωυτῷ δούναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην χαὶ ἔπει-Эε Λεσβίους δούναι οι νέας. Οι δε πληρώσαντες όπτω τριήρεας έπλεον άμα Ιστιαίω ές Βυζάντιον, ένθαῦτα δε ξόμενοι τὰς έχ τοῦ Πόντου έχπλεούσας τῶν νεῶν έλάμβανον, πλην η όσοι αθτών Ιστιαίω ξφασαν ξτοι- 15 μοι είναι πείθεσθαι.

Ιστιαΐος μέν νυν χαὶ Μυτιληναΐοι ἐποίευν ταῦτα.6 έπι δε Μίλητον αθτήν ναυτικός (τε) πολλύς και πεζός Ϋν στρατός προσδόχιμος συστραφέντες γάρ οι στρατηγοί

6. to yerómeror 'was im Werke

......

war'. 8. šøece 'zu bringen den Auftrag

5. 2. xatñyov, reducebant (I 60 25).

4. zαί, 'die schon des Ar. mit Freuden sich erledigt hatten'.

6. zai đη γάς 'und da er nun'. 9. anwords - yiveras, periphrastisch für $d\pi\omega\vartheta \dot{\epsilon}\epsilon\tau\alpha\iota$, so jedoch als dies mehr das Verbanntwern, jenes das Verbanntsein (extorfit) ausdrückt. S. zu V 63 5.

10 f. Ener9e - Energe, wie V 104 18.

14. νεών, näml. δλχάσων (c. 26 3).

15. αυτών, der Staaten und Städte, denen die Schiffe angehörten. Dals insbesondere loner gemeint sind, zeigt c. 26 2. Am meisten mulste Miletos unter der Blockade leiden, dessen zahlreiche Kolonien und Handelsstationen am Pontos lagen.

6. 2. ναυτικός — στρατός, wie c. 43. 3.

Aufstellung der Perser und

τών Περσέων καὶ ἕν ποιήσαντες στρατόπεδον ἤλαυνον 5 έπι την Μίλητον, τάλλα πολίσματα περί έλάσσονος ποιησάμενοι. τοῦ δὲ ναυτιχοῦ Φοίνιχες μὲν ἦσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δε και Κύπριοι νεωστί κατεστραμ-7 μένοι και Κίλικές τε και Αιγύπτιοι. οι μέν δή έπι την Μίλητον και την άλλην Ιωνίην έστρατεύοντο, Ιωνες δε πυνθανόμενοι ταῦτα ἔπεμπον προβούλους σφέων αύτων ές Πανιώνιον. απικομένοισι δε τούτοισι ές τουτον 5 τον χώρον και βουλευομένοισι έδοξε πεζόν μέν στρατόν μηδένα συλλέγειν αντίξοον Πέρσησι, αλλα το τείχεα δύεσθαι αθτούς Μιλησίους, το δε ναυτικόν πληρούν ύπολειπομένους μηδεμίαν των νεών, πληρώσαντας δε συλλέγεσθαι την ταχίστην ές Λάδην προναυμαχήσοντας της 10 Μιλήτου. ή δε Λάδη έστι νησος μικρή έπι τη πόλι τη 8 Μιλησίων χειμένη. μετὰ δὲ ταῦτα πεπληρωμένησι τήσι νηυσί παρήσαν οι Ιωνες, σύν δε σφι και Αιολέων όσοι Λέσβον νέμονται. ετάσσοντο δε ώδε. το μεν προς την ήῶ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδώ-5 χοντα· είχοντο δε τούτων Πρηγέες δυώδεχα νηυσί χαί

Ioner bei Miletos. Geheime

Umtriebe (c. 6-10). 7. 3. προβούλους 'Fürberater' Vertreter der einzelnen Städte am Bundestage, deren Gesamtheit den in Bundessachen entscheidenden Bundesrat bildete. Nicht zu vermischen mit den in anderen Staaten zuweilen erwähnten $\pi \rho \delta \beta \sigma \nu \lambda \sigma_{\ell}$ 'Vorberater', welche als leitender Senat die Staatsbeschlüsse zuvor berieten und dann der Gemeinde zur Entscheidung vorlegten. Wie hier VII 172 έν θε τῷ Ίσθμῷ ἦσαν άλισμένοι πρόβουλοι της Έλλάδος άραιρημένοι άπὸ τῶν πολίων, ₩Ο Έλλάσος wie hier σφέων αὐτῶν objektiver Genetiv ist. Äschyl.Sept. 1005 δοχούντα χαί δόξαντ' άπαγγέλλειν με χρη Δήμου προβούλοις τησθε Καθμείας πόλεως.

6 f. alla - Milyoiovs enthält einen zwiefachen Beschluß: man wollte sich vielmehr zu Lande auf

Verteidigung der Mauern (Milets) beschränken, und diese Verteidi-gung sollten die Milesier allein führen.

10. Die Insel Lade deckte den Eingang zum Hafen und bot selbst auf der durch sie gebildeten Rhede einen sicheren Ankerplatz. Ihre Wichtigkeit bewährte sich abermals im J. 334 bei der Belagerung durch Alexander d. Gr. (Arrian. An. I 13f.). Jetzt ist sie durch die Alluviouen des Mäandros mit dem Festlande verbunden.

8. 3. Vgl. mit dieser genauen Aufzählung, außer dem Schiffs-und Völkerkataloge der Ilias, VII 89 ff. VIII 1. 43 ff. IX 28 ff. Die Reihenfolge entspricht im ganzen der geographischen Lage. Von den dreizehn Bundesstädten fehlen Ephesos (s. c. 16), Kolophon, Lebedos, Klazomenä (s. V 128 4), Smyrna.

Μυήσιοι τρισί νηυσί, Μυηοίων δε Τήιοι είχοντο έπταχαίδεχα νηυσί, Τηίων δε είχοντο Χίοι έχατον νηυσί· πρός δέ τούτοισι Έρυθραΐοί τε έτάσσοντο χαί Φωχαέες, Έρυθραΐοι μέν όχτω νέας παρεχόμενοι, Φωχαέες δέ τρείς. Φωχαέων δε είχοντο Λέσβιοι νηυσι έβδομή- 10 χοντα · τελευταίοι δε ετάσσοντο έχοντες το προς έσπερην κέρας Σάμιοι έξήχοντα νηυσί. πάντων δε τούτων δ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι τριήρεες. αδται μεν Ιώνων ήσαν, των δε9 βαρβάρων το πληθος των νεών ήσαν έξακόσιαι. ώς δε καὶ αδται ἀπίκατο πρὸς τὴν Μιλησίην καὶ ὁ πεζός σφι απας παρήν, ένθαυτα οι Περσέων στρατηγοί πυθόμενοι τὸ πληθος τῶν Ἰάδων νεῶν καταρρώδησαν μη 5 ού δυνατοί γένωνται ύπερβαλέσθαι, και ούτω ούτε την Μίλητον οδοί τε ξωσι έξελεϊν μή ούχ ξόντες ναυχράτορες, πρός τε Δαρείου χινδυνεύσωσι χαχόν τι λαβείν. ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οι ύπ' Αρισταγόρεω μέν του Μιλησίου χατα- 10 λυθέντες των αρχέων έφευγον ές Μήδους, ετύγχανον δε τότε συστρατευόμενοι επί την Μίλητον, τούτων τών άνδρῶν τοὺς παρεόντας συγχαλέσαντες ἔλεγόν σφι τάδε. ,, ανδρες Ιωνες, νῦν τις ὑμέων εἶ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οίχον τούς γάρ έωντοῦ ἕχαστος ψμέων πο- 15 λιήτας πειράσθω αποσχίζων από τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προϊσχόμενοι δε επαγγείλασθε τάδε, ώς πείσονταί τε άχαρι οδδέν διά την απόστασιν, ούδε σφι ούτε τα ίρα

10. $\tau \rho \epsilon \tilde{i} \varsigma$: wegen der geringen Zahl dieser einst so seemächtigen Stadt s. I 165.

9. 7. $\mu\eta$ oùx, 'insofern sie nicht seemächtig wären', wie II 110 12. VI 106 14 mit vorausgehender Negation. – $\nu\alpha\nu\varkappa\rho\dot{\alpha}\tau_0\rho_{\epsilon_5}$: zu V 36 11. 10. S. V 37 f.

11. $\xi \phi \epsilon v \gamma o v$: vgl. zu II 152 2. Hier übte auch die Bedeutung 'waren verbannt' ihren Einfluß.

14 f. $\tau_{15} \delta \mu \ell \omega \nu$ sagt so viel als das fg. $\ell \pi \alpha \sigma \tau \sigma s \delta \mu \ell \omega \nu$. So öfters τ_{15} bei Aufforderungen und Mahnungen, die mehr indirekt an die betreffenden Personen gerichtet oder ganz allgemein ausgesprochen werden; s. I. 8. 18. VII 5 i 3. 237 15. VIII 109 21. 118 15. IX 45 18. 78 9. 98 17. 116 12. II. π 209 Achill zu den Myrmidonen $\ell \nu \beta \alpha$ $\tau s_{\ell} \ d\lambda x_{\mu} \omega \nu \ \pi v \omega \ell \ \delta x_{\mu} \cdots \ \pi v \ell \delta \sigma s_{\ell}$ auffallend st. $\pi \sigma \omega \ell \omega \tau;$ vgl. VIII 118 16.

ποίέων; vgl. VIII 118 16. 17. προϊσχόμενοι, den eben angedeuteten Vorschlag zum Abfall. S. zu I 141 5.

18. ovdé nach ze ward hier schon

οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἕξουσι οὐδὲν 20 ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οῦ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε ἤδη σφι λέγετε ἐπη– ρεάζοντες, τά περ σφέας κατέξει, ὡς ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιεῦνται, καὶ ὡς σφέων τοὺς <μὲν> παῖδας ἐκτο– μίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα.

- 10 καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν... οῦ μὲν δὴ ἕλεγον τάδε. τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἰωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίχοντο αὖται αἱ ἀγγελίαι, ἀγνω-5 μοσύνῃ τε διεχρέωντο καὶ οἰ προσίεντο τὴν προδοσίην,
- έωυτοΐσι δὲ ξχαστοι ἐδόχεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι.
- 11 Ταῦτα μέν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγίνετο· μετὰ δὲ τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην ἐγίνοντο ἀγοραί, καὶ δή κού σφι

des fg. oite — oëte wegen unvermeidlich.

19. Eigentlich odd's $\xi\xi$ ovos βi asov odd'sv ov $\mu \hat{\alpha} \lambda \lambda ov \hat{\eta} \pi \rho$. $\xi \chi \rho v$. Vgl. zu III 124 10. Also ist der Gedanke: 'sie sollten sich ebenso milder Behandlung wie früher erfreuen'. Und in der That hatten sich die Ioner bis dahin nicht über Eingriffe und Bedrükkungen beklagen können.

20. $\epsilon i - o \delta$, weil où ποιήσουσι den Wert eines einfachen Verbs hat (devήσονται). Ebenso I 212 13. VI 183 10. VII 10 9 11. 16 γ 15, und schon öfters bei Homer, besonders nach εί δέ: Od. μ 382 εί δέ μου où τίσουσι βοῶν ἐπιειχέ ἀμοιβήν, β 274. II. γ 289. ω 296. Jedoch steht VIII 62 6 in ähnlicher Wendung μή. Anders I 90 21. VII 9 10. 46 9, wo εί nicht konditional ist. – où δέ `sondern' (I 17 9).

21. Επηρεάζοντες, hier in der sonst ungewohnten Bedeutung von επαπειλέοντες (c. 32 3).

22. τά πεο σφέας χατέξει, was in der That sie treffen wird, ist eine beiläufige, nicht zur Botschaft gehörige, sondern an die Tyrannen gerichtete Bemerkung: die Drohungen seien ernst gemeint (c. 32). $\pi \epsilon \rho$ wie III 68 6.

23. έξανδραποδιεῦνται, hier und c. 17 4 passiv, wie III 132 6 ἀνασχολοπιείσθαι.

24. is Báxrça, d. i. an die fernste Grenze des Reiches. Vgl. IV 204 und zu III 92 9.

2. τάδε, rückweisend, wie öfters bei H (I 137 2).
 4. καί wirklich. — άγνωμο-

4. $x\alpha i$ "wirklich". — $d\gamma\nu\omega\mu\sigma$ - $\sigma\nu\eta$: zu V 83 5. H. tadelt das Benehmen der Ioner, nicht ohne die Absicht den Verrat der ihm befreundeten Samier möglichst zu entschuldigen, dessen Motive er daher auch c. 13 in so auffallend breiter Weise darlegt.

Dionysios sucht die Ioner kampftüchtig zu machen. Schlacht bei der Insel Lade; Verrat der Samier; Niederlage (c. 11-17).

is την Μίλητον, ad Miletum.
 Genauer c. 9 3.

χαὶ ἄλλοι ϡγορόωντο, ἐν δὲ δὴ χαὶ ὁ Φωχαεὶς στρατηγὸς Διονύσιος λέγων τάδε. ,,ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀμής 5 έχεται ήμιν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἰωνες, ἢ είναι έλευθέροισι η δούλοισι, και τούτοισι ώς δρηπέτησι νύν ὦν ὑμεῖς η̈ν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέχεσθαι, τὸ παραχρημα μέν πόνος ύμιν έσται, οίοί τε δε έσεσθε ύπερβαλόμενοι τούς έναντίους είναι έλεύθεροι εί δέ 10 μαλαχίη τε χαὶ ἀταξίη διαχρήσησθε, οὐδεμίαν ὑμέων έχω έλπίδα μη ου δώσειν ύμέας δίχην βασιλέι της άποστάσιος. αλλ' έμοί τε πείθεσθε και έμοι ύμέας αὐτούς έπιτρέψατε και ύμιν έγώ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ύποδέχομαι η ου συμμείξειν τούς πολεμίους η συμμί- 15 σγοντας πολλόν έλασσωθήσεσθαι. ' ταῦτα ἀχούσαντες οἱ 12 ^{*}Ιωνες ἐπιτράπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίφ. δ δὲ άνάγων έχάστοτε έπι χέρας τὰς νέας, ὅχως τοῖσι ἐρέ-

4. $\dot{\eta}\gamma o\varrho \dot{\omega} \nu \tau o$, episches Wort in epischer Form (vgl. zu IV 119 17), wegen des verwandten $\dot{\alpha}\gamma o\varrho \alpha \dot{\omega}$ und mit ironischem Rückblick auf Stellen wie II. ∂ 1 oi $\partial \dot{z}$ $\partial z o i ~ \pi \partial \rho$ $Z\eta \nu \dot{z} \alpha \partial \dot{\eta} \mu z \nu o i ~ \dot{\eta}\gamma o\varrho \dot{\omega} \nu \tau o$. Gemächliche Redseligkeit, der Nationalfehler der Ioner (vgl. III 46), geziemte ihrer damaligen Lage am wenigsten. — $x\alpha \dot{z} ~ \dot{\lambda} \lambda o z - \dot{z} \nu ~ \dot{\sigma} \dot{z}$ $\partial \dot{\eta} ~ x\alpha \dot{z}$: zu III 38 10.

5 f. Nach II. x 173 νῦν γὰρ đỳ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἐσταται ἀχμῆς Ἡ μάλα λυγρὸς ὅλεθρος Ἀχαιοῖς ἡὲ βιῶναι. Auf des Schermessers Schärfe', d. i. levissimo momento inclinari possunt, in ipso sunt discrimine. — γάρ: zu I 8 10. Zum Gedanken vgl. IX 60 ἀγῶνος μεγίστου προχειμένου ἐλευθέρην είναι ἡ θεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα.

7 f. $\nu \bar{\nu} \nu$ $\tilde{\omega} \nu$: zu V 49 11. — $\delta \mu \epsilon \hat{s} \varsigma$, mit Nachdruck vorgeschoben. Vgl. VII 8 β 13.

10 f. εί — διαχρήσησθε, ohne άν: s zu IV 172 14. — ψμέων, Genit. object.

13. all': zu VIII 62 5.

14. θεών — νεμόντων, acquis deis (c. 109 26). Vgl. VIII 13 9. Herodot III. 5. Aufl.

12. 3 ff. $i\pi i$ xi eqac, sodals die Schiffe eines hinter dem anderen auffuhren; bei Attikern έπι πέρως. Thuk. II 90 κατὰ μίαν έπι κέρως $\pi \alpha \rho \alpha \pi \lambda \epsilon o \nu \tau \alpha \varsigma$, der gleich darauf die entgegengesetzte Aufstellung beschreibt: από σημείου ένος ἄφνω έπιστρέψαντες τὰς ναῦς μετω-πηθὸν ἔπλεον. Vgl. zu IV 674. έχάστοτε, bei jeder Übung. - Der Satz δχως ('so oft als') - δπλίσειε ist aus zweien zusammengezogen: τοισι έρέτησι έχρατο - χαί τούς ξπιβάτας ώπλιζε δχως δε τοισι εφέτησι χρήσαιτο — χαι τους επι-βάτας δπλίσειε (oder kūrzer δχως δέ ταῦτα ποιήσειε). Vgl. I 17 10. - $\delta_{i\ell x\pi\lambda oos}$, der eigentliche Ausdruck für das bedeutendste Manöver der antiken Seetaktik, das hier zuerst erwähnt wird (vgl. VIII 9 9), aber erst im peloponnesischen Kriege, besonders durch die Athener, erfolgreich augewendet wurde. Es bestand darin, dafs ein Schiff zwischen zwei feindlichen mit voller Stofskraft hindurchfuhr, ihre Riemen abstreifte oder sie sonst aufser Kampf setzte. Das meiste hing dabei von dem Geschick des Führers 130

τησι χρήσαιτο διέχπλοον ποιεύμενος τησι νηυσί δι' άλ-5 ληλέων και τοὺς ἐπιβάτας ὁπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγχυρέων, παρεῖχέ τε τοισι ^{*}Ιωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μέν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίευν τὸ κελευόμενον· τῆ δὲ ἐπὶ ταύτησι οἱ ^{*}Ιωνες, οἶα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων 10 τετρυμένοι τε ταλαιπωρίησί τε καὶ ἡλίω, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε. ,,τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν; οίτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐχ τοῦ νόου ἀνδρὶ Φωκαέι ἀλαζόνι, παρεχομένω νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν· δ δὲ παρα-15 λαβών ἡμέας λυμαίνεται λύμησι ἀνηχέστοισι, καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τώυτὸ τοῦτο πείσεσθαι εἰσί, πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅ τι ὦν ἄλλο παθεῖν ἐστι

χαὶ τὴν μέλλουσαν δουληίην ὑπομεῖναι ῆτις ἔσται,
 μαλλον ῆ τῆ παρεούση συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ
 μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ. ταῦτα ἔλεξαν, χαὶ μετὰ ταῦτα

und der Geübtheit der Ruderer im stofsweisen Fortschnellen des Schiffes und rechtzeitigen Beilegen der eigenen Riemen ab. Glückte der Stofs, sodafs noch andere Schiffe durch die Lücke folgen und die feindliche Linie im Rücken fassen konnten (*àvastoopý*), so war der Sieg in der Regel entschieden; daher das Gegenmanöver der Peloponnesier bei Thuk. II 83: *črážavto xýxlov tŵv veŵv ús µéyvotov oloi te ňoav µŋ dudortes diéxtlouv*, *tás nowogas µèr ěšw elsw dè tàs novµvas*. Vgl. VIII 11 3.

5 f. δπλίσειε, in vollständiger Bewaffnung sich hatte aufstellen lassen. Vgl. VII 100 έξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. Sonst war es Regel, daß die Mannschaften ans Land gingen und dort lagerten, weil die Schiffe für einen längeren Aufenthalt sehr unvollkommen und gar nicht zur Bereitung gekochter Speisen eingerichtet waren. 7. $\delta i^{*} \eta \mu i \rho \eta s$ 'den ganzen Tag hindurch' (I 97 6).

10. $\eta \lambda i \omega$, besonders die $\epsilon \pi i \beta \alpha \tau \alpha i$.

11. τίνα δαιμόνων παραβάντες, quo numine laeso (Verg. Aen. I 8). Sonst nur παραβαίνειν νόμον, δρχον u. ä.

12 f. αναπίμπλαμεν: zu V 4 7. - εχπλώσαντες εχ τοῦ νόου: zu III 155 13.

14. zoeîs 'nur drei'.

15 f. $dr\eta \chi \epsilon \sigma \tau \sigma \iota \sigma \sigma \iota s$: stand doch die Reinheit des Teints auf dem Spiele (10)! Daher $\epsilon \sigma \kappa \iota \eta \tau \rho \sigma \rho \epsilon \delta \sigma \tau \sigma$ (23). Vgl. zu IV 95 8. — zai $d\eta = zai$ $\eta \sigma \eta$ (I 66 5. IX 18 3).

18. 8 TI WV, quidvis.

20. μαλλον erneuert die Komparation (χρέσσον) für das nachträglich noch eingeführte η τῆ παρεούση συνέχεσθαι, das von χρέσσον zu weit entfernt ist und nach προ τούτων auch nicht mehr zu erwarten war. 21. πειθώμεθα αφτοῦ: zu I 59 13.

αὐτίχα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἶα στρατιὴ σχηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῆ νήσφ ἐσχιητροφέοντο χαὶ ἐσβαίνειν οὖχ ἐθέλεσχον ἐς τὰς νέας οὖδ' ἀναπειράσθαι.

Μαθόντες δε ταῦτα τὰ γινόμενα εκ τῶν Ἰώνων οί 13 στρατηγοί των Σαμίων, ένθαυτα δή παρ' Αλάχεος του Συλοσώντος χείνους τούς πρότερον ξπεμπε λόγους δ Αλάzης zελευόντων των Περσέων, δεόμενος σφέων εχλιπειν την Ιώνων συμμαχίην οι Σάμιοι ών δρώντες εουσαν 5 αμα μέν αταξίην πολλήν έχ των Ιώνων εδέχοντο τούς λόγους, αμα δε χατεφαίνετό σφι είναι αδύνατα τα βασιλέος πρήγματα ύπερβαλέσθαι, εδ [δε] επιστάμενοι ώς εί και τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο [τὸν Λαρεΐον], ἄλλο σαι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος 10 ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπείτε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἰωνας οδ βουλομένους είναι χρηπτούς, έν χέρδει έποιευντο περιποιησαι τά τε ίρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ίδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ότευ τοὺς λόγους ἐδέχοντο οἱ Σάμιοι, παζς μὲν ἦν Συλοσώντος τοῦ Αλάχεος, τύραννος δε εών Σάμου ύπο 15 τοῦ Μιλησίου Αρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν κατά πεο οι αλλοι της Ιωνίης τύραννοι.

22. ola στρατιή, tamquam exercitus Ebenso ola III 63 13.

24. ἀναπειρᾶσθαι, der technische Ausdruck vom Üben in Schiffsmanövern.

13. μαθόντες 'wahrnehmend' (VII 37 10).

5 ff. Konstr. of Samos wy ideχοντο τους λόγους δρώντες άμα μέν xrl. Das eigentliche Subjekt οι στρατηγοί των Ιώνων ist mit οί Σάμιοι, der Unterbrechung wegen, erneuert (vgl. zu V 1 9), aber mit erweitertem Inhalte, weil die Annahme der Vorschläge eben nicht allein in der Hand der Führer lag. Dann werden die Motive der Annahme, die schon in µa9órres -'Ιώνων angedeutet waren, nachträglich noch einmal mit besonderem Nachdruck (s. zu c. 104) entwickelt. - δρώντες έουσαν stände genauer hinter aµa µèv. Ein umgekehrter Fall II 175 1. — $\dot{\alpha}\tau \alpha \xi i \eta \nu$, immodestiam, 'Unbotmäßigkeit'. — Die Annahme der Vorschläge ($\dot{\epsilon} \delta \dot{\epsilon}$ zorro rod; $\dot{\lambda} \dot{\alpha} \gamma o \nu \varsigma$) ist nicht ohne Absicht zwischen die entschuldigenden Motive gleichsam versteckt, Der Vf. sucht in verlegener und gewundener Sprache die ihm befreundeten Samier so gut es angeht zu reinigen; freilich ohne Erfolg. Sie mochten zuvor nach Hause gehen, aber in der Schlacht selbst durften sie nicht abfallen.

10. πενταπλήσιον, eine Hyperbel. Dafür in der ähnlichen Stelle VIII 140 α πολλαπλησίη. Selbst die Flotte des Xerxes zählte, die hellenischen und karischen abgerechnet, nur 830 Trieren (VII 89 ff.). — προφάσιος έπιλαβόμενοι, wie III 36 19.

ξπιλαβόμιενοι, wie III 36 19. 12. εν χέρδει εποιεύντο, wie II 121 δ 13.

14. örev: zu IV 8 4. Von

^{9⁺} Digitized by Google

Τότε ών έπει έπέπλεον οι Φοίνικες, οι Ιωνες αν-14 τανήγον και αυτοί τας νέας [έπι κέρας]. ώς δε και άγχου έγίνοντο χαὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐχ ἔχω άτρεκέως συγγράψαι οιτινες των Ιώνων έγίνοντο ανδρες 5 καχοί η άγαθοί έν τη ναυμαχίη ταύτη άλλήλους γαο καταιτιώνται. λέγονται δε Σάμιοι ενθαύτα, κατά τά συγκείμενα πρός τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλωσαι έκ της τάξιος ές την Σάμον, πλην ένδεκα νεών τουτέων δε οι τριήραρχοι παρέμενον και εναυμάχεον 10 ανηχουστήσαντες τοίσι στρατηγοίσι· χαί σφι τὸ χοινὸν τών Σαμίων έδωχε δια τουτο το πρηγμα έν στήλη άναγραφηναι πατρόθεν ώς άνδράσι άγαθοίσι γενομένοισι, και έστι αυτη ή στήλη έν τη άγορη. Ιδόμενοι δε και Λέσβιοι τούς προσεχέας φεύγοντας τώυτὸ ἐποίευν τοζοι 15 Σαμίοισι ως δε και οι πλεύνες των Ιώνων εποίευν τα 15 αθτά ταῦτα. τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῆ ναυμαχίη περιέφθησαν τρηχήτατα Χζοι ώς αποδειχνύμενοί τε έργα λαμπρά καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρείχοντο μέν γάρ, ωσπερ και πρότερον ειρέθη, νέας έκατόν, και έπ' 5 έχαστης αθτέων ανδρας τεσσεράχοντα των αστών λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας ούχ έδιχαίευν γίνεσθαι τοισι χαχοΐσι αὐτῶν ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεκπλέοντες έναυμάχεον, ές δ τῶν πο-10 λεμίων έλόντες νέας συχνάς απέβαλον τῶν σφετερέων 16 τὰς πλεῦνας. Χῖοι μέν δη τῆσι λοιπῆσι τῶν νεῶν ἀπο-

Äakes s. III 39. 139 ff. IV 138. V 37 f.

14. τότε ών leitet zur Erzählung zurück.

2. Das hier unnütze ini zigaç ist aus c. 12 3 eingeschoben.

3 f. Verb. τὸ ἐνθεῦτεν οἶτωνες — ταύτη, οὐχ ἔχω ἀτο. συγγοάψα. Vgl. zu c. 43 11. Auch hier, wie oben c. 13, erzählt H. die Schuld der Ioner möglichst schonend, wäh-rend er unten 11 ff. den Beweis für die heren Gerinnung der erin die bessere Gesinnung des samischen Volkes mit besonderem Nachdruck hervorhebt.

10. τοΐσι στρατηγοΐσι: der Dativ

analog dem synonymen ἀπειθέει»; sonst m. Genit. Vgl. zu I 214 2. 12. πατρόθεν 'mit Zufügung des Vatersnamens' (III 1 22. VIII 9021), was als Ehrenerweisung galt. II. × 68 πατρόθεν έχ γενεῆς ὀσμάζων άνδρα έχαστον, Πάντας χυδαίνων. Vgl. zu III 60 20. 140 24.

15. 9. Siexaléovtes, das Manöver des διέχπλοος (zu c. 12 4) machend

φεύγουσι ές την έωυτων. όσοισι δε των Χίων αδύνατοι ήσαν αι νέες ύπο τρωμάτων, οδτοι δε ώς εδιώχοντο χαταφυγγάνουσι πρός την Μυχάλην. νέας μέν δη αὐτοῦ ταύτη εποχείλαντες χατέλιπον, οι δε πεζη εχομίζοντο 5 διὰ τῆς ἠπείρου. ἐπειδή δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην χομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυχτός τε ζγάρ) ἀπίχατο ἐς αὐτήν και έόντων τησι γυναιζι αυτόθι θεσμοφορίων, ένθαῦτα δη οί Ἐφέσιοι, οὔτε προαχηχοότες ώς είχε περί τῶν Χίων ίδόντες τε στρατόν ές την χώρην έσβεβληχότα, πάγχυ 10 σφέας καταδόξαντες είναι κλωπας και ίέναι έπι τάς γυναϊκας, έξεβοήθεον πανδημεί και έκτεινον τούς Χίους.

- Z —

Ούτοι μέν τοίνυν τοιαύτησι περιέπιπτον τύχησι. Διο-17 νύσιος δε ό Φωχαεύς επείτε εμαθε των Ιώνων τα πρήγματα διεφθαρμένα, νέας έλών τρεῖς τῶν πολεμίων απέπλεε ές μέν Φώχαιαν οὐχέτι, εἶ εἰδώς ώς ἀνδραποδιείται σύν τη άλλη Ιωνίη· δ δε ίθεως ώς είχε επλεε 5 ές Φοινίκην, γαύλους δε ενθαύτα καταδύσας και χρήματα λαβών πολλὰ ἔπλεε ἐς Σικελίην, δομώμενος δὲ ένθεῦτεν ληιστής κατεστήκεε Ελλήνων μέν οὐδενός, Καρχηδονίων δέ και Τυρσηνών.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε τῆ ναυμαχίη ἐνί×ων τοὺς Ἰω-18 νας, τὴν Μίλητον πολιορχέοντες ἐχ γῆς χαὶ θαλάσσης, χαὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα χαὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αίρέουσι κατ' άκρης ἕκτφ ἔτεϊ ἀπό τῆς ἀπο-

also nicht in breiter Schlachtlinie kämpfend.

16. 2 f. ἀδύνατοι: vgl. zu III 79 3. — τοωμάτων Beschädigungen'. VIII 18 αι ημίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν. Od. 5 383 νηας αχειόμενον τάς οι ξυνέαξαν ἄελλαι.

- νέας μέν, wie V 67 11.
 έσέβαλον, ingressi sunt.

8. θεσμοφορίων: zu II 171 6. 10 f. πάγχυ — χαταδόξαντες 'fest überzeugt' (III 27 5). — ἰέναι ἐπί, um sie zu rauben und dann zu verkaufen.

17. 4 f. ovxérs 'nicht wieder'. ώς είχε: zu V 64 8.

6. γαύλους: zu III 136 4.

Miletos erobert (c. 18-21), 494 v. Chr.

18. 4. xat' axons eig. 'von oben her'; übertr., meist in Verbindungen wie $\pi \delta \lambda \nu \alpha i \varrho \epsilon \nu r$, 'gänzlich', weil mit der Einnahme der Burg in der Regel die ganze Stadt verloren war. Thuk. IV 112 άνω χαὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτοάπετο, βουλόμενος κατ' άχρας και βεβαίως έλειν αυτήν. Zuerst II. ο 557 χατ' άχοης Ίλιον αἰπεινὴν ελέειν. Noch VI 82 14. Vgl. das epische χατ άχοηθεν (χατάχοηθεν). — ἕπτω ἔτεϊ, von 499 an gerechnet, in welches Jahr noch der Abfall des Aristago-

134

- 5 στάσιος τῆς 'Αρισταγόρεω καὶ ἦνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίω τῷ ἐς
- 19 Μίλητον γενομένω. χρεωμένοισι γὰρ ᾿Αργείοισι ἐν Δελφοῖσι περί σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίχοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς ᾿Αργείους φέρον, τὴν δὲ παρενθήχην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν 5 νυν ἐς τοὺς ᾿Αργείους ἔχον, ἐπεὰν χατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὦδε.
 - καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων, πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ,
- 10 σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι χομήταις, νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.
- τότε δη ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὁκότε ἀνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναϊκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγφ 15 ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι καὶ ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῷ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι τοῦ λόγου

ras fiel; zu V 33 1. Die Belagerung hatte seit 496 gedauert.

 συμπεσεῖν, congruisse, sonst vom zeitlichen, hier und II 49 14.
 VII 151 1 vom Zusammentreffen, Übereinstimmen des Inhalts.

19. 2. περί σωτηρίης, im Kriege gegen die Lakedämonier unter König Kleomenes (c. 76 ff.).

4. φέρον 'gerichtet' (I 159 14). — ἔχρησε, sc. δ θεός od. ή Πυθίη. Mit dem Übergang ins Verbum finitum (zu I 85 5) wechselt zugleich das Subjekt.

5. S. c. 77.

9. δῶρα, mit der Bedeutung eines Singulars. 11. v 268 χρυσὸς δῶρα δεοῖο, ψ 296 τὴν (ἶππον) 'Αγαμέμνονι δῶχ' 'Αγχισιάδης Έχέπωλος Δῶρα. Vgl. ρ 255 Πάτροχλον Τρωἢσι χυσίν μέλπηθρα γενέσθα.

11. Διθύμοις: H. selber sagt έν

d. (Z. 15). Über den Tempel zu
 I 46 13. 157 13.

14. χομητέων: vgl. Epigr. in Aeschyl. 4. βαθυχαιτήεις Μηθος.

15. *ἰρόν* ist der ganze Tempelbezirk mit all seinem Inhalte (ἀγάλματα, θησαυροί, νηοί, IV 108 8). Innerhalb desselben waren Tempel und Orakel räumlich getrennt(Strab. p. 634).

17. πολλάχις: nach dem überlieferten Texte nur zweimal, I 92 9. V 36 14; denn II 159 gehört nicht hierher. Aber auch aus jener ersten Stelle ist die Erzählung vom Raube der Tempelschätze, deren sich H. hier überhoben glaubt, durch Schuld der Abschreiber weggefallen. Strab. a. O. oi δέ Βραγχίδαι τοὺς δησαυgοὺς τοῦ βεοῦ παραδόττες τῷ Πέρση γεύγοντι (479 v. Chr.) συναπηραν τοῦ μη τίσαι δίχας τῆς ίεροσυλίας xaì τῆς προδοσίας.

— Z —

παραρρέων ές θάλασσαν έξιετ. της δε Μιλησίων χώρης αθ- 5 τοι μέν οι Πέρσαι είχον τὰ περί την πόλιν και το πεδίον, τὰ δε ύπεράκρια έδοσαν Καρσι Πηδασεῦσι ἐκτησθαι.

Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οἀ 21 ἀπέδοσαν τὴν ὑμοίην Συβαρῖται, οῦ Λᾶόν τε καὶ Σκίὀρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθή- 5 καντο· πόλιες γὰρ αὖται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλησι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ ᾿Αθηναῖοι ᾿Αθηναῖοι μὲν γὰρ ὅῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῆ Μιλήτου ἀλώσι τῆ τε ἄλλη πολλαχη, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχω δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν καὶ δι- 10

20. 2 f. χαχόν – ποιήσας: ähnlich bei den Eretrieern c. 119 7. – 'Εφυθοῆ χαλ. θαλάσση: zu I 1 7. – Vgl. III 93.

- Vgi. III 93. 7. Πηδασεῦσε, aus der Stadt Πήδασα. S. I 175.

21. 2. τὴν ὁμοίην: zu IV 119 14. Ähnlich I 18 τὸ ὅμοιον ἀνταποἀιθόντες ἐτεμώφεον. — Strab. p. 253 μετὰ ἀὲ Πυξοῦντα Λᾶος ϫόλπος καὶ ποταμὸς καὶ πόλις, ἐσχάτη τῶν Λευχανίδων, μιχοὸν ὑπὲς τῆς βαλάτης, ἄποιχος Συβαριτῶν, εἰς ἡν ἀπὸ Ἑλης (Velia) στάδιοι τειγαχόσιοι. Dər Flnfs heifst noch jetzt Lao. Die Spur der Stadt scheint gānzlich verschwunden. Über Σχίởφος ist nichts weiter bekannt; es wird in der Nähe von Laos gelegen haben.

4. άλούσης: s. V 44 ff. — ήβηδόν, im ganzen Volk; zu 1 172 11.

5. προσεθήχαντο 'legten sich auf', 'bielten', praeferebant. II 1 μέγα πένθος ξποιήσατο.

7. oùdùv — 'Adyvaîoi 'gar nicht ähnlich wie die Athener' geht auf die Sybariten (2). Das Asyndeton bei dieser immerhin beiläufigen Bemerkung, mit Voranstellung des betonten Wortes, wie I 20 1; vgl. zu I 71 8.

8. Das Particip ύπεραχθεσθέντες, wie sonst auch bei δηλοῦν (zu IV 42 6). Vgl. Soph. El. 24 σαφῆ σημεῖα φαίνεις ἐσθλὸς εἰς ἡμῶς γεγώς.

 άλλη setzt H. sonst nur in der räumlichen Bedeutung, 'anderswohin. anderswo', mit dem Artikel;
 s. zu I 1 11.

10 f. Phrynichos war ein älterer Zeitgenosse des Äschylos, der erste namhafte tragische Dichter. Von der hier erwähnten Tragödie Mιλήτου άλωσις hat sich nichts erhalten. Es war der früheste Versuch, an Stelle der Götter- und Heroenmythen ein Ereignis der nationalen Geschichte und zwar ein eben erlebtes auf die Bühne zu bringen: ein Versuch, den Phrynichos im J. 476 v. Chr. in den Φοίνισσαι, worin er wie Äschylos in den Πέρσαι die Niederlage des δάξαντι ές δάχουά τε έπεσε το θέητρον, χαι έζημίωσάν μιν ώς αναμνήσαντα οιχήια χαχά χιλίησι δραχμησι, χαι έπέταξαν μηχέτι μηδένα χράσθαι τούτω τῶ δράματι.

22 Μίλητος μέν νυν Μιλησίων Αρήμωτο. Σαμίων δέ τοϊσί τι έχουσι τὸ μέν ές τοὺς Μήδους έκ τῶν στρατηγών των σφετέρων ποιηθέν οδδαμώς ήρεσκε, έδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίχα βουλευομένοισι, πρὶν ἤ 5 σφι ές την χώρην απικέσθαι τον τύραννον Αιάκεα, ές άποιχίην έχπλέειν μηδε μένοντας Μήδοισί τε χαι Αιάκει δουλεύειν. Ζαγκλαΐοι γάρ οι άπο Σικελίης τον αθτόν χρόνον τουτον πέμποντες ές την Ιωνίην αγγέλους έπεχαλέοντο τοὺς Ἰωνας ἐς Καλὴν ἀχτήν, βουλόμενοι 10 αθτό 9ι πόλιν χτίσαι Ιώνων. ή δε Καλή αυτη άχτή χαλεομένη έστι μέν Σιχελών, πρός δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη της Σιχελίης. τούτων ών επιχαλεομένων οί Σάμιοι μούνοι Ιώνων έστάλησαν, σύν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπειρευγήτες· ἐν ῷ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γε-23 νέσθαι. Σάμιοι γάρ κομιζόμενοι ές Σικελίην εγίνοντό (τε) έν Λοχροϊσι τοϊσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαΐοι αὐ-

Xerxes dramatisierte, mit mehr Erfolg wiederholt hat. — $\Phi \varrho v \nu i \chi \varphi$: der Dativ, weil die Rührung der Zuschauer vom Dichter beabsichtigt war und seinem Talente zur Ehre gereichte. Über $\partial \iota \partial \alpha \xi a \sigma \tau \iota$ zu I 23 9. — $\tau \partial \delta \epsilon \eta \tau \varrho \sigma \nu = o i \delta \epsilon \eta \tau a \iota$. 12. $o l z \iota a c$: Milet galt als ihre

Tochterstadt (V 97 10).

 χράσθαι, zu Aufführungen. Samier auf Sicilien. Verrat an Zankle (c. 22-24).

7. où $d\pi o \Sigma$, st. $\ell \nu$, wegen $\pi \ell \mu$ - $\pi o \nu \tau \epsilon_{S}$, wie II 18 5.

10. ¹ώνων; die Zankläer waren, als chalkidische Kolonie, eben dieses Stammes.

11 f. 'auf der nach Tyrrhenien zu liegenden Seite Siciliens'. Dieselbe eigentümliche Redeweise I 84 $\check{\epsilon}\sigma\tau\iota$ dè ($\tauo\bar{v}\tauo$) $\pi\rho\dot{c}s$ $\tauo\bar{v}$ $T\mu\dot{\omega}\lambda ov$ $\tau\epsilon\tau\rho\alpha\mu\mu\dot{e}vov$ $\tau\dot{\eta}s$ $\pi\delta\lambda\omega s$. Vgl. auch zu VII 124 4. Die Angabe ist übrigens nicht ganz genau: der Ort liegt noch etwas östlicher als Neapel.

13. ἐστάλησαν, sc. ἐς τὴν ἀποιχίην (IV 1694). — μοῦνοι Ἰώνων: vgl. jedoch Thuk. VI 5 ὑπὸ Σαμίων χαι ἀλλων Ἰώνων ἐχπίπτουσιν (οἱ Ζαγχλαιδοι), οῦ Μήθους φεύγοντες προσέβαλον Σιχελία. — Μιλησίων, die bei Lade gekämpft hatten (c. 84).

23. 2. τε καί bezeichnet die Gleichzeitigkeit.

137

τοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὖνομα ἦν Σκύθης, περιχατέατο πόλιν των Σιχελών έξελετν βουλόμενοι. μαθών δε ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος ᾿Αναξίλεως, τότε 5 έων διάφορος τοίσι Ζαγχλαίοισι, συμμείξας τοίσι Σαμίοισι αναπείθει ώς χρεόν είη Καλήν μέν απτήν, έπ' ην ἕπλεον, ἐα̈ν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγχλην σχεῖν ἐοῦσαν έρημον ανδρών. πειθομένων δε τών Σαμίων χαι σχόντων την Ζάγκλην, ένθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι, ώς ἐπύθοντο 10 έχομένην την πόλιν έωυτων, έβοήθεον αυτή και έπεκαλέοντο Ίπποχράτεα τὸν Γέλης τύραννον ἦν γὰρ δή σφι οδτος σύμμαχος. Επείτε δε αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σύν τη στρατιή ήχε βοηθέων, Σχύθην μέν τόν μούναρχον των Ζαγκλαίων ώς αποβαλόντα την πόλιν 15 ό Ιπποκράτης πεδήσας και τόν αδελφεόν αυτού Πυθογένεα ἐς Ἱνυχα πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοΐσι Σαμίοισι και δρχους δούς και δεξάμενος προέδωκε. μισθός δέ οι ήν ειρημένος όδε ύπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀν- 20 δραπόδων τὰ ἡμίσεα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῆ πόλι, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα ['Ιπποκράτεα λαγχάνειν]. τοὺς

Z --

4. Der Name der Stadt ist wohl ausgefallen.

5. $\Delta\nu\alpha\xii\lambda\omega\varphi$: er reg. 494-476 (Diod. XI 48). Vgl. VII 165 11. Er hegte wohl schon damals selber Absichten auf die unbequeme Nachbarstadt, die er später ausführte (s. zu VII 164 7). — $\omega\sigma\tau\epsilon$ wie oft bei H. = $\alpha\tau\epsilon$.

 First im J. 446 erfolgte die Gründung der Stadt Καλή 'Αχτή (Calacta) unter Führung des Sikelerfürsten Δουχέτιος (Diodor. XII 8).

8. σχείν, occupasse (I 150 6. V 126 6. VI 25 8).

11. ἐωυτῶν, ohne Artikel; s. zu
 V 5 8.

12. Näberes von Hippokrates VII 154 f. Er regierte 498-491 (Diodor. XI 48).

13. σύμμαχος: nach VII 154 vielmehr der Oberherr dieser und anderer Städte. — ×αί 'wirklich' (I 75 21).

15 f. ώς αποβαλόντα, als der den Verlust herbeigeführt hätte – δ Ίπποχράτης, abundant wie V 20 11.

17. ἐς Ἱνυχα: Steph. Byz. s. v. Ἰνυχον, πόλις Σικείλας. Ἡρόθοτος δὲ Ἰνυχτος (?) αὐτήν φησιν ἀπὸ τοῦ Ἱνυζ, ἔοιχε ở ἐσφάλθαι. Auch Ἰνυχος und Ἰνυχός. Es war eine unbedeutende Landstadt (χωρίον πάνυ σμικρόν Plat. Hipp. m. 282 e), wahrscheinlich in der Nähe und im Gebiet von Akragas (vgl. zu VII 170 6), durch seinen lieblichen Wein (olvos Ἰνυχῖνος) berufen (Hesych. und Photios s. v.).

19 $\epsilon loguéros$ fostgesetzt, zugesagt. Hesiod. $\epsilon oy. 370$ $\mu \sigma \sigma \delta s'$ àrdoi gilo $\epsilon loguéros corsos tors.$ Sonst opros (V 57 10).

21. μεταλαβείν 'als Anteil er-

μέν δη πλεῦνας τῶν Ζαγχλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγφ εἶχε δήοας, τοὺς δὲ χορυφαίους αὐτῶν τριηχοσίους ἔδωκε 25 τοῖσι Σαμίοισι χατασφάξαι· οὐ μέντοι οῖ γε Σάμιοι ἐποίη-24 σαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγχλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ινυχος ἐχδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην, ἐχ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν ᾿Ασίην χαὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. χαί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον 5 εἶναι, ὅσοι ἐχ τῆς Ἐλλάδος παρ᾽ ἑωυτὸν ἀνέβησαν· χαὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο χαὶ αὖτις ἐχ τῆς Σιχελίης δπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς ὅ γήραϊ μέγα ὅλβιος ἐων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσησι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν χαλλίστην 10 Ζάγχλην περιεβεβλέατο.

- 25 Μετά δε την ναυμαχίην την ύπες Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατηγον ές Σάμον Αίάκεα τον Συλοσώντος, ώς πολλού τε άξιον γενόμενον σφίσι και μεγάλα κατεργασάμενον· και Σαμίοισι μού-
- 5 νοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἕκλειψιν τῶν νεῶν [τῶν] ἐν τῆ ναυμαχίη οὖτε ἡ πόλις οὖτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχυν οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκη προσηγάγοντο.
- 26 Ταΐτα μέν δή ούτω έγίνετο. 'Ιστιαίω δὲ τῷ Μιλησίω ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς ᾿Ιώνων όλκάδας ἐκπλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ τὴν Μίλητον γενόμενα. τὰ μέν δὴ περὶ 'Ελλήσπον-5 τον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτη ᾿Απολλοφάνεος

24. 2. Himera war eine Gründung der Zankläer (Thuk. VI 5).

4. Sezauoraros 'gewissenhafteste'. Dieselbe Tugend rühmt H. an seinem Sohne Kadmos (VII 164 9). Ein entgegengesetztes Beispiel war der Arzt Demokedes (III 135 ff.). 6. Die Reise hing wohl zusam-

6. Die Reise hing wohl zusammen mit der Wiederbesetzung Zankles durch seinen Sohn Kadmos (VII 164).

10. πεφιεβεβλέατο: zu III 71 18.

Sie verloren sie bald wieder an Anaxilaos (s. zu VII 164 7).

Weitere Fortschritte der Perser. Histiäos' Ende (c. 25-32).

26. 2. S. c. 5.

4 f. $t\dot{\alpha} - \pi \rho \eta \gamma \mu \alpha \tau \alpha$ 'die den Hell. betreffenden Angelegenheiten'. S. zu III 128 6. $\pi \epsilon \rho i$, räumlich, circa. 'Elliganovtov, im weiteren Sinne (zu IV 36 6); vgl. c. 5 13 ff.

παιδι 'Αβυδηνώ, αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον έπλεε, καὶ Χίων φρουρή οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε έν Κοίλοισι χαλεομένοισι της Χίης χώρης. τούτων τε δή εφόνευσε συχνούς, και των λοιπων Χίων, οία δή **χεχαχωμένων έχ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς** 10 Λεσβίους έπεκράτησε, έκ Πολίχνης της Χίων όρμώμενος. φιλέει δέ χως προσημαίνειν, εδτ' αν μέλλη με-27 γάλα κακά ή πόλι ή έθνει έσεσθαι και γάο Χίοισι πρό τούτων σημήια μεγάλα εγένετο τοῦτο μέν σφι πέμψασι ές Δελφούς χορόν νεηνιέων έκατόν δίο μοῦνοι τούτων απενόστησαν, τούς δε σχτώ τε χαι ενενήχοντα 5 αθτών λοιμός ύπολαβών απήνειχε· τουτο δε εν τη πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισί γράμματα διδασχομένοισι ένέπεσε ή στέγη, ώστε απ' έκατον και είκοσι παίδων είς μουνος απέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ὁ Ξεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα 10 ή ναυμαχίη ύπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε, ἐπὶ δε τη ναυμαχίη επεγένετο Ίστιαΐος Λεσβίους άγων. κεκακωμένων δε των Χίων, καταστροφήν εθπετέως αθτών έποιήσατο.

'Ενθεῦτεν δὲ ὁ 'Ιστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον 28 ἄγων 'Ιώνων καὶ Λἰολέων συχνούς. περικατημένφ δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀνα-

11. Πολίχνη, 'Kleinstadt', hiefsen auch Orte in Lakonien, Messenien, Kreta (VII 170 4), Ionien, Troas, Sicilien.

27. 1. $z\omega_{5}$ 'wohl' (III 40 11). — $\pi \rho o \sigma \eta \mu \alpha i \nu \epsilon \nu$, erg. $\delta \ \vartheta \epsilon \delta \varsigma$ (10), wie bei $\vartheta \epsilon \iota \nu i \rho \epsilon \iota$ u. ä. Verben, die selbstverständlich nur die Gottheit als Subjekt zulassen und daher, mit Auslassung dieses Subjektes, als scheinbar impersonale auftreten können. Thukyd. II 8 $\ell \lambda \epsilon \gamma \epsilon \tau o \delta \epsilon$ $z\alpha i \ell d \delta z \epsilon \ell \pi i \ \tau o \delta \varsigma \ \mu \epsilon \lambda \lambda o v \sigma i \ \gamma \epsilon - \nu \eta \sigma \epsilon \sigma \vartheta a \omega \tau \epsilon$. Vgl. das militärische $\sigma \eta \mu a \nu \epsilon \epsilon$ (VIII 11 1). 6. $\upsilon \pi o \lambda a \beta \omega \nu \dot{\alpha} \pi \eta \nu \epsilon z \epsilon$, interce-

6. ὑπολαβών ἀπήνειχε, interceptos abstulit, 'raffte jählings hin', übertr. von Wind und Sturm. IV 179 όπολαβεῖν ἀνεμον βορέην χαὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Διβύην, VII 170 10. VIII 118 7. Vgl. III 66 5. VI 75 5 und unten Z. 11.

11. ές γόνυ έβαλε, 'warf nieder', έχάχωσε (13), aus der Athletik entlehnte Metapher. Bekker Anecd. p. 40: είς γόνυ πεσείν, ἐπὶ τῶν ὑπὸ βίας χλινομένων εἰς τὴν γῆν. Simonid. Fr. 158 Μίλωνος τόθ' ἀγαλμα — ὅς ποτὶ Πίση Ἐπτάχι νικήσας ἐς γόνατ' οὐχ ἔπεσεν. Åschyl. Pers. 930 Λσία δὲ χθῶν alvῶς ἐπὶ γόνυ χέχλιται. Vgl. auch das Homerische γούνατα λύξιν, χάμπτεν.

12. $\delta \pi \epsilon \gamma \epsilon \nu \epsilon \tau \sigma$, als weiteres Unglück.

139

πλέουσι έχ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἀλλην Ἰωνίην. 5 πυθόμενος δε ταυτα Θάσον μεν απόρθητον λείπει, αὐτὸς ὅἐ ἐς τὴν Λέσβον ἦπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. έκ Λέσβου δε λιμαινούσης οι της στρατιής πέρην διαβαίνει, έχ τοῦ Αταρνέος ώς αμήσων τόν σίτον τόν τε ένθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καίκου πε-10 δίου τόν των Μυσών. έν δε τούτοισι τοΐσι χωρίοισι ετύγχανε έων Αρπαγος ανήρ Πέρσης στρατηγός στρατιής ούχ δλίγης. δς οι άποβάντι συμβαλών αυτόν τε Ιστιαΐον ζωγρίη έλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν 29 πλέω διέφθειρε. έζωγρήθη δε ό Ιστιαΐος ώδε. ώς εμάχοντο οί Ελληνες τοισι Πέρσησι έν τη Μαλήνη της Αταρνίτιδος χώρης, οι μέν συνέστασαν χρόνον έπι πολλόν, ή δε ιππος υστερον δρμηθείσα επιπίπτει τοίσι 5 Ελλησι. τό τε δη ξογον της ιππου τοῦτο ἐγένετο, καὶ τετραμμένων των Ελλήνων δ Ιστιαΐος έλπίζων ούκ άπολέεσθαι ύπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινά άναιρέεται ώς φεύγων τε χατελαμβάνετο ύπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ὡς καταιρεόμενος 10 ύπ' αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλώσσαν μετείς καταμηνύει έωυτόν ώς είη Ιστιαΐος ό Μιλήσιος.

28. 6 αὐτὸς δέ, ungewöhnlich für ö δέ (I 17 9).

9f. Das Epexegem erweitert den Umfang der lokalen Bestimmung έχ τοῦ Ἀπαρνέος, indem es ihn durch ἐνθεῦτεν aufnimmt, um den Zusatz καὶ — Μυσῶν. S. zu I 174 2. — Καἰχου πεθίου: zu II 10 5. Von seiner Fruchtbarkeit Strab. p. 624 παραρρεῖ & ὁ Κάιχος τὸ Πέργαμον, διὰ τοῦ Καίχου πεθίου προσαγορευομένου στόθρα εὐδαίμονα γὴν διεξιών, σχεθὸν đέ τι χαὶ τὴν ἀρίστην τῆς Μυσίας. — τὸν τῶν Μυσῶν gehört nur zu τὸν ἐχ Κ. πεθίου. Die Landschaft Atarneus gehörte damals den Chiern (I 160 12. VIII 106 4).

29. 3. συνέστασαν 'standen im Kampf'; vgl. zu I 208 1.

5. 'Der Ruhm dieses Sieges fiel

der Reiterei zu', die Reiterei entschied den Kampf. VIII 102 σον το ξργον ω δέσποτα γίνεται· οἰ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο, ΙΧ 102 die Athener bei Mykale ὅχως έωυτῶν γένηται το ξργον καὶ μὴ Λακεθαιμονίων.

 giλοιψυχίην, vitae amorem,
 d. i. ignaviam. — ἀναιρέεται ʿfaſste,
 gab sich hin', concepit. Cic. Tusc.
 III 14 in eundem cadit ut serviat,
 ut victum, si quando, se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat
 idem necesse est timiditalem et ignaviam.

9. χαταιοεόμενος 'eingeholt' (c. 41 10) nimmt χατελαμβάνετο auf. Vgl. zu VII 50 22.

^{11.} μετείς: sonst ίέναι γλῶσσαν od. φωνήν (ΙΙ 2 11. ΙV 23 8. 135 15. ΙΧ 16 8). Das Kompositum

εί μέν νυν, ώς έζωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βα-30 σιλέα Δαρείον, δ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε χαχὸν οὐδὲν δοχέειν ἐμοί, ἀπῆχέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν αὐτῶν τε τούτων είνεχα χαὶ ἶνα μὴ διαφυγών αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, ᾿Αρταφρένης τε ὁ Σαρδίων 5 ὕπαρχος χαὶ ὁ λαβών ὅΑρπαγος, ὡς ἀπίχετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτη ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ χεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ

— Z —

βασιλέα Δαρεΐον ές Σοῦσα. Δαρεΐος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν 10 οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσησι εὖεργέτεω.

Τὰ μέν περὶ Ἱστιαϊον οῦτω ἔσχε. ὁ δὲ ναυτικὸς 31 στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἰρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῷ ἦπείρῷ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἶ- 5

öfter bei Dichtern; Soph. O. T. 784 τῷ μεθέντε τὸν λόγον, Eurip. Hipp. 1202 βαοὒν βοόμον μεθήχε. Vgl. c. 37 βλαστὸν οὐδένα μετεξ. IX 16 μετεέναι πολλὰ τῶν δαχούων.

 άχθη ἀγόμενος: zu V 95 4.
 ἀπῆχε, der König. Der plötzliche Subjecktswechsel wie I 33 2.

7. tò $\mu i \nu$ aờ toữ sữ μa : die anomale Stellung des Pronomens wie I 165 η đề aờ tũ $\nu \eta \sigma \sigma \sigma$, II 133 $\delta \mu i \nu$ aờ tũ $\nu \pi a \tau \eta \rho$, VI 111 tò $\mu i \nu$ aờ tũ $\mu i \sigma \sigma \nu$, I 98 21. 143 2. VII 110 6. 156 11. 'Die Einschiebung wird durch das Hinzutreten einer Konjunktion gemildert. ai đế $\mu e \nu$ $q \rho i \nu \epsilon_{5}$ Anakr. 81, η $\mu i \nu$ $\eta \mu u \nu$ $\mu o i \rho a$ Soph. O. T. 1458, tả $\rho i \mu$ $\nu u \sigma i \mu a \sigma$ Arist Vôg. 1110.' Krüger Gr. Spr. II 47 9, 5. Über einen ähnlichen Fall zu V 5 8. Die nahe Wiederkehr desselben Wortes darf nicht mehr anstofsen als I 67 χατὰ δὲ τὸν χατὰ Κροϊσον χρόνον, 108 ἐς σὲ χαὶ ἐς τὸν μετέπειτεν χρόνον, VI 46 ἐχ μέν γε τῶν ἐχ Σχαπτησύλης, III 118 14. VII 23 2. 40 1. 184 4. 188 5.

10. S. den persischen Rechtsgrundsatz I 137.

12 ff. $\epsilon \tilde{v}$, nachgestellt, s. zu III 55 13. — $d\nu d\rho \delta \mu \epsilon \gamma \delta \lambda \omega \varsigma$ — $\epsilon \tilde{v} \epsilon \rho - \epsilon \tilde{v} \epsilon \rho - \gamma \epsilon \tau \epsilon \omega$: Pind. Ol. II 93 $\phi i \lambda \delta \omega \varsigma$ ärdga $\mu \tilde{a} \lambda \lambda \delta v$ ε $\epsilon \delta \epsilon \rho \gamma \epsilon \tau \alpha v$. Zur Sache VIII 85 13. Zum Dativ vgl. V 89 14.

31. οὕτω ἔσχε nahm solchen Ausgang' (1 71 1).

2. τῷ δευτέρω ἔτεϊ im folgenden Jahre', 493 v. Chr.

5. ώς ξχάστην 'jede einzeln für sich', eine nach der anderen, sodals jedesmal die ganze Heeresmacht dabei war. Die Partikel dient den distributiven Sinn von ξχαστος schärfer zu bezeichnen. I 114. ώς ξχάστω ξογον προστάσων, singula singulis imponens officia. VI 79

Τότε ών έπει έπέπλεον οι Φοίνικες, οι Ίωνες αν-14 τανήγον και αυτοί τας νέας [έπι κέρας]. ώς δε και άγχου έγίνοντο καί συνέμισγον άλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω άτρεκέως συγγράψαι οίτινες των Ιώνων εγίνοντο ανδρες 5 κακοί ή ἀγαθοί ἐν τῆ ναυμαχίη ταύτη· ἀλλήλους γὰρ καταιτιώνται. λέγονται δε Σάμιοι ενθαύτα, κατά τά συγχείμενα πρός τὸν Αἰάχεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλώσαι έχ της τάξιος ές την Σάμον, πλην ενδεχα νεών τουτέων δε οι τριήραρχοι παρέμενον και έναυμάχεον 10 άνηχουστήσαντες τοίσι στρατηγοίσι χαί σφι τό χοινόν τῶν Σαμίων ἔδωχε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλη άναγραφήναι πατρόθεν ώς άνδράσι άγαθοίσι γενομένοισι, χαὶ ἔστι αῦτη ἡ στήλη ἐν τῆ ἀγορῆ. ἰδόμενοι δὲ χαὶ Λέσβιοι τούς προσεχέας φεύγοντας τώυτὸ ἐποίευν τοΐσι 15 Σαμίοισι· ως δε και οι πλεύνες των Ιώνων εποίευν τα 15 αθτά ταῦτα. τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῆ ναυμαχίη περιέφθησαν τρηχύτατα Χίοι ώς αποδειχνύμενοί τε έργα λαμπρά καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρείχοντο μέν γάρ, ωσπερ και πρότερον ειρέθη, νέας έκατόν, και έπ 5 έχαστης αθτέων ανδρας τεσσεράχοντα των αστών λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας ουν εδικαίευν γίνεσθαι τοισι κακοΐσι αὐτῶν ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεχπλέοντες έναυμάχεον, ές δ τῶν πο-10 λεμίων έλόντες νέας συχνάς απέβαλον τῶν σφετερέων 16 τὰς πλεῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τῆσι λοιπῆσι τῶν νεῶν ἀπο-

Äakes s. III 39. 139 ff. IV 138. V 37 f.

14. $\tau \delta \tau \epsilon \ \tilde{\omega} \nu$ leitet zur Erzählung zurück.

2. Das hier unnütze *ἐπὶ ×έρας* ist aus c. 12 3 eingeschoben.

3 f. Verb. τὸ ἐνθεῦτεν οἶτινες ταύτη, οὐχ ἔχω ἀτο. συγγράψαι. Vgl. zu c. 43 11. Auch hier, wie oben c. 13, erzählt H. die Schuld der Ioner möglichst schonend, während er unten 11 ff. den Beweis für die bessere Gesinnung des samischen Volkes mit besonderem Nachdruck hervorhebt.

10. τοῖσι στρατηγοῖσι: der Dativ analog dem synonymen ἀπειθέειν; sonst m. Genit. Vgl. zu I 214 2. 12. πατρόθεν 'mit Zufügung des Vatersnamens' (III 1 22. VIII 90 21),

12. $\pi \alpha \tau \rho \phi \vartheta \varepsilon \nu$ 'mit Zufügung des Vatersnamens' (III 1 22. VIII 90 21), was als Ehrenerweisung galt. II. \varkappa 88 $\pi \alpha \tau \rho \phi \vartheta \varepsilon \nu$ $\varkappa \varepsilon \nu \varepsilon \nu \varepsilon \rho \varepsilon \rho \omega \alpha \omega \omega \omega$. Vgl. zu III 60 20. 140 24.

15. 9. διεχπλέοντες, das Manöver des διέχπλοος (zu c. 124) machend

φεύγουσι ές την έωυτων δσοισι δε των Χίων αδύνατοι ἦσαν αί νέες ύπὸ τρωμάτων, οἶτοι δὲ ώς ἐδιώχοντο χαταφυγγάνουσι πρός την Μυχάλην. νέας μέν δη αυτού ταύτη ἐποχείλαντες χατέλιπον, οι δὲ πεζη ἐχομίζοντο 5 δια της ηπείρου. Επειδή δε εσέβαλον ές την Έφεσίην χομιζόμενοι οί Χίοι, νυχτός τε ζγάρ άπίχατο ές αθτήν χαὶ ἐόντων τῆσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων, ἐνθαῦτα δη οι Έφέσιοι, ούτε προαχηχοότες ώς είχε περί των Χίων ίδόντες τε στρατόν ές την χώρην έσβεβληχότα, πάγχυ 10 σφέας καταδόξαντες είναι κλωπας και ίέναι έπι τάς γυναϊκας, έξεβοήθεον πανδημεί και έκτεινον τούς Χίους.

Οδτοι μέν τοίνυν τοιαύτησι περιέπιπτον τύχησι. Διο-17 νύσιος δε ό Φωχαεύς επείτε εμαθε των Ιώνων τα πρήγματα διεφθαρμένα, νέας έλών τρεῖς τῶν πολεμίων απέπλεε ές μεν Φώχαιαν οθχέτι, εξ είδως ώς ανδραποδιείται σύν τη άλλη Ιωνίη. δ δε ίθεως ώς είχε έπλεε 5 ές Φοινίκην, γαύλους δε ενθαύτα καταδύσας και χρήματα λαβών πολλά ἔπλεε ἐς Σιχελίην, ὁρμώμενος δὲ ένθεῦτεν ληιστής κατεστήκεε Έλλήνων μέν οὐδενός, Καρχηδονίων δέ και Τυρσηνών.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε τῆ ναυμαχίη ἐνίκων τοὺς Ἰω-18 νας, την Μίλητον πολιορχέοντες έχ γης χαὶ θαλάσσης, χαὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα χαὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αίρέουσι κατ' ἄκρης ἕκτω ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀπο-

also nicht in breiter Schlachtlinie kämpfend.

16. 2 f. αθύνατοι: vgl. zu III 79 3. – τρωμάτων Beschädigungen'. VIII 18 αι ημίσεαι τῶν νεών τετρωμέναι ήσαν. Od. ξ 383 νηας αχειόμενον τάς οι ξυνέαξαν ἄελλαι.

- 4. νέας μέν, wie V 67 11.

6. ἐσέβαλον, ingressi sunt. 8. θεσμοφορίων: zu II 171 6. 10 f. πάγχυ - χαταθόξαντες 'fest überzeugt' (III 27 5). - ἰέναι ἐπί, um sie zu rauben und dann zu verkaufen.

17. 4 f. ovxérs 'nicht wieder'. ώς είγε: zu V 64 8.

6. γαύλους: zu III 136 4.

Miletos erobert (c. 18-21), 494 v. Chr.

18. 4. xar' äxons eig. 'von oben her'; übertr., meist in Verbindungen wie $\pi \delta \lambda \nu$ $\alpha \delta \rho \epsilon \nu$, 'gānzlich', weil mit der Einnahme der Burg in der Regel die ganze Stadt verloren war. Thuk. IV 112 ανω και έπι τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος χατ' ἄχρας χαὶ βεβαίως έλειν αυτήν. Zuerst II. ο 557 χατ' άχοης "Ιλιον αλπεινήν έλέειν. Noch VI 82 14. Vgl. das epische ×ar άχρηθεν (χατάχρηθεν). — ἕχτω ἔτεϊ, von 499 an gerechnet, in welches Jahr noch der Abfall des Aristago-

134

5 στάσιος τῆς Αρισταγόρεω καὶ ἦνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίω τῷ ἐς

19 Μίλητον γενομένω. χρεωμένοισι γὰρ ᾿Αργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίχοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς ᾿Αργείους φέρον, τὴν δὲ παρενθήχην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν 5 νυν ἐς τοὺς ᾿Αργείους ἔχον, ἐπεὰν χατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὦδε.

καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων, πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ,

10 σαὶ ở ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι χομήταις, νηοῦ ở ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει. τότε ởὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους χατελάμβανε, ὁχότε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐχτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων χομητέων, γυναῖχες δὲ χαὶ τέχνα ἐν ἀνδραπόδων λόγω 15 ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι χαὶ ὁ νηός τε χαὶ τὸ χρηστήριον συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν ὅ ἐν τῷ ἱρῶ

τούτω χρημάτων πολλάχις μνήμην ετέρωθι τοῦ λόγου

ras fiel; zu V 33 1. Die Belagerung hatte seit 496 gedauert.

6. συμπεσεῖν, congruisse, sonst vom zeitlichen, hier und II 49 14. VII 151 1 vom Zusammentreffen, Übereinstimmen des Inhalts.

19. 2. $\pi\epsilon_{\ell}i \ \sigma\omega t\eta \rho i\eta s$, im Kriege gegen die Lakedämonier unter König Kleomenes (c. 76 ff.).

φέρον 'gerichtet' (I 159 14).

 ξχρησε, sc. δ θεός od. ή Πυθίη.

 Mit dem Übergang ins Verbum

 finitum (zu I 85 5) wechselt zu gleich das Subjekt.

5. S. c. 77.

9. δώρα, mit der Bedeutung eines Singulars. II. v 268 χρυσός δώρα Φεοίο, ψ 296 την (ίππον) Άγαμέμνονι δώκ' Άγχισιάσης Έχέπωλος Δώρα. Vgl. ρ 255 Πάτροχλον Τρφήσι χυσίν μέλπηθρα γενέσθαι.

11. Διδύμοις: H. selber sagt έν

∆. (Z. 15). Über den Tempel zu I 46 13. 157 13.

14. Χομητέων: vgl. Epigr. in Aeschyl. 4. βαθυχαιτήεις Μήδος.

15. $i\rho\delta\nu$ ist der ganze Tempelbezirk mit all seinem Inhalte ($d\gamma d\lambda$ - $\mu\alpha\tau\alpha$, $3\eta\alpha\alpha\upsilon\rhooi$, $\nu\eta oi$, IV 108 8). Innerhalb desselben waren Tempel und Orakel räumlich getrennt(Strab. p. 634).

17. πολλάχις: nach dem überlieferten Texte nur zweimal, I 92 9. V 36 14; denn II 159 gehört nicht hierher. Aber auch aus jener ersten Stelle ist die Erzählung vom Raube der Tempelschätze, deren sich H. hier überhoben glaubt, durch Schuld der Abschreiber weggefallen. Strab. a. O. oi δè Βραγχίδαι τοὺς θησαυgοὺς τοῦ θεοῦ παραδόντες τῷ Πέρση γεύγοντι (479 v. Chr.) συναπῆραν τοῦ μὴ τίσαι δίχας τῆς ἰεροσυλίας καὶ τῆς προδοσίας.

έποιησάμην. ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων 20 ἤγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφέας Δαρεῖος κακὸν οὐδἐν ἄλλο ποιήσας κατοίκισε ἐπὶ τῆ Ἐρυθρῆ καλεομένη θαλάσση, ἐν ఀΑμπη πόλι, παρ' ῆν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξιεῖ. τῆς δὲ Μιλησίων χώρης αὐ- 5 τοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἰχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδοσαν Καροὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.

Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐ 21 ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οῦ Λᾶόν τε καὶ Σκίἀρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθή- 5 καντο· πόλιες γὰρ αὖται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλησι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ ᾿Αθηναῖοι ᾿Αθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῆ Μιλήτου ἀλώσι τῆ τε ἄλλη πολλαχῆ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχω δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν καὶ δι- 10

20. 2 f. χαχόν – ποιήσας: ähnlich bei den Eretrieern c. 119 7. – Έρυθοῆ χαλ. θαλάσση: zu I 1 7. – Vgl. III 93.

7. Πηδασεύσε, aus der Stadt Πήδασα. S. 1 175.

21. 2. τὴν ὁμοίην: zu IV 119 14. Ahnlich I 18 τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώφεον. — Strah. p. 253 μετὰ δὲ Πυξοῦντα Λῶος χόλπος χαὶ ποταμὸς χαὶ πόλις, ἐσχάτη τῶν Λευχανίδων, μιχοὸν ὑπὶς τῆς δαλάττης, ἄποιχος Συβαριτῶν, εἰς ἡν ἀπὸ ἕλης (Velia) στάδιοι τετραχόσιοι. Dor Finfs heifst noch jetzt Lao. Die Spur der Stadt scheint gänzlich verschwunden. Über Σχίδος ist nichts weiter bekannt; es wird in der Nähe von Laos gelegen haben.

4. άλούσης: s. V 44 ff. — ήβηδόν, im ganzen Volk; zu l 172 11. 5. προσεθήχαντο legten sich auf', 'bielten', praeferebant. II 1 μέγα πένθος ἐποιήσατο.

7. oùdèv — 'A $\vartheta\eta\nu\alpha$ ioi 'gar nicht ähnlich wie die Athener' geht auf die Sybariten (2). Das Asyndeton bei dieser immerhin beiläufigen Bemerkung, mit Voranstellung des betonten Wortes, wie I 20 1; vgl. zu I 71 8.

8. Das Particip ύπεραχθεσθέντες, wie sonst auch bei δηλοῦν (zu IV 42 6). Vgl. Soph. El. 24 σαφῆ σημεῖα φαίνεες ἐσθλὸς εἰς ἡμᾶς γεγώς.

9. *älln* setzt H. sonst nur in der räumlichen Bedeutung, anderswohin. anderswo', mit dem Artikel; s. zu I 1 11.

10 f. Phrynichos war ein älterer Zeitgenosse des Äschylos, der erste namhafte tragische Dichter. Von der hier erwähnten Tragödie Msλήτου άλωσις hat sich nichts erhalten. Es war der früheste Versuch, an Stelle der Götter- und Heroenmythen ein Ereignis der nationalen Geschichte und zwar ein eben erlebtes auf die Bühne zu bringen: ein Versuch, den Phrynichos im J. 476 v. Chr. in den Poύνισσαι, worin er wie Äschylos in den Hέρσαν die Niederlage des δάξαντι ές δάχουά τε έπεσε το θέητρον, χαι έζημίωσάν μιν ώς αναμνήσαντα οι κήια κακά χιλίησι δραχμήσι, καί έπέταξαν μηχέτι μηδένα χράσθαι τούτω τω δράματι.

22 Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ηρήμωτο. Σαμίων δέ τοϊσί τι έχουσι τὸ μέν ἐς τοὺς Μήδους ἐχ τῶν στρατηγών τών σφετέρων ποιηθέν οδδαμώς ήρεσκε, έδόκεε δε μετά την ναυμαχίην αθτίκα βουλευομένοισι, πριν ή 5 σφι ές την χώρην απικέσθαι τον τύραννον Αιάκεα, ές άποιχίην έχπλέειν μηδε μένοντας Μήδοισί τε χαὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαΐοι γὰο οἱ ἀπό Σικελίης τὸν αθτόν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους έπεχαλέοντο τοὺς Ἰωνας ἐς Καλήν ἀχτήν, βουλόμενοι 10 αὐτό 9ι πόλιν χτίσαι Ἰώνων. ή δὲ Καλή αυτη ἀχτή καλεομένη έστι μέν Σικελών, πρός δε Τυρσηνίην τετραμμένη της Σιχελίης. τούτων ών επιχαλεομένων οί Σάμιοι μοῦνοι Ιώνων ἐστάλησαν, συν δέ σφι Μιλησίων οι έκπεφευγήτες έν ω τοιόνδε δή τι συνήνεικε γε-23 νέσθαι. Σάμιοι γάρ χομιζόμενοι ές Σιχελίην εγίνοντό (τε) έν Λοχροΐσι τοΐσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαΐοι αὐ-

Xerxes dramatisierte, mit mehr Erfolg wiederholt hat. - + + evviyw: der Dativ, weil die Rührung der Zuschauer vom Dichter beabsichtigt war und seinem Talente zur Ehre gereichte. Über διδάξαντι zu I 23 9. — τὸ θέητρον = οἱ θεηταί. 12. olzina: Milet galt als ihre Tochterstadt (V 97 10).

13. xoão 9ai, zu Aufführungen. Samier auf Sicilien. Verrat an Zankle (c. 22-24).

22. 2. τοισί τι έχουσι 'die einiges Vermögen besalsen'. und dadurch imstande waren auszuwandern. Zu έχειν τι vgl. Menand. monost. 174 εύχου σ έχειν τι κάν έχης έξεις φίλους, 165 έλν Ο' έχωμεν χοήμαθ', έξομεν giλους. Anthol. Pal. IX 359 Vs. 4 έπι ξείνης σ' ην μέν έχης τι δέος. Ήν Ο' απορής ανιηoov. Dagegen oi exortes die Rei-chen, als Klasse in Ggs. zur Klasse der Mittellosen.

 οἱ ἀπό Σ., st. ἐν, wegen πέμποντες, wie II 18 5.

10. Ίώνων; die Zankläer waren, als chalkidische Kolonie, eben dieses Stammes.

11 f. 'auf der nach Tyrrhenien zu liegenden Seite Siciliens'. Dieselbe eigentümliche Redeweise I 84 έστι θέ (τοῦτο) πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. Vgl. auch zu VII 124 4. Die Angabe ist übrigens nicht ganz genau: der Ort liegt noch etwas östlicher als Neapel.

13. εστάλησαν, sc. ές την άποιxiην (IV 1:59 4). — μούνοι 'Ιώνων: vgl. jedoch Thuk. VI 5 ύπο Σαμίων χαι άλλων Ιώνων εχπίπτουσιν (οἱ Ζαγχλαίοι), οῦ Μήδους γεύγοντες προσέβαλον Σιχελία. — Milyoiwr, die bei Lade gekämpft hatten (c. 84).

23. 2. TE xai bezeichnet die Gleichzeitigkeit.

τοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περιχατέατο πόλιν των Σιχελών έξελεϊν βουλόμενοι. μαθών δε ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, τότε 5 έων διάφορος τοΐσι Ζαγκλαίοισι, συμμείξας τοΐσι Σαμίοισι αναπείθει ώς χρεόν είη Καλήν μέν ακτήν, έπ' ην ἕπλεον, έαν χαίρειν, την δε Ζάγκλην σχεϊν εουσαν έρημον ανδρών. πειθομένων δε των Σαμίων και σχόντων την Ζάγκλην, ένθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι, ὡς ἐπύθοντο 10 έχομένην την πόλιν έωυτων, έβοήθεον αυτή και έπεκαλέοντο Ίπποχράτεα τὸν Γέλης τύραννον ἦν γὰρ δή σφι οδτος σύμμαχος. Επείτε δε αυτοΐσι και ό Ίπποκράτης σύν τη στρατιή ήχε βοηθέων, Σχύθην μέν τόν μούναρχον τών Ζαγκλαίων ώς αποβαλόντα την πόλιν 15 ό Ίπποχράτης πεδήσας χαὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ές "Ινυχα πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοίσι Σαμίοισι καὶ ὄρκους δούς και δεξάμενος προέδωκε. μισθός δε οι ήν ειρημενος όδε ύπό των Σαμίων, πάντων των έπίπλων χαὶ άν- 20 δραπόδων τὰ ἡμίσεα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῆ πόλι, τὰ δ' έπι των άγρων πάντα ('Ιπποχράτεα λαγγάνειν]. τούς

Z -

4. Der Name der Stadt ist wohl ausgefallen.

5. $\lambda \nu \alpha \xi i \lambda \epsilon \omega \varsigma$: er reg. 494-476 (Diod. XI 48). Vgl. VII 165 11. Er hegte wohl schon damals selber Absichten auf die unbequeme Nachbarstadt, die er später ausführte (s. zu VII 164 7). — $\omega \sigma \tau \epsilon$ wie oft bei H. = $\epsilon \tau \epsilon$.

7. Erst im J. 446 erfolgte die Gründung der Stadt Καλή 'Απτή (Calacta) unter Führung des Sikelerfürsten Δουχέτιος (Diodor. XII 8).

8. σχέιν, occupasse (I 150 6. V 126 6. VI 25 8).

11. έωυτῶν, ohne Artikel; s. zu V 5 8.

12. Näberes von Hippokrates VII 154 f. Er regierte 498-491 (Diodor. XI 48).

13. σύμμαχος: nach VII 154 vielmebr der Oberherr dieser und anderer Städte. — $\varkappa \alpha i$ 'wirklich' (I 75 21).

15 f. ώς ἀποβαλόντα, als der den Verlust herbeigeführt hätte – δ Ίπποχράτης, abundant wie V 20 11.

17. ἐς Ἱνυχα: Steph. Byz. s. v. Ἰνυχον, πόλις Σιχελίας. Ἡρόθοτος δὲ Ἱνυχτος (?) αὐτὴν φησιν ἀπὸ τοῦ Ἱνυξ, ἔοιχε ở ἐσφάλθαι. Auch Ἱνυχος und Ἰνυχός. Es war eine unbedeutende Landstadt (χωρίον πάνυ σμιχρόν Plat. Hipp. m. 282 e), wahrscheinlich in der Nähe und im Gebiet von Akragas (vgl. zu VII 170 6), durch seinen lieblichen Wein (οἰνος Ἰνυχίνος) berufen (Hesych. und Photios s. v.).

19 είρημένος festgesetzt, zugesagt. Hesiod. έργ. 370 μισθός σ' ανδρί φίλω είρημένος άρχιος έστω. Sonst έητός (V 57 10).

21. μεταλαβεῖν 'als Anteil erhalten.

μέν δη πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγφ εἰχε δήοας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε 25 τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οῖ γε Σάμιοι ἐποίη-24 σαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνυκος ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν ᾿Ασίην καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον 5 εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἐλλάδος παρ᾽ ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο καὶ αἶτις ἐκ τῆς Σικελίης δπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς ὅ γήραϊ μέγα ὅλβιος ἐων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσησι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην 10 Ζάγκλην περιεβεβλέατο.

- 25 Μετά δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲς Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελευσάντων Πεςσέων κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι καὶ μεγάλα κατεςγασάμενον· καὶ Σαμίοισι μού-5 νοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαςείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν [τῶν] ἐν τῆ ναυμαχίη οὖτε ἡ πόλις οὖτε τὰ ἑςὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης αὐτίκα Καςίην ἔσχυν
 - οί Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποχυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγχη προσηγάγοντο.
- 26 Ταΐτα μέν δὴ οὕτω ἐγίνετο. ἱστιαίω δὲ τῷ Μιλησίω ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς ἰώνων όλκάδας ἐκπλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ τὴν Μίλητον γενόμενα. τὰ μέν δὴ περὶ Ἑλλήσπον-5 τον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ ᾿Απολλοφάνεος

24. 2. Himera war eine Gründung der Zankläer (Thuk. VI 5).

4. dizacioraros gewissenhafteste'. Dieselbe Tugend rühmt H. an seinem Sohne Kadmos (VII 164 9). Ein entgegengesetztes Beispiel war der Arzt Demokedes (III 135 ff.).

6. Die Reise hing wohl zusammen mit der Wiederbesetzung Zankles durch seinen Sohn Kadmos (VII 164).

10. περιεβεβλέατο: zu III 71 18.

Sie verloren sie bald wieder an Anaxilaos (s. zu VII 164 7).

Weitere Fortschritte der Perser. Histiāos' Ende (c. 25-32).

26. 2. S. c. 5.

4 f. τα – πρήγματα 'die den Hell. betreffenden Angelegenheiten'. S. zu III 128 6. περί, räumlich, circa. Έλλήσποντον, im weiteren Sinne (zu IV 36 6); vgl. c. 5 13 ff.

παιδι 'Αβυδηνώ, αθτός δέ έχων Λεσβίους ές Χίον έπλεε, καὶ Χίων φρουρή οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε έν Κοίλοισι χαλεομένοισι της Χίης χώρης. τούτων τε δή ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἶα δή χεχαχωμένων έχ τῆς ναυμαχίης, ὁ ἱΙστιαῖος ἔχων τοὺς 10 Λεσβίους έπεχράτησε, έχ Πολίχνης της Χίων δρμώμενος. φιλέει δέ χως προσημαίνειν, εἶτ' αν μέλλη με-27 γάλα κακά ή πόλι ή έθνει έσεσθαι και γάρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήια μεγάλα εγένετο· τοῦτο μέν σφι πέμψασι ές Δελφούς χορόν νεηνιέων έκατόν δίο μοῦνοι τούτων απενόστησαν, τούς δε σχτώ τε και ενενήκοντα 5 αθτών λοιμός ύπολαβών απήνεικε· τουτο δε εν τη πόλι τόν αθτόν τουτον χρόνον, όλίγον πρό της ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασχομένοισι ἐνέπεσε ή στέγη, ώστε απ' έκατον και είκοσι παίδων είς μουνος απέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ὁ θεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα 10 ή ναυμαχίη ύπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε, ἐπὶ δε τη ναυμαχίη επεγένετο Ίστιαΐος Λεσβίους άγων. κεκακωμένων δε τῶν Χίων, καταστροφήν εδπετέως αδτών έποιήσατο.

Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον 28 ἔγων Ἐίώνων καὶ Λἰολέων συχνούς. περικατημένφ δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀνα-

11. Πολίχνη, 'Kleinstadt', hiefsen auch Orte in Lakonien, Messenien, Kreta (VII 170 4), Ionien, Troas, Sicilien.

27. 1. $x\omega\varsigma$ 'wohl' (III 40 11). προσημαίνειν, erg. δ θεός (10), wie bei ϑ ει νίφει u. ä. Verben, die selbstverständlich nur die Gottheit als Subjekt zulassen und daher, mit Auslassung dieses Subjektes, als scheinbar impersonale auftreten können. Thukyd. II 8 έλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι. Vgl. das militārische σημαίνει (VIII 11 1). 6. ὑπολαβῶν ἀπήνειχε, interce-

6. ὑπολαβών ἀπήνειχε, interceptos abstulit, 'raffte jählings hin', übertr. von Wind und Sturm. IV 179 ύπολαβεῖν ἀνεμον βορέην χαὶ ἀποφέρειν προς τὴν Διβύην, VII 170 10. VIII 118 7. Vgi. III 66 5. VI 75 5 und unten Z. 11.

VI 75 5 und unten Z. 11. 11. ές γόνυ έβαλε, 'warf nieder', έχάχωσε (18), aus der Athletik entlehnte Metapher. Bekker Anecd. p. 40: εἰς γόνυ πεσεῖν, ἐπὶ τῶν ὅπὸ βίας χλινομένων εἰς τὴν γῆν. Simonid. Fr. 158 Μίλωνος τό♂ ἄγαλμα — ὅς ποτὶ Πίσῃ Ἐπτάχι νικήσας ἰς γόνατ οὐχ ἔπεσεν. Āschyl. Pers. 930 Ἀσία ∂ὲ χθῶν αἰνῶς ἐπὶ γόνυ χέχλιται. Vgl. auch das Homerische γούνατα λύξιν, χάμπτεν.

12. $\ell \pi \epsilon \gamma \epsilon \nu \epsilon \tau \sigma$, als weiteres Unglück.

139

πλέουσι έχ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. 5 πυθόμενος δε ταῦτα Θάσον μεν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἦπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. έκ Λέσβου δε λιμαινούσης οι της στρατιής πέρην διαβαίνει, έχ τοῦ Αταρνέος ώς ἀμήσων τόν σίτον τόν τε ένθευτεν και τόν έκ Καίκου πε-10 δίου τόν των Μυσών. έν δε τούτοισι τοΐσι χωρίοισι ἐτύγχανε έών Αρπαγος ἀνήρ Πέρσης στρατηγός στρατιής ούχ όλίγης. ός οι άποβάντι συμβαλών αυτόν τε Ιστιαΐον ζωγρίη έλαβε και τόν στρατόν αύτοῦ τόν 29 πλέω διέφθειρε. έζωγρήθη δε ό Ιστιαΐος ωδε. ώς εμάχοντο οί Ελληνες τοισι Πέρσησι έν τη Μαλήνη της Αταρνίτιδος χώρης, οι μέν συνέστασαν χρόνον έπι πολλόν, ή δε ίππος υστερον δρμηθείσα επιπίπτει τοίσι 5 Ελλησι. τό τε δη ξογον της ιππου τοῦτο ἐγένετο, καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ άπολέεσθαι ύπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινά άναιρέεται ώς φεύγων τε χατελαμβάνετο ύπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ὡς καταιρεόμενος 10 ύπ' αὐτοῦ ἐμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετείς χαταμηνύει έωυτον ώς είη Ιστιαΐος ο Μιλήσιος.

28. 6. αὐτὸς đέ, ungewöhnlich für δ đέ (I 17 9).

9 f. Das Epexegem erweitert den Umfang der lokalen Bestimmung έχ τοῦ Ἀπαρνέος, indem es ihn durch ἐνθεῦτεν aufnimmt, um den Zusatz καὶ — Μυσῶν. S. zu I 174 2. — Καἰχου πεδίου: zu II 10 5. Von seiner Fruchtbarkeit Strab. p. 624 παραρρεῖ θ' ὁ Κάιχος τὸ Πέργαμον, διὰ τοῦ Καίχου πεδίου προσαγορευομένου σγόδρα εὐδαίμονα γὴν θιεξιών, σχεθῶν để τι καὶ τὴν ἀρίστην τῆς Μυσίας. — τὸν τῶν Μυσῶν gehört nur zu τὸν ἐχ Κ. πεθίου. Die Landschaft Atarneus gehörte damals den Chiern (I 160 12. VIII 106 4).

29. 3. συνέστασαν 'standen im Kampf'; vgl. zu I 208 1.

5. 'Der Ruhm dieses Sieges fiel

der Reiterei zu', die Reiterei entschied den Kampf. VIII 102 σον το ξργον ώ θέσποτα γίνεται· οἰ γὰς σοὶ δοθλοι κατεργάσαντο, ΙΧ 102 die Athener bei Mykale ὅκως έωυτῶν γένηται το ξργον καὶ μὴ Δακεθαιμονίων.

8. qiloipvyinv, vitae amorem, d. i. ignaviam. — àvaipéstai 'falste, gab sich hin', concepit. Cic. Tusc. III 14 in eundem cadit ut serviat, ut victum, si quando, se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem et ignaviam.

9. χαταιοεόμενος 'eingeholt' (c. 41 10) nimmt χατελαμβάνετο auf. Vgl. zu VII 50 22.

11. μετείς: sonst ίέναι γλῶσσαν od. φωνήν (ΙΙ 2 11. ΙV 23 8. 135 15. ΙΧ 16 8). Das Kompositum

εἰ μέν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βα-30 σιλέα Δαρεῖον, δ δὲ οὐτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν ởοκέειν ἐμοί, ἀπῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν ởέ μιν αὐτῶν τε τούτων εἶνεκα καὶ ἕνα μὴ διαφυγών αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, ᾿Αρταφρένης τε ὁ Σαρδίων 5 ὅπαρχος καὶ ὁ λαβών «Αρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύφωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν 10 οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὅψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσησι εὐεργέτεω.

Τὰ μέν περὶ Ἱστιαῖον οῦτω ἔσχε. ὁ δὲ ναυτικὸς 31 στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῷ ἦπείρῷ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἶ- 5

öfter bei Dichtern; Soph. O. T. 784 τῷ μεθέντι τὸν λόγον, Eurip. Hipp. 1202 βαξὺν βζόμον μεθῆχε. Vgl. c. 37 βλαστὸν οὐδένα μετιεῖ, IX 16 μετιέναι πολλὰ τῶν δαχούων.

30. ἄχθη ἀγόμενος: zu V 95 4.
3. ἀπῆχε, der König. Der plötzliche Subjecktswechsel wie I 33 2.

To to pier astrony solution of the second s

als Ι 67 κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροϊσον χρόνον, 108 ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτεν χρόνον, VI 46 ἐκ μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτησύλης, ΙΙΙ 118 14. VII 23 2. 40 1. 184 4. 188 5.

10. S. den persischen Rechtsgrundsatz I 137.

12 ff. ϵv , nachgestellt, s. zu III 55 13. — $d\nu d\rho \partial \rho$ $\mu \epsilon \gamma \delta \lambda \omega \rho = \epsilon v \epsilon \rho - \gamma \epsilon \tau \epsilon \omega$: Pind. Ol. II 93 $\rho i \lambda \partial \omega \rho \delta \tau \sigma \sigma \mu \alpha \lambda \lambda \partial \nu \epsilon v \epsilon \rho \gamma \epsilon \tau \alpha \nu$. Zur Sache VIII 85 13. Zum Dativ vgl. V 89 14.

31. οὕτω ἔσχε nahm solchen Ausgang' (I 71 1).

2. τῷ δευτέρω ἐτεϊ im folgenden Jahre', 493 v. Chr.

5. ώς ξχάστην 'jede einzeln für sich', eine nach der anderen, sodals jedesmal die ganze Heeresmacht dabei war. Die Partikel dient den distributiven Sinn von ξχαστος schärfer zu bezeichnen. I 114. ώς ξχάστω ξογον προστάσσων, singula singulis imponens officia. VI 79

ρέοντες οί βάρβαροι έσαγήνευον τούς άνθρώπους. σαγηνεύουσι δε τόνδε τόν τρόπον ανήρ ανδρός άψάμενος της χειρός έκ θαλάσσης της βορηίης έπι την νοτίην διήχουσι, και έπειτα δια πάσης της νήσου διέρχονται 10 έκθηρεύοντες τούς ανθρώπους. αίρεον δε και τας εν τή ηπείρω πόλιας τὸς Ἰάδας κατὰ ταὐτά, πλην οὐκ 32 έσαγήνευον τούς ανθρώπους. οθ γαρ οία τ' ήν. ένθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐχ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ώς γαρ δη επεχράτησαν των πολίων, πατδάς 5 τε τούς ενειδεστάτους έχλεγόμενοι έξεταμνον χαι έποίευν άντι είναι ενόρχιας εύνούχους, χαί παρθένους τάς χαλλιστευούσας ανασπάστους παρά βασιλέα ταῦτά τε δη έποίευν και τος πόλιας ένεπίμπρασαν αύτοισι τοισι ίροϊσι· ούτω τε τό τρίτον Ιωνες χατεδουλώθησαν, πρώτον 10 μέν ύπο Αυδών, δὶς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπο Περσέων.

33 Απὸ δὲ ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αίρεε

πεντήχοντα — ώς ξχάστους ξχχαλεύμενος — ξχτεινε 'einen nach dem anderen'. Besonders oft bei Thukydides, der die Verbindung (auch ώς ξχάτεφοι III 74) geradezu als einen attributiven Ausdruck verbraucht, z. B. I 89 μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ὡς ξχαστοι χατὰ πόλεις, ad suas singui urbes. Vgl. I 9 11. — αἰφέοντες schlieſst an λάβοι an, = ἡφεον δέ.

7 ff. Diese Stelle ist im pseudoplatonischen Dialog Menexenos p. 240c (vgl. Plat. Ges. 698d) mit Anwendung auf die Eroberung von Eretria benutzt.

9. διήχουσι 'dehnen sich aus', pertinent. Vgl. διέχειν IV 42 10. VII 122 3.

11. ×ατά ταύτά: zu V 33 12.

12. Auf den gebirgigen und schluchtenreichen Inseln des ägäischen Meeres war diese Art des Menscheufangs noch viel weniger möglich. 32. 2. οὐχ ἐψεύσαντο 'liefsen nicht unerfüllt', non fefellere. II. η 351 δοχια πιστὰ Ψευσάμενοι μαχόμεσθα. So sagte man ψεύδεσθαι ὑπόσχεσιν, συνθήχην, έλπίδα u. ā. Die ganze Wendung nach Hom. Od. ν 125 οὐδ' ἐνοσίχθων Δήθετ' ἀπειλάων τὰς ἀντιθέω 'Οδυσῆι πρώτον ἐπηπείλησε. Zur Sache s. c. 9 20 ff.

6. *àvtì ɛlvaı*, statt *àvtì τοῦ ɛlvaı*, ist auch I 210 8. VII 170 14 Überlieferung der Hss.

9. Vgl. VIII 36.

10. S. I 169.

Unterwerfung des thrakischen Chersones und der hellespontischen Städte. Miltiades' und seiner Nachkommen Herrschaft auf dem Chersones (c. 33-41).

33. 2. ἐσπλέοντι 'wenn man einfährt, bei der Einfahrt'.— Έλλησπόντου, in weiterem Sinne (IV 38 6).

πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσησι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἤπειρον. εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῆ Εὐρώπη αίδε τοῦ Ἐλλησπόντου, Χερσόνησός τε, ἐν τῆ πόλιες συχναὶ 5 ένεισι, καὶ Πέριν-9ος καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης καὶ Σηλυμβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οἱ πέρηθε Καλχηδόνιοι οδδ ύπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, αλλ' οἴχοντο απολιπόντες τὴν σφετέρην ἔσω ές τόν Εύξεινον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην 10 οίκησαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας τράπονται ἐπί τε Προκόννησον zai ³Αρτάχην, πυρί δε χαι ταύτας νείμαντες επλεον α³τις ές την Χερσόνησον έξαιρήσοντες τας επιλοίπους των πολίων, ύσας πρότερον προσσχόντες ού κατέσυραν. έπι 15 δε Κύζιχον ουδε έπλωσαν άρχήν αυτοί γάρ Κυζιχηνοί έτι πρότερον τοῦ Φοινίχων ἐσπλόου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλέι, Οlβάρει τῷ Μεγαβάζου δμολογήσαντες τῷ ἐν Δασχυλείω δπάρχω.

Τῆς δὲ Χερσονήσου, πλην Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας 34

3. αὐτοῖσι, Ggs. zu der von Phöniken u. a. (c. 6) gestellten Seemacht. S. V 117. 122.

 κατ ήπειου 'zu Lande', Ggs. zu den Angriffen von der Seeseite. — αί, sc. χῶραι (11). 'Es sind aber die in Europa liegenden Ortschaften des Hellespont folgende'.

6. τά — Θρηίκης 'die an der thrakischen Küste liegenden festen Plätze' der Hellenen. Skylax 67 μετά δὲ τὴν Χεροόνησον ἐστὶ Θράκια τείχη τάδε· πρῶτον Λευκὴ ἀκτή, Τειρίστασις, 'Ηράκλεια, Γάνος, Γανίαι, Νέον τεῖχος, Πέρινθος πόλις καὶ λιμήν, Δαμινὸν τεῖχος, Σηλυμβρία πόλις καὶ λιμήν.

7. $\Sigma_{\eta\lambda\nu\mu\beta\rho(\eta)}$, auch $\Sigma_{\eta\lambda\nu\beta\rho(\eta)}$. (Eigentlich $\dot{\eta}$ τοῦ $\Sigma_{\eta\lambda\nu\rho\varsigma}$ πόλις, indem $\beta\rho_{i\alpha}$ thrak. = πόλις, Strab. p. 319).

10 f. $M_{\epsilon\sigma\alpha\mu\beta\rho(\eta)}$: zu IV 93 4. Auch an $\dot{\eta}_{\mu\ell\rho\alpha}$ anklingend $M_{\epsilon\sigma\eta\mu}$ - $\beta\rho_{\ell\alpha}$. — $\delta_{\epsilon\eta\sigma\alpha\nu}$ 'liefsen sich in M. nieder', fanden dort eine Zuflucht. Der Platz war, wie Byzantion und Kalchedon, von Megara aus gegründet (Strab. a. O.).

13. 'Дотахич': zu IV 14 10. чей цачтеς = боттес. Vgl. I 86 37. III 16 13.

15. $\pi \rho \delta \tau \epsilon \rho \sigma \nu$, bei der Einfahrt in den Hellespont.

16. ov $d\hat{e}$ — $de\chi\eta\nu$ 'überhaupt nicht' (I 193 15).

17. ξ_{II} $\pi \rho \delta \tau \epsilon \rho \sigma \nu$: zu V 62 17. 181. $Oi\beta \delta \rho \epsilon i$, dem Nachfolger des Daurises, wie es scheint (V 121 f.). Ein Bruder war wohl der VII 22 7 erwähnte $Bov\beta \delta \rho \rho s$. $\ell \nu \Delta \sigma \sigma \nu \nu$. $\lambda \epsilon i \omega$: zu III 90 8.

34. Kardia lag auf der Westseite der Halbinsel, die anderen Städte meistens auf der Ostseite am Hellespont. Skylax Peripl. 67 πόλεις έν αὐτῷ αἶδε· Καφδία, Ἰδη, Παιών (?), 'Αλωπεχόννησος, Άφαπλος, 'Ελαιοῦς, Μάθυτος, Σηστός ἐπὶ τοῦ στόματος τῆς Προποντίδος ... ἐντὸς δὲ Λἰγὸς ποταμοῦ Κοῦσσα, Κριθώτη, Παχτύη. μέχρις ἐνταῦθα ἡ Θραχία Χερρόνησος. πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνιχες. ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, χτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου 5 τρόπω τοιῷδε. εἶχον Δόλογχοι Θρήιχες τὴν Χερσόνησον ταύτην. οἶτοι ὦν οἱ Δόλογχοι πιεσθέντες πολέμω ὑπὸ ᾿Λψινθίων ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰχιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώρην τοῦτον ὅς ἂν σφέας ἀπιόντας

- 10 έχ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέση. Ιόντες δὲ οἱ Λόλογκοι τὴν ἱρὴν ὑδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤισαν· καί
- 35 σφεας ώς οὐδεὶς ἐχάλεε, ἐχτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. ἐν δὲ τῆσι Ἀθήνησι τηνιχαῦτα εἶχε μὲν τὸ πῶν χράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευέ γε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου ἐών οἰχίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέχαθεν ἀπ' Αἰα-5 χοῦ τε καὶ Λἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Λἴαντος παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰχίης ταύτης Ἀθηναίου. οὖτος ὁ Μιλτιάδης χατήμενος

5. Von den Aoloyzoi verlautet später nichts mehr.

7. 'Aψίν 3:00, ein früh verschollener thrakischer Stamm nördlich vom Chersones bis zum Hebros und zur Stadt Aivos, die früher 'Aψιν-305 hiels (Strab. p. 331 Fr. 58. Steph. Byz.). Bei H. noch IX 119.

10. επί ξείνια: zu V 18 5. -11. Ιόντες - ήισαν : zu V 95 4. ionv: Wallfahrer und Fremde, die des Weges zogen, standen unter Schutz und Geleit des Gottes, zu dessen Heiligtum er führte. Von Delphi aus lief die Strafse ostwärts über Daulis, Panopeus, Chäroneia, dann in südöstlicher Richtung über Lebadeia, Koroneia, Haliartos, Theben, von hier südwärts durch den Kithäron bis ins thriasische Feld, wo sie in die heilige Strafse von Eleusis mündete. Apollon selber war einst dieses Weges nach Delphi gegangen; Strab. p. 422 έξ Άθη-νών σ ύρμηθέντα έπι Δελφούς ταύτην ζέναι την όδόν, η νυν Άθηναΐοι την Πυθιάδα (sc. πομπην)

πέμπουσι. — χαί σφεας: zu I 115 8. — έχτράπονται έπ' 'Αθ.: ähnliche Kūrze I 104 8.

35. 2. τηνιχαῦτα, während der ersten Tyrannis (zu I 64 2), dem Krösos noch gleichzeitig (c. 37).

4. τεθριπποτρόφου: s. c. 36, 103, und zu V 77 12.

5. τὰ νεώτερα, adverbial wie τὰ ἀνέχαθεν (V 55 6). Āhnlich IX 26 7 χαὶ τὸ παλαιὸν χαὶ τὸ νέον. 6. Plut. Solon 10 Σόλωνα φασὶν (Αθηναῖοι) ἀποδεῖξαι τοῖς διχασταῖς ὅτι Φιλαῖος χαὶ Εὐρυσάχης Μάατος υἰοὶ Αθήνησι πολιτείας μεταλαβόντες παρέδοσαν τὴν νῆσον (Σαλαμῖνα) αὐτοῖς χαὶ χατώχησαν ὅ μὲν ἐν Βραυρῶνι τῆς ᾿Αττιχῆς ὅ δὲ ἐν Μελίτῃ (einem der städtischen Demen)' χαὶ δῆμον ἐπώνυμον Φιλαίου τῶν Φιλαϊσῶν (an der Ostküste in Brauron) ἔγουσιν. Bei Pausan. I 35 2 ist Philãos der Sohn des Eurysakes. Ein verstümmelter Stammbaum bis auf Miltiades bei Markell. vit. Thuc. 5.

έν τοΐσι προθύροισι τοΐσι έωυτοῦ, όρέων τοὺς Δολόγχους παριόντας έσθητα έχοντας ούχ έγχωρίην χαί αίχμας προσεβώσατο καί σφι προσελθούσι έπηγγείλατο 10 χαταγωγήν χαι ξείνια. οι δε δεξάμενοι χαι ξεινισθέντες ύπ' αυτοῦ ἐξέφαινον πᾶν τὸ μαντήιον, ἐχφήναντες δὲ έδέοντο αύτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δέ άχούσαντα παραυτίχα ξπεισε ό λόγος οία άχθόμενόν τε τη Πεισιστράτου αρχη και βουλόμενον εκποδών είναι. 15 αὐτίχα δε ἐστάλη ἐς Δελφούς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον εί ποιοίη τά περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο. χελευούσης δε χαι της Πυθίης, ούτω δη Μιλτιάδης 36 ό Κυψέλου, 'Ολύμπια αναραιρηχώς πρότερον τούτων τεθρίππω, τότε παραλαβών 'Αθηναίων πάντα τόν βουλόμενον μετέχειν του στόλου έπλεε άμα τοισι Δολόγκοισι καί έσχε την χώρην καί μιν οι επαγαγόμενοι τύ- 5 ραννον κατεστήσαντο. δ δε πρώτον μεν απετείχισε τόν ίσθμον της Χερσονήσου έκ Καρδίης πόλιος ές Πακτύην, ίνα μή έχοιεν σφέας οἱ Μψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ές την χώρην. είπι δε οδτοι στάδιοι Εξ τε χαι τριήχοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ή Χερ- 10 σόνησος έσω πάσα έστι, σταδίων είχοσι χαι τετραχοσίων

— Z —

8. Der jüngere Miltiades gehörte zum Demos Lakiadä (Plut. Kim. 4), der nordwestlich von der Stadt an dem heiligen Wege nach Eleusis lag.

9. έγχωφίην: bei H. nicht verschieden von dem häufigeren έπιχώφιος; vgl. IV 78 6 mit I 181 19. V 83 15 u. s.

13. Der Akkusativ mit Infinitiv nach Sées9a: steht auch I 141 14.

36. Von der tonvollen Wiederholung des vollen Namens zu VII 186 12.

2. Όλύμπια άναραιρηχώς: zu V 102 12. Vgl. c. 108.

7 ff. ές — Πακτύην, von Meer zu Meer. Xenoph. Hell. III 2 8 chersonesische Gesandte in Sparta έφασαν ώς νθν μέν οὐ δύναιντο τὴν Χερσόνησον ἐργάζισθαι· φέρεσθαι

Herodot III. 5. Aufl.

yào xai äysodas vnö tŵr Ooaxŵr si d' dnotes yeodein ix dalattus eis dilattar xai sosior är yn nollyr xai dyadyr eiras ioyázeodas xai älloss önöose sosiosro. Die Mauer ward später mehrmals erneuert, unter Perikles und unter Derkyllidas, zuletzt unter Kaiser Justinian.

9. Derkyllidas fand 37 Stadien als Breite des Isthmos, als er ihn im J. 398 von neuem mit einer Mauer gegen die Einfälle der Thraker absperrte (Xenoph. a. O). Bei Skylax 67. Strab. p. 331 Fr. 54 weniger genau 40 Stadien.

11. ἔσω: Ι 174 14 ἐντός. Vgl. VII 22 16. — Skylax 67 Χερζονήσου μῆχος ἐχ Καρδίας εἰς Ἐλαιοῦντα (ταύτη γάρ ἐστι μαχροτάτη) στάδια ν'. Strab. 331 Fr. 52 στα37 τὸ μῆχος. ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου δ Μιλτιάδης και τους Αψινθίους τρόπω τοιούτω ωσάμενος, των λοιπών πρώτοισι ἐπολέμησε Λαμψακηνοίσι· καί μιν οι Λαμψακηνοι λοχήσαντες αί-5 ρέουσι ζωγρίη. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσω τῷ Λυδῷ ἐν γνώμη γεγονώς πυθόμενος ὦν ὁ Κροισος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψαχηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα εί δε μή, σφέας πίτυος τρόπον απείλεε έπτρίψειν. πλανωμένων δε τῶν Λαμψακη-10 νών έν τοϊσι λόγοισι τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι άπείλησε δ Κροΐσος, πίτυος τρόπον ἐχτρίψειν, μόγις χοτέ μαθών των τις πρεσβυτέρων είπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων έχχοπείσα βλαστόν οὐδένα μετιεϊ αλλά πανώλεθρος έξαπόλλυται. δείσαντες ών οί 15 Λαμψακηνοί Κροϊσον λύσαντες μετηκαν Μιλτιάδεα. 38 οὗτος μέν δη διὰ Κροΐσον ἐχφεύγει, μετὰ δὲ τελευτῷ άπαις, την αρχήν τε και τα χρήματα παραδούς Στησαγόρη τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. zαí

δίους μιχρῷ πλείους τῶν τετραχοσίων ἀπὸ Καρδίας.

37. αὐχένα = ἰσθμόν; zu I 72 12.

3. ωθέεσθαι 'zurückdrängen, abwehren' (VIII 3 10. IX 25 4). λοιπῶν, sc. πολεμίων. Vgl. V 49 10. — ἐπολέμησε, sei es, weil Lampsakos seine Herrschaft im Chersones bekämpfte, oder daßs er wie Peisistratos (V 94) sich auch auf der asiatischen Seite festzusetzen suchte.

5. Kooisw: hiernach würde sich die Zeit auf 560-546 (zu I 86 1) bestimmen, und die Ausfahrt des M. in die Zeit der ersten Tyrannis (560-555, s. zu I 64 2) anzusetzen sein.

6. ἐν γνώμη γεγονώς scheint, wie γίνεσθαι ἐν αἰτή, λόγω u. ä., eine Periphrase des entsprechenden Verbs (γινώσχειν) in passiver Form (ἐγνωσμένος) zu sein, 'bekannt geworden', mit dem Nebenbegriff der Hochschätzung. 9 ff. $\pi\lambda\alpha\nu\omega\mu\epsilon\nu\omega\nu$ – $\epsilon\nu$ roise $\lambda\delta$ yoese, wie II 115 10. – rd Ståte $\epsilon\ell\nu\alpha\epsilon$: zu II 13 18. V 1 15. Über rd, statt ri oder ö ri, zu I 56 5. – $\eta\pi\epsiloni\lambda\eta\sigma\epsilon$: II. α 388 $\eta\pi\epsiloni\lambda\eta\sigma\epsilon\nu$ $\mu\partial\sigma\nu$.

12. τὸ ἐόν °das Wahre' (I 30 16). 14. μετιεῖ: vgl. zu c. 29 11. πανώλεθρος ἐξαπόλλυται: Soph. El. 1009 πανωλέθρους — ήμᾶς τ' ὀλέσθαι. Zum Adjektiv vgl. II 14 αὐτόματος ἄρση, III 40 χαχῶς ἐτελεύτησε πρόροιζος, VI 86 ở ἐχτέτριπται πρόροιζος u. ā. — Näher lag doch in des Königs Worten eine Hindeutung auf den alten Namen der Stadt, Πιτυοῦσσα (Charon Lamps, Fr. 6. Strab. p. 589 u. a.), zu finden.

38. $\mu\epsilon\tau a \delta\epsilon$ bezeichnet hier nicht eine zeitliche Folge, sondern führt nur die Erzählung weiter; s. zu I 25 2.

3. $Ki\mu\omega vos:$ Näheres von ihm c. 103. — $\delta\mu o\mu\eta\tau \rho iov:$ Miltiades und Kimon waren Söhne derselben Mutter, aber verschiedener Väter

οί τελευτήσαντι Χερσονησίται θύουσι ώς νόμος οίκιστη, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ 5 Λαμψαχηνών οδδενί έγγίνεται άγωνίζεσθαι. πολέμου δέ έόντος πρής Λαμψαχηνούς χαι Στησαγόρεα χατέλαβε άποθανεϊν άπαιδα, πληγέντα την χεφαλην πελέχει έν τῷ πρυτανηίφ πρός ἀνδρός αὐτομόλου μέν τῷ λόγω πολεμίου δε χαι ύποθερμοτέρου τῷ ξργφ. τελευτήσαν-39 τος δέ και Στησαγόρεω τρόπω τοιώδε, ένθαιτα Μιλτιάδεα τον Κίμωνος, Στησαγόρεω δε του τελευτήσαντος άδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου αποστέλλουσι τριήρει οι Πεισιστρατίδαι, οι μιν 5 zal έν 'Αθήνησι έποίευν εδ ώς οθ συνειδότες δήθεν τοῦ πατρός [Κίμωνος] αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγώ ἐν άλλφ λόγω σημανέω ώς εγένετο. Μιλτιάδης δε άπικόμενος ές την Χερσόνησον είχε κατ' οίκους, τον άδελφεόν Στησαγόρεα δηλαδή επιτιμέων. οἱ δε Χερσονησίται 10 πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν [ἀπὸ πασέων τῶν

(vgl. zu V 25 2). Aus H.'s Angaben ergiebt sich folgender Stammbaum: Kypselos_x_Stesagoras I. (c. 103) in dem x die gemeinsame Mutter des Miltiades und Kimon bezeichnet:

Miltiades I. Kimon I.

Stesagoras II.

Oloros (c. 39)

x Miltiades II. Неgesipyle | | Metiochos (Кітоп II.) (c. 41)

4. νόμος, sc. θύειν.

5. ἀγῶνα — ἐπιστᾶσι: derselbe Ausdruck I 167 11.

6. έγγίνεται = έξεστι (Ι 132 8). 7. χατέλαβε, impersonal (ΙΙΙ 65 4). 10. όποθερμοτέρου: zu ΙΙΙ 29 2. 39. 2. τοιφόζε, rückweisend (Ι

137 2). 5. οί Πεισιστρατίδαι, also nach 527 und vor 510.

6. ἐποίευν: vom Tempus zu I 66 19. — δηθεν, wie c. 7 6.

. 8. S. c. 103.

9. είχε, sc. έωυτόν, das I 82 25.
III 79 17 dabei steht. So V 92 γ

είχον εν ήσυχιη, aber 93 είχον εν ήσυχιη σφέας αυτούς. Vgl. zu V 19 4. — οίχους: eig. οίχον.

19 4. – očxovç: eig. očxov. 10. čnitućuv 'Ehre erweisend', die dem toten Verwandten gebührte, $\pi\epsilon v J \epsilon \omega v$. Das Wort scheint in diesem Sinne technisch gewesen zu sein. Äschyl. Sept. 1021 u. Soph. El. 965 gebrauchen so das Substantiv to čnitusov (tà čnitusa). – oi Xeçoovyoïrai, nachter beschränkt durch das appositive oi Svaateoovres, d. h. aeolischen die Aristokraten in den Städten, die sich wohl nur ungern dem athenischen Fürsten,

πολίων] οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, χοινῷ δὲ στόλῷ ἀπιχόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πενταχοσίους 15 βόσχων ἐπιχούρους, χαὶ γαμέει [°]Ολόρου τοῦ Θρηίχων βασιλέος τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην.

40 Οδτος δη ό Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύ-ઝεε ἐς την Χερσόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα άλλα τῶν καταλαβόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτω μὲν γὰρ ἔτεϊ <πρό> τούτων Σκύθας ἐπεφεύγεε. Σκύθαι γὰρ 5 οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνε-

der sich auf die eingeborene Landbevölkerung, die Dolonker, stützte, untergeordnet hatten.

12. .×οινῷ στόλφ, communiter; vgl. zu V 63 3.

13. συλλυπηθησόμενοι 'um ihr Beileid zu bezeugen' (IX 94 6). Vgl. συνάχθεσθαι VIII 142 15. Zur Sache vgl. 2. Samuel 10 1 ff.

15. 'Ológov: ein Sprofs dieser Ehe scheint Thukydides' Vater Oloros gewesen zu sein. Vor oder nach $\Theta e\eta i z \omega \nu$ ist wohl der spezielle Name des Stammes ausgefallen.

40. outos dy weist, nach der längeren Parenthese, auf c. 34 zurück. Auf den Inhalt jener Stelle, die Fahrt der phönikischen Flotte, nicht auf den Schlufs der episodischen Erzählung (c. 39), beziehen sich die chronologischen Bestimmungen dieses und des fg. Kapitels. - δ Kiμωνος Μιλτιάδης, zur Unterscheidung vom Sohne des Kypselos (c. 34 5). S. zu II 44 17. — Dieser Miltiades war erst jüngst in den Chersones (zurück)gekommen', zur Zeit da ihn die Phöniken vertrieben (493 v. Chr.). Der Vf. hat noch nicht erzählt daß Miltiades den Chersones seit seiner ersten Hinkunft wieder verlassen Diese Lücke füllt er nachhatte. träglich im folgenden dahin aus, dafs Miltiades zwei Jahre vor seiner Vertreibung durch die Phöniken

vor den anrückenden Skythen habe entweichen müssen, 'und kaum war er (zurück)gekommen, so sah er sich betroffen von einer Not, die schlimmer war als die frühere' $(\tau \tilde{\omega} \nu)$ χαταλαβόντων πρηγμάτων), näml. die Flucht vor den Skythen, unter daren Folgen er noch litt. Damit wird der Exkurs von den Skythen in der zu V 357 erwähnten, hier aber der Klarheit nicht eben günstigen Weise eingeführt. – $\pi \rho \delta$ τούτων, näml. vor diesen πρήγματα yalenwitepa, der Vertreibung durch die Phöniken; dafür c. 41 πρότερον τῶν τότε μιν χατεχόντων. Ohne. πρό hatte τρίτω έτει τούτων den Sinn 'im dritten Jahre nach diesem' (s. zu c. 46 1). — Der Skythen-zug fällt hiernach 495 v. Chr., etwa 20 Jahre nach der Expedition des Dareios (s. zu IV 83 9). Wie sich Miltiades so lange von den Persern, denen er sich doch bei jenem Zuge feindlich gezeigt haben sollte (IV 137), unbelästigt habe behaupten können, erklärt H. nicht.

5. οἱ νομάδες: zu IV 11 2. 19 3. — ἐρεθισθέντες: zwanzig Jahre früher! Solche Raubzüge mögen die Skythen — falls es diese und nicht einer der diesseits der Donau sässigen Stämme gewesen — auch ohne solchen Anlafs gemacht haben, wie später die Daken, Gothen u. a. — συνεστράφησαν: sie standen unter drei Königen (zu IV 120 7).

στράφησαν και ήλασαν μέχρι της Χερσονήσου ταύτης τούτους ἐπιόντας οὐχ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε Χερσόνησον, ές δ οι τε Σκύθαι απαλλάχθησαν και έχετνον Λόλογχοι χατήγαγον δπίσω. ταῦτα μέν δη τρίτω έτει πρότερον έγεγόνεε των τότε μιν κατεχόντων. 10 τότε δε πυνθανόμενος είναι τούς Φοίνικας εν Τενέδω, 41 πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παρεόντων άπέπλεε ές τὰς Άθήνας. καὶ ώσπερ δρμήθη έκ Καρδίης πόλιος ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος χόλπου παραμείβετό τε την Χερσόνησον και οι Φοίνικές οι περιπίπτου- 5 σι τησι νηυσί. αὐτὸς μέν δη Μιλτιάδης σὺν τησι τέσσερσι τῶν νεῶν χαταφεύγει ἐς μβρον, τ΄ν δέ οĭ πέμπτην των νεων χατείλον διώχοντες οι Φοίνιχες. της δε νεός ταύτης έτυχε των Μιλτιάδεω παίδων ό πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐχ ἐχ τῆς ἘΟλόρου τοῦ Θρήι- 10 χος έων θυγατρός άλλ' έξ άλλης και τουτον άμα τη νηί είλον οί Φοίνικες, καί μιν πυθόμενοι ώς είη Μιλτιάδεω παις ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοχέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, ότι δη Μιλτιάδης γνώμην άπεδέξατο έν τοίσι Ιωσι πείθεσθαι χελεύων τοίσι Σχύ- 15 θησι, ύτε οι Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας την σχεδίην αποπλέειν ές την έωυτων. Δαρεΐος δέ, ώς οί

7. Weshalb Miltiades den Angriff dieser Nomaden hinter der schützenden Grenzmauer (c. 36) mehr als den der Thraken sollte gefürchtet haben, wird nicht erklärt.

10. $\tau \omega \nu$ — xaregór $\tau \omega \nu$ ist nicht etwa eine Repetition aus c. 40 3, sondern bezieht sich auf die dortigen Worte xareläµβave yalen ω reça d. h. auf die Vertreibung durch die Phöniken.

41. 3. ὤσπερ δρμήθη, nach seinem vorher festgestellten Plane. Die Schiffe lagen dort schon bereit. Åhnlich der Ausdruck bei Thukyd. VIII 23.

5 f. $\tau\epsilon - x\alpha i$: zu II 93 26. In dieser Parataxis dient $\tau\epsilon$ nicht selten wie hier zugleich zur Anknüpfung an den vorhergehenden Satz; s. I 90 24. 113 1. II 4 13. IV 181 17. 199 7. VI 134 15. VII 39 1. 135 1. VIII 56 7. 64 3. 83 3. IX 22 18. 26 17. 87 11.

7. oi: zu I 84 16. 115 8.

8. xateilov: zu c. 29 9.

13 f. zápita $\mu \epsilon \gamma a \lambda \eta$ zata $\vartheta \eta$ - $\sigma \epsilon \sigma \vartheta a$ 'würden sich großen Dank erwerben' (VII 178 9). Vgl. zléog zata $\vartheta \epsilon \sigma \vartheta a$ VII 220 24. IX 78 6. In ursprünglicher Bedeutung I 202 zagnobe és $\varphi o \rho \beta \eta \nu$ zatati $\vartheta \epsilon \sigma \vartheta a$, ad (hiemis) usum seponi, VI 73 $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau \mu$ zatati $\vartheta \epsilon \sigma a$, d (hiemis) usum seponi, VI 73 $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau \mu$ zatati $\vartheta \epsilon \sigma a$, $d \epsilon \eta$ and $\delta \eta \tau$ $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau \mu$ zatati $\vartheta \epsilon \sigma a$, $d \epsilon \eta$ and $\delta \eta \tau$ $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau \mu$ zatati $\vartheta \epsilon \sigma a$, $d \epsilon \eta$ $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau \mu$ $\pi a \rho a \vartheta \eta \tau$ \pi a \rho a \vartheta \eta \tau$

Φοίνιχες Μητίοχον τον Μιλτιάδεω ανήγαγον, εποίησε κακόν μέν οθδέν Μητίοχον, άγαθά δέ συχνά και γάρ 20 οίχον χαὶ χτῆσιν ἔδωχε χαὶ Περσίδα γυναϊχα, ἐχ τῆς οί τέχνα έγένετο τὰ ές Πέρσας χεχοσμέαται. Μιλτιάδης δε έξ Ιμβρου απικνέεται ές τας Αθήνας.

42 Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγένετο τούτων ἐς νεῖχος φέρον Ἰωσι, ἀλλὰ τάδε μέν χρήσιμα χάρτα τοϊσι Ιωσι έγένετο τούτου τοῦ έτεος 'Αρταφρένης ό Σαρδίων υπαρχος μεταπεμψάμε-5 νος άγγέλους έχ των πολίων συνθήχας σφίσι αυτοίσι τούς Ιωνας ηνάγκασε ποιέεσθαι, ίνα δοσίδικοι είεν καί μή αλλήλους φέροιέν τε και άγοιεν. ταῦτά τε ήνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας μετρήσας σφέων κατὰ παρασάγγας, τούς χαλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήχοντα στάδια, 10 κατά δή τούτους μετρήσας φόρους έταξε έκάστοισι, οί κατά χώρην διατελέουσι έχοντες έκ τούτου τοῦ χρόνου

20. xtñois, Grundbesitz.

21. χεχοσμέαται 'sind eingeordnet, gehören zu' (III 91 10), τελέουσι (c. 108 26). Der Plural neben *eyévero* wie V 112 5.

Ionien neugeordnet. Mardonios' erfolglose Unternehmung (c. 42-45). 42. οὐσέν ἐπὶ πλέον - τούτων,

nil his amplius. Ebenso IX 41 1. 107 19. 121 4. Vgl. II 171 4. V 51 18. — τούτων weist auf c. 32 zurück, wie VII 105 nach dem Exkurs τούτω auf VII 59.

2 f. is veizos gégov 'Feindseliges'. Ggs. είρηναῖα (c. 43 1). III 133 ές αίσχύνην φέροντα Schimpfliches', IV 90 ές άχεσιν φέροντα Heilkräftiges'. Über veizos zu III 62 12. - τάδε μέν, durch ταῦτα (7) aufgenommen und daher ohne entsprechendes δέ.

6 f. δοσίδικοι, für zugefügte Un-bilden. Polyb. IV 4 συνεβούλευε μή προίεσθαι τών Δορίμαχον έχ της πόλεως, έαν μη τα μέν απολωλότα πάντα τοῖς Μεσσηνίοις ἀποχατα-στήση, περὶ δὲ τῶν τεθνεώτων δοσιδίχους παράσχη τους ήδι-

χηχότας. — φέροιέν τε χαί άγοιεν, mit persönlichem Objekte = diagπάζοιεν, noch I 166 3. III 39 14. VI 90 5. IX 31 27. Die Ioner sollten fortan ihre Streitigkeiten gütlich nach Richterspruch austragen, nicht mehr gleich zu ge-waltsamer Selbsthülfe greifen. 9. τά 'je' (ΙV 62 15).

10. xatà đờ tovtovs: zu III 14 4. - φόρους: zu III 89 4.

11. χατὰ χώρην an ihrem Orte, unverändert', = ἐν τώστῷ, χατὰ τὰ αὐτά (13). Vgl. zu I 5 18. 17 9. III 135 18. έχοντες verb mit ώς ετάχθησαν. – H. sagt nur, dals der Steueransatz zu seiner Zeit noch immer derselbe sei, nicht auch daß ihn alle Städte wirklich und regelmäßsig bis auf seine Zeit bezahlt hätten. Seit der Schlacht bei Mykale bestand die persische Herrschaft über die meisten von ihnen nur dem Namen und dem Anspruch nach; thatsächlich standen sie unter Athen und leisteten dahin ihre Beiträge zur Bundeskasse. Die Verwalter des Nomos, zu denen sie gehörten, mulsten zwar nach wie

αλεί έτι καί ές έμε ώς ετάχθησαν έξ Άρταφρένεος. ετάχθησαν δε σχεδόν κατά ταθτά τα καί πρότερον είχον. χαί σφι ταῦτα μέν εἰρηναῖα ἦν· ἄμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν 43 άλλων καταλελυμένων στρατηγών έκ βασιλέος, Μαςδόνιος ό Γοβρύεω κατέβαινε έπι θάλασσαν, στρατόν πολλόν μέν χάρτα πεζόν αμα άγόμενος πολλόν δέ ναυτιχόν, ήλιχίην τε νέος ἐών χαὶ νεωστὶ γεγαμηχώς 5 βασιλέος Δαρείου θυγατέρα 'Αρτοζώστρην άγων δε τον στρατόν τούτον ό Μαρδόνιος επείτε εγένετο έν τη Κιλικίη, αὐτὸς μέν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο άμα τῆσι άλλησι νηυσί, στρατιήν δε την πεζην άλλοι ήγεμόνες ηγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν 10 ἘΛσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θώμα έρεω τοΐσι μή αποδεχομένοισι Έλλήνων Περσέων τοισι έπτα Οτάνεα γνώμην αποδέξασθαι ώς χρεόν είη δημοχρατέεσθαι Πέρσας τούς γάρ τυράννους των Ιώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος 15

vor die in der allgemeinen Steuerumlage festgesetzte Summe an den König abführen, wagten aber erst nach der sikelischen Expedition (412) die alten Ansprüche wieder geltend zu machen und die Tribute von den Städten wirklich einzutreiben (Thuk. VIII 5).

13. τα, st. χατά τά, wie I 1 χατά τώυτὸ τὸ, VI 77 3 ἐν τούτω τῷ, ohne Wiederholung der Präposition. Thuk. III 18 χατά τὸν αὐτὸν χρόνον ών; V 79 έν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται τῷπερ χαί τοι Αργείοι u. s. — πρότερον, seit der neuen Steuerumlage des Dareios (III 90).

43. Das elegraior der zweiten Maßregel lag darin, daß sie fortan nach einem bestimmten festen Maßstabe, ohne Willkür besteuert wurden, und dass diese Steuer nicht wieder verändert wurde. — άμα **δε τῷ ἔαρι, 492.**

2. χαταλελυμένων, sc. της στρατηγίης (Ι 104 10). c. 94 παραλύει ιτς στρατηγίης.

3 ff. Γοβούεω: zu III 70 1. – ναυτικός στρατός, eigentlich 'Seetruppen', bezeichnet oft in weiterem Sinne 'Flotte'. So hier und c. 6 2. 95 6. VII 58 3. 121 3. 203 8. VIII 130 1, 131 3. Vgl. zu V 36 22. ἅμα ἀγόμενος kann davon nur uneigentlich gelten: er führte sie mit sich, insofern sie zu den angewicsenen Streitkräften gehörte. Vgl. c. 95. 7. Vgl. zu c. 95 3.

11 f. Statt ένθαῦτα - έρέω erwartet man etwa in 9aura iyévero τοιοῦτό τι, τὸ dη έρέω μ. 9. Die Bemerkung des Autors, die sich auf das im Nachsatze zu erzählende Faktum beziehen sollte, ist in eigentümlich freier Weise in die Stelle des Nachsatzes gebracht. Ähnliches I 27 5. II 103 8. VI 14 4. VII 115 2. 197 15. – αποδέχεσθαι 'zugeben, glauben', wofür auch ένδέχεσθαι (III 115 4).

13. Zur Sache s. III 80 4. — τοῖσι ἑπτά, zu denen doch Otanes selber gehörte. Vgl. zu III 84 11.

δημοχρατίας χατίστα ές τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας ήπείγετο ές τὸν Ἐλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μέν χρημα πολλόν νεών, συνελέχθη δέ και πεζός στρατός πολλός, διαβάντες τησι νηνσι τον Ελλήσποντον έπο-20 ρεύοντο διὰ τῆς Εδρώπης, ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέ-44 τριαν και Αθήνας. αδται μεν δεν σφι πρόσχημα ήσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόφ ἔχοντες ὅσας ἂν πλείστας δύνωνται καταστρέφεσθαι τών Ελληνίδων πολίων, τουτο μέν δή τησι νηυσί Θασίους οδδέ γείρας άνταειραμένους 5 κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρός τοϊσι ύπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο τα γαρ έντος Μαχεδόνων έθνεα πάντα σφι ην ήδη ύποχείρια γεγονότα. ἐχ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ήπειρον έπομίζοντο μέχρι 'Απάνθου, έπ δε 'Απάνθου όρ-10 μώμενοι τον Αθων περιέβαλλον. Επιπεσών δέ σφι

περιπλέουσι βορέης άνεμος μέγας τε και άπορος κάρτα τρηχέως περιέσπε, πλήθει πολλάς των νεών έχβάλλων πρός τόν "Αθων. λέγεται γάρ τριηποσίας μέν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπέρ δὲ δύο μυριάδας

- 15 ανθρώπων. ωστε γαρ θηριωδεστάτης ξούσης της θαλάσσης ταύτης της περί τον Άθων, οι μέν ύπο των θηρίων διεφθείροντο άρπαζόμενοι, οι δέ πρός τάς πέτρας αρασσόμενοι οι δε αθτών νέειν οθα επιστέατο,
- 45 και κατά τουτο διεφθείροντο, οι δε δίγει. ό μεν δή ναυτικός στρατός ούτω έπρησσε, Μαρδονίω δέ και τώ πεζώ στρατοπεδευομένω έν Μακεδονίη νυκτός Βρύγοι Θρήικες επεχείρησαν καί σφεων πολλούς φονεύουσι οί 5 Βούγοι, Μαρδόνιον δε αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μέντοι

18. χρημα πολλόν, magnam vim (I 36 2).

44. 4. μέν δή in der Apodosis, wie I 85 12 μέν νυν. Vgl. c. 53 3. 6. ivrós, vom persischen Standpunkt aus, östlich. Vgl. zu 162, und vom makedon. Reiche zu V 177. 9. μέχοι 'Αχάνθου. in dessen Nähe später Xerxes die Landzunge

durchstechen liefs (VII 22). 10. $\pi \epsilon \rho \iota \epsilon \beta \alpha \lambda \lambda \rho \nu = \pi \epsilon \rho \iota \epsilon \pi \lambda \epsilon \rho \nu$,

έχαμπτον. VII 168 ύπερβαλεϊν Μαλέην. ΙΙ. ψ 462 (ΐππους) περι τέρμα βαλούσας.

11. βορέης ἄνεμος, ein Nordost-wind. Vgl. zu VII 188 10.

12. πλήθει πολλάς: zu I 51 3.

18. of, Relativ.

19. zai zarà rotro 'schon aus dieser Ursache' (IV 48 4).

45. 3. Βρύγοι: zu VII 185 9.

Z ---

πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος πρίν ἦ σφεας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ἀπίσω, ἄτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρός τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυ- 10 τικῷ μεγάλως περὶ ^{*}Αθων. οὖτος μέν νυν ὁ στόλος αἰσχρῶς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχϑη ἐς τὴν ^{*}Ασίην.

Δευτέφω δὲ ἔτεϊ τούτων ὁ Δαφείος πφῶτα μὲν 46 Θασίους, διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανώατο, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευε σφέας τό <τε> τεῖχος πεφιαιφέειν καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηφα κομίζειν. οἱ γὰφ δὴ Θάσιοι, οἶα ὑπὸ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου 5 πολιοφχηθέντες καὶ πφοσόδων ἐουσέων μεγαλέων, ἐχφέωντο τοῖσι χφήμασι νέας τε ναυπηγεύμενοι μαχφὰς καὶ τεῖχος ἰσχυφότεφον πεφιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πφόσοδός σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠπείφου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων· ἐκ μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτησύλης τῶν χφυσέων μετάλλων 10 τὸ ἐπίπαν ὀγδώχοντα τάλαντα πφοσήιε, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῆ Θάσω ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οῦτω ὥστε

10 f. $\pi \varrho o \sigma \pi \tau a i \sigma a \varsigma - \mu \epsilon \gamma a \lambda \omega \varsigma$: über die Wortstellung vgl. zu III 55 13. VII 9 γ 8.

Thasos unterjocht (c. 46f.).

46. Δευτέρω δε έττε, 491 v. Chr. — τούτων 'nach diesem', von δευτέρω abhängig. Vgl. I 91 14. 185 1. III 80 28. VII 80 6. 112 2. όστέρω χρόνω τούτων IV 166 3. V 32 11, έν τ₁, προτέρη νυχτί τῶν Παναθηναίων V 56 2.

3. σφέας, nach Θασίους, wie c. 57 16. 68 2; s. zu VII 147 8.

6. πολιορχηθέντες: s. c. 28. Die Belagerung zeigte ihnen ihre Gefahren und bewog sie zu rüsten. Von den ungleichen Participien zu III 20 3.

 ξχ τῆς ἠπείρου: auf der gegenüberliegenden thrakischen Küste besaſsen die Thasier die Kolonien und Emporien Stryme, Galepsos, Ösyme, Datos, Skaptesyle u. a. (VII 108. 118. IX 75. Thuk. IV. 107. Skylax 67), von denen sie die üblichen Gefälle für Staatspachten, Zölle und Steuern zogen, während sie selber für ihren Besitz auf der Insel steuerfrei waren (13).

10. μέν γε, wie V 52 3. — έχ statt έν, wegen προσήιε. VII 144 τὰ ἐχ τῶν μετάλλων σφι προσήλθε τῶν ἀπό Δαυρείου. — Σκαπτησόλη, auch in hellenisierter Form Σχαπτή δλη, Thasos gegenüber an der thrakischen Küste. — τῶν χρυσέων: der Artikel beim zweiten Attribut wiederholt, wie II 124 21. 145 4. IV 175 10. VII 184 5. 196 1. VIII 42 2. 108 6 und 22. IX 3 9. Thuk. 1 126 έν τῆ τοῦ Διὸς τῆ μεγίστῃ ἑορτῆ.

11. το ξπίπαν: sonst meist ώς το ξπίπαν (IV 68 4).

13. ἐοῦσί — ἀτελέσι 'wobei sie noch frei von Abgaben für die Feldfrüchte waren'. Sie zahlten

τὸ ἐπίπαν Θασίοισι ἐοῦσι χαρπῶν ἀτελέσι προσήιε ἀπό τε της ηπείρου και των μετάλλων έτεος εκάστου διηκό-15 σια τάλαντα, ότε δε το πλείστον προσήλθε, τριηκόσια. 47 είδον δε και αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα, και μακρῷ ἦν αθτών θωμασιώτατα τα οι Φοίνικες ανεύρον οι μετα Θάσου κτίσαντες την νησον ταύτην, ητις νυν από του Θάσου τούτου τοῦ Φοίνιχος τὸ οὔνομα ἔσχε. τὰ δὲ 5 μέταλλα τὰ Φοινιχιχά ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αινύρων τε χώρου χαλεομένου χαι Κοινύρων, αντίον δέ Σαμοθρηίχης, ύρος μέγα ανεστραμμένον έν τη ζητήσι. τοῦτο μέν νυν ἐστὶ τοιοῦτον. οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλέι χελεύσαντι χαὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον χατεῖλον χαὶ 10 τὰς νέας τὰς πάσας ἐχόμισαν ἐς *Αβδηρα.

48 Μετά δε τουτο απεπειράτο ό Δαρείος των Έλλήνων δ τι έν νόφ έχοιεν, χότερα πολεμέειν έωυτῷ ή παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας ἄλλους ἄλλη τάξας ανά την Ελλάδα, κελεύων αιτέειν βασιλέι γην 5 τε καὶ ὕδωρ. τούτους μέν δη ἐς την Ελλάδα ἔπεμπε, άλλους δε χήρυχας διέπεμπε ές τας έωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τας παραθαλασσίους, χελεύων νέας τε μα-49 χράς χαι ίππαγωγά πλοΐα ποιέεσθαι. οδτοί τε δή παρεσχευάζοντο ταῦτα, χαὶ τοῖσι ηχουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα

κήρυξι πολλοί μέν ήπειρωτέων έδοσαν τὰ προΐσχετο

keine Grundsteuer (Zehnten), d. h. überhaupt keine direkten Steuern.

47. xai aùtós, wie V 59 1.

2 f. Poivixes, hauptsächlich aus Tyros (vgl. II 44). Um die Mitte des 7. Jhrh. ward die Insel von Ionern aus Paros, darunter der Dichter Archilochos, besetzt. — oi μετά Θάσου: vgl. zu IV 147 14. - TOŨ POIVIZOS 'des Sohnes des Phönix', nach anderen des Agenor oder auch des Kilix, eines Sohnes des Agenor, oder des Poseidon (Apollod. III 1 1). S. zu I 25. — 'Aερία (Steph. Byz.). — ἔσχε: der

Aorist auch VII 61 17. 74 3, nach vũv I 196 31.

ανεστραμμένον 'umgewühlt'.

9. xelevoavte 'auf Befehl'. Der ungewöhnliche Dativ erklärt sich aus der Analogie von elvai, yiveσθαι, ποιέειν τι βουλομένω τινί, ασμένω, εθέλοντι u. ä. Il μ 374 έπειγομένοισι δ' έχοντο. Vgl. zu c. 21 10.

10. τάς νέας τάς πάσας: ebenso VII 59 8.

Neuer Anschlag auf Hellas. Viele unterwerfen sich. Ägina (c. 48 – 50). 49. 3 f. τὰ προτσχετο αἰτέων

worauf er seine Forderung stellen

αλτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ νησιῶται ἐς τους ἀπικοίατο αλτήσοντές. οι τε δή άλλοι νησιώται διδούσι γην τε 5 και ύδωρ Δαρείω και δη και Αιγινηται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα ἰθέως 'Αθηναΐοι ἐπεκέατο, δοκέοντές τε ἐπὶ σφίσι ἐπέχοντας τοὺς Λιγινήτας δεδωχέναι ὡς ἅμα τῷ Πέρση έπὶ σφέας στρατεύωνται, καὶ ἄσμενοι προφάσιος έπελάβοντο, φοιτέοντές τε ές την Σπάρτην χατηγόρεον 10 τών Αιγινητέων τα πεποιήχοιεν προδόντες την Ελλάδα. πρός ταύτην δέ την κατηγορίην Κλεομένης ό 'Αναξαν-50 δρίδεω βασιλεύς έών Σπαρτιητέων διέβη ές Αίγιναν, βουλόμενος συλλαβεϊν Αιγινητέων τούς αιτιωτάτους. ώς όε επειράτο συλλαμβάνων, άλλοι τε δή εγίνοντο αύτω άντίξοοι τῶν Αιγινητέων, ἐν δὲ δη καὶ Κριὸς ὁ Πο- 5 λυχρίτου μάλιστα, ΰς ούκ έφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίοοντα Αλγινητέων άνευ γάς μιν Σπαρτιητέων τοῦ χοι-νοῦ ποιέειν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· αμα γάρ αν μιν τῷ έτέρω βασιλέι έλθόντα συλλαμβάνειν. έλεγε δε ταυτα έξ επιστολής τής Δημαρήτου. 10 Κλεομένης δε απελαυνόμενος έκ της Αιγίνης είρετο τόν Κριόν ο τι οί είη τό ούνομα. δ δέ οί το έόν εφρασε. ό δὲ Κλεομένης πρός αὐτὸν ἔφη ,,ἤδη νῦν καταχαλκοῦ ὦ χριέ τὰ χέρεα, ώς συνοισήμενος μεγάλω χαχώ...

liefs'. Eig. τὰ ἤτεε προϊσχόμενος, vgl. c. 9 17. - νησιώται, ohne Artikel; zu VII 951 - Dafs Athen und Sparta der Forderung sich nicht fügten, ergiebt hier der Zusammenhang: erzählt wird es erst **VII 113**.

7. δοχέοντές τε: entsprechend unten 9 χαι ασμενοι επελάβοντο. Über solche Parataxis zu I 85 5.

8. ἐπέχοντας, 'gegen sie richtend, zielend', in feindlicher Absicht ge-gen sie. Vgl. IX 59 3 u. Thuk. VIII 105 γνόντες τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας.

50. 5 f. iv di di xai: zu III 38 10. xai, wegen μάλιστα nicht erwartet, steht hier mehr, weil es in dieser Verbindung geläufig ist. – Koiós: vgl. c. 73 9. VIII 92 3.

Auf ihn bezieht sich wahrscheinlich das Fragment des Simonides (Fr. 13), das einen im Kampf besiegten Ringer des Namens erwähnt: $i\pi i$ ξαθ' δ Κριός ούχ ἀειχέως έλθών ές εὔδενδρον άγλαὸν Διώς τέμενος, mit ähnlichem Wortspiel wie unten 14. – xaiqovra 'ungestraft' (III 29 7).

7. άνευ, iniussu. Ggs. σύν (III 119 6).

8. σναγνωσθέντα - αναπεισθέντα (I 68 27).

9. S. jedoch V 75 9. - γάρ 'denn sonst' (I 124 5). 12. τὸ οῦνομα: der Artikel wie

I 179 17.

13 f. Il. π 844 ηση νῦν Εκτορ, μεγάλ' εΰχεο.

14. συνοισόμενος, conflicturus.

155

Έν δὲ τῆ Σπάρτη τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων 51 Αημάρητος δ Αρίστωνος διέβαλλε τον Κλεομένεα, έών βασιλεύς και οίτος Σπαρτιητέων, οικίης δε της ύποδεεστέρης, κατ' άλλο μέν ουδέν ύποδεεστέρης από γάρ 5 τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι· χατὰ πρεσβυγενείην δέ χως τετί-52 μηται μαλλον ή Εὐουσθένεος. Λαχεδαιμόνιοι γὰο όμολογέοντες οδδενί ποιητη λέγουσι αδτόν Αριστόδημον τόν [•]Αριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ [•]Υλλου βασιλεύοντα , σγαγεϊν σφέας ές ταύτην την χώρην την νῦν ἐκτέαται, 5 αλλ' ου τούς Αριστοδήμου παϊδας. μετα δε χρόνον ου πολλόν Αριστοδήμω τεχείν την γυναϊχα, τη ούνομα εί-σίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείχεος· ταύτην δή τεχεῖν δίδυμα, ἐπιδόντα δὲ τὸν ᾿ΑQI-10 στόδημον τὰ τέχνα νούσω τελευτάν. Λαχεδαιμονίους δέ τούς τότε ξόντας βουλεῦσαι χατά νόμον βασιλέα τῶν παίδων τόν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. ο των δή σφεας έχειν δχότερον έλωνται ωστε χαὶ δμοίων χαὶ ἴσων ἐόν-

II. λ 736 $\sigma \nu \mu \varphi \epsilon \varrho \delta \mu \epsilon \sigma \vartheta \alpha \mu \delta \chi \eta$ (sc. '*Eπειοίσι*). Terent. Phorm. 505 cum huiusmodi — ut conflictares malo. Krios soll seine Hörner zur Abwehr des ihm bevorstehenden Unglückes verstühlen lassen.

Episode über Ursprung und Vorrechte der spartiatischen Könige (c. 51-60).

51. 2. Den Verfolg dieses Streites s. c. 61 ff.

5 f. $\tau o \tilde{v} \alpha \dot{v} \tau o \tilde{v}$, Aristodemos. $x \alpha \tau \dot{\alpha}$ — E $\dot{v} \varrho v \sigma S \dot{\epsilon} r \epsilon o \varsigma$, selbständiger Satz st. $x \alpha \tau \dot{\alpha}$ $\pi \rho$. $\delta \dot{\epsilon}$ $x \omega_{\varsigma}$ $\mathring{\eta} \sigma \sigma o r$ $\tau \epsilon \tau \epsilon \mu \eta \mu \dot{\epsilon} r \eta_{\varsigma}$ $\mathring{\eta}$ $\mathring{\eta}$ E $\dot{\epsilon} \dot{\rho}$. Vgl. I 14 7. II 44 5. 134 18 und zu I 85 5. — $\pi \rho \epsilon \sigma \beta \nu \gamma \epsilon r \epsilon \dot{\epsilon}$ restgeburt', episches Wort. II. λ 249 $\pi \rho \epsilon \sigma \beta \nu \gamma \epsilon r \dot{\eta} \varsigma$ vom älteren Bruder. — $x \omega \varsigma$: zu III 40 1.

52. ὑμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῆ 'in Widerspruch mit allen Dichtern'. Welche diese waren ist unbestimmbar, da überhaupt von poetischer Behandlung des Herakleidenzuges, außer etwa im Epos Alγi $\mu \iota os$ (s. zu I 56 11), fast gar keine Spuren vorhanden sind. Nach der gewöhnlichen Sage (Apollod. II 82. Paus. III 1 6) kam Aristodemos vor der Einwanderung um, hinterliefs aber zwei unmündige Söhne, die bei der Teilung des Peloponnes Sparta als väterliches Erbteil erlosten. Nach der spartiatischen Lokalsage kam er selbst noch hin, starb aber bald (10). Ihr folgt auch Xenoph. Ages. VIII 7.

7. Apyeinv: zu IV 147 1.

9. δίδυμα, sc. τέχνα. Vgl. I 112. 11. VI 69 27. 71 8. 86 δ 5. έπορᾶν 'erleben'. Il. χ 61 φθίσεε χαχὰ πόλλ' ἐπιδόντα. — τελευτᾶν: vom Präsens zu V 27 5.

11. Vor *έόντας* ist wohl *έν τέλεϊ* durch Schuld der Abschreiber ausgeblieben; vgl. III 18 4. IX 106 14.

12. οὄχων, non vero (I 11 17). 13. ώστε = ἄτε. – χαὶ ὅμοιος χαὶ ἴσος, gleich an Gestalt und Größse. Häufig verbunden, aber gewöhnlich in ungekehrter Folge.

των ου δυναμένους δέ γνωναι, ή και πρό τούτου, έπειρωταν την τεχούσαν. την δε ουδε αυτήν φάναι δια- 15 γινώσχειν. είδυΐαν μέν χαὶ τὸ χάρτα λέγειν ταῦτα, βουλευομένην δε ει χως αμφότεροι γενοίατο βασιλέες. τούς ών δή Λακεδαιμονίους απορέειν, απορέοντας δέ πέμπειν ές Δελφούς έπειρησομένους ο τι χρήσωνται τώ πρήγματι. την δε Πυθίην σφέας χελεύειν αμφότερα τα 20 παιδία ήγήσασθαι βασιλέας, τιμάν δε μάλλον τον γεραίτερον. την μέν δη Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν, τοῖσι δε Λακεδαιμονίοισι απορέουσι οθδεν ήσσον όκως έξεύρωσι αθτών τόν πρεσβύτερον, ύποθέσθαι άνδρα Μεσσήνιον τῷ οὖνομα εἶναι Πανίτην · ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον 25 τόν Πανίτην τάδε τοΐσι Λαχεδαιμονίοισι, φυλάξαι την γειναμένην δχότερον τῶν παιδίων πρότερον λούει χαὶ σιτίζει· καί ην μέν κατά ταθτά φαίνηται αίει ποιεύσα, τούς δε παν έξειν δσον τι χαι δίζηνται (χαι θέλουσι έξευρεϊν], ήν δὲ πλανάται χαὶ ἐχείνη ἐναλλὰξ ποιεῦσα, 30 δηλά σφι έσεσθαι ώς ούδε εκείνη πλέον ουδεν οίδε, έπ' ἄλλην τε τραπέσθαι σφέας όδόν. ένθαῦτα δη τους Σπαρτιήτας κατά τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας φυλάξαντας την μητέρα τῶν Αριστοδήμου παίδων λαβεῖν

Cic. aequi ac pares. Vgl. I 92 ίσα τε χαὶ δμοια, IX 7 α ἐπ' ἴσῃ τε χαὶ δμοίῃ, und zu II 20 11. III 101 4.

14. γνώναι, sc. τόν πρεσβύτερον, oder δχύτερος δ πρεσβύτερος έστι.

16. Konstr. ταὒτα λέγειν εἰδυῖαν μὲν . . — εἰδυῖαν, sc. ὅχότερος ὅ πρεσβύτερος ἐστί. Zu dem Asyndeton vgl. c. 3 8. — χαὶ τὸ χάρτα 'gar wohl' (I 71 6).

17. Vgl. IX 14 ξβουλεύετο εί χως τούτους πρώτους έλοι. Auch V 30 11. VII 145 15. VIII 6 6. Überall mit dem Aorist; s. zu III 128 13.

19. δ τι χρήσωνται 'wie sie sich dabei verhalten sollten'. Vgl. V 12 17.

21. τιμαν: im Orakel stand wohl, mit Anspielung auf γεραίτερος, γεραίρειν. — γεραίτερον, mit gesuchter Zweideutigkeit, 'älter' und 'ehrwürdiger' ($\gamma \epsilon \rho \alpha \varsigma$). Sonst wird das Wort nicht schlechthin = $\pi \rho \epsilon$ - $\sigma \beta \acute{\sigma} \tau \epsilon \rho \varsigma$ (24), zumal von Kindern gebraucht. H. selber hat die Form $\gamma \eta \rho \alpha \imath \acute{\varsigma} \varsigma$ (senex, III 64 18. VI 107 7). 25 f. $\vartheta \pi \sigma \vartheta \acute{\epsilon} \sigma \vartheta \alpha s$ — $\varDelta \alpha x \epsilon \vartheta a s \mu \sigma$ ren Stil ganz überflüssig. — Der Rat des Panites enthält eine Deutung des Orakels: sie sollten erspähen, welches Kind die Mutter als $\gamma \epsilon \rho \alpha \acute{s} r \epsilon \rho \varsigma$ behandele, d. h. welchem sie mehr Ehre ($\gamma \epsilon \rho \alpha \varsigma$) erweise.

29. đé: zu II 39 9. — šžeu 'würden wissen', compertum habituros (c. 69 18. VII 234 15. IX 2 10). Vgl. zu III 130 8.

32. τραπέσθαι 'sollten sich wenden.

- 35 κατὰ ταὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροίσι, οὐκ εἰδυίαν τῶν είνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης ὡς ἐὸν πρότερον τρέφειν ἐν τῷ δημοσίω· καί οἱ οὖνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα, τῷ δὲ Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέν-40 τας αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας λέγουσι διαφόρους είναι
- τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης ἀλλήλοισι, ¤αὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ώσαύτως διατελέειν.
- 53 Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μοῦνοι Ἐλλήνων· τάδε δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπ' Ἐλλήνων ἐγώ γράφω, τούτους τοὺς Δωριέων βασιλέας μέχρι μὲν δὴ Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους
 - 5 δοθώς ύπ' Έλλήνων καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ελληνες· ἤδη γὰς τηνικαῦτα ἐς Ελληνας οδτοι ἐτέλεον. ἕλεξα δὲ μέχςι Πεςσέος τοῦδε είνεκα, ἀλλ' οδκ ἀνέκαθεν ἔτι ἕλαβον, ὅτι οδκ ἔπεστι ἐπωνυμίη Πεςσέι οδδεμία πατςος θνητοῦ, ὥσπες Ἡςακλέι ᾿Αμφιτςύων. ἤδη ὦν ἰςθῷ

35. πρότερον, sc. γενεῆ ΙΙ. β
707 δ δ ἅμα πρότερος καὶ ἀρείων
(Ggs. ὅπλότερος γενεῆ).
38. ἐν τῷ ὅημοσίφ, publice, unter

38. iν τῷ δημοσίφ, publice, unter besonderer Obhut und auf Kosten der Gemeinde, um ihn μαλλον τιμαν (21). Der andere wuchs wie ein *iδιώτης* auf. Zum Ausdruck vgl. c. 92 14. Das Doppelkönigtum wird durch die Sage nicht erklärt.

53. 2 f. Zu $\tau \dot{\alpha} \partial \varepsilon$ dient der Participialsatz rowrows rows. . . als ausführende Apposition, 'dafs nämlich diese . . ' Vgl. zu V 16 18. $\dot{\nu}\pi$ ' $\mathcal{E}\lambda\lambda\dot{\gamma}\omega\omega\nu$, in der allgemeinhellenischen Sage bei Dichtern und Logographen. — rowrows. — $\beta\alpha\sigma\sigma$ - $\lambda\dot{\epsilon}\alpha\varsigma$, die eben besprochenen Fürsten aus dem Stamme des Herakles, unter denen die Dorier in den Peloponnes zogen; unten 12 oi $\tau\omega\nu$ $\Delta\omega\varphi\iota\dot{\omega}\nu\dot{\tau}\gamma\epsilon\mu\dot{\omega}\nu\varsigma$. Die Genealogie aufwärts ist: Hyllos-Herakles-Amphitryon-Alkäos-Perseus. — $\mu\dot{\nu}\nu$, entspr. Zeile 11 $\partial \dot{\epsilon}$.

4 ff. τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, sc. Διός

(als Vater des Perseus, VII 61 13), bedingt das zustimmende do 900, 'die Herzählung ist richtig, wenn man den Gott wegläfst'. Dafs H. die unmittelbare göttliche Abkunft des Perseus abweist, hängt mit seiner ganzen Auffassung der hellenischen Heroensage zusammen; vgl. besonders II 43-45. 142-146 mit den Anm. — αποδειχνυμένους, durch die von ihnen berichteten. Lebensumstände und Thaten, aus denen hervorgeht, dals Hellas ihre Heimat ist. Vgl. 11 146 4 ff. ήδη γάρ τηνιχαῦτα: ihre Vorfahren weiter aufwärts waren ägyptischer Herkunft (13). — obrou, Perseus und sein Geschlecht, das bereits durch vier Geschlechter in Argos herrschte. - ξς Έλληνας ξτέλεον, inter Grae-cos censeri coeperunt (Dobree). Noch II 51 7. VI 108 26.

7. $d\lambda\lambda' - \ell\lambda\alpha\beta\sigma\nu$, sc. $\tau\sigma\delta_{\sigma}$ $\pi\rho\sigma-\gamma\delta\nu\sigma\nu$, 'und griff nicht noch weiter binauf', als bis zu Perseus. $- d\lambda\lambda'$ $\sigma\delta_{\sigma}$, ac non, wie unten c. 54 4.

9. ' Αμφιτρύων, statt ' Αμφιτρύω-

λόγφ χρεωμένφ μέχρι Περσέος δρθώς εἴρηταί μοι ἀπὸ 10 δὲ Δανάης τῆς ᾿Ακρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτῶν φαινοίατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μέν νυν κατὰ τὰ 54 «Ελληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται ώς δὲ ὁ παρὰ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐών ᾿Ασσύριος ἐγένετο «Ελλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ ᾿Ακρισίου γε πατέρας ὑμολογέοντας κατ' οἰκηιότητα Περσέι 5 οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατά περ «Ελληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

Καὶ ταῦτα μέν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὅ τι δὲ 55 ἐόντες Λἰγύπτιοι καὶ ὅ τι ἀποδεξάμενοι ἐλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἰρηται,

νος (ἐπωνυμίη), als ginge nur ἐπεστε Sνητὸς πατήρ vorauf, um eine Zweideutigkeit zu meiden. Würde neben Zeus noch ein sterblicher Vater des Perseus genannt, wie bei Herakles der Amphitryon, so würde H. eine ähnliche Annahme zulassen, wie bei diesem (II 48f.), daß es nämlich zwei Perseus gegeben, der eine eines Gottes, der andere eines Heros Sohn.

10. 'Ich habe also mit gutem Grunde (oben) gesagt: nur bis zum Perseus hinauf mit Recht'. Vgl. c. 137 5.

11 f. $\tau o \dot{v} s = \pi \alpha \tau i \rho \alpha s$, singulos proavos, seriem proavorum. Vgl. zu II 98 3. Die Stammliste s. zu II 91 21.

13. iθαγενέες, 'in gerader Linie abstammend', d. i. 'echte, wahre'; vgl. II 17 27.

54. 2 ff. Zu $\pi\alpha\rho\dot{\alpha}$ vgl. VII 103 11. VIII 55 4. Diese 'persische' Sage weicht von der gewöhnlichen hellenischen (VII 61. 150) in dem wesentlichen Stücke ab, daß Perseus nicht erst von Argos aus zu Kepheus, dem Könige der Kephenen (d. i. Assyrier, zu VII 61 11) kommt, sondern daß er selbst ($\alpha\dot{\nu}r\dot{\sigma}\varsigma$) ein Assyrier an Herkunft ist, der von da nach Hellas übersiedelt. Wahrscheinlich verehrten die Assyrier einen Gott, nach dessen Vorbilde die Hellenen ihren Perseus gebildet hatten, wie auch der hellenische Herakles in vielen Stücken eine Nachbildung des assyrischen Bal war und darum auf Assyrien zurückgeleitet ward (zu I 7 5). In Tarsos, einer assyrischen Gründung, hatte Perseus als xriorng göttlichen Dienst (Anathol. Pal. IX 557. Dio Chrys. p. 407 Mor.). — $\pi g \acute{o} yoros, sc. έγέrorro ~Ellanves.$

5f. δμολογίοντας — οὐδέν 'die in keinerlei verwandtschaftlicher Beziehung zum Perseus stehen'. τούτους δέ: zu I 146 12.

55. 'Aus welchem Grunde, trotzdem daßs sie Ägyptier waren, und für welche Leistungen' (xai δ ri d. i. $\delta \pi i \approx \delta \gamma a$ $\delta \pi o \delta$). Jenes bezieht sich auf die Adoption des Hyllos durch den Dorierkönig Ägimios und auf der Herakliden angestammtes Erbrecht im Peloponnes; dieses auf die Thaten der die Rückehr leitenden Herakliden (vgl. IX 26f.).

3. «λλοισι, wie die Logographen Hekatäos, Pherekydes und Charon aus Lampsakos. ἐάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων 56 μνήμην ποιήσομαι. γέρεα μὲν δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱρωσύνας δύο, Λιός τε Λακεδαίμονος καὶ Λιὸς οὐρανίου, καὶ πόλεμον ἐκφέρειν ἐπ' ῆν ἂν βούλωνται χώρην, τούτου δὲ μηδένα εἶναι 5 Σπαρτιητέων διακωλυτήν, εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγεῦ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων δὲ πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς ψιλάσσειν αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι

4. χατελάβοντο 'vorweg in Besitz genommen' (c. 39 4), schon früher dargestellt haben. Der Aorist neben εξοηταε ist auffällig.

56. 2f. Διός Λαχεδαίμονος: der Beiname ist von einem alten Landesheros Aaxedaiµwv entnommen, wie in Ζεύς 'Αγαμέμνων, Ζ. 'Αμφιάραος, Ζ. Αμτιχτύων, Ζ. Ηραxlns, Z. Tooquirios. Es wird dadurch nicht der Gott zum Heros herabgesetzt, sondern dieser besitzt die Ehre des höchsten Gottes. Dagegen ist Ζεὺς οὐράνως, dessen Dienst und Fest (τὰ μεγάλα Οὐράνια) noch unter den römischen Kaisern blühte, ohne bestimmten Bezug auf Land und Volk. — Exqégeur, sc. dedwxaa. Doch besalsen sie das Recht wahrscheinlich nur gemeinschaftlich, nicht einzeln (vgl. V 75); auch muſste in späterer Zeit ein zustimmender Volksbeschlufs vorausgehen (Xenoph. de rep. Lac. 13 όταν γε μην χαιρός δοχή είναι στρατοπεδεύεσθαι, τούτου μέν χύοιος βασιλεύς και τοῦ δειξαί γε δπου δεί, 15 βασιλέα — στρατιάν δποι αν ή πόλις εχπέμπη ήγεισθαι, vgl. I 152. III 46. V 63. 64. VI 50. 106 u. s.), und das Auszugsopfer (τα διαβατήρια) günstig sein. Erst aufser den Landesgrenzen waren sie unbeschränkt.

5. Beispiele unbedingten wenn auch unwilligen Gehorsams im Felde s. bei Thukyd. V 60. 66. VIII5. $-\epsilon i \ d\epsilon \ \mu \eta$ 'sonst, anderenfalls', als

ginge ein affirmatives Gebot voraus, also statt ei dé, das umgekehrt auch oft statt el de un steht. - Hinter avitor fehlen wohl etliche Worte, etwa τε χαί τοὺς έχείνου πάντας oder tò yévos exeivou, die in gesetzlichen Verpönungen nicht selten sind. Äschin. g. Ktes. 110 im Am-phiktyonen-eide εί τις τάδε παραβαίνοι — έξώλεις είναι χαὶ αὐτοὺς χαὶ οἰχίας χαὶ τὸ γένος ἐχείνων. C. I. Gr. 2691 εἰ δέ τις ταῦτα παραβαίνοι, έξώλη γίνεσθαι χαὶ αὐτόν χαί τούς έχείνου πάντας, 3044 όστις Τηίων εύθύνω η αίσυμνήτη απειθοίη η έπανίσταιτο τῷ αίσυμνήτη, απόλλυσθαι χαι αυτόν χαι γένος τὸ κείνου. 👉 ἐν τῷ ἄγεϊ, dem vom Gesetze ausgesprochenen Fluche. In der zuletzt angeführten Inschrift Z. 34 lautet die Formel έν τήπάρη έχεσθαι. Wer έναγής geworden, ward des Landes ver-wiesen (Thuk. V 72).

6. Xenoph. a. O. 13 ούσεις αύτοϋ πρόσθεν πορεύεται πλην Σχιρίται και οι προερευνώμενοι ίππεις.

7. $\xi x \alpha \tau \delta \nu$, mindestens hundert; gewöhnlich waren es dreibundert (s. zu I 67 23). Thuk. V 72 $\eta \pi \epsilon \rho$ $\delta \mu \sigma \iota \lambda \epsilon \delta \tau$ $\beta \alpha \sigma \iota \lambda \epsilon \delta \tau$ $\lambda \gamma \iota s$ $\eta \nu x \alpha \iota \pi \epsilon \rho \iota$ $\alpha \delta \tau \delta \tau$ $\delta \iota \tau \rho \iota \alpha x \delta \sigma \iota \iota \delta \tau \delta \tau$

8. έπὶ στρατιῆς = ἐπὶ στρατηἰης : zu III 56 8. ἐπὶ φρουρᾶς ist dafūr der besondere Ausdruck (Xenoph. a. O.). ἐπὶ στρατοπέδου im selben Sinne Plat. Ges. 674 u. s. - προβάτοισι, zu Opfern.

έν τῆσι έξοσηίησι όχόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι, τῶν δὲ θυομένων πάντων τὰ δέρματά τε χαὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν 10 σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια, τὰ δὲ ἄλλα [τὰ εἰ-57 οηναΐα] χατὰ τάδε σφι δέδοται. ῆν θυσίη τις δημοτελὴς ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ζειν τοὺς βασιλέας, χαὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι διπλήσια νέμοντας ἑχατέρω τὰ πάντα ῆ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι, 5 χαὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων χαὶ τῶν τυθέντων τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ πάσας χαὶ ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐχ τοῦ δημοσίου ἱρήιον τέλεον ἑχατέρω ἐς ᾿Απόλλωνος χαὶ μέδιμινον ἀλφίτων χαὶ σινου τετάρτην Λαχωνιχήν, χαὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πῶσι προε- 10

9. έξοδηίησι, von έξοδεύειν, = έξώδοισι (ΙΧ 19 5), έχστρατηίησι.

10. II. η 321 νώτοισιν δ' Αΐαντα διηνικέισσι γέραιρεν "Ηρως Άτρείδης εἰρυκρείων Άγαμέμνων. Od. δ 65 Κόπιg Menelaos καί σφιν νῶτα βοός παρά πίονα θηκεν "Οπτ' έν γειροϊν έλών, τά δά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.

57. 3. ποιέηται, von den Königen als Repräsentanten des Staates. Xenoph. a. Ο. 15 θύειν μὲν βασιλέα ποὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἄπαντα.

4. ἄρχεσθαι, die betreffenden Beamten oder Diener. — διπλήσια, in doppelten Portionen. Xenoph. a. Ο. χαὶ διμοιρία γε ἐπὶ τῷ δείπνῷ ἐτίμησεν (Αυχοῦργος), οὐχ ἕνα διπλάσια χαταφάγοιεν, ἀλλ΄ ἕνα χαὶ ἀπὸ τοῦδε τιμῆσαι ἔχοιεν εἴ τινα βούλοιντο.

5. $\sigma_{\alpha\imath\imath\nu\mu\dot{o}\nu\imath\sigma\imath}$: seltenere dorische Form (st. —εσσι), vielleicht aus der lakonischen Quelle dieser Nachrichten beibehalten (vgl. Einl. S. LI, 6). Auch πατρούχος (22) und σύμμιγα (c. 58 16) sind idiomatisch.

6. σπονδαρχίας: der König erhielt bei jedem Rundgang des Schenken den ersten Becher. Auch dies ist Homerische Sitte.

7. reounvias 'Neumonde', d. i.

Herodot III. 5. Aufl.

jeden ersten Tag des Monates, an dem man den Göttern überhaupt (die sog. $i\epsilon q a i \pi i \mu i \rho i a$ oder $\epsilon \mu$ - $\mu \eta \nu \alpha$, vgl. VIII 41 10 und die Stelle des Demosthenes zu c. 111 11), insbesondere aber dem Apollon opferte. Diesem Gotte war auch der siebente Tag ausschliesslich heilig als sein Geburtstag (τp $\gamma d a$ $A \pi \delta \lambda a \nu \alpha$ $\chi c \sigma a \sigma \mu a \nu$ $A \pi \delta \lambda a \nu \alpha$ $\chi c \sigma a \sigma \mu a \nu$ Hesiod. $\epsilon \rho \gamma$. 770). Zum Akkusativ vgl. I 181 18.

8. Téleor 'ausgewachsen' (I 1838).

10. Die nur hier erwähnte zezaozy ist nicht gleichzuachten dem τέταρτον (quartarius), dem Viertel eines Eiorns (sextarius), welche beide ursprünglich römische Flüssigkeitsmafse sind. Ihre Gröfse läfst sich aber nicht mit Sicherheit bestimmen. Es ist nämlich zwar anzunehmen dafs die Portionen an Wein und Graupen in einem stetigen Verhältnisse zu einander standen. Nun betrug der monatliche Beitrag jedes Spartiaten zu den Syssitien einen Medimnos Graupen und acht Choen (xóss) Wein (Plut. Lyk. 12) in lakonischen Mafsen, oder ungefähr 11/2 Medimnen und 11-12 Choen in attischen Massen (Dikäarch bei Athen. 141c). Eine τετάρτη war hiernach = 8 lak. χόες (= ³/₈ μετρητής = 96 χοτύλαι).

11

δρίας έξαιρέτους. χαὶ προξείνους ἀποδειχνύναι τούτοισι προσκείσθαι τούς αν έθέλωσι των αστών, και Πυθίους αίρέεσθαι δύο έκατερον. οι δε Πύθιοι είσι θεοπρόποι ές Δελφούς, σιτεόμενοι μετά των βασιλέων τα δημόσια. 15 μη έλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ές τὰ οίχία ἀλφίτων τε δύο χοίνιχας έχατέρω και οίνου κοτύλην, παρεοῦσι δε διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τώντο δέ τουτο χαι προς ιδιωτέων χληθέντας έπι δείπνον τιμασθαι. τας δε μαντηίας τας γινο-20 μένας τούτους φυλάσσειν, συνειδέναι δὲ χαὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δε μούνους τούς βασιλέας τοσάδε μοῦνα, πατρούχου τε παρθένου πέρι ές τον ιχνέεται έχειν,

Legt man dagegen das Verhältnis der beiden Stoffe zu Grunde, welches unten Z. 17 für eine einfache Portion angegeben wird, so ergiebt sich die τετάρτη nur als das 24 fache einer xozúly oder = 2 xós; denn auch der $\mu i \delta i \mu v o \varsigma$ ist = 24×2 χοίνιχες. — Δαχωνεχήν gehört auch zu μεδιμνον. — προεδρίας 'Ehrensitze (IV 88 5).

11f. $\pi \rho \delta \xi \epsilon \nu o \epsilon$ hiefsen in der Regel solche Bürger, welche von einem anderen Staate mit der Vertretung seiner Angehörigen und seiner Interessen beauftragt waren, und den Titel nur in Bezug auf ebendiesen Staat führten (s. zu VIII 136 10), wie z. B. die Athener Miltiades, Kimons Sohn, und Kallias, der Sohn des Hipponikos, πρόξενοι Spartas in ihrer Stadt waren. Die hier Genannten dagegen waren Beamte ihres eigenen Staates, die, wie es scheint, fremde Gesandte von Staats wegen bewirteten und ihren Verkehr mit den Behörden vermittelten. — προσχείσθαι, als Vorrecht (γέρας, τιμή Ι 118 13).

13. ές, wegen des in θεοπρόποι enthaltenen Begriffes 'Boten', από-στολοι (V 38 8). — Cic. de divin. 1 95 Lacedaemonii regibus suis augurem adsessorem dederunt, itemque senibus augurem interesse voluerunt, iidemque de rebus maioribus semper aut Delphis oraculum aut ab Hammone aut a Dodona Auch andere Staaten petebant. hatten derartige Beamte (Sewgoi), die darauf zu achten hatten, dals die Handlungen des Staates mit dem Willen der Götter in Einklang blieben.

14. τὰ δημόσια bezieht sich auf die Ivoiai Symoteleis, oder auch auf tägliche Speisung auf Gemeinkosten, vergleichbar der athenischen im Prytaneion. Zum Ausdruck vgl. Il. e 250 ' Αργείων (ήγήτορες) δήμια πίνουσιν. 15. επί το δειπνον: 8. 0. Ζ. 3.

- απο-: zu I 14 3.

16 f. σφι: zu c. 46 3. — δύο $yoivixa_{\varsigma} = \frac{1}{24}$ Medimnos. Nach Thuk. IV 16 erhielten die gefangenen Spartiaten auf Sphakteria täglich von Sparta geliefert dvo χοίνιχας Άττιχας αλφίτων χαι δύο χοτύλας οίνου, ihre Diener die Hälfte. S. oben zu Z. 10.

18. τώυτό τοῦτο = την αὐτην ταύτην τιμήν, nämlich διπλήσια δίδοσθαι. Vgl. III 16 6.

22. πατρούχος = έχουσα τα πατρώια, in der großen Inschrift von Gortyn auf Kreta πατρωῶχος, 'Erbtochter', dorisch auch έπιπάμων, έπιπαματίς, att. έπίχληφος. So hiefs die (älteste) Tochter eines Hauses, auf welche bei Mangel männlicher

ην μή πες ό πατής αδτήν έγγυήση, καὶ όδῶν δημοσιέων πέςι· καὶ ήν τις θετὸν παϊδα ποιέεσθαι ἐθέλη, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παςίζειν βουλεύουσι 25 τοῖσι γέςουσι ἐοῦσι δυῶν δέουσι τςιήκοντα· ῆν δὲ μὴ ἕλθωσι, τοὺς μάλιστά σφι τῶν γεςόντων πςοσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέςεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τςίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

Ταῦτα μέν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐχ τοῦ 58 χοινοῦ τῶν Σπαφτιητέων, ἀποθανοῦσι δὲ τάδε. ἱππέες

Nachkommen das Familiengut überging und deren Besitz mit dem der Erbschaft notwendig verbunden war. 'Die Erbtochter gehört mit dem Erbe den männlichen Verwandten des Vaters an, und wie der Vater nicht ohne deren Einwilligung über sie testieren kann, so wird dieselbe, bei Mangel eines Testamentes, von diesen Verwandten gerichtlich als ihnen angehörig gefordert, und das Recht sie zu ehelichen geht in ordentlicher Succession weiter. Aber nicht blofs das Recht sondern auch die Pflicht sie zu ehelichen hat der ledige Mann, welchem sie (nach dem Erbgange) zuerkannt wird.' 'Dafs die Könige in den Sachen der Erbtöchter Recht sprachen und alle Adoptionen vor ihnen geschahen, betraf beides die Erhaltung der Familien, die Basis der altgriechischen Staaten, deren Sorge hiernach besonders den Königen anvertraut war. So war auch in Athen dieselbe Pflicht von den alten Königen auf den Archon Eponymos übergegangen, welcher deswegen die Aufsicht und eine Art Vormundschaft über alle Erbtöchter und Waisen hatte.' Müller Dorier II 197. 103. - is **πον invéerai**: zu II 36 4.

23. $\hat{\eta}\nu \mu \dot{\eta} \pi \epsilon \rho$: die seltene Stellung wie Aristoph. Lys. 629 $\epsilon \rho \mu \dot{\eta} \pi \epsilon \rho$. — $\dot{\epsilon}\gamma\gamma\nu\dot{\eta}\sigma\eta$, im Testamente über ihre Hand verfügt hat. — $\delta\sigma\delta\nu$, deren Abgrenzung vom Privatbesitze oft streitig werden konnte.

28 f. δύο ψήφους τιθεμένους, im Namen der Könige. Die Worte lassen scheinbar unbestimmt, ob jeder König besonders oder die beiden Könige zusammen durch einen Geronten vertreten wurden, der und haben, indem sie in ersterem Sinne aufgefalst wurden, schon im Altertum die Meinung erzeugt, H. schreibe jedem Könige zwei Stimmen zu. Denn auf H. bezieht sich der Tadel des Thukydides I 20: πολλά χαι άλλα έτι χαι νῦν ὄντα χαι ού χρόνω άμνηστούμενα χαι οί άλλοι "Κλληνες ούχ δρθῶς οἴονται, ώσπερ τούς τε Λαχεδαιμονίους βασιλέας μη μιζ ψήφω προστίθεσθαι έχάτερον άλλά δυοΐν, χαι τόν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς είναι (s. Herod. ΙΧ 53 8) δς ούσ εγένετο πώποτε. ούτως αταλαίπωρος τοις πολλοις ή ζήτησις τής άληθείας και έπι τά ετοίμα μάλλον τρέπονται. Hätte H. dies wirklich sagen wollen, so hätte er wohl geschrieben: dvo τούς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήχοντας υ. Ούο φήφους έχάτερον τιθεμένους, oder doch je-denfalls τρίτας θε τας εωυτών. Ungenau aber und mifsdeutig bleibt der Ausdruck auch bei der anderen Auffassung. Denn μάλιστα προσήχων konnte ein Geront doch nicht beiden Königen zugleich sein, sondern jeder König hatte ein Mitglied seines Hauses als Vertreter, der dann zwei Stimmen statt einer abgab, beide Vertreter zusammen aber vier.

περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικήν, κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναϊκες περιιοῦσαι λέβητα κροτέουσι. 5 ἐπεὰν ὦν τοῦτο γίνηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἔξ οἰκίης ἐκάστης ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναϊκα μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλέων τοὺς θανάτους ἐστὶ ώυτὸς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῆ 10 Λσίη. τῶν γὰρ ὦν βαρβάρων οἱ πλεῦνες τῷ αὐτῷ νόμο

χρέωνται κατὰ τοὺς Φανάτους τῶν βασιλέων ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνη βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναγκαστοὺς ἐς τὸ κῆδος ἰέναι. τούτων ὦν καὶ 15 τῶν εἰλωτέων καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλ-

15 τῶν εἰλωτέων καὶ αὐτῶν Σπαφτιητέων έπεἀν συλλεχθέωσι ἐς τώυτὸ πολλαὶ χιλιάδες σύμμιγα τῆσι γυναιξί, κόπτονταί τε τὰ μέτωπα προθύμως καὶ οἰμωγῆ διαχρέωνται ἀπλέτῷ, φάμενοι τὸν ὖστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. δς 20 δ' ἂν ἐν πολέμῷ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτου δὲ

58. 3. χατά: s. zu I 30 6. ' 6. χαταμιαίνεσθαι, der technische Ausdruck für die Entstellung von Leib und Kleidung, welche die Leidtragenden übten (Inschrift von Julis bei Röhl, IGA 368a), indem sie das Gewand zerrissen (vgl. III 66 2), die Haare abschnitten, Staub auf Kopf und Kleidung warfen. Für Privatpersonen waren in Sparta solche μιασιμοί (sordes) untersagt (Plut. mor. 238 d). Xenoph. a. Ö. 15 αξ δε τελευτήσαντι τιμαί βασιλεῦ δέσονται, τῆδε βούλονται δηλοῦν οἱ Δυχούργου νόμοι ὅτι οὐχ ὡς ἀνθφώπους ἀλλ ὡς ῆφωας τοῦς Δακεδαιμονίων βασιλεῖς προτετεμήχασων.

10. Mit den Barbaren sind zumeist die Perser gemeint (c 59 1).

13 f. Aaxedaiµovos = Aaxwvixỹs (VII 234 9). — xwęis, praeter,'noch außser', wie I 106 4. — Bei $dęt 9µ$ fehlt wohl <math>\delta p t p$, 'in bestimmter Anzahl'. — τῶν πεφιοίxων, partitiver Genitiv, erg. τινάς. — xηdoς, funus.

16. σύμμιγα τῆσο γ. 'zusammen mit ihren Frauen'. Auch von den Periöken kamen je Mann und Frau, wie von den Spartiaten (6).

17 f. οlμωγη — απλέτω, wie VIII 99 7. IX 24 4. — αιεί 'je' (II 98 3). — απογενόμενον: zu II 85 2. 20 f. Die είδωλα vertreten die

20 f. Die είδωλα vertreten die Stelle des Toten, wenn seine Leiche nicht heimgebracht werden konnte, ein gewiß sehr seltener Fall. Bis auf die Zeit des Vf. ist nur Leonidas ein sicheres Beispiel. Xenoph. Hell. V 3 19 von König Agesipolis $ir \mu i har i re re i, xai xou$ obeig (aus Thrakien) of xad struge $<math>\tau_i \varsigma \beta aach zin \zeta rapig.$ — Auf einer mit Polstern und Teppichen bedeckten und mit Blumen und anderem Zierrat geschmückten Bettlade ($xliry \in i$ έστοωμέry) trug man in der Regel die Leichen oder die Aschenurnen zu Grabe.

είδωλον σκευάσαντες έν κλίνη εἶ έστρωμένη ἐκφέρουσι. έπεὰν δὲ Ξάψωσι, ἀγορή δέχα ήμερέων οὐχ ἴσταταί σφι οδδ' άρχαιρεσίη συνίζει, άλλά πενθέουσι ταύτας τὰς ήμέρας.

Συμφέρονται δε άλλο οδτοι τόδε τοϊσι Πέρσησι· επεάν 59 αποθανόντος τοῦ βασιλέος αλλος ενίστηται βασιλεύς, ούτος ό έσιών έλευ θεροϊ όστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέι η τῷ δημοσίφ ὤφειλε· έν δ' αδ Πέρσησι ὁ κατιστάμενος βασιλεύς τόν προοφειλόμενον φόρον μετιεί 5 τησι πόλισι πάσησι. συμφέρονται δε χαι τάδε Αιγυ-60 πτίοισι Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρωίας τέχνας, καὶ αὐλητής τε αθλητέω γίνεται χαὶ μάγειρος μαγείρου χαὶ χῆρυξ

22. ayoon, nicht nur 'Volksversammlung', sondern alles was auf dem Markte betrieben wird, Beratungen der Volksgemeinde, Gerichtsverhandlungen, insbesondere auch der Handelsverkehr (I 153 11). – δέχα ήμερεων 'innerhalb zehn Tage' (II 115 26). - foraras 'wird abgehalten'. Vgl. zu VII 9β 2. -

Ahnlich die Perser, s. zu III 80 1.
 23. ἀρχαιοισίη 'Beamtenwahl', hier konkret 'Wahlversammlung'.

59. Dies und noch mehr das fg. Kapitel enthält nebensächliche Bemerkungen, die, wenn sie auch vom Vf. herrühren, doch wohl erst nachträglich in den Text gekommen sind. – Пе́соро, die c. 58 9 vorzugsweise gemeint waren. Möglich dals der Inhalt dieses und des fg. Kapitels auf die ursprüngliche Verwandtschaft (c. 53 f.) hindeuten soll.

2. ενίστηται βασιλεύς die Regierung antritt'; zu III 66 13. 3. δ έσιών, sc. την oder ές την

βασιληίην. Ggs. δ έξιών (Ι 67 23).

5. προοφειλόμενον: zu V 82 1.

6. πόλισι kann zunächst nur von den hellenischen tributären Städten (c. 42) gelten. Zur Sache vgl. III 67.

60. καί gehört zu συμφέρονται. 2. of xnovxec: darunter als vor-

nehmste und nur zu Sendungen an fremde Staaten und Heere verwendete das von Talthybios, dem Herolde der Atreiden, sich ableitende Geschlecht der Talthybiaden (VII 134). — μάγειροι, natürlich nur die offiziellen, bei den öffentlichen Opferfesten und gemeinschaftlichen Mahlen (quditua od. ovovitua) beschäftigten. Sie hatten denn auch ihre Heroen, Μάττων 'Kneter' (von μάττειν) und Κεράων 'Mischer' (von zεραννύναι), deren Statuen an der hyakinthischen Strafse standen (Athen. 39 c. 173 f.). Auf durchgängige Kastenbeschränkung, wie in Agypten, ist daraus nichts zu folgern. Vgl. auch II 167.

4 f. Das Asyndeton wie der lose Bezug auf den einen Stand der Herolde verraten den flüchtigen Anmerker. — $\lambda \alpha \mu \pi \rho o \phi \omega \nu i \eta \nu$: vgl. zu II 96 13. — ἐπιτιθέμενοι, sc. τῆ Vgl. I 96 Sixasoovyv xyqvxyiy. έπιθέμενος ήσχεε. — σφέας, die Mitglieder der Heroldsgeschlechter. - παραχληίουσι, wie in anderen Städten, wo die erblichen Heroldsgeschlechter allmählich durch Virtuosen der Kunst verdrängt wurden und dem Berufe der Makel der Atimie sich anheftete.

- 5 χήρυχος· οὐ χατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παραχληίουσι, ἀλλὰ χατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι.
- 61 Ταῦτα μέν ởὴ οῦτω γίνεται. τότε ởἐ τὸν Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῆ Λἰγίνῃ καὶ κοινὰ τῆ Ἑλλάởι ἀγαθὰ προεργαζόμενον ὁ Λημάρητος ὅιέβαλε, οὖκ Λἰγινητέων οῦτω κηởόμενος ὡς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλεο-5 μένης δὲ νοστήσας ἀπ' Λἰγίνης ἐβούλευε τὸν Λημάρητον παῦσαι τῆς βασιληίης, ὅιὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. ᾿Λρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ γήμαντι γυναϊκας ὄύο παίδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι αἴτιος, 10 γαμέει τρίτην γυναϊκα· ῶδε δὲ γαμέει. ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνήρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ ᾿Λρίστων. τούτῷ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μαχρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν, καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ
- 15 εἰδος φλαίρην ή τροφὸς αὐτῆς, οἰα ἀνθρώπων τε ὅλβίων θυγατέρα καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὁρῶσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα ἐπιφράζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὖτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν. τὸ δ'

König Demaratos; seine Herkunft (c. 61---66) und seine Entsetzung (c. 67---70).

Entsetzung (c. 67-70). 61. 3. προ- 'fūr', indem er dem Abfalle Äginas entgegenwirkte. II 158 Νεκῶς μέν νυν μεταξύ δούσσων ἐπαύσατο μαντήου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῷ αὐτῶν προεργάζεσθαι. – Διέβαλε, sc. πρὸς Αἰγνήτας (c. 50 7 ff.).

4. φθόνω και άγη, Synonyma. άγη, πας Ηροσότω βασκανία. Bekker Anecd. p. 326. Das dieser Bedeutung entsprechende Verbum ist ἀγάσμαι (:ϵομαι). VIII 69 ἀγεόμενοί τε και φθονέοντες.

6 f. inifactor is adride π . = inifactor is addied for π . = inifactor addied, adgredient. - β asubter addied, zugleich mit Anaxandrides (I 67 3).

9. xai où yae 'und da er nicht'. Vgl. zu 1 24 17.

L.

10. γαμέει: zu V 92 β 6. — Gewöhnlicher γαμέει δε ώδε. Vgl. zu I 64 10.

11. προσεκέετο: zu I 123 2.

12. δ' Αρίστων, abundant wie V 20 11.

 μέντοι bei και ταῦτα verstārkt den Gegensatz. Ps.-Platon. Erys. 400 ἐν σὲ Δακεσαίμωνι σισηοῷ σταθμῷ νομίζουσι και ταῦτα μέντοι τῷ ἀχρείψ τοῦ σισήρου. Vgl. I 96 8. VI 137 20.

14. μων, als wūrde schon in diesem Satze ἐφόφεε (18) als Hauptverbum folgen. Über die Stellung zu I 115 8.

17. συμφορήν — ποιευμένους: zu V 5 9.

18. ταθτα έχαστα μαθούσα: Συ V 13 13.

19. Sūdōstlich von Sparta treten die jenseits des Eurotas ziehenden Digitized by GOOGIC έστι έν τη Θεράπνη χαλεομένη επερθε του Φοιβηίου 20 ίοου. όπως δε ενείπειε ή τροφός, πρός τε τώγαλμα ίστα χαὶ έλίσσετο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης το παιδίον. και δή κοτε απιούση έκ του ίρου τη τροφώ γυναϊκα λέγεται έπιφανήναι, έπιφανείσαν δε έπει **ρέσθαι μιν ό τι φέρει έν τ**η άγχάλη, χαὶ τὴν φράσαι 25 ώς παιδίον φορέει, την δε κελευσαί οι δέζαι, την δε οδ φάναι · απειρησθαι γάρ οι έχ των γειναμένων μηδενί έπιδειχνύναι· την δε πάντως εωυτη χελεύειν επιδέξαι. δρώσαν δε την γυναϊκα περί πολλού ποιευμένην ίδέσθαι, ούτω δή την τροφόν δέξαι τὸ παιδίον την δὲ κατα- 30 ψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν χεφαλὴν εἶπαι ὡς χαλλιστεύσει πασέων των έν Σπάρτη γυναιχών. ἀπὸ μέν δὴ ταύτης τής ήμέρης μεταπεσείν το είδος. γαμέει δε δή μιν ές γάμου ώρην απικομένην "Αγητος δ' Αλκείδεω, οξτος δή ό τοῦ Αρίστωνος φίλος. τὸν δὲ Αρίστωνα ἔχνιζε ἄρα 62 τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανᾶται δὴ τοιάδε. αι τός τε τῷ έταίρω, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὕτη, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν των έωυτου πάντων έν, το αν αυτος έχεϊνος έληται, χαὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐχέλευε ώσαύτως 5 την όμοίην διδόναι. δ δε ουδεν φοβηθείς αμφί τη γυναιχί, δρέων ἐοῦσαν χαὶ ᾿Αρίστωνι γυναϊχα, χαταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δέ < καὶ > ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ αὐ-

· Z -

Hügel dicht an das Ufer heran und bilden eine steile Hochfläche, $\Theta\epsilon$ - $\rho \alpha \pi \nu \eta$ (oder - $\nu q \iota$) genannt, einst der Sitz der achäischen Landesfürsten. Hier waren nach der Sage Menelaos und Helene begraben und wurden gemeinsam in einem Tempel ($M\epsilon\nu\epsilon\lambda \dot{\alpha}\iota o\nu$), dessen Grundbauten noch erkennbar sind, göttlich (22) verehrt. Gegenüber in der Ebene lag das $\Phi o_{\ell} \beta \eta \iota o\nu$ (- $\alpha \iota o\nu$, von $\Phi o_{\ell} \beta \eta$) in der gleichnamigen Vorstadt. Pausan III 14 9. 19 9. 20 2.

25 f. φέρει — φορέει: vgl. I 133. παραφορέεται — παραφέροιτο. V 25 ενέτεινε — εντανύσας, IX 11 επειρώτεον — επειρόμενοι δέ.

33. Jn, Rückweis nach Zeile 12.

62. $\xi_{XYI\zeta\epsilon}$, urebat. Pind. Pyth. X 60 $\xi_{T}\epsilon_{\xi}\rho_{0I\zeta}$, $\xi_{T}\epsilon_{\xi}\rho_{0I\zeta}$, $\xi_{U}\rho_{0I\zeta}$, $\xi_{U}\rho_{$

4. $\tau \tilde{\omega} \nu \, \epsilon \omega \upsilon \tau o \tilde{\upsilon} \, \pi \dot{\alpha} \nu \tau \omega \nu$ wird Z. 10 durch $\varkappa \epsilon \iota \mu \eta \lambda i \omega \nu$ beschränkt. Fester Familienbesitz durfte, vor der Neuerung des Epitadeus, weder verschenkt noch verkauft werden.

5f. $\delta\sigma\alpha\dot{v}\tau\omega_{s}$, neben $\tau\dot{\eta}\nu$ $\delta\mu oi\eta\nu$ abundant. S. zu VII 119 1. — $\tau\dot{\eta}\nu$ $\delta\mu oi\eta\nu$ 'die Gegengabe'; vgl. zu IV 119 14.

8. 'auf dieses Übereinkommen liefsen sie sogar (einer den anderen) einen Eid ablegen'. S. zu I 146 15.

τός τε δ Αφίστων έδωχε τοῦτο, ο τι δη ην, το είλετο 10 τῶν χειμηλίων τῶν Αρίστωνος ὁ Αγητος, καὶ αὐτὸς την δμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' έχείνου, ένθαῦτα δ' τοῦ ἑταίρου τὴν γυναϊκα ἐπειρατο ἀπάγεσθαι. 8 δὲ πλὴν τούτου μούνου τὰ άλλα ξφη καταινέσαι ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε δοχφ χαὶ τῆς ἀπάτης τῆ παραγωγῆ ἀπιε 63 απάγεσθαι. ούτω μέν δη την τρίτην έσηγάγετο γυναϊκα ό 'Αρίστων, την δευτέρην αποπεμιψάμενος. έν δέ οί χρόνω έλάσσονι χαὶ οὐ πληρώσασα τοὺς θέχα μῆνας ή γυνή αύτη τίχτει τουτον δή τον Αημάρητον. χαί τίς 5 οἱ τῶν οἰχετέων ἐν θώχο χατημένω μετὰ τῶν ἐφόρων έξαγγέλλει ώς οι παις γέγονε. Ο δε επιστάμενός τε τον χρόνον τῷ ήγάγετο τὴν γυναϊκα καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας ,,οὐχ ἂν έμος είη." τούτο ήχουσαν μέν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέν-10 τοι ούδεν εποιήσαντο το παραυτίχα. δ δε παζς ηύξετο, καὶ τῷ ᾿Αρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ές τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δε αθτώ ούνομα εθετο διά τόδε· πρότερον τούτων πανδημεί Σπαρτιήται Αρίστωνι, ως ανδρί ειδοχιμέοντι 15 διά πάντων δή των βασιλέων των έν Σπάρτη γενο-64 μένων, αρήν εποιήσαντο παϊδα γενέσθαι. δια τουτο μέν

9. Verb. τοῦτο τὸ είλετο. Über

δ τι δή ήν zu I 157 5. 11. Vor ζητέων fehlt wohl δή od. diger, scilicet. - Während er unter den xeeµήλea des Freundes, angeblich der όμοίη wegen, Um-schau hält, beansprucht er plötzlich (ένθαῦτα δή) die Frau.

14 f. ἀπάτης παραγωγή, doli fallaciae, 'trügerischer Kunstgriff. Vgl. zu c. 129 2.

63. αποπεμψάμενος: zu V 39 11. - oi: zu I 115 8.

2. Kinderlosigkeit seiner beiden ersten Ehen scheint der wahre Beweggrund zu dieser neuen gewesen zu sein. Vgl. V 39 f. 3. ελάσσονι, sc. τοῦ σικαίου. -

τούς, die gewöhnlichen. Vgl. c. 69 26.

5. έν θώχω χατήσθαι, in consessu consedisse, 'zu Rate sitzen'. Paus. III 7 7 χαι αυτῷ μετα τῶν έφόρων χαθημένω τηνιχαύτα έν βουλη ήλθεν οίχέτης απαγγέλλων. Οd. β 26 ούτε ποθ ήμετέρη άγορη γένετ ούτε θόωχος Έξ ου Οθυσσεύς δίος έβη χοίλης ένὶ νηυσίν. ε 3 οἱ δὲ θεοὶ θῶχόνδε χαθίζανον, um zu beraten. Im eigentlichen Sinne IX 94 4.

9. πρηγμα ποιέεσθαι 'für wichtig halten, beachten' (VII 150 14).

12. ές τὰ μάλιστα, summopere, ganz zuversichtlich', gehört zu évő-µıse, sibi persuasit. Vol. zu I 205. oi statt έωυτοῦ (c. 65 17. 69 24).

16. $d\rho\eta\nu$ hier = $\epsilon \partial \gamma \eta\nu$, wegen - άρητος gesetzt. Δημάρητος war

Z

καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης διὰ τὰ . . Κλεομέ– 5 νεῖ διεβλήϑη μεγάλως πρότερόν τε δ Δημάρητος ἀπα– γαγών τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Λἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος.

Ορμηθείς ^δν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται 65 Λευτυχίδη τῷ Μενάρεος τοῦ ΄Λγιος, ἐόντι οἰχίης τῆς αὐτῆς Λημαρήτω, ἐπ' ῷ τε, ῆν αὐτὸν χαταστήση βασιλέα ἀντὶ Λημαρήτου, ἕψεταί οἱ ἐπ' Λἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Λημαρήτῷ μάλιστα γεγονώς 5 διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρχαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Λημαρμένου θυγατέρα, ὁ Λημάρητος ἐπιβουλεύσας ἁποστερέει Λευτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρχαλον ἁρπάσας χαὶ σχών γυναῖχα. χατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδη ἡ ἔχθρη ἡ ἐς 10 τὶν Λημάρητον ἐγεγόνεε, τότε δὲ ἐχ τῆς Κλεομένεος

ein δνομα έπώνυμον, wie 'Αφήτη Od. η 54.

64. 4. ἔδεε, nach der Fügung des Schicksals; zu II 161 7. ἀνάπυστα 'ruchbar' (c. 66 11. ΙΧ 109 2). Οd. λ 274 ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισι. Vgl. zu V 63 5

5. διὰ τά: Η. schrieb wahrscheinlich (βασιληίης) διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. Π 161 έπεὶ δε οἱ ἔδεε χαχῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν χτλ. ΙV 79 ἐπείτε δὲ ἔδεξ οἱ χαχῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε. ΙΙΙ 120 ἐπεθύμεε λαβών αὐτὸν ἀπολέσαι διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην.

6 ff. διεβλήθη 'war zerfallen' (I 118 9). — πρότερον: s. V 75. τότε: s. c. 50. Des Vf.s sonstige Weise läfst in diesem Satzgliede noch ein spezielles Verbum erwarten.

65. 2. ^{*}Aγιος: in der Liste der Eurypontiden VIII 131 heifst er ^{*}Ηγησίλεως (Άγησίλαος). — οἰχίης τῆς αὐτῆς: seit Theopompos gab es eine ältere regierende Linie der Eurypontiden (Theopompos — Archidamos — Zeuxidamos — Anaxidamos — Archidamos — Agasikles — Ariston — Demaratos) und eine jüngere Nebenlinie (s. VIII 131), welche im achten Geschlechte durch Leotychides zur Regierung kam.

6. Πέρχαλος, synkopiert aus Περίχαλος. Vgl. Περφερέες IV 33 18. 7. Χίλων, wahrscheinlich ein Enkel des berühmten Weisen (I 59), und Bruder des Prinetades, des mütterlichen Großsvaters des Kleomenes (V 41 15).

9. $\dot{\alpha}_0\pi\dot{\alpha}\sigma\dot{\alpha}_s$, von $\phi\dot{\beta}\dot{\alpha}\sigma\alpha_s$ abhängig. Es war alte Sitte in Sparta, dals der Bräutigam die Verlobte vor der Hochzeitsfeier aus dem elterlichen Hause zu einer Verwandten entführte. In diesem Falle raubte Demaratos die fremde Braut.

10. χατά τοῦτο, hanc ob rem (IV 48 4).

προθυμίης δ Λευτυχίδης χατόμνυται Δημαρήτω, φας αυτόν ούχ ίχνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων ούχ έόντα παϊδα Αρίστωνος μετά δε την κατωμοσίην εδίωκε, άνα-15 σώζων έχεινο τὸ έπος τὸ είπε 'Αρίστων τότε ότε οί έξήγγειλε ό οίκετης παϊδα γεγονέναι, δ δε συμβαλόμενος τούς μηνας απώμοσε φάς ούχ έωυτου μιν είναι. τούτου δή επιβατεύων τοῦ ξήματος ὁ Λευτυχίδης ἀπέφαινε τόν Δημάρητον οὕτε έξ Αρίστωνος γεγονότα οὕτε 20 έχνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τούς έφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείνους οι τότε ετύγχανον πάρεδροί τε 66 ξόντες και ακούσαντες ταῦτα Αρίστωνος. τέλος δε ξόντων περί αὐτῶν νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτησι ἐπειρέσθαι τό χρηστήριον τό έν Δελφοίσι εί 'Αρίστωνος είη παίς δ Δημάρητος. ανοίστου δε γενομένου έκ προνοίης της 5 Κλεομένεος ές την Πυθίην, ένθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τὸν 'Αριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοΐσι δυναστεύοντα μέγιστον, ό δὲ Κόβων Περίαλλαν την πρόμαντιν αναπείθει τα Κλεομένης εβούλετο λέγεσθαι λέγειν. ούτω δη ή Πυθίη επειρωτώντων των θεοπρό-10 πων έχρινε μή Αρίστωνος είναι Δημάρητον παϊδα. ύστέρω μέντοι χρόνω ανάπυστα έγένετο ταυτα, και Κόβων τε ξφυγε έκ Δελφών καὶ Περίαλλα ή πρόμαντις έπαύσθη της τιμής.

67 Κατά μέν δη Δημαρήτου την χατάπαυσιν της βα-

12. προθυμίη 'Betreiben' (I 124 7). — χατόμνυται Δημαρήτω: über den Dativ s. zu III 37 5.

13. *ἱχνεομένως* = $\pi \rho o \sigma \eta x \acute{o} ν \tau \omega \varsigma$. Vgl. II 36 4. VI 84 14.

14. χατωμοσίη 'Klageeid', die eidliche Bekräftigung der klägerischen Behauptung, womit die Instruktion des Prozesses begann; in Athen προωμοσία. Dem Verklagten stand die αντωμοσία zu. Darauf erst begann die eigentliche Verhandlung (idiwxe) mit Beweisen und Gegenbeweisen. Des Leotychides Beweismittel bestand in der Auffrischung

(ἀνασψίζων) der Äufserung des Ariston.

18. ἐπιβατεύων 'fulsend auf'; zu III 63 16.

66. 4. έχ προνοίης 'auf Veranstaltung' (I 120 14). - avoistov γενομένου, cum de ea re relatum esset: s. zu I 157 12. V 63 5.

5. προσποιέεται: zu V 71 3.

8. πρόμαντιν: zu VII 111 8.

10. μή: man erwartet odx. Vgl. zu III 65 21. VI 94 7. Aber in έχρινε liegt hier eine Entscheidung, deren Absicht oder Wirkung in dem Infinitivsatze ausgedrückt ist.

σιληίης ούτω έγένετο, έφυγε δε Δημάρητος έχ Σπάρτης ές Μήδους έκ τοιοῦδε ἀνείδεος. μετὰ τῆς βασιληίης την κατάπαυσιν δ Δημάρητος ήρχε αίρεθεις άρχήν. ἦσαν μέν δή γυμνοπαιδίαι, θεωμένου δέ το Δημαρή− 5 του, ό Λευτυχίδης γεγονώς ήδη βασιλεύς αὐτὸς ἀντ' έχείνου, πέμψας τον θεράποντα έπι γέλωτί τε χαί λάσθη ειρώτα τὸν Δημάρητον δχοϊόν τι είη τὸ ἄρχειν μετά τὸ βασιλεύειν. δ δὲ άλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι είπε φάς αύτος μέν άμφοτέρων ήδη πεπειρησθαι, και- 10 νον δε ού, την μέντοι επειρώτησιν ταύτην άρξειν Λακεδαιμονίοισι η μυρίης κακότητος η μυρίης εύδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἴπας χαὶ χαταχαλυψάμενος ἤιε ἐχ τοῦ Ξεήτρου ές τα έωυτοῦ οἰχία, αὐτίχα δὲ παρασχευασάμενος έθυε τῷ Διὶ βοῦν, θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐχάλεσε. ἀπι−68 **χο**μένη δε τη μητρι εσθείς ες τὰς χετράς οἱ τῶν σπλάγχνων κατικέτευε, τοιάδε λέγων. ,,ὦ μητερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ικετεύω και τοῦ έρκείου

67. 5. Das große Fest der γυμυσπαιδίαι ward im Hochsommer gefeiert. Chorzüge von nackten Knaben, von Jünglingen und Männern, verbunden mit patriotischen Gesängen und gymnastisch-orchestischen Aufführungen, mehr um die Kraft und Gewandtheit der Jugend zur Schau zu stellen, als aus religiösem Anlaßs, bildeten den Hauptinhalt.

6. Als König hatte Leotychides jetzt seinen besonderen Ehrensitz (c. 57 10).

7 f. έπι γέλωτι τε και λάσθη 'um ihn zu verspotten und zu verhöhnen', γέλωτα μιν θησόμενος (III 29 8); ebenso IX 82 12. Vgl. II 121 σ' έπι λύμη. Äschrion Fr. 1 μή μ', ῶ μάταιε καθτα – γλεύην τε ποιεῦ και γέλωτα και λάσθην. – όκοιὄν τι: vgl. zu I 129 5. άχειν 'Beamter sein'. Er war wohl Ephoros und hatte als solcher die Leitung der Feier (Xenoph. Hell. VI 4 16).

11. ἄρξεων 'würde der Anfang,

die Ursache sein'. Vgl. V 97 19. 12. $\ddot{\eta} - \ddot{\eta}$: der Redner nimmt bloß das erste Glied ernstlich; das andere bildet nur einen rhetorischen Kontrast. Vgl. V 89 15. VIII 87 14. VIII 68 γ 6. II. ι 79 $\nu b\xi$ d' $\ddot{\eta}$ d' $\dot{\eta}\dot{\ell}$ deageaiste στρατών $\dot{\eta}\dot{\ell}$ σαώσει. Soph. Ai. 181 ώς $\dot{\eta}\mu \dot{\ell} \rho \alpha$ xλίνει τε zάνάγει πάλιν 'Απαντα τάνθρώπεια. Genes. 31 24 'Hüte dich daßs du mit Jakob nicht redest, weder Gutes noch Böses'.

13. $x\alpha \tau \alpha x \alpha \lambda v \psi \dot{\alpha} \mu \epsilon v o_{\varsigma}$, sc. tỷv $x \epsilon \phi \alpha \lambda \dot{\gamma} v$, als Zeichen der Trauer. Od. x 53 (Odysseus als seine Gefährten den Windschlauch geöffnet) $x\alpha \lambda v \psi \dot{\alpha} \mu \epsilon v o_{\varsigma} \delta'' \dot{\epsilon} v \dot{\gamma} \dot{\epsilon} K \dot{\epsilon} \mu \eta v$.

χαλυψάμενος σ ένι νηι Κείμην. 14. έωυτου: zu V 47 7. Vgl. V 51 2.

68. 2. μητρί — oi wie c. 46 3. Demaratos verlangt von der Mutter eine eidliche Aussage (5); daher die Ceremonie. Lykurg. g. Leokr. 20 dξιοῦτε τοὺς μάρτυρας — λαβόντας τὰ ἰερὰ χατὰ τὸν νόμον ἐξομόσασθα.

4. χαταπτόμενος 'als Zeugen an-

5 Διός τοῦδε φράσαι μοι τὴν ἀληθείην, τίς μευ ἐστὶ πατήρ δρθώ λόγω. Λευτυχίδης μέν γαρ έφη έν τοΐσι νείχεσι λέγων χυέουσάν σε έχ τοῦ προτέρου ἀνδρος οῦτω έλθεϊν παρά Αρίστωνα. οι δέ χαι τον ματαιότερον λόγον λέγοντες φασί σε έλθεϊν παρά των οίκετέων 10 τὸν ὀνοφορβόν, καὶ ἐμέ ἐκείνου εἶναι παῖδα. ἐγώ σε ὧν μετέρχομαι των θεών είπειν τώληθές ούτε γάρ, εί περ πεποίηχάς τι τών λεγομένων, μούνη δη πεποίηχας, μετὰ πολλέων δέ· ὅ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτη ὡς ᾿Αρίστωνι σπέρμα παιδοποιόν ούκ ένην τεκείν γάρ άν οί 69 χαὶ τὰς προτέρας γυναϊχας. 6 μέν δή τοιαῦτα ἔλεγε, η δε αμείβετο τοϊσιδε. ,,δ παι, επείτε με λιτησι μετέρχεαι είπειν την άληθείην, παν ές σε χατειρήσεται τώληθές. ώς με ήγάγετο 'Αρίστων ές έωυτοῦ, νυχτὶ τρί-5 τη από της πρώτης ήλθε μοι φάσμα είδόμενον 'Αρίστωνι, συνευνηθέν δέ τούς στεφάνους τούς είχε έμοι περιετίθεε. και τό μέν οιχώκεε, ήκε δε μετά ταυτα ²Αρίστων. ώς δέ με είδε έχουσαν στεφάνους, ειρώτα τίς είη μοι ό δούς έγω δε εφάμην εκείνον, δ δε ούκ

rufend' (VIII 65 36). Der izirng pflegte das Bild der Gottheit, deren Schutz er suchte, zu berühren. Anders c. 69 21. — $\tau o \tilde{v}$ iqueiov Auiog, in dessen Schutz der Umkreis (iqwas) des Hauses mit allem, was er umschliefst, gegeben ist, der also auch über den unverschrten Bestand und Reinheit der Familie wacht. Sein Altar stand im Hofraume (Od. χ 384 izdig ueyágous Auig ueyálov nori $\beta uudir 'Equeiov$ Kooro). Verschieden ist der Zeiginioruog (iepériog) I 44 7.

6 f. δρθφ λόγφ = δρθως, άληθέως (Ι 120 9. VI 53 10). έν τοῖσι νείχεσι, vor Gericht (c. 66 2).

10. ἀνοφοφβόν: diese Behauptung stützte sich wahrscheinlich auf eine boshafte Deutung des Namens 'Αστφόβαχος (c. 69 20) = ἀστφαβηλάτης 'Saumtiertreiber'.

11. μετέρχομαι, sc. λιτήσι (c.

69 2), = izετεύω (4); zu IV 7 7. - των θεών, ohne πρός, wie Od. β 68 λίσσομαι ημέν Ζηνός 'Ολυμπίου ήδε Θέμιστος, λ 66 νῦν δέ σε τών δπεθεν γουνάζομαι.

12. δή intensiv bei μούνη, wie I 25 7. II 156 25. IV 15 10. VI 70 16. VIII 124 14. IX 27 30. 35 6 und oft bei Superlativen.

13. πολλός, sc. εστί, creberque rumor est.

14. γάρ, wie c. 50 9.

69. 3. és cé: vgl. c. 86 ° 4. VII 142 3. VIII 26 13. — Merkwürdig daß die Mutter auf die sehr wahrscheinliche Behauptung des Leotychides (c. 68 7) gar nicht eingeht.

5 f. εἰδόμενος, episch; noch VII 56 6.

9 f. ἐχεῖνον, Ariston. Zu V 13 8. — οὐχ ὑπεδέχετο = ἡρνέετο (11), 'gab es nicht zu' (III 130 2).

ύπεδέχετο. έγώ δε χατωμνύμην φαμένη αυτόν ου ποιέειν 10 **χαλώ**ς απαρνεόμενον. δλίγω γάρ τι πρότερον έλθόντα καὶ συνευνηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. δρέων δε με κατομνυμένην δ Αρίστων έμαθε ώς θείον είη τὸ πρῆγμα. χαὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν έόντες έχ τοῦ ήρωίου τοῦ παρὰ τῆσι θύρησι τῆσι αὐ- 15 λείησι ίδουμένου, τὸ καλέουσι Αστροβάκου, τοῦτο δὲ οί μάντιες τον αθτόν τούτον ήρωα αναίρεον είναι. ουτω ω παι έχεις παν, όσον τι και βούλεαι πυθέσθαι. ή γαρ έκ τοῦ ήρωος τούτου γέγονας, καί τοι πατήρ έστι Αστρόβαχος ό ήρως, ή Αρίστων έν γάρ σε τη 20 νυπτί ταύτη άναιρέομαι. τη δέ σευ μάλιστα πατάπτονται οἱ ἐχθροί, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ ᾿Αρίστων, ὅτε αὐτῷ σύ ήγγέλθης γεγενημένος, πολλών απουόντων ου φήσειέ σε έωυτοῦ είναι (τὸν χρόνον γάρ, τοὺς δέχα μηνας, οὐδέχω ἐξήχειν), ἀιδρείη τῶν τοιούτων χεϊνος 25 τούτο απέρριψε τὸ έπος. τίχτουσι γὰρ γυναϊχες καὶ έννεάμηνα καί έπτάμηνα, καί ου πάσαι δέκα μηνας έκτελέσαντα εγώ δε σε ω παι επτάμηνον ετεκον. Εγνω δε καὶ αὐτὸς ὁ ᾿Λρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον ὡς ἀνοίη τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος 30 τής σεωυτού μη δέχεο τα γαρ αληθέστατα πάντα αχή-

15 ff. Das Heroon lag an der Strafse, neben dem Eingange zum Hofraum, in welchem Aristons Wohnung stand, ohne jedoch zu diesem und seiner Familie irgendeine besondere Beziehung zu haben. Denn Astrobakos, ein alter Landesheros, dem Mythos nach aber ein Zeitgenosse des Lykurg, war angeblich ein Nachkomme des (Königs) Agis I. im fünften Geschlechte (Paus. III 16 9), gehörte also der anderen Königsfamilie (den Agiaden) an. Er und sein Bruder Alopekos hatten das einst von Orestes aus Tauris heimgebrachte Holzbild der Ägre- $\mu s Og \partial i \alpha$ wiedergefunden, waren aber beim Anblicke wahnsinnig geworden. Dafür weibten ihnen die Lakedämonier jenes Heiligtum, das nach Pausanias (III 16 6f.) in dcr Nähe des Tempels des Lykurgos und wahrscheinlich auch des der Artemis lag.

20. $i\nu \gamma \dot{\alpha} \rho \sigma \epsilon$: die Stellung wie oben c. 63 1.

25. dedgeig, Homerisch.

26. $\dot{\alpha}\pi\epsilon \rho \rho \psi \epsilon$ bez. stärker als $\dot{\epsilon}\xi\epsilon \beta \alpha \lambda \epsilon$ (30) die unbedachte Hast. Anders I 32 4. 153 10.

27. ἐννεάμηνα: zu c. 52 9. ἐπτάμηνα: schon II. τ 117 ή σ' (Λλαμήνη) ἐχύει φίλον υίόν, ό σ' ἐβσομος ἐστήχει μείς Ἐχ σ' ἀγαγε προ φόωσσε χαι ήλιτόμηνον ἐόντα. 29. οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον: zu V 64 6.

173

χοας. ἐχ δὲ ἀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδη χαὶ τοῖσι 70 ταῦτα λέγουσι τίχτοιεν αἱ γυναϊχες παιδας.'' ἢ μὲν ởὴ ταῦτα ἐλεγε, ὅ δὲ πυθύμενός τε τὰ ἐβούλετο χαὶ ἐπόδια λαβών ἐπορεύετο ἐς ³Ηλιν, τῷ λόγφ φὰς ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίω πορεύεται. Λαχε-

- 5 δαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν ἐδίωχον. καί κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἡλιδος ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἅπτοντο καὶ τοὺς θεράποντας αθτοῦ ἀπαιρέονται. μετὰ δέ, οῦ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ
- 10 Ζαχύνθιοι, ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν ᾿Λσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὅ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστὶ χαὶ γῆν τε χαὶ πόλιας ἔδωχε. οῦτω ἀπίχετο ἐς τὴν ᾿Λσίην Δημάρητος χαὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχη, ἄλλα τε Λαχεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε χαὶ γνώμησι ἀπολαμπρυν-
- 15 θείς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίππῷ προσέβαλε, μοῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.
- 71 Λευτυχίδης δε ό Μενάρεος Δημαρήτου καταπαυσθέντος διεδέξατο την βασιληίην, και οι γίνεται παζς Ζευξίδημος, τον δη Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων εκάλεον. οδτος ό Ζευξίδημος ουκ εβασίλευσε Σπάρτης. 5 προ Λευτυχίδεω γαρ τελευτά, λιπών παζδα Άρχίδημον.

70. 5. Ein Gesetz verbot bei Todesstrafe dafs kein Heraklide sich im Auslande niederlassen sollte (Plut. Agis 11).

12. Der König gab ihm die Städte Pergamon, Teuthrania und Halisarna, die auch seinen Nachkommen verblieben; einer von diesen, Prokles, war des Aristoteles Schwiegersohn (Xenoph. Anab. II 1 S. VII 8 17. Hell. III 1 6. Sext. Emp. in gramm. p. 258).

in gramm. p. 258). 13 f. $\tilde{\alpha}\lambda\lambda\alpha$ — $\sigma\nu\gamma\nu\dot{\alpha}$ in vielen anderen Dingen'. — $\Lambda\alpha\varkappa\epsilon\delta\alpha\imath\mu\sigma\nui\sigma\iota\sigma\iota$ 'in der Meinung der Lak.' Vgl. zu III 88 8. Soph. Ai. 1363 $\tilde{\alpha}\nu\delta\rho\alpha\varsigma$ $\mu\dot{\epsilon}\nu$ $\sigma\nu\nu$ E $\lambda\lambda\eta\sigma\iota$ $\pi\tilde{\alpha}\sigma\iota\nu$ $\epsilon\nu\deltaizov\varsigma$.

15. Über iv dè dù xai nach te

zu III 38 10. — Όλυμπιάδα — ἀνελόμενος: zu V 102 12.

16 f. προσέβαλε (Ολυμπιάδα); er scheint seinen Sieg auf den Staat übertragen und diesem die Ehre der αναπήουξις (c. 103 10) überlassen zu haben. Über die Satzbildung zu I 85 5. — Verb. τῶν έν Σπάφτη γενομένων βασιλέων.

Von Leotychides' und Kleomenes' weiteren Thaten und Schicksalen (c. 71 bis 84).

71. 2. Vom Präsens γίνεται, und Zeile 5 τελευτά, 6 γαμέει s. zu III 160 12. V 27 5. 92 β 6.

3. Seine Enkelin hiefs Kuvioxa (Paus. III 8 1).

174

Αευτυχίδης δε στερηθείς Ζευξιδήμου γαμέει δευτέρην γυναϊκα Εύουδάμην την έουσαν Μενίου άδελφεην Διακτορίδεω δέ θυγατέρα, έχ της οι έρσεν μέν γίνεται ουδέν, θυγάτης δε Λαμπιτώ, την 'Αρχίδημος ό Ζευξιδήμου γαμέει δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. οὐ μέν οὐδὲ Λευτυχίδης 72 κατεγήρα έν Σπάρτη, άλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτω έξέτισε. έστρατήγησε Λαχεδαιμονίοισι ές Θεσσαλίην, παρεόν δέ οι πάντα ύποχείρια ποιήσασθαι έδωροδόκησε άργύριον πολλόν έπ' αὐτοφώρφ δε άλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ 5 στρατοπέδω, ἐπικατήμενος χειρίδι πλέη ἀργυρίου, ἔφυγε έκ Σπάρτης ήπό δικαστήριον ύπαχθείς, και τα οικία οί κατεσκάφη έφυγε δε ές Τεγέην και έτελεύτησε έν ταύτη.

Ταῦτα μέν δή έγένετο χρόνω ὕστερον· τότε δὲ ώς τῷ 73 Κλεομένει ώδώθη το ές τον Δημάρητον πρηγμα, αθτίκα παραλαβών Λευτυχίδεα ἤιε ἐπὶ τοὺς Λἰγινήτας, δεινόν τινά σφι έγχοτον διά τόν προπηλαχισμόν έχων. ούτω δή ούτε οἱ Αιγινηται, ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡχόντων ἐπ' 5 αὐτούς, ἐδιχαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐχεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι άνδρας δέχα Αιγινητέων τούς πλείστου άξίους χαι πλούτω χαὶ γένεϊ ἦγον, χαὶ ἄλλους χαὶ δὴ χαὶ Κριόν τε τὸν Πολυχρίτου χαὶ Κάσαμβον τὸν ᾿Αριστοχράτεος, οι περ είχον

8. čooev: zu c. 52 9.

9. Aaunita: bei Platon Alk. I 124. Plut. Ages. 1 Λαμπιδώ. Ihr Sohn war König Agis II.

10. dórroç, wahrscheinlich testa-mentarisch, denn sonst wäre die Bemerkung überflüssig. S. zu c. 57 22. Sie war ihres Mannes Tante, aber jünger an Jahren.

72. Leotychides, der Sieger von Mykale, regierte 491-476 und starb 469 (Busolt, Griech. Gesch. II 353 f.). — où $\mu \dot{\epsilon} \nu$ oùdé 'aber auch nicht' (II 120 17). 2. $\tau_{i6i\nu}$ — $\dot{\epsilon}\xi\dot{\epsilon}\iota\sigma\epsilon$: vgl. III 126 4.

VIII 106 25.

3. Der bald nach der Schlacht von Platää und der Züchtigung Thebens (IX 86 ff.) um 478 v. Chr. anzusetzende Zug galt den Aleu-aden in Larisa, welche sich den

Persern bereitwillig angeschlossen hatten (VII 6. 130. IX 58. Paus. III 7 9).

73. 2. ພໍJພອງ 'zuwege gebracht', geglückt war.

4 f. TIVA: zu V 33 9. - Eyzotos 'Groll' (III 59 12). - τον προπηλαχισμόν : s. c. 50.

6. αμφοτέρων — ήχόντων, wie die Ägineten für nötig erachtet hatten (c. 50 9).

9. ηγον 'führten weg' als Gefan-gene. Ebenso I 155 9. VI 85 7 und 11. 91 13 u. s. Il. ι 593 πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει, Τέχνα δέ τ' άλλοι άγουσι βαθυζώνους τε γυvaixas, und sonst oft (zumal in der Formel ayeur zai gégeur). Vgl. πέμπειν Ι 116 11. - Κριόν: s. c. 50 5.

- 10 μέγιστον χράτος ἀγαγόντες δὲ σφέας ἐς γῆν τὴν Λττιχὴν παραθήχην χατατίθενται ἐς τοὺς ἐχθίστους Λἰγινήτῃσι ³ Λθηναίους.
- 74 Μετὰ δὲ ταῦτα Κλεομένεα ἐπάιστον γενόμενον χαχοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον δείμα ὅλαβε Σπαρτιητέων, χαὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπιχόμενος ἐς τὴν ᾿Αρχαδίην νεώτερα ὅπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς
 - 5 Ασκάδας ἐπὶ τῆ Σπάρτη, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων σφι ἦ μὲν ἕψεσθαι σφέας αὐτῷ τῆ ἂν ἐξηγέηται, καὶ ởὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων ἔξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὅδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῆ πόλι λέγεται εἶναι <ὑπὸ) τῶν Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὅδωρ,</p>

11. παραθήχην χατατίθενται: zu c. 41 16.

74. 3. Snstigye: zu V 72 3.

5. δοχον προσάγειν 'schwören lassen', (ad) iusiurandum adigere. Auch επάγειν. Vgl. zu I 146 15.

7. Nώναχρις, im nördlichen Arkadien, unweit des Fl. Krathis (I 145 7), im Nordwesten der Stadt Pheneos (14), zu deren Gebiet es noch gehörte. — $\frac{3}{7}$, parallel zu προσάγων; 8. zu I 85 5.

8. $i\xi_{00}xo\tilde{\nu}\nu$, mit dem Akkusativ des Eidzeugen wie sonst $\delta\mu\nu\dot{\nu}\mu\alpha$. ⁵Das war gewißs keine von Kleomenes ersonnene Ceremonie, sondern die (versuchte) Erneuerung eines nationalen Schwurgebrauches, welcher nach uralter Sitte die umwohnenden Stämme zu einer Eidgenossenschaft vereinigte'. Curtius Pelop. I 163. — $i\nu$ in der Nähe'.

9 ff. το Στυγος ύδωρ, das aus Homer und Hesiod bekannte, bei dem die Götter schwuren. II. ο 37 το χατειβόμενον Στυγος ύδωρ δς τε μέγιστος Όοχος δεινότατός τε πέλει μαχάφεσαι θεοΐσι, θ 309 Στυγος ύδατος αίπα ξέεθρα. Hes. Theog. 785 πολυώνυμον ύδωρ Ψυχρόν, δ τ έχ πέτρης χαταλείβεται ήλιβάτοιο. u.s. — χαί δη χαί und in der That. — 'Das jetzt öde Kalksteingebirge der 'Αροάνια δρη (h. Chelmos) fällt in schroffen Wänden gegen Norden ab. Während der Sommermonate schmilzt auf seinem Gipfel der Schnee, und dadurch genährt strömen durch jähe Schluchten und unwegsames Felsgerölle die Giefsbäche in das Krathis-thal hinunter. Ein Vorsprung des Hochgebirges fällt ganz senkrecht (fast 1000 m) ab, das Schneewasser stürzt daran in zwei Armen herunter, um sich durch ein Labyrinth von Felsblöcken hindurch mit den anderen Bächen zu vereinigen. Man kann sich keine wüstere Gegend denken, alles Leben ist erstorben zwischen dem zackigen Gesteine, über welches man nicht ohne Gefahr bis an den Felssturz klettern kann, und der Wanderer bebt inmitten der schauerlichen Öde. Einen aufserordentlichen Eindruck hat dieser Ort durch seine Wildheit und die in Griechenland seltene Erscheinung eines hohen Wassersturzes auf alle Geschlechter der Menschen gemacht, und während derselbe jetzt wegen der Farbe des Gesteines, soweit es vom Wasser besprengt wird, das Schwarzwasser (Mauroneria) genannt wird, war er bei den Hellenen als Styxwasser der Gegenstand alter und neuer weitverbreiteter Sagen'. Curtius a. 0. 195. - ξαινόμενον έχ πέτρης entpricht dem ex nétons zatalei-

177

ύδωρ, και δή και έστι τοιόνδε τι υδωρ ολίγον δαινόμενον 10 έκ πέτρης στάζει ές άγκος, το δε άγκος αίμασιής τις περι**θέει χύχλος.** ή δε Νώναχρις, εν τη ή πηγή αυτη τυγγάνει έοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς ᾿Λοχαδίης ποὸς Φενεῷ. μαθόντες 75 δέ Κλεομένεα Λακεδαιμόνιοι ταυτα πρήσσοντα, κατηγον αθτόν δείσαντες έπι τοΐσι αυτοΐσι ές Σπάρτην τοΐσι και πρότερον ήρχε. κατελθόντα δε αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη νοῦσος, ἐόντα χαὶ πρότερον ὑπομαργότερον. ὅχως 5 γάς τεφ έντύχοι Σπαςτιητέων, ένέχςανε ές το πρόσωπον τὸ σχηπτρον. ποιέοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα χαὶ παραφρονήσαντα έδησαν οι προσήχοντες έν ξύλω. Ο δε δεθείς τον φύλαχον μουνωθέντα ίδων των άλλων αίτέει μάχαιραν. ού βουλομένου δε τὰ πρῶτα τοῦ φυλάχου διδόναι ἀπείλεε 10 τά μιν αυτις ποιήσει, ές δ δείσας τας απειλας ό φύλακος (ἦν γὰρ τῶν τις είλωτέων) διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δε παραλαβών τύν σίδηρον ἄρχετο έχ τῶν χνημέων έωυτόν λωβώμενος έπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προέβαινε έχ τῶν χνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐχ δὲ τῶν μηρῶν 15 ές τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, ἐς δ ἐς τὴν γαστέρα άπίχετο, και ταύτην καταχορδεύων άπέθανε τρόπω τοιούτω, ώς μέν οι πολλοί λέγουσι Έλλήνων, ότι την Πυθίην ανέγνωσε τὰ περὶ Δημαρήτου λέγειν [γενόμενα], ώς δὲ Αθηναΐοι μοῦνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλών ἔχειρε

βετα: Hesiods. Über die westliche Thalwand stürzt sich der kleine von Schneefeldern genährte Styxbach in einem über 200 m hohen ungebrochenen Falle herab, in der Luft zerstäubend und nur als feiner Regen unten anlangend'. Philippson Peloponnes 133. Herodot hat ihn bei schwachem Wasserstande ($\delta\lambda i\gamma o\nu$) oder überhaupt nicht selber gesehen. — $\alpha i\mu\alpha\sigma i\eta s$: zu I 180 8. Wahrscheinlich der heilige Mauerring, der die alte Dingstätte umschlofs.

13. Φενεός, im gleichnamigen Thalbecken am südwestlichen Fuße des Kyllene-geb., merkwürdig durch

Herodot III. 5. Aufl-

seinen Sumpfsee, der sich von Zeit zu Zeit durch unterirdische Kanäle in den Ladon und Alpheios entleert.

75. 5. Vgl. III 30 2. — ὑπομαργότερον: zu III 29 2.

6. ivézoave, impingebat, von dem epischen zociev oder (äol.) zoaview.

8. ξύλον hier und IX 37 11 'Fußsblock'.

11. αὐτις, postea (VII 10 & 4). 17. ×αταχορδεύων in saitenar-

tige Streifen zerschneidend, streiflings zerschlitzend', der Sache nach $= \epsilon \pi \iota \tau \dot{a} \mu \nu \omega \nu x \alpha \tau \dot{a} \mu \eta x o \varsigma$ (15).

20. S. V 74.

τὸ τέμενος τῶν Ξεῶν, ὡς δὲ ᾿Αργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτῶν τοῦ ᾿Αργου ᾿Αργείων τοὺς Χαταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης Χαταγινέων Χατέκοπτε καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίη ἔχων ἐνέπρησε.

- 76 Κλεομένει γὰρ μαντευομένω ἐν Δελφοΐσι ἐχρήσθη *Αργος αἰρήσειν. ἐπείτε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασίνον, δς λέγεται ἑέειν ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης· τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦ-
- 5 σαν ἀναφαίνεσθαι ἐν ᾿Λογεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ῦδωο ἤδη τοῦτο ὑπ' ᾿Λογείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι· ἀπικόμενος ở ὦν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ· καὶ οὖ γὰο ἐκαλλιέρεε οὖδαμῶς διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, 10 ᾿Λογείους μέντοι οὖδ' ὡς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἔξανα-
- 10 πεγείους μεγτού στο ως χαιργοιν. μετά σε τάντα εξάγαχωρήσας την στρατιήν κατήγαγε ές Θυρέην, σφαγιασάμενος δε τή θαλάσση ταῦρον πλοίοισι σφέας ἤγαγε ἕς τε την

τῶν θεῶν: att. τοῖν θεοῖν.
 23. καταγινέων, durch falsche
 Vorspiegelung (c. 79 4). Der Hain
 lag auf einem Hügel, daher κατ ...
 Man sagte sprichwörtlich ^Aleyou
 λόφος von großer Bedrängnis (Diogen. III 10).

76. 3 ff. Die Thalebene Stymphalos, mit gleichnamiger Stadt, liegt am südösilichen Fuße des Kyllenegeb. (h. Zivia). Ein in ihrer Mitte liegender flacher See entledigt sich, wie das benachbarte Pheneos (zu c. 74 13) seiner überfließsenden Gewässer durch unterirdische Ab-züge. 'Im Süden, dem Kyllene gerade gegenüber, tritt das Gebirge (Apelauron) in ganz schroffen Felsen gegen die tiefste Niederung vor; in seinem Fulse öffnet sich unter weit überragenden Felsen die Höhle, in welche zeitweise die angesammelten Wasser des eingeschlossenen Thalkessels mit dumpfem Getöse hinabstürzen, um, nach Ansicht der Alten, nach einem Laufe von 200 Stadien, am Ostfuße des höhlenreichen Berges Chaon, südlich von Argos, in dem dort

aus einer grofsen Tropfsteinhöhle quillenden, wasserreichen Küstenflusse Erasinos (j. Kefalari) wiederemporzutauchen.' Nach Curtius Pelop. I 201. II 340.

 6. Mit d' ών wird dem unsicheren Inhalte der Parenthese das Thatsächliche gegenübergestellt, wie c.
 82 5 u. s. Einfaches ών würde nur den Hauptsatz nach der Unterbrechung wieder anknüpfen.

 έχαλλιέζεε, impersonal, dem Sinn nach τὰ σφάγια ἐγίνετο χαλά.
 zu VII 113 10.

9. Der Flufs, welcher die beiden von Süden her nach Argos führenden Strafsen durchschnitt, verwehrte den Eintritt in das Stadtgebiet.

10. οὐδ' ὡς χαιρήσειν wie I 128 3.

11. Θυρίην, welche im Besitze Spartas war (I 82). Von der Überfabrt auf gepreisten Kauffahrern c. 93 6 fl..

12. ταῦρον, wie Od. γ 6 die Pylier ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι χυανοχαίτη. — πλοίοισι, äginäischen und sikyonischen (c. 92 6 ff.).

Τιουνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. ᾿Αργεῖοι δὲ ἐβοήθεον 77 πυνθανόμενοι ταῦτα ἐπὶ θάλασσαν· ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρω δὲ ἐν τούτω τῷ κέεται Ἡσίπεια οὖνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ίζοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ ᾿Αργεῖοι 5 τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὖκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλω αἰρεθέωσι· καὶ γὰρ δή σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοισί τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὦδε.

άλλ' δταν ή Ξήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα ἐξελάση καὶ κῦδος ἐν ᾿Αργείοισιν ἄρηται, πολλὰς ᾿Αργείων ἀμφιδρυφέας τότε Ξήσει. ὡς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνΞρώπων ᠂δεινὸς ὄφις ἀέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασΞείς.'

77. 4. τφ st. έν τφ. Vgl. c. 42 13. ⁴Ησίπεια, in den Hss. auch Σίπεια und Σήπεια, ist sonst nicht erwähnt, scheint aber nahe der Küste zwischen Argos und Tiryns gelegen zu haben.

7. τοῦτο τὸ πρηγμα, den letzterwähnten Fall.

 ξπίποινα, Adverb; noch I 216
 Vgl. zu I 4 8. Zur Sache s. c.
 Aus dieser Gleichzeitigkeit der beiden Orakel, ihre Echtheit vorausgesetzt, bestimmt sich auch der argeiische Krieg ungefähr auf das J. 494. Vgl. VII 148 11, 149 4ff. Anders und wahrscheinlich falsch Paus. III 4 1 Κλεομένης δε ώς έβασίλευσεν (s. zu V 39 1), αθτίπα έσέβαλεν ές την 'Αργολίδα.

10. $d\lambda\lambda^*$: zu I 47 13. — Die Zweideutigkeit des Spruches liegt in den Worten $\dot{\eta}$ $\delta\dot{\eta}\lambda\epsilon_{i\alpha}$ τον $\ddot{\kappa}\rho\sigma\epsilon\nu\alpha$, deren Beziehung auf Sparta und den Heros Argos erst nachher erkannt wurde. Die Argeier aber deuteten $\dot{\eta}$ $\delta\dot{\eta}\lambda\epsilon_{i\alpha}$ wahrscheinlich auf die oben genannte 'Hoiπεια, bei der sie lagerten, und rov $\ddot{\kappa}\rho\sigma\epsilon\nu\alpha$ ohne Zweifel auf Kleomenes, und fürchteten nur daß ihnen der Sieg durch irgendeine feindliche List zum Unheil ausschlagen und dann der dritte Vers sich erfüllen möchte. Ganz abweichend von H.s Erzählung bezogen Spätere die ersten Verse auf einen angeblichen Sieg, den die argeiischen Frauen unter Führung der Dichterin Telesilla über Kleomenes errangen, als dieser nach der Schlacht und der Verbrennung des Argos-haines die wehrlose Stadt bestürmte (Paus. II 20 8ff. Plut. mor. 245). Bei dieser Deutung würde *iξελάσp* einen zutreffenden Sinn haben. Vgl. übrigens zu IV 163 12.

12. ἀμφιδρυφέας, bei der Klage um die verlorenen Gatten, bei der sich die Weiber Brust und Gesicht zu zerschlagen pflegten.

13. έπεσσομένοισι, nach Analogie von έπιγενησόμενοι gewagt.

14. Mit öqus bez. das Orakel den Argos (Panoptes), den Wächter der Io, deren Hain verbrannt ward (c. 80): nach der alten Erklärung von (Hermes) $A eyesoport \eta g =$ $\delta quortórog.$ Denn A uqueig zaiµalkora 'Aeyesos röv öqur égyarézalour. Bekker Anecd. p. 442.Überdies galt der Drache von jeherals ein Feldzeichen der Argeier.Soph. Ant. 125 heifst das argeiischeHeer drimalog dgázur, und bei

10

- 15 ταῦτα δỳ πάντα συνελθόντα τοῖσι ᾿Αργείοισι φόβον παρεῖχε. xaì δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ xήρυχι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι, δόξαν δέ σφι ἐποίευν τοιόνδε· ὅχως ὁ Σπαρτιήτης xῆρυξ προσημαίνοι τι Λαχεδαιμονίοισι, ἐποίευν χαὶ οἑ
- 78 Αργείοι τώντό τούτο. μαθών δε ό Κλεομένης ποιεύντας τοὺς Αργείους όχοιόν τι ό σφέτερος χῆρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι, όταν σημήνη ό χῆρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς Αργείους. ταῦτα
 - 5 καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων· ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι ᾿Λργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπεκέατο, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτε πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ κρου καταφυγόντας περιιζόμε-
- 79 νοι ἐφύλασσον. ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε. ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας καὶ πυνθανόμενος τούτων, ἐξεκάλεε πέμπων κήρυκα ἀνομαστὶ λέγων τῶν ᾿Λργείων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους, ἐξεκάλεε δὲ φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα.
- 5 ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον [ἐκτίνειν]. κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν 'Αργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἕκτεινε. ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεῦ· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, 10 οὖκ ὡρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἔπρησσον, πρίν γε
- δή αὐτῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεϊδε τὸ ποιεύμενον.
 80 οῦκων δή ἔτι καλεόμενοι ἐξήισαν. ἐνθαῦτα δή ὁ Κλεομμένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἶλωτέων περινέειν ὅλη τὸ

Eurip. Phön. 1187 führt Adrastos, der argeiische König, auf dem Schilde den Drachen als Wappen. — déluxrog: Der argeiische doáxav ist eben keine gewöhnliche sich ringelnde Schlange. (Die La. roiéluxrog ist eine metrische Korrektur zu öøis, dessen Ultima schwankende Quantität hat.)

15. ταῦτα πάντα συνελθόντα: es ist aber nur der Einmarsch der Feinde und das Orakel erwähnt. So steht derselbe phrasenhafte Ausdruck auch V 36 3, nachdem ebenfalls nur von zwei Begebenheiten geredet war.

17. χράσθα, auf Befehle des Heroldes zu hören, wie VII 18 18. Şo mochten sie hoffen vor jeder Überraschung sicher zu sein.

79. 2. πυνθανόμενος, sc. τὰ οὐνόματα.

4. ἄποινα 'Lösegeld' homerisch. Noch IX 120 10.

10. δ τι ξπρησσον 'wie es ihnen erging' (III 82 10. IV 145 1. VIII 21 1).

11. xατεῖδε, 'von oben herab' (II 138 8).

80. 2. $\delta \lambda p$, um durch die nahe

άλσος, τών δε πειθομένων ενέπρησε το άλσος. καιομένου de ήdη επείρετο τών τινα αθτομόλων τίνος είη θεών το άλσος. δ δε έφη Αργου είναι. δ δε ώς ήχουσε, άναστενάζας 5 μέγα εἶπε ,,ὦ "Απολλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηπας φάμενος Αργος αιρήσειν συμβάλλομαι δ' έξήπειν μοι τὸ χρηστήριον. " μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κλεομένης τὴν μέν 81 πλέω στρατιήν απήχε απιέναι ές Σπάρτην, χιλίους δέ αὐτὸς λαβών τοὺς ἀριστέας ἤιε ἐς τὸ Ἡραιον Ξύσων. βουλομένου δε αθτοῦ θύειν επί τοῦ βωμοῦ ό ίρεὺς ἀπηγό**ρευε, φάς ού**χ δσιον είναι ξείνω α**θτόθι θύειν. δ δ**έ Κλεο-5 μένης τον ίρεα εχέλευε τους είλωτας από του βωμου απάγοντας μαστιγώσαι, καὶ αὐτὸς έθυσε· ποιήσας δὲ ταῦτα απήιε ές την Σπάρτην. νοστήσαντα δέ μιν υπηγον οί 82 έχθροι ύπό τούς έφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκήσαντα ούκ έλεϊν τὸ Αργος, παρεὸν εὐπετέως μιν έλειν. δ δέ σφι έλεξε, ούτε εί ψευδόμενος ούτε εί αληθέα λέγων έχω σαφηνέως είπαι, έλεξε δ' ών φάμενος, επείτε δή το του 5 Αργου ίρον είλον, δοχέειν οι έξεληλυθέναι τον του θεου χρησμόν πρός ών ταυτα ου διχαιουν πειραν της πόλιος, πρίν γε δή ίροισι χρήσηται καὶ μάθη εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοϊ είτε έμποδών έστηχε χαλλιερευμένω δε έν τῷ Ἡραίω ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς 10 έκλάμψαι, μαθείν δε αύτος ούτω την άτρεκείην, ότι ούκ αίρέει τὸ Αργος. εἰ μέν γὰρ ἐχ τῆς χεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος έξέλαμψε, αίρέειν αν κατ' άκρης την πόλιν, έκ των

Glut den durch eine Mauer abge-

sperrten Hain anzuzünden. 81. 4ff. το Ηραιον, etwa eine Meile nordöstlich von Argos (I 31 14). — Eine ganz ähnliche Anek-dote V 72. — δ ίρεύς, ungenau für ή iquin, oder, wenn die Erzählung (7 μαστιγώσαι) genau ist, ein unbestimmter Ausdruck für Zázoρος.

7. autós, ohne den Priester.

82. 2. ύπὸ τοὺς ἐφόρους, wie c. 72 7 ύπο διχαστήριον.

3. *µuv*: neutral noch I 93 7. 117 17. 178 12. II 37 23. III 111

1

3. VII 143 6; sonst nur bei Dichtern.

5. čleše — gáµevos 'sagte in seiner Rede' (I 118 7). - d' wr: vgl. zu I 140 7.

8. πρίν — χρήσηται, ohne άν; zu VII 54 9. — δ θεός, die Göttin Hera. Vom Genus zu I 105 14.

9. παραδιδοї, permittat, sc. пе-pär; zu IV 119 13. — халльереиμένω: zu VII 113 10.

11. αὐτός, ohne den Gott — ἀτρεπείην: zu c. 1 8. — αἰρέει: zu V 43 6.

13. algésiv äv: in direkter Rede

στηθέων δε λάμψαντος παν οι πεποιήσθαι όσον ό θεός

- 15 έβούλετο γενέσθαι. ταῦτα λέγων πιστά τε xaì οἰχότα ἐδόχεε Σπαρτιήτησι λέγειν, xaì διέφυγε πολλὸν τοὺς διώχοντας.
- 5 ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι μάχη ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δή σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἄλλήλους, ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐων Φιγαλεὺς ἀπ' ᾿Αρχαδίης· οὖτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότησι. ἐχ τούτου δὴ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον 10 συχνόν, ἐς δ δὴ μόγις οἱ ᾿Αργεῖοι ἐπεχράτησαν.

alosov äv, caperem. Der Infinitiv hängt ab von $\mu \alpha \vartheta \epsilon i \nu$. Der Redende erzählt die von ihm damals angestellte Erwägung. In direkter Form : ich erkannte wie die Sache in Wahrheit stand, nämlich dals ich Argos nicht einbekommen würde. Wäre die Flamme vom Haupte des Bildes ausgefahren, so würde ich es einbekommen. Auch $\pi \epsilon \pi o i \tilde{j}$ - $\sigma \vartheta \alpha \iota$ ist von $\mu \alpha \vartheta \epsilon i \nu$ abhängig. — $\pi a \tau$ äxong: zu c. 18 4. Kleomenes hilft sich durch ein Spiel mit der eigentlichen Bedeutung des Ausdruckes (äxon = $\pi \epsilon \kappa o \alpha \lambda j$).

16. $\pi o \lambda l \delta \nu$, mit großer Stimmenmehrheit. Vgl. auch zu V 1 18.

83. $\xi \chi \eta \varrho \omega \vartheta \eta \ \alpha \nu \sigma \varrho \omega \nu$, civibus viduata est (Verg. Aen. VIII 571). II. ϵ 642 'Liov $\xi \xi \alpha \lambda \dot{\alpha} \alpha \xi \epsilon$ πόλεν $\chi \eta \rho \omega \sigma \epsilon$ d' $\alpha' \nu \nu \dot{\alpha} \varsigma$. Solon Fr. 37 4 πολλών $\dot{\alpha} \nu \dot{\alpha} \nu \sigma \rho \partial \nu$ $\eta d'$ $\xi \chi \eta \rho \omega \vartheta \eta$ πόλες. Die Zahl der Erschlagenen betrug 6000 (VII 148 11). – $\delta \sigma$ λοι: wie in Lakedämon, standen in Argos unter der dorischen Stadtgemeinde die Periöken (Operäras, VIII 73 34) in den abhängigen Landstädten, und die Klasse der Hörigen (Γυμνήσεο), welche zu den Vollbürgern ein ähnliches Verhältnis hatten, wie die Heloten zu den Spartiaten. Diese Hörigen meint H., den Plut. mor. 246a aus unverständigem Eifer eines Irrtums zeiht: $i \pi avog θo \dot{\mu} evoi di i i v o li y$ avd giar o dy (ως 'Hgodoros isrogii) rois do lois, dlla twr πεgeoixwr ποιησάμενοι πολίτας rodsàgiorovs συνώχισαν τὰς γυναϊχας.H. sagt nicht daſs die Sklaven dieWitwen geheiratet noch daſs siein die Bürgerschaft aufgenommenseien. Von Periöken bezeugt diesAristoteles Pol. V 3.

4. draxtas da is two view of the second se

5. έξωθεύμενοι, ungenaues Tempus; zu II 69 10. — Τίουνθα: gleichwohl kämpfen 400 Tirynthier bei Plataeae (IX 28). Ihre Stadt war also damals wieder frei.

6. άρθμια = φίλια (VII 101 12).

7. Φυγαλεύς, aus Φυγαλία oder Φυγάλεια, im sūdwestlichen Arkadien, am Neda-flufs.

9. Der Krieg scheint sein Ende erst mit der Zerstörung von Tiryns gefunden zu haben, die nach den Perserkriegen (Paus. V 23 3), wahr-

Αργείοι μέν νυν διά ταῦτα Κλεομένεα φασί μανέντα 84 άπολέσθαι χαχώς αύτοι δε Σπαρτιήται φασί έχ δαιμονίου μέν ούδενός μανήναι Κλεομένεα, Σχύθησι δε όμιλήσαντά μων αχοητοπότην γενέσθαι και έχ τούτου μανηναι. Σχύθας γαρ τούς νομάδας, έπείτε σφι Δαρεΐον έμβαλείν ές την 5 χώρην, μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν τείσασθαι, πέμψαντας δέ ές Σπάρτην συμμαχίην τε ποιέεσθαι και συντίθεσθαι ώς χρεόν είη αὐτούς μέν τούς Σχύθας παρά Φάσιν ποταμόν πειραν ές την Μηδικην έσβάλλειν, σφέας δε τούς Σπαρτήτας χελεύειν έξ Έφέσου δρμωμένους αναβαίνειν χαι 10 έπειτα ές τωυτό απαντάν. Κλεομένεα δε λέγουσι ήχόντων τών Σχυθέων έπι ταῦτα δμιλέειν σφι μεζόνως, δμιλέοντα δε μαλλον του ιχνεομένου μαθείν την αχρητοποσίην παρ αθτών έχ τούτου δε μανηναί μιν νομίζουσι Σπαρτιήται. έκ τε τόσου, ώς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται 15 πιειν, 'έπισχύθισον' λέγουσι. ούτω δη Σπαρτιήται τα περί Κλεομένεα λέγουσι· έμοι δε δοχέει τίσιν ταύτην δ Κλεομένης Δημαρήτω έχτεισαι.

Τελευτήσαντος δε Κλεομένεος ώς επύθοντο Αιγινήται, 85

scheinlich zugleich mit der von Mykenä im J. 468 (Diod. XI 65) stattfand.

84. 4. $\dot{\epsilon}x$ τούτου 'infolgedessen'. 5 f. τοὺς νομάδας: zu IV 11 2. 19 3. — ἐπείτε — μετὰ ταῦτα: vgl. V 55 6. IX 77 1. 93 19. — μεμονέναι, Homerisch; bei H. nur hier. Zur Sache vgl. c. 40.

9. S. I 104 7. IV 11 3. Eben diese Ausführung macht die ganze Geschichte als leere Prablerei der Spartiaten verdächtig. — $a\dot{v}t\dot{v}v_s$ rods $\Sigma\pi$., wie unten c. 86 6 $\dot{\mu}u\dot{s}c_s$ oi $\Sigma\pi$., I 4 opéas rods iz $\tau\eta s$ Aoins, V 18 $\dot{\eta}\mu\dot{v}$ rods IIéognos, Thuk. I 144 opios rods Auxedauporios;

10. χελεύευν, parallel zu χοεόν εξη. Vgl. III 53 25. - έξ 'Εφέσου: s. V 54.

11f. ές τώντό, eodem (I 97 8). - ήχόντων τῶν Σχυθέων - σφι: zu I 3 8. Ähnlich unten c. 85 7. 86 6. — όμιλέειν μεζόνως wird durch όμιλέοντα δε μαλλον τοῦ ixreoµένου (magis quam deceret) in bequemer Breite erneuert. S. zu I 8 2.

13 ff. Schon gleichteilige Mischung mit Wasser galt für bedenklich. Ein Dichter bei Athenäos p. 36 b tàv d' toov tow ngog- $\varphi \ell q \eta$, μανίαν ποιεί· Έαν d' άχατον, παφάλυσιν τών σωμάτων. έχ τόσου: zu V 89 1.

16. $i\pi\iota\sigma x \upsilon \vartheta \iota \sigma or = i\pi i \chi \epsilon or \Sigma x \upsilon$ $\vartheta \iota \sigma \tau i$, att. $i\pi i \chi \epsilon or \lambda x \varrho \alpha \tau o v$. So sagte man, wenn man eine Gesundheit $(i\pi i \chi v \sigma \iota \varsigma)$ trinken wollte. Zum Worte vgl. $\alpha \pi \sigma \sigma x \upsilon \vartheta i \zeta \epsilon \iota r$ (zu IV 64 7).

Äginas Streit mit König Leotychides; Erzählung vom Spartiaten Glaukos (c. 85f.). Kämpfe zwischen Ägina und Athen (c. 87—93).

έπεμπον ές Σπάρτην αγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περί των έν ³ Αθήνησι όμήρων έχομένων. Λαπεδαιμόνιοι δε δικαστήριον συναγαγόντες έγνωσαν περιυβρίσθαι 5 Αλγινήτας ύπό Λευτυχίδεω, καί μιν κατέκριναν έκδοτον מֹץ נסשמו לב אוֹץ ועמע מידו דשע לע 'אשין עו לב אין אישר לעδρών μελλόντων δε άγειν των Αιγινητέων τον Λευτυχίδεα, είπε σφι Θεασίδης ο Λεωπρέπεος, εών εν Σπάρτη δόχιμος άνήρ, ,,τί βουλεύεσθε ποιέειν, άνδρες Αιγινηται; τον βασι-10 λέα τών Σπαρτιητέων έχδοτον γενόμενον ύπο τών πολητέων άγειν; εί νῦν ὀργή χρεώμενοι ἔγνωσαν ούτω Σπαρτιήται, δχως έξ ύστέρης μή τι ύμιν, ην ταυτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακόν ές την χώρην εμβάλωσι... ταῦτα ἀκούσαντες οί Λιγινήται έσχοντο της άγωγης, όμολογίη δε έχρήσαντο 15 τοιήδε, επισπόμενον Λευτυχίδεα ές 'Αθήνας αποδούναι 86 'Λίγινήτησι τούς ανδρας. ώς δε απιχόμενος Λευτυχίδης ές τας Αθήνας απαίτεε την παραθήχην, οι δ' Αθηναίοι προφάσιας είλχον ου βουλόμενοι αποδούναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι καὶ οὖ δικαιοῦν τῶ 5 έτερω άνευ του έτερου αποδιδόναι οι φαμένων δε άποα) δώσειν των 'Αθηναίων, έλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε. ,,δ Αθηναΐοι, ποιέετε μέν δχότερα βούλεσθε αὐτοί· χαὶ γὰρ άποδιδόντες ποιέετε δσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων δχοΐον μέντοι τι έν τη Σπάρτη συνηνείχθη γενέσθαι περί παρακαταθήκης, βούλομαι ύμιν είπαι. λέγομεν

85. 2. zaraßoäv, populäres Wort statt χατηγορέειν.

3. S. c. 73.

5. S. c. 13. 5. Verb. μιν άγεσθαι. 10. ξχόστον γενόμενον 'ausge-liefert. Vgl. zu III 1 8. V 63 5. 12. δχως — μή 'sehet wohl zu dafs nicht . . ' Vgl. V 79 12. — ξξ δοτέφης, fgs. zu νῦν; zu I 108 16. — ταΐτα πρήσσητε: oben 10 ποιέειν. So steht πρήσσειν statt ποιέειν auch III 29 9. VI 134 14. VII 39 17.

14. čoyovto 'standen ab'. VII 169 έσχοντο της τιμωρίης, 239 (χαχο-λογίης) έχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ χελεύω.

86. 2. την παραθή την : s. c. 73 12. 3. προφάσιας έλχειν 'Ausflüchte machen'. Aristoph. Lys. 726 πάσας τε προφάσεις ώστ' άπελθειν οίχαδε Έλχουσιν. Vgl. Ι 156 πρόφασιν προτείνη.

4. σφέας, 8c. τους άνδρας. — Verb. δύο έόντας.

5. ού φαμένων δε, Epanalepsis des Satzes of of Agyvaio. . . . Vgl. V 91 7.

86a. 2. dxórega: zu V 39 12. — βούλεσθε αυτοί, wie V 6 3.

5. λέγομεν ήμεῖς 'man erzählt sich bei uns'. Ähnlich Z. 9 φαμέν, Z. 11 λέγομεν. - κατά - έμέο, avorum memoria.

ήμεις οι Σπαρτιήται γενέσθαι έν τη Λακεδαίμονι κατί τρίτην γενεήν [τήν] απ' έμέο Γλαύκον 'Επικύδεος παίδα. τουτον τον ανδρα φαμέν τά τε αλλα πάντα περιήχειν τα πρώτα, και δή και άκούειν άριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων δσοι την Λακεδαίμονα τούτον τον χρόνον οίκεον, συνε- 10 **γ**ειχθήναι δέ οἱ ἐν χρόνφ ἱπνευμένφ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον απικόμενον ές Σπάρτην [βούλεσθαί οί] έλθετν ές λόγους προϊσχόμενον τοιάδε. είμι μέν Μιλήσιος, ήχω δε της σής Γλαύχε βουλόμενος διχαιοσύνης απολαύσαι. ώς γάρ δη άνα πάσαν μέν την άλλην Έλλάδα, έν δέ και περί 15 Ιωνίην της σης διχαιοσύνης ην λόγος πολλός, εμεωυτώ λόγους έδίδουν και ότι έπικινδυνος έστι αλεί κοτε ή Ιωνίη. ή δε Πελοπόννησος ασφαλέως ίδρυμενη, χαι διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτούς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας· ταῦτά τε ὧν έπιλεγομένω καὶ βουλευομένω ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης 20 τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ, εἶ ἐξεπισταμένω ως μοι χείμενα έσται παρά σοι σόα. σύ δή μοι χαί τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῷζε λαβών· ὅς δ' άν έχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτω ἀποδοῦναι.' δ μέν δη ἀπό β) Μιλ του ήχων ξείνος τοσαύτα έλεξε, Γλαύχος δε εδέξατο την παρακαταθήκην έπι τῷ είρημένω λόγω. χρόνου δέ πολλού διελθόντος ήλθον ές Σπάρτην τούτου του παραθεμένου τὰ γρήματα οι παίδες, έλθόντες δε ές λόγους τῷ 5

— Z —

8. τὰ ἄλλα πάντα 'in allem anderen'. — περιήχειν τὰ πρωτα, summa assecutum esse, principem esse. VII 16 α τὰ σε χαὶ ἀμφότεφα (8c. φρονέειν τε εὖ χαὶ τῷ λέγοντε χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι) περιήχοντα ἀνθρώπων χαχῶν ὁμιλίαι σφάλλουσι. Vgl. V 49 15.

11 f. *iv yoʻrw ixveniiv*w 'zur gehörigen d. i. zu der (von der Gottheit oder vom Schicksal) bestimmten Zeit', 'da die Zeit sich erfüllt hatte', suo oder *fatali tempore*. Die That des Glaukos, welche den Untergang des Hauses zur Folge hatte, konnte in hellenischer Meinung nicht zufällig erscheinen; sie war über ihn verhängt. — Die Satzfügung wie c. 117 4 f.

15. $\pi \epsilon \rho i$ 'in', ohne Bezeichnung des bestimmten Ortes (I 24 31).

16 f. εμεωυτῷ λόγους εδίδουν 'ging mit mir zu Rate' (I 34 11). — αιεί χοτε 'von jeher' (I 58 2). Der Milesier war ein Zeitgenosse des Krösos und Kyros.

18. *διότι*, nicht verschieden von δτι (II 43 11).

19. *Exortas*, nămlich bei uns in Ionien.

24 f. αποδοῦναι, parallel zu σῶζε; s. zu III 134 23. — απαιτέη, sc. τὰ χρήματα. Γλαύχω καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. δ δὲ διωθέετο ἀντυποχρινόμενος τοιάδε. οὐτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν 10 πᾶν τὸ δίκαιον · καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ

- 10 παν το οιχαιον. χαι γας ει ελαβον, οςσως αποσουναι, χαι ει γε ἀςχὴν μὴ ἐλαβον, νόμοισι τοϊσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμιν ἀναβάλλομαι χυρώσειν ἐς τέταςτον
- γ) μῆνα ἀπὸ τοῦδε.' οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦχος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίω. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρχω τὰ 5 χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦχ' Ἐπιχυδείδη, τὸ μὲν αὐτίχα κέρδιον οῦτω δρχω νιχῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι. ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὕορχον μένει ἄνδρα.

86 β . 7. $d\nu\tau$ —, weil in der Antwort die Behauptung der Söhne bestritten wird. Also $d\nu\tau \nu \pi \sigma x \rho i \tau e \sigma \beta a \iota$ = $d\tau \tau \iota \lambda \epsilon \gamma \sigma \tau a$ $\delta \pi \sigma x \rho i \nu \epsilon \sigma \vartheta a \iota$. — o $\delta \tau \epsilon$ = $\tau \epsilon$ (9) 'zwar nicht — aber doch'. Vgl. zu I 59 32. V 27 1.

7 f. Ich weiß nichts von der Sache, 'noch bringt mich etwas von dem, was ihr sagt, darauf zurück von der Sache zu wissen'. d. i. 'nichts von dem, was ihr sagt, -Erweckt mir eine Erinnerung an die Sache'. Plat. Lach. p. 180 $\pi\epsilon\rho\iota\varphir\epsilon\rho\epsilons$ de tic µs xai µrµµŋ dors tŵrde Leybrtwr. Ähnlich ist die Wendung bei Terent. Phorm. 802 redü mecum in memoriam. Ital. sagt man girarsi in memoria, frz. remettre qn en mémoire.

10. δρθώς άποδούναι, sc. βούλομαι, 'ehrlich zurückzahlen'.

11. νόμοισι — χρήσομαι, umschriebene Andeutung, dafs er bereit sei einen Reinigungseid zu schwören. Vgl. γ 4. — νόμοι οἰ Ελλήνων, bei anderen auch zοινοἰ τῆς Ελλάδος νόμοι oder τὰ νόμιμα τῶν Ελλήνων, sind die allgemeinen Rechtsgrundsätze, welche im Verkehre zwischen den Stämmen und Städten allmählich zur Geltung gekommen waren. Glaukos glaubt also schon ein übriges zu thun, daß er die Fremden nicht rundweg als rechtlos zurückweist, sondern ihnen die Aussicht auf den Rechtsweg öffnet.

12. Zum Futur χυρώσειν nach αναβάλλομαι vgl. V 49 49.

86 γ. συμφορήν π.: zu V 5 9.

5. ληίσηται: des Wortes bedient sich in ganz gleichem Sinne Hesiod. ἔργ. 322, wo er dasselbe Thema wie diese Erzählung erörtert: εἰ γάο τις καὶ γερσὶ βίη μέγαν ὅλβον ἕληται, "Η δγ' ἀπὸ γ λώσσης ληίσσεται, οἶά τε πολλά Γίγνεται, εὖτ' ἀν θὴ κέϱδος νόον ἐξαπατήση 'Δυθρώπων, αἰδῶ để τ' ἀναιδείη κατοπάζη' 'Ρεῖα δέ μιν μαυροῦαι θεοί, μινύθουσι δὲ οἰκοι 'Δνέρι τῷ, παῦρον để τ' ἐπὶ χρόνον ὅλβος ὀπηθεῖ. – μετέρχεται, prosequitur; hier mit drohendem Sinne. Vgl. oben c. 69 2.

7. νικήσαι, im Rechtsstreite.

8. Il. ι 320 χάτθαν' όμως δ τ' άεργός άνης δ τε πολλά έσργώς.

ἀλλ' δρχου πάις ἐστίν, ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες οὐδὲ πόδες· χραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν 10 συμμάρψας δλέση γενεήν καὶ οἶκον ἅπαντα.

ἀνδρὸς δ' εὐόρχου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων. ταῦτα ἀχούσας ὁ Γλαῦχος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ ἰσχειν τῶν ἑηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦχος δ) μέν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα, τοῦ δὲ εἴνεχα ὁ λόγος ὅδε ὦ 'Αθηναῖοι ὁρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται· Γλαύχου νῦν οὖτε τι ἀπόγονον ἐστὶ οἰδὲν οὖτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη 5 εἶναι Γλαύχου, ἐκτέτριπταί τε πρόροιζος ἐχ Σπάρτης. οῦτω ἀγαθύν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παραχαταθήχης ἅλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι...

 δ χου πάις, eine Folge des (falschen) Schwures; ein Rachegeist ohne Namen und Gestalt, aber unverkennbar in seinem Wirken. Zum Ausdruck vgl. VIII 77 9. Eurip. Hek. 1110 πέτρας παῖς λέλαχ' ἀrὰ στρατὸν Ἡχώ. Epicharm. Fr. 150 ἐγγύα γὰρ ἄτας ϑνγάτηρ, ἐγγύας δἑ ζαμία.

 Sonst wird der Όρχος selbst als Rächer des Meineides vorgestellt. Hesiod. Theog. 231 Όρχον 3°, δς dη πλειστον έπιχθονίους dνθρώπους Πημαίνει, ότε χέν τις έχων έπίορχον δμόσση. Ders. ἔργ. 219 αθτίχαι γὰς τρέχει Όρχος ἅμα σχολήδε δίχησι, u. a.

 11. 'Nichts Fürchterlicheres für Griechen älterer Zeit als das Aussterben der Familie, die Verödung des Hauses, durch die der Tote seine religiöse Ehre, die Götter des Geschlechtes ihre Opfer, der Herd seine Flamme. die Vorfahren ihren Namen unter den Lebenden verlieren.' Müller Dor. II 193.
 12. Hesiod. *égy.* 282 ös de ze

12. Hesiod. έργ. 282 δς δέ χε μαρτυρίησιν έχων ἐπίορχον ὁμόσσας Ψεύσεται, ἐν ὅἐ δίχην βλάψας νήχεστον ἀασθῆ· Τοῦ δέ τ' ἀμαυροτέρη γενεὴ μετόπισδε λέλειπται, 'Ανδρός δ' εύόρχου γενεή μετόπισθεν άμείνων. — άμείνων, beatior, bei Hesiod, dem der Vers entlehnt ist, mit λέλειπται zu verbinden als Ggs. zu άμαυροτέρη; im Orakel sind diese Bezüge sowie der des Komparativs verdunkelt.

13 f. συγγνώμην ἔσχειν, veniam dare. Soph. Antig. 65 αἰτοῦσα τοὺς ὑπὸ χθονὸς Σύγγνοιαν ἴσχειν.

15. δύνασθαι, valere (II 30 4).

86 d. 4 f. $\delta \rho \mu \eta \vartheta \eta \lambda \delta \gamma \epsilon \sigma \vartheta \alpha \iota$, institutus est. Vgl. zu III 56 5. — $\delta \varsigma$: zu c. 69 3. — $\tau \iota$ — $o \vartheta \delta \delta \iota$, nihil prorsus (IV 19 3. V 65 1). — $d \pi \delta \gamma o \nu \sigma \sigma$, adjektivisch, wie zuweilen $\delta \kappa \gamma \sigma \nu \sigma \sigma$, Vom Neutrum zu c. 52 9. — $i \sigma \tau i \eta$ 'Hausstand' (V 40 10). — $\nu \sigma \mu \iota \zeta \sigma \mu \epsilon \eta \eta$: das Haus bestand noch, aber in anderem Besitz und unter anderem Namen.

6. $\xi x \tau \epsilon \tau \rho \iota \pi \tau \alpha \iota$, von einem einzelnen statt von seinem Geschlechte, wie Eurip. Hipp. 682 Zeóg σ' δ $\gamma \epsilon r r \eta \tau \omega \rho \xi \mu \delta \varsigma$ Ποδοριζον $\xi x \tau \rho i$ - $\gamma \epsilon \epsilon \tau \kappa$. Zum Ausdruck vgl. I 32 51. VI 37 14.

7. ούτω: vgl. V 76 12.

8. ἀπαιτεόντων, die Eigentümer. Vgl. I 3 10. 87 Λευτυχίδης μέν είπας ταυτα, ως οἱ οὐδὲ ουτω έσήχουον οι Άθηναϊοι, απαλλόσσετο οι δε Αιγινήται, πρίν των πρότερον αδικημάτων δουναι δίκας των ές Αθηναίους υβρισαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, έποίησαν 5 τοιόνδε. μεμφόμενοι τοΐσι Άθηναίοισι χαι άξιουντες άδικέεσθαι, ώς τιμωρησόμενοι τούς 'Αθηναίους παρεσκευάζοντο · καί ην γάρ δή τοίσι 'Αθηναίοισι πεντετηρίς έπι Σουνίω, λογήσαντες [ών] την θεωρίδα νέα είλον πλήρεα άνδρῶν τῶν πρώτων 'Αθηναίων, λαβόντες δέ τοὺς ἄνδρας 88 έδησαν. 'Αθηναΐοι δέ παθόντες ταυτα πρός Αιγινητέων οθκέτι ανεβάλλοντο μή ού το παν μηχανήσασθαι επ' Αλγινήτησι. και ήν γαο Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος έν τη Αιγίνη ανής δόχιμος, οδτος μεμφόμενος μέν τοΐσι 5 Αλγινήτησι προτέρην έωυτοῦ ἐξέλασιν ἐχ τῆς νήσου, μαθών δε τότε τούς 'Αθηναίους αναρτημένους ξοδειν Αιγινήτας κακώς, συντίθεται Αθηναίοισι προδοσίην Αιγίνης, φράσας έν τη τε ήμέρη επιχειρήσει και έκείνους ές την ηκειν 89 δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα χαταλαμβάνει μὲν χατὰ τὰ συνεθήχατο 'Αθηναίοισι ὁ Νιχόδρομος τὴν παλαιὴν

87. łoazońew mit dem Dativ noch I 214 2.

3. S. V 81. H. macht auf diesen Umstand aufmerksam, der es erkläre wie die Ägineten, obgleich die Beleidigten, dennoch der ausgleichenden Gerechtigkeit zufolge unterliegen mußten. Die Athener hätten nur Gleiches mit Gleichem vergolten.

5. ἀξιοῦντες, bei H. nur hier in der abgeschwächten Bedeutung νομίζοντες, ὑπολαμβάνοντες.

7. $x\alpha i - \gamma \alpha \rho$ 'und da'. $-\pi \epsilon r$ $\tau \epsilon \tau \eta \rho i \varsigma$, sc. $\delta \rho \tau \eta$, nach Ablauf von je vier Jahr begangen; vgl. c. 110 9. Das Fest ward dem auf dem Vorgebirge Sunion verehrten Poseidon gefeiert, aufser anderem mit einem $\alpha \gamma \omega r \kappa \omega \nu$ (Lysias or. XXI 5).

8. θεωφίδα, welches die öffentlichen Festgesandten (θεωφοί) zum Orte der Feier führte. 88. 2. τὸ πᾶν 'alles mögliche' (I 85 4).

3 f. Κνοίθου χαλεόμενος 'Sohn des Knöthos', mehr poetisch. Pind. Pyth. III 67 Αστοίδα χεχλημένον 'Apollons Sohn', Theokr. XXIV 101 'Ηραχλέης — 'Αργείου χεχλημένος 'Αμοριτζόωνος. Eurip. Rhes. 279 πατρός δὲ Στουμόνος χιχλήσχεται. Bei H. vgl. VII 143 τῷ οὕνομα μὲν ἦν Θεμιστοχλέης, παῖς δὲ Νεολίος έχαλξετο. Thuk. VIII 6. Ένδιος γὰρ 'Αλχεβιάδου ἐχαλεῖτο.

6. ἀναρτημένος, paratos (ΙΙΙ 81 10).

7 f. Nikodromos bestimmte den Tag, an dem er sich erheben wollte, und zugleich den Tag, bis zu welchem $(l_S \tau \partial \nu)$ spätestens die athenische Flotte ihm zu Hülfe kommen sollte. Er hoffte sich bis dahin zu halten.

89. zarà ra: zu V 12 1.

χαλεομένην πόλιν, 'Αθηναΐοι δε οδ παραγίνονται ές δέον. ού γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῆσι Λίγινητέων συμβαλείν εν δ ων Κορινθίων εδέοντο χρησαί σφι νέας, 5 έν τούτω διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τούτον τόν χρόνον φίλοι ές τα μάλιστα, 'Αθηναίοισι διδούσι δεομένοισι είχοσι νέας, διδούσι δέ πενταδράχμους αποδόμενοι. δωρεήν γαρ έν τῷ νόμφ οὐκ έξην δούναι. ταύτας τε δη λαβόντες οι Αθηναίοι και τας 10 σφετέρας, πληρώσαντες έβδομήχοντα νέας τὰς ἀπάσας. έπλεον ἐπὶ τὴν Λἴγιναν, xαὶ ὑστέρησαν ἡμέρη μιឮ τῆς συγπειμένης. Νιπόδρομος δέ, ώς οἱ Αθηναΐοι ἐς τον 90 καιρόν ού παρεγίνοντο, ές πλοΐον έσβας εκδιδρήσκει έκ της Λιγίνης σύν δέ οι και άλλοι έκ των Λιγινητέων είποντο, τοΐσι 'Αθηναΐοι Σούνιον ολαησαι έδοσαν. ένθεῦτεν δε οδτοι δρμώμενοι έφερόν τε και ήγον τους εν τη νήσω 5 Αλγινήτας. ταῦτα μέν δη ῦστερον ἐγίνετο. Αλγινητέων δὲ οἱ 91 παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἄμα Νιχοδρόμω ἐπεχράτησαν, χαὶ ἔπειτα σφέας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ζώς) ἀπολέοντες. από τούτου δε και άγος σφι εγένετο, το εκθύσασθαι οὖχ οἶοί τε ἐγένοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν 5 έχπεσόντες πρότερον έχ τῆς νήσου ἤ σφι ίλεον γενέσθαι

3. is diov 'rechtzeitig'; dafür c. 90 1 is tor xaigór. Vgl. I 119 2. - Athen besals damals nur 50, Ägina 70 Schiffe (c. 92 2).

7. τοῦτον τὸν χρόνον damals', wie I 1 13. Seit 457 änderte sich das Verhältnis (Thuk. I 105 f.).

8 f. πενταδράχμους, d. h. für einen Scheinpreis. — έν 'nach'. Pind. Isthm. II 38 innorpopias voμίζων έν Πανελλήνων νόμω. Plat. Ges. 874 c πτείνας τον βιαζόμενον έστω zaθaçòs ἐν τῷ νόμω. — Bei Thukyd. I 41 erinnert der korinthische Gesandte die Athener an diesen Dienst.

11. τὰς ἁπάσας 'im ganzen'. Dieselbe Zahl noch c. 132 3. Themistokles brachte sie dann bald auf 200 (VII 144). 12. xai: zu V 21 7.

91. Sorepor, zwischen 490 und 481. S. VII 144 8.

 οἱ παχέες: zu V 30 4.
 ἐ×θύεσθαι 'durch Opfer sühnen'.

6. Thuk. II 27 ανέστησαν dè zai Αίγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτω (431) έξ Λιγίνης Αθηναΐοι, αὐτούς τε χαὶ παῖδας χαὶ γυναῖχας — χαὶ έξέπεμψαν ύστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. Der Vf. versucht, mit gewohnter Vorliebe für Athen, das große Unglück der Agineten als selbstverschuldete Folge alten Gottesfrevels darzustellen. Ihr noch schlimmeres späteres Schicksal hat er kaum noch erlebt. Nachdem ihnen nämlich die Spartiaten nach jener Vertreibung die Landschaft Thyreatis (I 82 5) als neue Heimat angewiesen, wurden

την θεόν. έπταχοσίους γαρ δη του δήμου ζωγρήσαντες έξηγον ώς απολέοντες, είς δε τις τούτων εχφυγών τα δεσμά καταφεύγει πρός πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου, 10 επιλαβόμενος δε των επισπαστήρων είχετο · οι δε επείτε

- μιν αποσπάσαι ούχ οίοί τε απέλχοντες δγίνοντο, αποχόψαντες αθτού τὰς χείρας γγον ούτω, αί χείρες δὲ ἐχείναι έμπεφυχυίαι ήσαν τοισι επισπάστροισι.
- Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Λιγινηται ἐργά-·**92** σαντο, Αθηναίοισι δε ήχουσι εναυμάχησαν νηυσί έβδομήχοντα, έσσωθέντες δὲ τῆ ναυμαχίη ἐπεχαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς χαὶ πρότερον, Αργείους. χαὶ δή σφι οὖτοι 5 μέν οθκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ότι Αιγιναΐαι νέες άνάγκη λαμφθείσαι ύπό Κλεομένεος έσχον τε ές την ³ Αργολίδα χώρην χαὶ συναπέβησαν Λαχεδαιμονίοισι· συναπέβησαν δε και από Σικυωνιέων νεών ανδρες τη αυτή ταύτη έσβολη. καί σφι ύπ' Αργείων επεβλήθη ζημίη χίλια
 - 10 τάλαντα έπτείσαι, πενταχόσια έχατέρους. Σιχυώνιοι μέν νυν συγγνόντες άδικησαι ώμολόγησαν έκατον τάλαντα έπτείσαντες αξήμιοι είναι, Αιγινήται δε ούτε συνεγινώσκοντο ήσάν τε αθθαδέστεροι. διὰ δή ῶν σφι ταῦτα δεομένοισι από μέν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Αργείων ἔτι ἐβοήθεε, 15 έθελονταί δέ ές χιλίους. ἦγε δε αυτούς στρατηγός [άνηρ 🥳 ούνομα] Εύουβάτης, ζάνής) πεντάεθλον ἐπασχήσας. τούτων οί πλεύνες ούχ απενόστησαν οπίσω, αλλ' ετελεύτησαν ύπ'

sie dort im J. 424 v. Chr. von den Athenern aufgehoben, nach Athen geschleppt und hingerichtet (Thuk. IV 57).

9. θεσμοφόρου: vgl. zu II 171 6. 92. 3. Enexaléovro, als ihre Stadt belagert wurde (IX 75 2).

4. πρότερον: s. V 86. 5. Nach c. 83 war Argos da-

mals unfähig zum Kriege. 6. S. c. 76 13 ἀνάγχη λαμφθεϊ-σαι sagt H. seinerseits als Entschuldigung der Aegineten.

13 f. Jià - radra, seltene Sperrung. Vgl. c. 69 20. Plat. Krit. 50 πρός μέν άρα σοι τόν πατέρα ούχ έξ ίσου ην το δίχαιον. - άπο τοῦ δημοσίου 'von Staats wegen'. Vgl. c. 52 38.

16. Derselbe heifst IX 75 πεν-τάεθλος ανήρ. Vgl. IX 105 Έρμόλυχος δ Εύθοίνου, ανής παγχράτιον έπασχήσας Aristot. Rhet. I 5 δ δυνάμενος τὰ σχέλη διπτεϊν πως χαί χινείν ταχή χαί πόρρω δρομικός, δ δε θλίβειν και κατέχειν παλαιστικός, δ δε ώσαι τη πληγή דריאדואלב, ל ל מעקסדבפסוב דטידטוב παγχρατιαστιχός, δ θε πασι (in allen fünf Kampfarten, einschließlich des Diskos- und Speerwerfens) πένταθλος. Ζυ έπασκήσας vgl. II 77 2. 166 8. III 82 12. IX 33 10. 105 8.

[•] Αθηναίων έν Λιγίνη · αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασχέων τρέις μὲν ἄνδρας τρόπω τοιοίτω κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεχελέος 20 ἀποθνήσχει. Λιγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάχτοισι τοίσι [•] Αθηναίοισι 93 συμβαλόντες τῆσι νηυσι ἐνίχησαν, χαί σφεων νέας τέσσερας αὐτοίσι τοίς ἀνδράσι είλον.

³Αθηναίοισι μέν δη πόλεμος συνηπτο πρός Αιγινή-94 τας · δ δέ Πέρσης το έωυτοῦ έποίεε, ωστε αναμιμνήσχοντός τε αλεί του θεράποντος μεμνησθαί μιν τών 'Αθηναίων, και Πεισιστρατιδέων προσκατημένων (τε) και διαβαλλόντων 'Αθηναίους, αμα δε βουλόμενος ο Λαρείος 5 ταύτης εχόμενος της προφάσιος χαταστρέφεσθαι της Έλλάδος τούς μή δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μέν δή φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλω παραλύει τῆς στρατηγίης, άλλους δε στρατηγούς αποδέζας απέστειλε επί τε Έρετριαν καὶ ᾿Αθήνας, Δᾶτίν τε ἐόντα Μῆδον γένος καὶ 10 Αρταφρένεα τον Αρταφρένεος παϊδα, αδελφιδέον (δέ) έωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Αθήνας χαὶ Ἐρέτριαν ἀνάγειν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ άνδράποδα. ώς δε οί στρατηγοί οδτοι οί άποδεχθέντες 95 πορευόμενοι παρά βασιλέος απίχοντο της Κιλιχίης ές τό 'Αλήιον πεδίον, αμα άγομενοι πεζόν στρατόν πολλόν

18. *iv Alyivn:* von einer Landung der Athener ist nichts gesagt. Vielleicht bei einem Versuche, nach dessen Mifslingen sie in Unordnung (c. 93) heimkehrten und von aeginäischen Schiffen verfolgt wurden.

19. τρόπω τοιούτω, nämlich μουνομαχέων.

20. τοῦ Δεχελέος, aus dem Demos Dekeleia. S. zu IX 73 2.

Neuer Perserzug unter Datis und Artaphrenes; Eroberung von Naxos, Delos, Eretria (c. 94-101).

tria (c. 94-101). 94. 2. δ Πέρσης 'der Perserkönig'. — ἐποίεε τὸ ἑωυτοῦ 'setzte seinen Plan ins Werk'.

3. S. V 105 12. μιν geh. zu αναμιμνήσχοντος. 4. ποοσκατημένων: vgl. VII 6 und zu V 65 8 und 13.

5. βουλόμενος parallel zu ἀναμιμνήσποντος und προσπατημένων (I 69 3). Dabei ist das Subjekt δ Πέρσης durch δ Δαφεῖος erneuert, wie VII 165 11.

7. µ) dortas: richtiger od. Vgl. zu III 65 21. Die Sache c. 48 f. 10. Von den beiden erscheint

10. Von den beiden erscheint der Meder Datis bei H. und anderen Autoren als der eigentliche Heerführer, dem der noch jugendliche Artaphrenes nur ehren- und vorsichtshalber beigesellt war.

dğeλφιδέον, Brudersohn (V
 25 2). Über δέ bei dieser zweiten
 Bestimmung zu I 114 24.

95. 3. Altiov nediov soll nach

ωατοπεδευομ**ένοισι** τήν θεόν. έπταχοσίους ατός δ ἐπιταχθείς έξηγον ώς απολέ ίππαγωγοί νέες, τὰς δεσμά χαταφεύγε έωντοῦ δασμοφόροισι 10 επιλαβόμενος δ δè τούς ίππους ές μιν αποσπάσα re ar orpatov έσβιβάσαντες ές τὰς ψαντες αθτοί יאי קטיינפטו בין דאי אשאותי. בישנידבי έμπεφυχυΐαι μου είχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε 92 Ταῦτς _{Θρη}ίχης, αλλ' έχ Σάμου δομώμενοs σαντο, 🟒 116 διά νήσων τόν πλόον εποιεύντο, r xai μήχοντα δείσαντες μάλιστα τον περίπλοον dantessy, αθτούς κι τώ προτέρω έτει ποιεύμενοι ταύτη την του προσέπταισαν· προς δε και ή Νάξος 5 µèr ι πρωτημές πείστερον ούχ άλουσα. έπει δε έχ του στομές πείστερος προσφερόμενοι ποσσά ďνά οστόσι πολάγεος προσφερόμενοι προσέμειζαν τη Νάξω, 'Л μαρίου τη γάρ δη πρώτην έπειχον στρατεύεσθαι οξ στι μεμνημένοι των πρώτος α έπ^{ι ταν τ}ημεμνημένοι τών πρότερον . . οι Νάξιοι προς τὰ Πέρ^{οαι}, μεμνημένοι τών πρότερον . . οι Νάξιοι προς τὰ 10

^μ··· Stadt 'Aλai benannt sein simer. Byz. xai τῆς Κιλι×ίας δὲ (Steph Byz. xai τῆς Κιλι×ίας δὲ (Steph dy συτι×ῶς λεγομένη 'Aλai' πάἰς niŋ guri×ῶς λεγομένη 'Aλai' nichen Kilikien zwischen den Flüssen lichen Kilikien zwischen den Flüssen den Hellenen, die II. ζ 201 Beλλέpegörns – xàn nedior tò 'Aλήιον elos diāto auf diese Gegend deuteten. Hier lief die Heerstrafse, welche vom Euphrat her durch die kilikischen Pässe nach Tarsos und weiter bis Sardis führte, dieselbe welche der jüngere Kyros auf seiner Anabasis einschlug.

5. 6 inmay Seis: 8. c. 48.

6. Langschiffe für Pferdetransport werden als etwas Neues hervorgehoben. In Athen wurden sie erst 430 eingeführt (Thuk. II 30).

11. τὰς νέας, sc. τὰς μαχράς (s. 48 7). Vgl. auch VIII 1 2.

13. ^πΙκαφος, eine gleich westlich von Samos gelegene Insel (j. Nikaria). — *θια νήσων* (zu III 96 3) πλέειν war der technische Ausdruck für diesen Kurs durchs offene Meer, der von Insel zu Insel führte; hielt man sich aber in den engen Meerstraßsen zwischen den Inseln, so hiefs dies ein πλοῦς đưả πόφου. So im anonymen πεφίπλους τῆς μεγάλης βαλάσσης 282 294.

15. προτέρω, jedenfalls falsch. Denn im vorhergehenden Jahre hatte Dareios die Rüstungen angeordnet (oben 7), in demselben in welchem Thasos entwaffnet ward, d. h. im Jahre nach dem Unfall am Athos (c. 46). Dobree verlangte daher τρίτω πρότερον.

96. 2. Štrad. p. 488 àπ' αθτης (Ikaria) Ικάριον καλείται το προκείμενον πέλαγος, έν & καὶ αὐτὴ καὶ Σάμος καὶ Κῶς ἐστι καὶ αἰ ἄρτι λεχθεῦσαι Κορασσίαι καὶ Πάτμος καὶ Λέρος. Vgl. das Kapπάθιον πέλαγος, das nach der kleinen Insel Κάρπαθος benannt ist.

3. insigov 'gedachten' (I 80 24).

4. τῶν πρότερον soll sich wohl auf c. 31 f., nicht auf V 34 be-

ύρεα οἰχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι 5 ἀνδραποδισάμενοι τοὺς Χατέλαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἰρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

Έν 💩 δε οδτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐχλιπόντες 97 zαὶ αὐτοὶ την Δηλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τηνον. της δε στρατιής καταπλεούσης δ Δάτις προπλώσας ούκ έα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην έν τη 'Ρηναίη αὐτὸς δὲ πυθόμενος ϊνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, 5 πέμπων κήρυκα ήγόρευε σφι τάδε. ,, ἄνδρες ίροί, τί φεύγοντες οίχεσθε, ούκ έπιτήδεα καταγνόντες κατ' έμεῦ; έγω γαρ και αθτός έπι τοσουτό γε φρονέω και μοι έκ βασιλέος ὦδε ἐπέσταλται, ἐν τῆ χώρη οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδέν σίνεσθαι, μήτε αθτήν την χώρην 10 μήτε τούς οικήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ύμέτερα αὐτῶν χαὶ τὴν νῆσον νέμεσθε.'' ταῦτα μέν έπεκηρυκεύσατο τοίσι Αηλίοισι, μετά δε λιβανωτού τριηχόσια τάλαντα χατανήσας έπι του βωμού έθυμίησε. Δατις μέν δή ταυτα ποιήσας έπλεε αμα τῷ στρατῷ έπὶ 98 τήν Ερέτριαν πρῶτα, άμα ἀγόμενος καὶ Ιωνας καὶ

ziehen. Plut. mor. p. 869 führt gegen H. das Zeugnis der naxischen Chronisten ($\omega_{coyp}\alpha\phi_{coi}$) an, dafs Datis nach der Zerstörung der Stadt von den Naxiern wieder vertrieben worden sei. Die Unterwerfung der Insel unter die persische Herrschaft ergiebt sich aus VIII 46 10. — In der Lücke stand etwa $\hbar \alpha \delta pov \ \delta \pi' \ a \delta \tau \delta w$, $\tau p \nu z \alpha \delta \tau a$.

97. 3. στρατιής Flotte' (VII 44 9).

5. Die Insel 'Ρήναια, auch 'Ρήνη, ist nur vier Stadien von Delos entfernt (Strab. p. 486).

6. iqui, als Inhaber und Pfleger des Apollon-kultes.

 οὐx — ἐμεῦ 'indem ihr mich einer unfreundlichen Gesinnung ziehet, euch einer feindlichen Behandlung von mir versahet'. Sonst ohne κατά.

Herodot III. 5. Aufl.

9. oi đio 3eoi, Apollon und Artemis (IV 35 8). Der Perser sieht in ihnen nur die Naturmächte, deren Personifikationen sie sind, Sonne und Mond (zu I 131 8).

 νῦν ῶν führt die im vorhergehenden motivierte Aufforderung ein (I 30 13).

98. 2 ff. $\ddot{a}\mu\alpha$ — Aloléas ist hier ein ziemlich müſsiger, unerwarteter Zusatz. Anders II 1 9. III 1 8. — $\mu\epsilon\tau\dot{a} - \dot{\epsilon}\xi\alpha\alpha\chi\vartheta\acute{e}r\pi\alpha$: vgl. IV 134 2. In der Zeitbestimmung weicht Thuk. II 8. anscheinend mit Rücksicht auf diese Stelle, wesentlich ab: $\epsilon\tau\iota$ dè Aŋlos $\epsilon\kappa\iotar\eta\vartheta\eta$ oliyov $\pi\varrho\partial$ tov- $\tau\omega\nu$ (pelop. Krieg, anfangs 431), $\pi\varrho\acute{o}\tau\epsilon\varrho\rho\nu$ o $\ddot{v}\pi\omega$ $\sigma\epsilon\iota\sigma\vartheta\acute{e}sa$ 431, $\pi\varrho\acute{o}\tau\epsilon\varrho\rho\nu$ o $\ddot{v}\pi\omega$ $\sigma\epsilon\iota\sigma\vartheta\acute{e}sa$ 431, $\pi\varrho\acute{o}\tau\epsilon\varrho$ $\epsilon\iota$ $\hbar\iota$ τ σ is $\mu\acute{e}\mu\nu\eta\nu\tau\alpha$. Eklyves $\mu\acute{e}\mu\nu\eta\nu\tau\alpha$. Zai $\ell doxei <math>\epsilon\pi\imath$ τ σ is $\mu\acute{e}hlowar yer\dot{\eta}$ - $\sigma\epsilon\sigma\vartheta\alpha$ $\sigma\eta\mu\eta\nu\alpha$. Denn daſs die beiden Autoren von zwei verschie-

193

Αιολέας μετ' δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἐλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι 5 ἐμεῦ σεισθείσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφαινε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ύστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ ᾿Αρτοξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῆ Ἐλλάδι ἢ ἐπὶ εἰκοσι ἄλλας 10 γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῆ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οῦτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινη-

denen Erdbeben berichten, ist unwahrscheinlich. Denn auch angenommen, H. habe von einem zweiten Erdbeben bei der Abfassung dieser Stelle noch nicht gewulst, und Thukydides die Angabe seines Vorgängers übersehen, so geht doch der beiden gemeinschaftliche Zusatz, daís dies das allererste Erdbeben auf Delos gewesen, auf eine Behauptung der Delier selbst zurück, die mithin nur éin Erdbeben anerkannten. Durch den an sich überflüssigen Zusatz xai vorara will H., der die Stelle erst nach Beginn des Krieges περί αρχής (12) geschrieben haben kann, offenbar die Wahrheit des späteren Erdbebens bestreiten, während Thukydides, mit bewulstem Gegensatz, die des früheren nicht gelten läßt. Möglich dafs das Richtige in der Mitte liegt. Das schreckhafte Ereignis mag weder unmittelbar nach der Abfahrt des Datis (490) noch kurze Zeit vor dem Ausbruch des pelop. Krieges (ολίγον προ τούτων), sondern etwa in der Mitte zwischen diesen beiden Jahren eingetreten sein. Dass die Delier es mit der feindseligen Heimsuchung ihrer Insel möglichst nahe zusammenbrachten, ist ebenso natürlich, als dafs die abergläubisch erregten wundersüchtigen Zeitgenossen des Thukydides (εί τε τι άλλο τοιουτότροπον ξυνέβη γενέσθαι πάντα ανεζητείτο a. O.) seine zeitliche Entfernung

von jenem Kriege soviel als möglich verkürzten. Vgl. auch zu V 17 2. VII 37 8.

4 f. $\delta\varsigma$ čleyor Δήλιοι betrifft den fg. Zusatz. Die Insel trieb, nach der Lokalsage (Pindar bei Strab. p. 485), haltlos im Meere umher, bis die irrende Leto sie betrat; da ward sie fest, unerschütterlich durch erzfüßsige Säulen auf der Erde Wurzeln gegründet (Pindar Fr. 65). – čleyor, als H. in Delos war. – σεισθείσα erneuert čruνήθη für die Nebenbestimmung, 'und zwar', wie unten 9 έγένετο durch γενόμενα (11) wiederholt wird. S. zu IV 200 10. – xai τοῦτο μέν, et hoc quidem. Ähnlich IV 45 14. VI 103 6. Vgl. zu II 29. 2. – xov hat die Wirkung eines modus potentialis; s. zu I 98 17.

S. τουτέων, in der Apposition, wie III 5 13.

9. Zwanzig Geschlechter = 667 J. (II 142 8). Daraus ergiebt sich als der von H. gedachte Zeitraum 1188 bis 521 v. Chr. Den troischen Krieg setzt er um 1260 (II 145 19), und die dorisch-böotischen Umwälzungen fielen, nach den gewöhnlichen Annahmen, 60 – 80 J. später (1200 und 1180). So stimmt diese Zeitbestimmung mit seinen sonstigen Chronologien wohl überein.

12. odděv hr deszés 'konnte es gar nicht wunder nehmen'; zu III 33 5.

194

6

- Ξηναι Αήλον το πρίν έουσαν αχίνητον. [καὶ ἐν χρησμῷ Τν γεγραμμένον περί αὐτῆς ὦθε.

χινήσω χαὶ Δῆλον ἀχίνητόν πες ἐοῦσαν.] δύναται δὲ χατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οἀνίματα, Δαςεῖος ἐςξίης, Ξέςξης ἀςήιος, ᾿Δςτοξέςξης μέγας ἀςήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὦδε ἂν ὀςϑῶς χατ` γλῶσσαν τὴν σφετέςην Ἐλληνες χαλέοιεν.

Οἱ δὲ βάφβαφοι ὡς ἀπήειφαν ἐχ τῆς Δήλου, προσ-99 Τσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παφελάμβανον χαὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παϊδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ πεφιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον χαὶ ἐς Κάφυστον, οδ γὰς δή σφι οἱ Καφύστιοι οὕτε ὁμήφους 5 ἐδίδοσαν οὕτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιας ἀστυγείτονας στφατεύσεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε χαὶ ᾿Λθήνας, ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρχεόν τε χαὶ τὴν γῆν σφεων ἔχειφον, ἐς δ χαὶ οἱ Καφύστιοι παφέστησαν ἐς τῶν Πεφσέων τὴν

13 ff. Die abgesonderten Worte kennt die bessere Klasse der Hss. nicht; sie sind ein fremder, wenn auch alter Zusatz, der sich durch seine Stelle, durch seinen Inhalt und durch die von H.'s Art ganz verschiedene Anführungsweise (ἐν χρησμῷ ἦν γεγοαμμένον) als solcher verrät.

16 ff. Die Stelle ist verdächtig, nicht ihres Inhaltes oder der Sprache wegen, sondern weil sie nur einen zufälligen Zusammenhang mit dem Vorhergehenden hat und wie eine gelehrte Randnote aussieht. — 4eξίης, von ἔργω (zu V 65 23), = πρακτικός Etym. M. p. 376, wie Blawias Kirnsias Zwoias geformt. Der wirklichen Bedeutung des Namens (pers. Dârayavaus, von dar 'halten, besitzen', dâraya 'besitzend', vau Gut', also bonorum possessor, beatus 'reich') würde aber vielmehr iξiης (von iχειν) entsprechen. — Ziožys, pers. Kheayârsâ. Eine ver-wandte Erklärung hatte Aschylos vor Augen, indem er Pers. 73. 718. 754 diesen König als 9000000 (- Soñços häufiges Epitheton des Ares —) bezeichnet. 'Der erste Teil des Wortes stammt entschieden vom altbaktrischen khshi 'können, mächtig sein', der letzte Teil mag arsan 'Auge' oder arshan 'Mann' sein, doch ist dies nicht ganz sicher' (Spiegel, altpers. Keilinschr. 194). — 'Agrožégžns, persisch Arta — khsatrâ, wovon die erste Hälfte = excelsum, nobile (vgl. zu VII 61 12), die letztere Hälfte = regnum. — $\mu éyas degios$: soll wohl $\mu éya agnos heißen. Vgl.$ zu III 10 6. Von den Nominativenbei dévarae zu II 30 4.

90. 4. περιπλέοντες, von einer zur anderen. Xenoph. Hell. IV 8 1 περιπλέοντες χαι τάς νήσους χαι πρός τάς έπιθαλατικδίας πόλεις. Vgl. περιείται V 33 7, περιστρωφάσθαι VIII 135 3.

6. ovr Equation for the sign of the sign o

7. λέγοντες 'meinend' (VII 144 8).

9. παρέστησαν is — γνώμην auf die Seite der Perser traten, sich

Digitized by Google

15

196

- 100 γνώμην. Ερετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν ᾿Αθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθούς γενέσθαι. ᾿Αθηναΐοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους <τοὺς> κλη-
 - 5 φουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οῦ μετεπέμποντο μὲν ᾿Αθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας. οῦ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἅλλοι
 - 10 δε αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθών δε τούτων ἑκάτερα ὡς εἶχε Λἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐών τῶν Ἐρε– τριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι ᾿Λθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσε–
 - 15 σθαι σφέας ές την σφετέρην, ίνα μη προσαπόλωνται. οί δε 'Αθηναίοι ταῦτα Αισχίνη συμβουλεύσαντι πείθονται.
- 101 καὶ οὖτοι μέν διαβάντες ἐς Ἐρωπόν ἔσωζον σφέας αὐτούς· οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Τέμενος καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλεα, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ὅππους τε ἐξ-

unterwarfen'. Vgl. zu II 162 27. III 45 14.

100. 4 f. S. V 77 11.

6. $d \rho \alpha$, wie sich nun, nach erlangter Hülfeleistung, herausstellte. S. zu III 64 20. Der Vf. ist sichtlich bemüht von den Athenern den doppelten Vorwurf abzuwenden, dals sie keine unmittelbare Hülfe geleistet hätten und daß ihre Kolonisten, die Stadt ihrem Schicksale überlassend, feige davongegangen seien.

7 f. $\delta\gamma\iota\delta\varsigma$ 'verständig' (I 8 14). — $\delta\varphi\rho\rho\delta\nu\delta\rho\nu$ — $i\delta\delta\alpha\varsigma$ 'zwiefacher Ansicht waren'. Ähnlich $\delta\delta\delta\varsigma$ I 95 7. II 20 3.

9. ἐχλιπεῖν — ἐς: VIII 50 ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐχλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον. Χεnoph. An. Ι 2 24 τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοιχοῦντες εἰς χωρίον ὀχυρόν. Ahnlich ὅπεχχεῦσθαι VIII 60 β 6. 11. Eoxeváčorto: zu V 103 6.

13. τὰ πρώτα, unus e primoribus. IX 78 Δάμπων ὁ Πυθτώ Δίγινητώων ἐῶν τὰ πρώτα. Eurip. Med. 916 δίμαι γὰρ ὑμᾶς τῆσθε γῆς-Κορινθίας Τὰ πρώτ' ἐσεσθαι σὺν κασιγνήτοις ἔτι. Aristoph. Frö. 424 κάτιν (Archedemos) τὰ πρώτα τῆς ἐκεῖ μοχθηρίας. Nachahmend Lucret. I 86 ductores Danaum delecti, prima virorum. Vgl. zu III 157 21.

101. 3. Die drei Ortschaften lagen in den Küstenebenen östlich von Eretria, sind aber sonst nicht bekannt. Statt Téµevos wollte Valckenär Taµúvas ändern. Strab. p. 448 év di tij Egesgezij nölis fir Táµuvai nlygior toŭ nog3µoõ.

4. χατασχόντες hier positis. Zum Wechsel der Bedeutung s. VIII 88 9. — ξππους, weil Eretria besonders an Reiterei stark war (Aristot. Pol. IV 3. Plut. mor. 760). — έξεβάλΞ-

εβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι 5 ἐχθροίσι, οἱ ἀἐ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μἐν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἰ κως ἀἐ ἀιαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι πέρι ἔμελε, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς ἀἐ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τείχος ἔπιπτον ἐπὶ ῦξ ἡμέρας πολλοὶ μἐν 10 ἀμφοτέρων τῆ ἀὲ ἑβάόμῃ Εὐφορβός τε ὁ ᾿Λλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέω ἄνδρες τῶν ἀστῶν ἀόκιμοι προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσησι. οῦ ἀὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώ- 15 πους ἦνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλί- 102 γας ἡμέρας ἔπλεον ἐς γῆν τὴν ᾿Λττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς ᾿Λθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαρα-9ὰν ἐπιτηδεότατον χωρίον τῆς ᾿Λττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ 5

λοντο 'schifften aus'. wie c. 95 8 έσβάλλεσθαι 'einschiffen'.

7. έποιεῦντο βουλήν — έβουλεύοντο.

ενίκα, sc. ή γνώμη. So noch
 VIII 9 2, ebenfalls im Imperfekt.
 10. Verschränkte Wortfolge st.

10. Verschränkte Wortfolge st. τεῖχος ἐπὶ ἔξ μὲν ἡμέρας ἔπιπτον πολλοὶ ἀμφοτέρων. Vgl. II 2 10.

Landung in Attika. Miltiades; Spartas Hülfe: Hippias; Platāž (c. 102-108).

102. 2. $x\alpha\tau\dot{e}\rho\gamma\sigma\tau\epsilon\varsigma$ wäre hier intransitiv zu nehmen, 'hindrängend', d. i. in eifriger Hast. Aber transitiv, wie V 63 22, wenn man statt des unpassenden $\pi \sigma \lambda \lambda \delta \sigma$ ändert $\tau \delta \sigma \pi \lambda \delta \sigma \sigma$. Im Attischen ist in demselben Doppelsinne $x\alpha\tau\epsilon\pi\epsilon\epsilon' \gamma\epsilon\nu gewöhnlich.$ (Dietsch vermutet $x\alpha\tauo gy\acute{e}\sigma\tau\epsilon\varsigma$ superbientes, richtiger $= x\alpha\tau\epsilon\pi\epsilon'\gamma\sigma\tau\epsilon\varsigma$ nach Phot. lex. p. 343 6.)

4. $x\alpha i - \gamma \alpha \rho$ 'und da'. $-\delta M\alpha$ - $\rho\alpha \vartheta \omega \nu$ bez. nicht bloßs den einzelnen Demos, sondern die ganze einst Tetrapolis genannte Küstenlandschaft, umfafst also auch die Demen Probalinthos, Trikorythos, Önoë. 'Der Grund der durchgängigen Anwendung eines einzelnen Namens auf diesen Bezirk liegt in der scharfen Abzeichnung seiner natürlichen Grenzen.' Leake att. Demen S. 65 d. A

5. 'Die Ebene war für die Perser bei weitem nicht so günstig, wie es den Anschein hatte. Freilich ist es eine ansehnliche Fläche, die sich gut zwei Stunden lang ohne Unterbrechung von Süden nach Nordost längs des Meeres hinzieht, durch einen Gielsbach, der vom pentelischen Gebirge herunterkommt, in zwei Hälften geteilt. Der südliche Teil wird durch die Ausläufer des Brilessos (Pentelikon) begrenzt, die nahe gegen das Meer vorspringen; zwischen Meer und Vorgebirge führt ein breiter Weg gerade gegen Süden nach Athen. Das war der Weg, welchen Hippias die Perser führen wollte. Die andere, von Athen abgelegene Hälfte der Ebene

άγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἱππίης

- 103 δ Πεισιστράτου. ³Αθηναΐοι δὲ ώς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφέας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ
 - 5 Αθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι ἘΟλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππφ συνέβη, καὶ ταύτην μέν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τώυτὸ ἐξενείκα– σθαι τῷ ὑμομητρίφ ἀδελφεῷ Μιλτιάδη· μετὰ δὲ τῆ ὑστέρη ἘΟλυμπιάδι τῆσι αὐτῆσι ὅπποισι νικῶν παραδιδοὶ
 - 10 Πεισιστράτω ἀναχηφυχθήναι, χαὶ τὴν νίχην παφεὶς τούτω χατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. χαί μιν ἀνελόμενον τῆσι αὐτῆσι Ἐπποισι ἄλλην ἘΟλυμπιάδα χατέ-

wird von den rauhen Bergzügen der Diakria umgeben, welche bis an die Küste reichen und durch ein langgestrecktes Vorgebirge, Kynosura genannt, die kreisförmige Hafen-bucht einschließen. Indessen ist die Breite der Ebene, welche die Perser angelockt hatte, teilweise nur eine scheinbare; denn am Rande derselben, wo die Gewässer keinen Abflufs haben, namentlich im Nordosten, ziehen sich bedeutende Sumpfstrecken hin, deren grüne Oberfläche das Auge täuscht.' Curtius gr. Gesch. II 21. Von hier aus hatte 48 Jahre früher Hippias mit seinem Vater den erfolgreichen Zug gegen Athen gemacht (I 62). Aber die Athener vermieden diesmal den Fehler dem Feinde den Weg durch das Gebirge offen zu lassen und ihm erst in der Ebene vor der Stadt eine Schlacht anzubieten. — ένιππεῦσαι: in der Schlacht aber erscheint keine Reiterei der Perser, weil der Angriff der Athener keine Zeit liefs sie auszuschiffen oder, was noch wahrscheinlicher, weil sie bereits, nach dem Fehlschlagen der Landung an dieser Stelle, wieder eingeschifft war.

103. 3. δέχα, nach der Zahl der Phylen. Aristot. Ath. St. 22 έπειτα (nach 504) τους στρατηγούς ήρουντο (zum ersten Mal) $xarà qvlás, \xi\xi$ $\xixáorys qvläs, \deltava, rös dé áráoys$ $<math>\sigmarçartas hysuwr hv ó roléµacyos.$ — ó déxaros: die Reihenfolge derStrategen bestimmte sich, wie manannehmen muß, nach der jährlichenReihenfolge der Phylen, welche sievertraten und denen sie angehörten(zu c. 111 6). In jenem Jahre waralso die önöische Phyle, zu welcherMiltiades mit seinem Demos Lakiadä(Plut. Kim. 4) zählte, die zehnte.

4 f. φυγείν — Πεισιστρατον: zu V 62 7.

6f. $\varphi e \dot{v} \gamma \sigma \tau s$, exuli (III 139 8). — $d y \epsilon \dot{k} \epsilon \sigma \beta a \epsilon$: zu V 102 12. — $\tau \epsilon$ - $\partial \varphi i \pi \pi \phi$: vgl. c. 35 4. — xai $\tau a \dot{v} - \tau \mu \ \mu \dot{\epsilon} \nu$: zu c. 98 5. H. betont es, dafs der Sieg nicht etwa eine vereinzelte Ehre des Hauses gewesen. — $\tau \omega \upsilon \sigma$, dieselbe Ehre. S. c. 36 2. — $\dot{\epsilon} x \phi \dot{\epsilon} g \sigma \partial a \epsilon$ 'davontragen'. Soph. El. 60 $\delta \tau a \nu$ — $\dot{\epsilon} \xi \epsilon \nu \dot{\epsilon} \gamma$ xwµat x $\dot{\lambda} \dot{\epsilon} \phi \varsigma$.

8. Suounteiw; zu c. 38 3.

9. παραδιδοϊ 'gestattet'; vgl. zu IV 119 13. Mit dem Infinitiv, wie sonst διδόναι, auch VIII 24 11. IX 78 6.

12 f. Da Peisistratos im J. 527 starb, so fiel dieser dritte Sieg in die nächste, die 64. Olympiade = 524 v. Chr.

λαβε αποθανείν ύπο των Πεισιστράτου παίδων, οθκέιι περιεόντος αύτου Πεισιστράτου πτείνουσι δε οδτοί μιν κατά τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ὄνδρας. τέθαπται 15 δε Κίμων πρό τοῦ ἄστεος πέρην τῆς διὰ Κοίλης. καλεομένης όδου καταντίον δ' αυτού αι ίπποι τετάφαται αδται αί τρεῖς Ολυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἦδη τώντο τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δε τουτέων οθδαμαί. δ μεν δή πρεσβύτερος 20 τών παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνιχαῦτα παρὰ τῶ πάτοω Μιλτιάδη τρεφόμενος ἐν τῆ Χερσονήσω, ό δε νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι εν 'Αθήνησι, οὐνομα έχων από τοῦ ολιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδης. οδτος δη ών τότε δ Μιλτιάδης ηχων έχ 104 της Χερσονήσου και έκπεφευγώς διπλόον θάνατον έστρα-• **r** τήγεε Αθηναίων. άμα μέν γάρ οι Φοίνικες αυτόν οί έπιδιώξαντες μέχρι "Ιμβρου περί πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβείν τε καὶ ἀναγαγείν παρὰ βασιλέα. ὅμα δὲ ἐκφυγόντα 5 τε τούτους χαὶ ἀπιχόμενον ές τὴν ἑωυτοῦ δοχέοντά τε είναι έν σωτηρίη ήδη, τὸ ένθεῦτέν μιν οἱ έχθροὶ ὑπο-

15. πρυτανήιον, an der Nordostseite der Akropolis (Paus. I 18 3). — ὑπείσαντες: vgl. III 126 14.

16. Markell. vit. Thuc. 17 πρός γάρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις χαλουμέναις έστιν έν Κοίλη τα χαλούμενα Κιμώνια μνήματα. Nämlich Koily hiefs ein vorstädtischer De-mos. Vgl. Bursian Geographie von Griechanland I 276: 'In der tiefen Einsenkung am Nordabhang des Museion-hügels (im Südwesten der Stadt) befinden sich noch im Felsboden deutliche Spuren eines Thores, sowie die in den Fels geschnittenen Radgleise einer Fahrstrafse; das Thor hiefs $\pi i \lambda \alpha i$ Me-Levides, die Strafse, zu deren beiden Seiten zahlreiche Gräber, darunter auch die der Familie des Miltiades. in den Fels gehauen waren, ή διά Koiλης όδός. Der Name Κοίλη übrigens mufs, da er auch einen

attischen Demos bezeichnet, auch die westlich und südwestlich von der Stadt gelegene Gegend bis gegen den Peiräeus hin umfalst haben.' Wachsmuth hingegen (die Stadt Athen I 343) setzt das Thor westlich der Burg in die Senkung zwischen dem Nymphen- und dem sog. Pnyx-hügel, da wo der städtische Demos Melite an den vorstädtischen Koile grenzte.

21. $\tau \phi K i \mu \omega \nu \iota$: der Dativ hängt äußserlich von $\eta \nu - \tau \rho \epsilon \phi \phi \mu \epsilon \nu o \varsigma$ ab, vertritt aber durch seine Stellung einen possessiven Genitiv, ein Sprachgebrauch der sonst nur beim Personalpronomen geläufig ist (zu I 34 16).

25. Μιλτιάδης, wiederholt wie III 61 10. Der Nominativ wie V 52 29.

104. 7 f. μιν — αὐ2όν, vgl. c. 46 3.

200

δεξάμενοι ύπὸ διχαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσφ. ἀποφυγών δὲ χαὶ τούτους 10 στρατηγὸς οῦτω 'Αθηναίων ἀπεδέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

- 105 Καὶ πρώτα μέν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην Άθηναῖον μέν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμην τε καὶ τοῦτο
 - υελετώντα τῷ ởή, ώς αὐτός τε ἕλεγε Φειδιππίδης χαὶ
 - 5 'Αθηναίοισι ἀπήγγελλε, περί τὸ Παρθένιον ὄρος τὸ ὑπερ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τὸ οὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα 'Αθηναίοισι χελεῦσαι ἀπαγ-γείλαι, δι' ὅ τι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμελείην ποιεῦνται ἐόν-τος εὐνόου 'Αθηναίοισι χαὶ πολλαχη γενομένου σφι ἤδη
 - 10 χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μἐν ²Αθηναΐοι, καταστάντων σφι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα ἰδρύσαντο ὑπὸ τῷ ἀκροπόλι Πανὸς ἰρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίησι

9. rugarridos, wegen der Art wie er seine fürstliche Macht (c. 39) geübt.

105. 2. Φειδιππίδην: in sonstiger Überlieferung heißst er Φιλιππίδης. Jene Form scheint von einem Wortwitz auf des Mannes Beruf herzurühren.

3. Liv. XXXI 24 hemerodromos vocant Graeci ingens die uno cursu emetientes spatium. Noch IX 12 3 erwähnt. — τοῦτο, τὸ ἡμεροδοομεῖν. Vgl. II 129 11, III 115 11, und I 36 νεόγαμός τε γάρ ἐστι καὶ ταῦτὰ οἱ νῦν μέλει. VII 209 οἱ ἄνδοες οὖτοι ἀπίκαται μαχησόμενοι ἡμῖν πεφί τῆς ἐσόδου καὶ ταῦτα παφασκευάζονται. Plat. Krit. 47a γυμναζόμενος ἀνής καὶ τοῦτο πράττων, de rep. 422b πύκτης ὡς οἰόν τε κάλλιστα ἐπὶ τοῦτο παφεσκευασμένος. Der Komiker Philemon IV 62 Mein. ἀνθοωπος ὡν τοῦτ ἴσθι καὶ μέμνης' ἀεί. Cic. Tusc. I 2 in Graecia musici floruerunt discebantque id omnes.

4 f. Eigentlich ěleyé te avtos -

xαì ἀπήγγελλε. S. zu I 207 35. — 'Die Ebene von Hysiä ist die Vorhalle der großsen Hochebene von Tegea, durch die schmale Felswand des Parthenion von ihr getrennt. Ein Fußspfad führt geradeaus über das steile Joch desselben, während die Fahrstraßse alten Gleisen folgend um den nördlichen Fußs herumführt. Am westlichen Fußse vereinigen sich die Wege. Ph., welcher auf der tegeatischen Straßse seinen Botenlauf nach Sparta machte, ging quer über diesen Berg hinüber.' Qurtius Pelop. II 367.

7. Vom Übergang in indirekte Rede s. zu I 86 13. III 23 7.

10. $\tau \dot{\alpha} \ \delta \dot{\epsilon} = \tau \tilde{\eta} \ \delta \dot{\epsilon}$, 'in anderen Stücken'. Vgl. auch zu V 45 5.

13. Mards içór, in einer Grotte an der nordwestlichen Seite des Burgfelsens, die auch dem Apollon ($\delta\pi\alpha x \rho \alpha i \omega$ in einer Inschrift) geweiht war, der hier mit der Kreusa den Ion gezeugt (Eurip. Ion 10ft. 492 ff. 936 ff. Pausan. I 28 4). In der Nähe ist eine Statue des Pan

ἐπετείοισι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. τότε δὲ πεμφθεὶς 106 ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὖτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ 'Αθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτη, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἕλεγε,,ὦ Λακεδαιμόνιοι, 'Αθηναῖοι ὑμέων δέον- 5 ται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι ἕελλησι δουλοσύνη περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἡνδραπόδισται καὶ πόλι λογίμω ἡ ἕελλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη... ὅ μέν ὅή σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μέν 10 βοηθέειν 'Αθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οδ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτη δὲ οὖκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

aufgefunden worden. Simonid. Fr. 136 τον τραγόπουν έμε Πανα, τον Άρχάδα, τον χατά Μήδων, Τον μετ Άθηναίων στήσατο Μιλτιάδης. — άπο infolge'.

14. λαμπάδι Fackellauf; zu VIII
 98 13.

106. 2 f. ὅτε πεο — xαί: zu V 99 6. — δευτεραίος: Plin. VII 84 cucurrisse MCLX(Solinus MCCXL) stadia ab Athenis Lacedaemõnem biduo Philippiden. Isokrates Panathen. 24 giebt die Entfernung auf 1200 Stadien an.

4. απιχόμενος έπί: ebenso VII 172 8. IX 5 2. Vgl. zu III 46 2 V 97 5.

7. περιπεσοῦσαν: der auffällige Aorist auch IV 118 9.

9. πόλι λογίμω: aber II 98 λογίμη πόλις. — ασθενεστέρη "armer' (II 47 21).

13 ff. $\hat{\mu}_i$ ov, eigentlich 'aufser wenn die Mondscheibe voll wäre' (vgl. c. 9 7). Offenbar sollen nach des Vf.'s Absicht die Lak. antworten: sie dürften weder am selbigen Tage, dem 9. des Monates, noch an den folgenden bis zum Vollmonde, also nicht vor der Mitte des Monates ausrücken. Die Worte aber

lassen, mit vielleicht absichtlich beibehaltener lakonischer Wortkargheit, diesen Sinn nur mehr erraten, und schliefsen die irrige Auffassung nicht aus, dass der Ausmarsch nur am 9. verboten sei, falls nicht dieser Tag zugleich mit oder unmittelbar nach dem Vollmonde eintrete, welche Bedingung bei nur mäßig geordnetem Kalenderwesen uner-füllbar ist. Auch ist nicht gesagt, ob das Gesetz nur für jenen einen oder für alle Monate gelte. Die Alten scheinen das letztere herausgelesen zu haben (Pausan, I 28 4. Schol. Aristoph. Ach. 84 u. a.), und Plut. mor. 861 wirft ein, die Lakedāmonier hätten oft genug im ersten Drittel des Monats (μηνός ίσταμένου) Ausmärsche gemacht; obgleich H.'s Worte zunächst nur den 9.-15. Tag ausschliefsen. Wahrscheinlicher aber ist in der kurzen Antwort nur eben der damalige Monat Karneios (= att. Metageitnion) gemeint, in welchem, während des neuntägigen (7.-15.) Festes der Karneien, alle Dorier sich des Waffenwerkes enthielten (VII 206. Thuk. V 54. 75; vgl. IX 7. 10). Wenn aber Plutarch a. O. den Tag

Ουτοι μέν νυν την πανσέληνον έμενον. τοισι δε βαρ-107 βάροισι χατηγέετο 'Ιππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθώνα, της παροιχομένης νυχτός δψιν ίδων τοιήνδε έδόχεε ό Ίππίης τη μητρί τη έωυτου συνευνηθηναι. συν-5 εβάλετο ών έχ τοῦ δνείρου κατελθών ές τὰς Αθήνας καὶ άνασωσάμενος την άρχην τελευτήσειν έν τη έωυτου γηραιός. έκ μέν δή της δψιος συνεβάλετο ταυτα, τότε δε κατηγεόμενος τούτο μέν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ές την νησον την Στυρέων, καλεομένην δε Αιγλείην, τούτο 10 δε παταγομένας ές τον Μαραθώνα τας νέας δρμίζε οδτος, έκβάντας τε ές γην τούς βαρβάρους διέτασσε. καί οί ταύτα διέποντι επήλθε πταρείν τε και βήξαι μεζόνως η ώς έώθεε. οία δέ οι πρεσβυτέρω έόντι των οδόντων οι πλεύνες ἐσείοντο. τούτων ών ἕνα των ὀδόντων ἐκβάλλει 15 ύπο βίης βήξας εκπεσόντος δε ές την ψάμμον αὐτοῦ έποι ετο πολλήν σπουδήν έξευρειν. ώς δε ούχ έφαίνετό οί δ οδών, αναστενάξας είπε πρός τους παραστάντας ,,ή γη ηδε oux ήμετέρη έστι, oude μιν δυνησόμεθα

der Schlacht auf den 6. des folgenden attischen Monates Boödromion legt und darum dem Vf. vorrückt, er habe den Vollmond in den Monatsanfang gesetzt: so hat Böckh aus verschiedenen Angaben und Umständen erwiesen, dafs Plutarch den Tag der jährlichen Siegesfeier mit dem der Schlacht verwechselt, ünd dafs dieser wirklich auf den 8. Tag nach dem Vollmonde (c. 120 2 f.), etwa den 17. Metageitnion (12. Sept.) anzusetzen ist.

107. 3. $\tau \tilde{\eta}_{S}$ παροιχομένης νυχτός, in der Nacht vor der Überfahrt und Landung bei Marathon.

4. δ 'Inning, Wiederholung des Subjektes, wie V 56 3.

6. ἐν τῆ ἐωυτοῦ, auf das er als auf seine Mutter den Traum deutete; συνευνηθῆναι aber bezog er auf die einstige Grabesruhe, daher γηφαιός 'in hohem Alter'. — Aber er muß schon damals über 70 J. alt gewesen sein; denn bei Beginn des 2. Exils seines Vaters (548) war er bereits erwachsen (*νεηνίης*, I 61 5 u. 15).

7. τότε δέ, das wie oft zur Hauptsache zurückleitet, ist von dem auf jene Nacht folgenden Tage (3) zu verstehen.

9. $i_5 \tau \eta \nu \nu \eta \sigma o \nu \tau \eta \nu \Sigma \tau \nu \rho \epsilon \omega \nu$ 'auf die den Styreern gehörige Insel', $\Sigma \tau \nu \rho \epsilon \omega \nu$: die Stadt hiel's $\Sigma \tau i \rho \alpha$ im südwestlichen Euböa, Marathon gegenüber. $Ai \gamma \lambda \epsilon i \eta$ (n. La. $Ai \gamma \lambda i \kappa \eta$) lag nahe vor ihrer Hafenbucht und heißt jetzt selber Stura.

10. obros erneuert das Subjekt, wie das Homerische $\delta \gamma \epsilon$ (s. zu II 173 19), nicht ohne Nachdruck, um hervorzuheben daß eben Hippias und kein anderer der eigentliche Leiter des Angriffs auf sein Vaterland war.

12. μεζόνως: Od. ę 541 Τηλέμαχος θε μέγ' έπταρεν.

15. βήξας: richtiger scheint βηχός oder βηχός.

ύποχειρίην ποιήσασθαι· όχόσον δ'έτι μοι μέρος μετην, 20 ό δδών μετέχει...

'Ιππίης μέν δη ταύτη την ὄψιν συνεβάλετο έξεληλυ- 108 Θέναι. 'Αθηναίοισι δε τεταγμένοισι εν τεμένεϊ 'Ηρακλέος έπηλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. και γαρ και εδεδώκεσαν σφέας αυτούς τοισι 'Αθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, και πόνους ύπερ αυτών οἱ 'Αθηναίοι συχνούς 5 ήδη αναραιφέατο έδοσαν δε ώδε. πιεζεύμενοι ύπο Θηβαίων οἱ Πλαταιέες εδίδοσαν πρώτα παρατυχούσι Κλεομένει τε τῷ 'Αναξανδρίδεω και Λακεδαιμονίοισι σφέας αστούς. οἱ δε οὐ δεχόμενοι έλεγόν σφι τάδε. ,, ήμεις μεν έκαστέρω τε οικέομεν, και ύμιν τοιήδε τις γίνοιτ' αν 10 επικουρίη ψυχρή. φθαίητε γαρ αν πολλάκις έξανδραποδισθέντες ή τινα πυθέσθαι ήμέων. συμβουλεύομεν δε

108. 2. έν τεμένει 'Ηραχλέος, bei und um den Tempelbezirk des Herakleions, das in der Nähe Marathons lag, ohne dafs seine Stelle noch zu erweisen wäre. War der Tempel wirklich der Mittelpunkt der Aufstellung, so muß er oberhalb Marathons in der Öffnung des Thales gestanden haben (vgl. zu c. 102 5. 111 13); wahrscheinlich aber befand er sich nur in der Nähe des Heeres, in der Ebene bei dem Dorfe Marathon. Der bedeutsame Zufall, den H. c. 116 hervorhebt, hat ihn oder seine Gewährsmänner veraniafst Heer und Tempel nahe zusammenzurücken. Der Herakleskult bei Marathon war angeblich der älteste dieses Gottes in Hellas (Paus. I 32 4).

 Attika erst nach 508 kamen; und dafs die Darstellung H.'s in diesem Kapitel weit besser auf die Zeit nach der Vertreibung des Hippias, der mit Boeotien und Sparta auf gutem Fuße stand (V 74. 91), als auf die Zeit seiner Herrschaft passe.

5. Von den πόνοι συχνοί ist nichts bekannt. Wohl nur eine Hyperbel.

7 f. *ididogav* 'boten (sich) an'. Vgl. zu V 18 4.

9. Hiermit übereinstimmend läßt Thuk. III 55 die platäischen Redner selber die Sache darstellen: δεομένων γαζ ξυμμαχίας ότε Θηβαΐοι ήμας έβιάσαντο, όμεις απεώσασθε καὶ προς Άθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ώς έγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μαχράν ἀποιπούντων.

10. τ_{15} , zu $\psi v \chi o \eta'$ geh., deutet das Bildliche des Ausdrucks an, frigida quaedam. Vgl. I 74 6. VIII 140 β 13. Der Tropus findet häufig Anwendung, um etwas als inhaltund wesenlos und nur scheinhaft existierend, als matt und unwirksam zu bezeichnen. Vgl. IX 49 4.

12 f. η, sonst πρότερον η oder πρίν η (c. 91 6. 116 3. IX 70 3).

Digitized by Google

203

204

ύμιν δούναι ύμέας αυτούς Αθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ανδράσι και τιμωρέειν δοΐσι ού κακοίσι... ταῦτα 15 συνεβούλευον οι Λακεδαιμόνιοι ου κατά την εθνοίην ούτω τών Πλαταιέων ώς βουλόμενοι τους Αθηναίους έχειν πόνους συνεστεώτας Βοιωτοΐσι. Λαχεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεύσι ταύτα συνεβούλευον, οι δε ούχ ηπίστησαν, αλλ' Αθηναίων δρά ποιεύντων τοΐσι δυώδεκα

20 θεοίσι ίκεται ίζόμενοι επί τον βωμον εδίδοσαν σφέας αδτούς. Θηβαΐοι δε πυθόμενοι ταύτα εστρατεύοντο έπι τούς Πλαταιέας, 'Αθηναΐοι δέ σφι έβοήθεον. μελλόντων δε συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οδ περιεϊδον, παρατυχόντες δε και καταλλάξαντες επιτρεψάντων άμφο-

25 τέρων ούρισαν την χώρην έπι τοϊσιδε, έαν Θηβαίους Βοιωτών τούς μή βουλομένους ές Βοιωτούς τελέειν. Κορίνθιοι μέν δή ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, ᾿Αθηναίοισι δε απιούσι επεθήχαντο Βοιωτοί, επιθέμενοι δε έσσώθησαν τη μάχη. ύπερβάντες δε οι Άθηναζοι τους οι Κο-30 είνθιοι έθηκαν Πλαταιεύσι είναι ούρους, τούτους ύπερ-

βάντες τον Ασωπον αθτον εποιήσαντο υδρον Θηβαίοισι

Theokr. II 114 η ξά με Σίμαιθα έφθασας – ές τὸ τεὸν χαλέσασα τόδε στέγος ή με παρημεν.

15. Passender χατάτινα εθνοίην.

19. $\eta \pi i \sigma \tau \eta \sigma \alpha \nu$ hier = $\eta \pi \epsilon i \vartheta \eta \sigma \alpha \nu$.

20. βωμόν: Peisistratos, Hippias' Sohn, hatte ihn als Archont erbaut (Thuk. VI 54). Auf der neuen Agora stehend war er 'das neue Centrum der von den Peisistradiden neu geordneten Stadt, von wo nach allen Seiten hin die breiten Strafsen ausgingen und den attischen Markt nicht nur mit den Gauorten (d'nuos) des eigenen Landes, sondern auch mit den ferneren Punkten von Hellas in Verbindung setzten. Es wurden zugleich die Entfernuugen der wichtigsten Städte, wie des Pei-raeus, oder besuchter Wallfahrtsorter wie Olympias (II 7) von jenem Mittelpunkte aufgezeichnet. (Cur-tius Wegebau bei d. Gr. 39) Er war später, nach der Vertreibung

des Hippias, bedeutend erweitert worden (Thuk. a. O.).

24. Die gleiche Rolle spielen die Korinthier auch V 75 92.

25. έπὶ τοῦσιδε geh. zu καταλλάξαντες. Vom Plural zu V 65 11. - t dr: der Infinitiv wird sonst mit t r, ϕ (re) oder $\omega \sigma re$ ange-schlossen (V 65 11. VII 154 19).

26. is Bowwrows Telieur, Mitglied des böotischen Städtebundes (unter Thebens Hegemonie) sein. S. zu c. 536.

30. είναι: zu Il 6 2. 31 f. εποιήσαντο — είναι 'bestimmten, erklärten', wie c. 109 8. Vgl. απόρρητόν τι ποιέεσθε (IX 45 94). - Youai, das H. V 74 10 zu den attischen Demen zählt, aber IX 15 25 als thebanischen Besitz anzuerkennen scheint, lag östlich von Platää. Athen erweiterte somit zugleich das Gebiet von Hysiä bis zum Asopos.

πρός Πλαταιέας είναι χαὶ Ύσιάς. ἔδοσαν μἐν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπφ τῷ εἰρημένφ, ἦχον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

Z

Τοΐσι δε 'Αθηναίων στρατηγοΐσι εγίνοντο δίχα αί 109 γνώμαι, τών μεν ούχ εώντων συμβαλειν (δλίγους γαρ είναι) στρατιῆ τῆ Μήδων [συμβάλλειν], τών δε χαι Μιλτιάδεω χελευόντων. ώς δε δίχα τε εγίνοντο χαι ενίχα ή χείρων τών γνωμέων, ενθαῦτα, ἦν γαρ ενδέχατος 5 ψηφιδοφόρος ὁ τῷ χυάμφ λαχών 'Αθηναίων πολεμαρχέειν (τὸ παλαιὸν γὰρ 'Αθηναΐοι ὁμόψηφον τὸν πολε-

Schlacht bei Marathon (c. 109-117).

109. έγύνοντο δίχα 'teilten sich', διώσταντο, έχωρίζοντο (IV 11 8), έσχίζοντο (VII 219 9).

2. ovx łώντων, diesuadentium (II 30 20). — ołiyovs 'zu wenige' (VII 207 10). Über den Infinitiv zu IV 150 11. Es waren nach Pausan. IV 25 5. X 20 2. Suidas v. 'Iπτίας. Corn. Nepos Milt. 5 aufser den Platäern 9000, nach Iustin II 9 10000 (Hopliten). Letztere Zabl würde der Zahl der Phylen entsprechen, indem deren jede 1000 Mann stellte. Dazu kamen die Scharen von Leichtbewaffneten aus der Klasse der Theten und der Sklaven, während anderseits ein Teil der verfügbaren Streitmacht bei der Stadt zurückgeblieben sein wird.

3 f. $x\alpha i$, in hisque. — $i\nu ix\alpha$: genauer betrachtet, erlangte der andere Vorschlag zu schlagen, der wohl von Miltiades ausging, nur die Hälfte der Stimmen, was einem Beschlusse nicht zu schlagen gleichkam: bis die Stimme des Polemarchen die Entscheidung gab.

6. $\psi\eta\phi_i\sigma_0\phi_0\phi_s$, sonst $\psi\eta\phi_0\phi_0\phi_0\phi_0\phi_0\phi_0\phi_0$, wie man auch nicht $\psi\eta\phi_i\phi_s$ sondern $\psi\bar{\eta}\phi_0\phi_0$ vom Stimmsteine gebrauchte. — $\delta \tau\bar{\psi} x \omega d\mu \phi \lambda a \chi d\nu$: die betonte Stellung der Worte läßt erkennen daß sich der Verf. in bewußtem Gegensatz zu einer

anderen Überlieferung befindet, nach Aristot. Ath. St. 22 mit Unrecht: εὐθὺς δὲ τῷ ὅστερον ἔτει (487/86) ἐπὶ Τελεσίνου ἄρχοντος ἐχυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας χατά φυλάς έχ τῶν προχριθέντων ύπό των σημοτών πενταχοσίων τότε μετά την τυραννέδα πρωτον το δε πρότερον (seit Peisistratos) πάντες ήσαν αίρετοί. Zwar hatte schon Solon für die von den Phylen präsentierten Kandidaten das Bohnenlos (πρόπριτοι) eingeführt (das. 8 89er Ett Junuéret ταῖς φυλαῖς τὸ θέχα χληροῦν ἐχά-στην, εἶτ' ἐχ τούτων χυαμεύεν); es war aber unter der Tyrannis wieder beseitigt und von Kleisthenes nicht hergestellt worden. Nach der Erneuerung wählten zunächst die Demen jeder Phyle zusammen 50 Kandidaten (πρόχριτοι), von diesen loste die Phyle 10 aus, und von diesen 10 erhielt derjenige das Amt. der die weiße unter den schwarzen Bohnen zog (χυάμω λα-χών, lex. Cantabr. 671 ό τον λευπόν άναρπάσας ήρχε). Die Strategen dagegen und alle andern Militärbeamten wurden von den Phylen gewählt (aigeroi, xeigorovyroi, s. c. 103 3).

7. τδ παλαιόν: später war sein Wirkungskreis dem eigentlichen Kriegswesen ganz fremd und begriff nur die Jurisdiktion über die Fremden und Metöken und einige sakrale Verrichtungen. μαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι), ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος ᾿Αφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθών 10 Μιλτιάδης ἕλεγε τάδε. ,,ἐν σοὶ νῦν Καλλίμαχε ἐστὶ ῆ καταδουλώσαι ᾿Αθήνας ῆ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἄπαντα ἀνθρώπων βίον οἶα οδδὲ ᾿Αρμόδιός τε καὶ ᾿Αριστογείτων [λείπουσι]. νῦν γὰρ δὴ ἐξ οὖ ἐγένοντο ᾿Αθηναῖοι ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον, 15 καὶ ῆν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδεκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ, ῆν δὲ περιγένηται αῦτη ἡ πόλις, οῖη τε ἐστὶ πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἶά τε ἐστὶ γενέσθαι, καὶ

χώς ές σέ τοι τούτων ἀνήχει τῶν πρηγμάτων τὸ 20 Χῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέχα δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν χελευόντων τῶν δὲ οὖ συμβάλλειν. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαι τινὰ στάσιν μεγάλην διασείσειν ἐμπεσοῦσαν τὰ ᾿Αθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι· ἢν δὲ 25 συμβάλωμεν πρίν τι χαὶ σαθρὸν °Αθηναίων μετεξετέ-

9. 'Αφιδναΐος, aus 'Αφιδνα (od. -- αι), einem Demos der äantischen Phyle (zu IX 78 11).

10. έν σοὶ — ἐστί: zu III 85 9. VIII 60 α 1.

11. $\mu\nu\eta\mu\delta\sigma\nu\nu\alpha$: der Plural, trotz der einheitlichen Handlung, wie II 148 1 von éiner Pyramide, VII 24 von éinem Kanale, II 141 16 von einem Traumgesicht, IX 16 11 von éinem Ausspruche, sonst nur im getragenen Stil der Lyrik und Tragödie. — és — $\betaio\nu$, solange es Menschen geben wird. Vgl. zu V 9 15 $\betaio\varsigma$. Sonst in dieser Verbindung alwr, $\chi\rho\delta\nu\sigma\varsigma$. — ola, èlimorro.

13. Harmodios und Aristogeiton waren ebenfalls Aphidnäer (zu V 55 6), und es war zugleich der jedesmalige Polemarch, der ihnen die verordneten Totenopfer brachte (Aristot. a. O. 58). So hatte Kallimachos eine zwiefache Beziehung zu ihnen.

15. Sédensas, bei Eretria.

18. olá re: zu V. 20. 16.

19. σέ τοι 'gerade, vor allen dich'. Ebenso I 41 10. Aschyl. Choëph. 450 σέ τοι λέγω, ξυγγενοῦ πάτεο φίλοις. Soph. El. 1445 σέ τοι, σὲ χρίνω, Ai. 860 σέ τοι σέ τοι μόνον δέδορχα. Aristoph. Plut. 1099 σέ τοι λέγω, 'Ω Καρίων ἀνάμεινον. Plat. Prot. 816 ῶ Πρωταγόρα, πρός σέ τοι ῆλθομεν. — ἀνήχει, redit, pertinet, τείνει (28). Terent. Phorm. 817 ad te summa solum, fhormio, rerum redit. In ἀν liegt der Begriff des Rechtmäßigen, Gebührenden, wie I 109 έθελήσει είς τὴν θυγατέρα ἀναβῆναι ἡ τυραννίς, VII 5 ἀποθανόντος Δαρείου η βασιληή ἀrεχώρησε ἰς τὸν παῖδα τὸν ἐχείνου Ξέρξην.

22. of, sc. xelevórtwr.

 εμπεσοδσαν, wie ein Wogenschwall auf ein Schiff; vgl. zu III.
 81 14.

25. ngiv zai 'bevor noch'. — 70 — σαθοόν 'ein Rifs' (durch das drageierer), wie im Schiffe, 'Zwie-

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσχτᾶται τὸν Καλλίμαχον προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐχεχύρωτο συμβάλλειν· μετὰ δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἐφερε συμβάλλειν, ὡς ἑχάστου αὐτῶν ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, 5 Μιλτιάδη παρεδίδοσαν· ὅ δὲ δεχόμενος οὕτι χω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐς 111 ἐχεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὦδε οἱ 'Αθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ χέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος· Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οῦτω τοῖσι

tracht. Dafs es zu Athen eine dem Hippias ergebene oder wenigstens mit der damaligen Verfassung unzufriedene Partei gab, beweist die c. 115. 121. 124 berichtete Thatsache.

26. θεῶν — νεμόντων: zu c. 11 14.

27. ές σέ τείνει, ad te pertinet, *kommt dir zu'. Eurip. Phön. 435 είς σέ τείνει τῶνδε διάλυσις Χαχῶν.

29. čori, das Präsens wie III 85 14 u. s.

30 f. αποσπεύδειν, dissuadere; Ggs. έπισπεύδειν (VII 18 24 f.).

110. 4. ή γνώμη έφερε: zu V 118 9.

5. $\pi \varrho v \pi a \nu \eta i \eta$ Führung'. Der Artikel fehlt auch III 69 21, steht aber IX 10 6. Die Führung wechselte wohl mit jedem Tage, und kam nach dem zu c. 103 3 Bemerkten, am zehnten Tage an Miltiades.

111. 4 ff. τότε, als der Polemarch wenigstens noch einen Teil der im Namen angezeigten Funktionen ausübte; vgl. zu c. 109 7. Früher

hatte der König die Stelle am rechten Flügel als Ehrenvorrecht (Eurip. 'Izer. 657; vgl. IX 26 28. 28 7). Die Angabe, dals auch die Phyle des Kallimachos, die Äantis, auf diesem Flügel gestanden (Plut. mor. 628 d), wird mit Recht angezweifelt: H. kannte sie jedenfalls nicht, sonst hätte er al ällas opvlas sagen müssen. Die eigentliche Führung der Phyle hätte übrigens auch hier der Strateg gehabt; der Polemarch stand auf dem Ehrenposten des äufsersten rechten Flügels (ήγεομένου δε τούτου = Εχοντος χέρας τὸ σεξιών), unmittelbar an ihn schlossen sich die nach Stämmen geordneten anderen Krieger an (έξεθέχοντο). — αφιθμέοντο kann als wirkliches Imperfekt, aber auch als ein dem Tempus des Hauptverbs assimiliertes Präsens angesehen werden (vgl. zu III 108 3). In jenem Falle ist eine veränder-liche, jährlich (durchs Los?) neubestimmte amtliche Folgerung, in diesem die seit Kleisthenes festgestellte und seitdem herkömmlich

207

⁵ ³ Αθηναίοισι, τον πολέμαρχον ἔχειν χέρας το δεξιόν· ήγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέχοντο ὡς ἀριθμέοντο αἰ φυλαὶ ἐχόμεναι ἀλληλέων, τελευταίοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες το εὖώνυμον χέρας Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης [γάρ] σφι τῆς μάχης, ³ Αθηναίων θυσίας ἀναγόντων ἐς τὰς πανηγύριας τὰς ἐν τῆσι 10 πεντετηρίσι γινομένας, χατεύχεται ὁ χῆρυξ ὁ ³ Αθηναίος

10 πεντετηρισι γινομενας, χατευχεται ο χηρυς ο Ασηναίος αμα τε 'Αθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ χαὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν 'Αθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγένετο τοιόνδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισοί-

gewordene Reihenfolge (s. zu V 66 12) der Phylen gemeint. Für jene Auslegung ist entscheidend dafs nach Plut. Arist. 5 die Leontis und Antiochis im Mitteltreffen nebeneinander standen, was nach der festen Reihe nicht anging, in welcher jene die vierte, diese die zehnte Stelle innehatte, und dals die Oneïs, sonst die sechste, in diesem Jahre als zehnte gezählt wurde (zu c. 103 8). Bei dem Werte, den man auf die Stelle in der Schlachtlinie, namentlich auf die der Flügel legte, ist auch nicht anzunehmen dafs die Phylen eine unabänderliche Ordnung geduldet hätten.

8. $\alpha \pi \delta$ $\tau \alpha \delta \tau \eta c$: das Asyndeton bei dieser beiläufig eingefügten Notiz wie I 4 14. III 79 13. V 27 5. 68 9. 76 4. VII 54 11. 111 5. 132 5. 137 6; vgl. zu I 20 1. — $\sigma \eta s$ weist proleptisch auf $\Pi \lambda \alpha \tau \alpha s \delta \sigma s$; vgl. zu III 129 14. Über seine Stellung zu I 115 8.

9. Beispiele solcher Feste, die in jedem fünften Jahre gefeiert wurden und deshalb $\pi \epsilon \nu \tau \epsilon \tau \eta \rho i d \epsilon_s$ hießsen, sind die großsen Panathenäen (s. zu V 56 2) und das Poseidonsfest auf Sunion (c. 87 7). Hier ist wohl nur jenes gemeint, das allein den Charakter einer allgemeinen Staatsfeier hatte.

10. κατεύχεται: der Herold sprach der Versammlung das Gebet vor. Thuk. VI 32 εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρό τῆς ἀναγωγῆς — ξύμπαντες ὑπό χήρυχος ἐποιεθντο.

11. λέγων, weil die betreffenden Worte selbst angeführt werden; zu I 118 6. — γίνεσθαι τὰ ἀγαθά, solenne Gebetsformel Xenoph. Mem. Ι 3 2 (Σωχράτης) εύχετο πρός τους θεούς άπλῶς τάγαθα σισόναι, Κyrop. I 6 5 αίτεισθαι τάγαθά παρά ະພົກ ອະພັກ. Demosth. g. Aristog. I 99 πῶς δὲ ταῖς νουμηνίαις εἶς τὴν άχρόπολιν άναβαίνοντες τάγαθά τη πόλει διδόναι χαί έχαστος έαυτῷ τοῖς θεοῖς εἔξεται; Ioseph. Arch. XII 12 11 5 de (der Priester) στας είς μέσον ηδχετο τῷ βασιλεϊ τὰ ἀγαθὰ χαὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ avrov. Der Artikel stellt das Erflehte in bestimmten Bezug zu den Bittenden, 'das ihnen Zuträgliche'.

13. Lyévero roiórde ri, also ohne Absicht der Führer, etwa weil die hier aufgestellten Phylen zufällig die an Zahl schwächsten waren. Leake dagegen (att. Demen S. 94 ff. d. A.) sieht darin eine durch das Terrain gebotene Maßregel. Möglich auch dass der Autor gleich auf die Aufstellung übertragen, was sich erst beim Angriffe, da das Heer in die Ebene vortrat, von selbst ereignete, oder daß man nachträglich die Flucht des Centrums zu entschuldigen suchte. ---Das Subjekt to orgatonedor wird nicht selber prädiciert, sondern die in ihm enthaltenen Teile (τὸ μὲν μέσον und το δε χέρας) treten als

μενον τω Μηδιχῶ στρατοπέδω, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὅλίγας, καὶ ταύτη ἦν ἀσθενέστατον 15 τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ. ὡς δέ σφι διετέτακτο καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐν- 118 θαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ ᾿Αθηναῖοι, δρόμω ἰεντο ἐς τοὺς βαφβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὖκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτῶν ἢ ἀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι ὁρέοντες δρόμω ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι, μανίην τε τοίσι 5 ᾿Αθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ὀλίγους καὶ τούτους δρόμω ἐπειγομένους, οῦτε ἴππου ὑπαρχούσης σφι οὖτε τοξευμάτων. ταῦτα μέν νυν οἱ βάββαροι κατείκαζον· ᾿Αθηναΐοι δὲ ἐπείτε ἀθρόοι προσέμειξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. 10

neue Subjekte ein, neben denen jenes nun mit seiner Dependenz wie eine vorausgeschickte Apposition erscheint. Vgl. zu I 134 1. II 39 8. VIII 44 1. — έξισούμενον, in der Front. 'Die Athener standen in der Öffnung des Thales von Mara-thon (jetzt Vrana), rechts und links an Berghöhen angelehnt, die ihre Flanken gegen Überflügelung und die ihnen so furchtbare persische Reiterei (?, s. zu c. 102 5) deck-ten Die persische Linie dagegen (wenn sie überhaupt zur Aufstellung gelangte) war links durch einen kleinen Sumpf, rechts durch eine Berghöhe verhindert sich völlig zu entwickeln, und hatte am rechten Flügel, nahe der See einen grofsen Sumpf, der ihnen auf der Flucht verderblich ward' (Paus. I 32 7). Nach Leake a. O. Jedenfalls kann sie an Zahl nur wenig stärker gewesen sein als die athenische.

14. τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον: zu c. 30 7.

15. ἐπὶ τάξιας ὀλίγας 'wenige Reihen tief'.

112. διετέταπτο, impersonal. Vgl. VII 40 5.

2. ἀπείθησαν 'losgelassen wur-Herodot III. 5. Aufl. den', wie Renner in die Laufbahn. Sie standen bislang hinter einem Verhaue; Cornel. Nep. Milt. 5 arbores multis locis erant stratae. — $\partial g \phi \mu \phi$, im Geschwindschritt.

3. ήσαν, im Numerus zum näheren στάδιοι gezogen. Ähnlich I 93 16.

5 f. μανίην — ἐπέφερον 'ziehen sie des Wahnsinns'. I 131 τοῦσι ποιεῦσι (ἀγάλματα) μωρίην ἐπιφέρουσι. VIII 10 όρῶντες σὲ σφέας οῦ τε ἄλλοι στρατινῦται οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλέοντας νηυσὶ ὀλίγησι, πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες ἀνήγαγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας. Wie dort πάγχυ, so gehört hier καὶ πάγχυ, haud dubie. zu μανίην ἐπέφερον. Vgl. καὶ τὸ κάρτα oder καὶ κάρτα (zu 1 71 6).

7. $\partial \lambda i \gamma o v s$, ohne $\delta i \nu \tau a s$ wie VIII 10 6. — $\delta \pi n o v$ — $ro \xi s v \mu a \tau w r$: IX 49 $\delta \pi \delta$ $\tau \epsilon$ $\tau w \nu$ $\delta n \pi \epsilon w r$ $z a \tau o \xi s v - \mu a \tau w r$. Reiterei und Bogenschützen pflegten den Kampf einzuleiten und den Anmarsch des Schlachthaufens zu decken.

 ταῦτα — χατείχαζον, dals nămlich die Athener toll seien. χατ verstärkt den Begriff des Simplex, wie in χατασθοχέειν, χαταφρονέειν u. a. (zu I 59 18).

πρώτοι μέν γαρ Έλλήνων πάντων των ήμεζς ίδμεν δρόμω ές πολεμίους έχρήσαντο, πρώτοι δε ανέσχοντο έσθητά τε Μηδικήν όρεοντες και [τούς ανδρας] ταύτη ήσθημένους τέως δε ήν τοΐσι Ελλησι και το ούνομα το 113 Μήδων φόβος αχοῦσαι. μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθώνι χρόνος έγίνετο πολλός· καὶ τὸ μέν μέσον τοῦ στρατοπέδου ένίχων οἱ βάρβαροι, τῆ Πέρσαι τε αὐτοὶ χαὶ Σάχαι ἐτετάχατο. χατὰ τοῦτο μέν δη ἐνίχων οἱ 5 βάφβαροι και ψήξαντες εδίωκον ές την μεσόγαιαν, τὸ δε κέρας εκάτερον ενίκων 'Αθηναϊοί τε και Πλαταιέες. νιχῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν έων, τοΐσι δε τὸ μέσον ψήξασι αθτῶν συναγαγόντες τὰ χέρεα ἀμφότερα ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων ᾿Αθηναΐοι. φεύ-10 γουσι δέ τοισι Πέρσησι είποντο χόπτοντες, ές δ ές την θάλασσαν απιχόμενοι πῦς τε αἰτεον χαὶ ἐπελαμβάνοντο 114 τῶν νεῶν. καὶ τοῦτο μέν ἐν τούτφ τῷ πόνφ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, άνηρ γενόμενος άγαθός, από δ' έθανε των στρατηγών Στησίλεως ό Θρα-

12 f. Der Autor vergifst hier verschiedene von ihm selbst erzählte ruhmvolle Kämpfe von Hellenen und Persern (Medern), I 169. V 2. 102. 110. 113. 120. VI 28 f.

15. Μήσων: zu I 163 13. Der Eindruck des medischen (persischen) Namens auf die älteren Hellenen bekundet sich in Stellen wie Xenophanes Fr. 17 Mull. πηλίπος ήσθ' öθ' ό Μήσος άφικετο; Theognis 764 πίνωμεν χαρίεντα μετ' άλλήλοισι λέγοντες Μησέν τὸν Μήσων δεισιότες πόλεμον, 775 αὐτὸς δὲ (Φοῖβε ἀναξ) στρατὸν ὑβριστὴν Μήσων ἀπέψυχε Τῆσδε πόλευς.

113. 4. Σάχαι: zu III 93 9.

10f. Vollständiger: $i \xi \delta - d\pi i$ χοντο· απιχόμενοι δε χτλ. Vgl. zu I 17 10. – Alle diese Momente der Schlacht waren in einem Gemälde der στοὰ ποιχίλη zu Athen dargestellt. Βοιωτῶν οἱ Πλάταιαν ξχοντες χαὶ ὅσον ῆν Ἀτικὸν ἰασιν έχ χεῖρας τοῦς βαρβάροις· χαὶ ταὐτη μέν έστιν ίσα παρ' ἀμφοτέρων ές τὸ ἔργον, τὸ δὲ ἔσω τῆς μάχης φεύγοντές είσιν οι βάρβαροι χαί ές τὸ ἕλος ώθοῦντες ἀλλήλους. έσχαται δε της γραφής νήές τε αί Φοίνισσαι χαι τών βαρβάρων τούς έσπίπτοντας ές ταύτας φονεύοντες οι Ελληνες. ένταῦθα καὶ Μαραθών γεγραμμένος έστιν ήρως αφ οδ τὸ πεθίον ωνόμασται, χαί Θησεύς ανιόντι έχ γης είχασμένος, 'Αθηνά τε χαὶ 'Ηραχλῆς . . . τῶν μαχομένων δε δήλοι μάλιστα είσιν έν τῆ γραφῆ Καλλίμαχός τε, δς Αθηναίοις πολεμαρχειν ήρητο, χαί Μιλτιάδης τών στρατηγούντων (Paus. I 15). — αίτεον πῦρ erinnert an Il. o 718, wo Hektor bei den Schiffen ruft: ocorre nog - vov ήμιν πάντων Ζεύς άξιον ήμαρ έδωχεν Νήας έλειν.

114. 2. ἀνὴρ γεν. ἀγαθός: zu V 2 2.

3 f. $\dot{\alpha}\pi\dot{o}$ \dot{o} $\check{\epsilon}\vartheta\alpha\nu\epsilon$: H.s sonstiger Gebrauch läßt ein vorhergehendes

σύλεω· τοῦτο δὲ Κυνέγειρος ὁ Εδφορίωνος ἐνθαῦτα έπιλαμβανόμενος τών αφλάστων νεός, την χείρα αποχοπείς 5 πελέχει πίπτει, τούτο δε άλλοι 'Αθηναίων πολλοί τε καὶ ὀνομαστοί. ἑπτὰ μέν δη τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν 115 τρόπω τοι φόε 'Αθηναΐοι τησι δε λοιπησι οι βάρβαοοι έξαναχοουσάμενοι, χαὶ ἀναλαβόντες ἐχ τῆς νήσου ἐν τη έλιπον τα έξ 'Ερετρίης ανδράποδα, περιέπλεον Σούνιον, βουλόμενοι φθήναι τούς Αθηναίους απικόμενοι ές 5 דם מסדע. מודוח לב בסצב בע אראקעמומוסו בד אלגעובנוטיוδέων μηχανής αύτούς ταυτα έπινοηθήναι τούτους γάρ συνθεμένους τοίσι Πέρσησι αναδέξαι ασπίδα έουσι ήδη έν τήσι νηυσί. οδτοι μέν δή περιέπλεον Σούνιον. Αθη-118 ναΐοι δε ώς ποδών είχον τάχιστα έβοήθεον ές το άστυ, καὶ ểφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ήχειν, χαὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡραχλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλφ 'Ηρακλείφ τῷ ἐν Κυνοσάρ- 5 γεϊ. οι δε βάρβαροι τησι νηυσι ύπεραιωρηθέντες Φαλήρου, τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε των Άθηναίων, ὑπέρ τούτου ανακωχεύσαντες τας νέας απέπλεον οπίσω ές την Adinv.

Z ---

Έν ταύτη τῆ ἐν Μαραθῶνι μάχη ἀπέθανον τῶν 117 βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, ᾿Αθηναίων δὲ ἑκατὸν καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήνεικε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε, ᾿Αθηναΐον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κου- 5

Glied ἀπὸ μὲν ἔθανε, im zweiten Gliede aber nur die Prāposition ohne Verbum erwarten. VIII 89 ἐν δὲ τῷ πόνω τούτω ἀπὸ μὲν ξθανε ὁ στρατηγὸς — ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί. S. zu II 141 22.

115. 3. έξαναχρουσάμενοι == ἀναχρουσάμενοι (abstofsend') χαι έχπλώσαντες. Vgl. έξανάγεσθαι (c. 98 3).

6. altin šoye, es erhob sich die Beschuldigung. Vgl. zu V 66 4; zum Aorist c. 119 22.

8. αναθέξαι, als σημήιον (VII

128 12), dessen Sinn vorher verabredet war ($\sigma vr \vartheta \epsilon \mu i r \sigma v \sigma \rangle$. Bei Xenophon Hell. II 1 27 heilst es $\check{\alpha} \rho \alpha \iota \, \check{\alpha} \sigma \pi i \vartheta \alpha$ (auf einem Schiffe).

116. 5. S. zu V 63 25. Auf einen ähnlichen bedeutsamen Zufall macht H. IX 101 aufmerksam.

6. ὑπεραιωρηθέντες 'auf der Höhe von Phaleron angelangt'.

7. τότε, bis auf Themistokles, der den dreifachen Hafen des Peiräeus zum Stapelplatze des Seehandels und der Seemacht erhob.

14*

φαγόρεω ἐν τῆ συστάσι μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀρμάτων στερηθήναι, σὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. 10 λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθεος ἤπουσα τοιόνδε τινὰ λόγον, ἄνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πῶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μέν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεϊναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκιζηλον ἐπυθόμην 15 λέγειν.

Αατις δε πορευόμενος άμα τω στρατώ ές την Ασίην, 118 έπείτε έγένετο έν Μυχόνα, είδε όψιν έν τῷ υπνω. καί ήτις μέν ήν ή όψις, ου λέγεται. δ δέ, ώς ήμέρη τάχιστα επέλαμψε, ζήτησιν εποιέστο των νεών, εύρων δε 5 έν νηί Φοινίσση άγαλμα 'Απόλλωνος κεχουσωμένον έπυνθάνετο δχόθεν σεσυλημένον είη, πυθόμενος δε έξ οδ ξν ίροῦ, ἐπλεε τη έωυτοῦ νηὶ ές Δηλον καὶ ἀπίκατο γαρ τηνικαύτα οι Δήλιοι οπίσω ές την νησον, κατατίθεταί τε ές τὸ ἰρὸν τὸ ἄγαλμα καὶ ἐντέλλεται τοῖσι 10 Δηλίοισι απαγαγείν το αγαλμα ές Δήλιον το Θηβαίων. το δ' έστι έπι θαλάσση Χαλκίδος καταντίον. Δάτις μέν δή ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε, τὸν δὲ ἀνδριάντα τούτον Δήλιοι ούχ απήγαγον, αλλά μιν δι' έτέων είκοσι Θηβαίοι αύτοι έκ θεοπροπίου έκομίσαντο έπε 15 Δήλιον.

119 Τούς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ ᾿Αρταφρένης, ὡς προσέσχον πρὸς τὴν ᾿Ασίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν 5 χόλον, οἶα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων·

117. 10. $\lambda \epsilon \gamma \epsilon \iota \nu$, Infinitiv des Imperfekts.

Rückzug der Perser. Die Eretrieer in Asien. Eintreffen der Spartiaten (c. 118 bis 120). 118. στρατώ: zu V 36 22.

7 f. xαì — γάς 'und da'. — Vgl. c. 97 1.

13. Juá 'nach Verlauf von'.

119. 5. ἀρξάντων – προτέρων, häufiger Pleonasmus (Ι 2 2. IV 1 4).

έπείτε δε είδε σφέας απαχθέντας παρ έωυτον χαί έωυτῷ ύποχειρίους ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, άλλά σφέας της Κισσίης χώρης χατοίχισε έν σταθμώ έωντοῦ τῷ οὖνομα ἐστὶ ᾿Αρδέρικκα, ἀπὸ μέν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ 10 από τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας (φύσιος) ίδέας. παὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἶξ αύτου τρόπφ τοιῷδε· ἀντλέεται μέν κηλωνηίφ, ἀντὶ δὲ γαυλού ήμισυ άσχου οι προσδέδεται ύποτύψας δε τούτω άντλέει και έπειτα έγχέει ές δεξαμενήν εκ δε ταύτης [ές 15 άλλο] διαχεόμενον τράπεται τριφασίας όδούς. χαὶ ή μέν άσφαλτος χαὶ οἱ άλες πήγνυνται παραυτίχα· τὸ δὲ ἔλαιον οί Πέρσαι χαλέουσι τοῦτο ἑαδινάχην, ἐστι δὲ μέλαν χαὶ δόμην παρεχόμενον βαρέαν. ένθαῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίχισε βασιλεύς Δαρεΐος, οι χαὶ μέχρι ἐμέο είχον τὴν 20 χώρην ταύτην, φυλάσσοντες την ἀρχαίην γλώσσαν. τὰ μέν δή περί Έρετριέας έσχε ούτω.

— Z —

Ααχεδαιμονίων δὲ ἦχον ἐς τὰς ᾿Αθήνας δισχίλιοι 120 μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν χαταλαβεῖν, οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐχ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῆ ᾿Αττιχῆ. ὕστεροι δὲ ἀπιχόμενοι τῆς συμβολῆς ἱμείροντο

6. ἀπαχθέντας, adductos. Ähnlich II 114 11. III 28 5. 89 9. V 24 8. IX 88 3.

8. Κισσίης: zu III 91 20. — Anthol. Palat. VII 259 ist ein Epigramm Platons auf die Unglücklichen erhalten: Ειδβοίης γένος έσμέν Έζετζικόν, ἄγχι δε Σούσων Κείμεθα΄ φεῦ, γαίης ὅσσον ἀφ΄ ήμετέρης,

 σταθμός, hier 'Gehöft, Landgut', wie öfters bei Homer. Anders V 52 1. Die Verbannten wurden Kronbauern. — 'Αφθέφιχχα: vgl. I 185 13.

11 f. τοῦ: vgl. zu V 35 7. ἀφύσσονται, vereinzelte Varietät für das gewöhnliche ἀφύσται (att. ἀφύτονται). Vgl. ἀφύσσω ἀφύω, Χαπύσσω Χαπύω, Χινύσσω Χινύω, πινύσσω πινύω, auch II 168 12 άρυστῆρες = άρυτῆρες.

14. γαυλοῦ: zu III 136 4. ύποτύψας: zu II 136 24.

15. αντλέει — έγχέει: von diesem kollektivischen Singular zu I 195 4.

19. Die Beschreibung läßt eine Art Steinöl erkennen.

21 f. Diodor XVII 10 berichtet von einer Anzahl Böoter, die von Xerxes jenseits des Tigris verpflanzt noch bei Alexanders d. Gr. Hinkunft neben der Landessprache ihre alte Muttersprache bewahrt hatten. — έσχε: vom Aorist zu I 71 1.

120. Ps.-Plat. Menex 240 (Λαχεδαιμόνιοι) τῆ δστεραίς τῆς μάχης ἀφίχοντο.

2. Χαταλαβέιν, sc. τὰς Άθήνας, ^{*}erreichen^{*}.

213

- 5 δμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο. μετὰ δὲ αἰνέοντες ᾿Αθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.
- 121 Θώμα δέ μοι καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον 'Αλκμεωνίδας αν κοτε ἀναδίξαι Πέρσησι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισί τε εἶναι 'Αθηναίους καὶ ὑπὸ ἱππίη οἶτινες μαλλον ἡ ὁμοίως Καλλίη 5 τῷ Φαινίππου, ἱππονίκου δὲ πατρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μοῦνος ³Αθηναίων ἁπάν-

Rechtfertigung der Alkmeoniden. Geschichte dieses Hauses. Die Freiwerbung in Sikyon (c. 121-131).

121. S. c. 115 6 ff. — Auch Pindar deutet in dem Liede auf des Alkmeoniden Mogakles pythischen Sieg (Pyth. VII 18; im J. 489) auf die Verleumdung hin: τὸ ở ἄχνυμαι, φθόνον ἀμειβόμενον χαλὰ ἔργα.

2. Άλχμεωνίδας ἂν ἀναδέξαι ==
 ώς Άλχμεωνίδαι ἀναδέξειαν ἄν.

Der Potential nach $\Im \omega \mu \dot{\alpha} \omega$, wie c. 129 17 nach $\dot{\alpha} \pi o \sigma \tau v \gamma \dot{\epsilon} \omega v$. Der Autor Häfst mit Absicht das Gerücht selber sich nicht entschieden und zweifellos ausdrücken. zorz 'jemals', wie oö zorz 'nimmer', nicht zeitlich, sondern zur Verstärkung der Negation.

4f. $\bar{\eta}$ 'oder doch'. Das Haus dieses Kallias war eines der edelsten und reichsten in Athen. Die nach Wahrscheinlichkeit hergestellte Reihe der Familienhäupter bis auf H.s Zeit ist folgende:

Hipponikos (um 594) Phänipppos
(Hipponikos)	Kallias (um 560)
(Kallias)	Hipponikos (um 520)
····	

Hipponikos, gen. Ammon (um 490)

Kallias, gen. Lakkoplutos (um 460; vgl. VII 151)

Hipponikos (fiel bei Delion 424)

Kallias, gen. Daduchos (um 400).

Hier ist der erste Kallias gemeint. Seine Erwähnung ist in diesem Zusammenhange, falls nicht von ebendiesem Hause jene Anklage vornehmlich unterhalten wurde, durch nichts begründet und veranlafste Plut. mor. 863 zu der Rüge: $\tau o \tilde{c} \tilde{c} K \alpha \lambda \lambda i ov \tau o \tilde{v} \Phi \alpha \nu i \pi n ov gensä \mu s$ vos i a aivois xai προσάψας αὐτῷτον υἰον ἱππόνιχον, ὑς ἦν χαθ Ηρόδοτον ἐν τοῖς πλουσιωτάτοις τῶν ἀθηναίων, ὅμολόγησεν ὅτι μηθέν τῶν πραγμάτων θεοιάνων ἀλλὰ θεραπεία καὶ χάριτι τοῦ Ἱππονίκου τὸν Καλλίαν παφενέβαλεν, wobei sich jedoch der Ankläger in der. Person des Hipponikos irrt. Der Zusatz Ἱππονίκου δὲ πατο will nur den Kallias von vielen anderen des Namens aus anderen Familien unterscheiden.

των ἐτόλμα, ὅχως Πεισίστρατος ἐχπέσοι ἐχ τῶν 'Αθηνέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ ϫηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἀνέεσθαι, χαὶ τἆλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο· [Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην 122 ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄχρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ τὰ ἐν ᾿Ολυμπίη ἐποίησε· Ἐππφ νιχήσας, τεθρίππφ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερώθη 5 ἐς τοὺς Ἐλληνας πάντας δαπάνησι μεγίστησι. τοῦτο δὲ χατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας ἐούσας τρεῖς οἶός τις ἀνὴρ ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐγίνοντο γάμου ὡραῖαι, ἔδωχέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἐχείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐχ γὰρ 10[°] πάντων τῶν 'Αθηναίων τὸν ἑχάστη ἐθέλοι ἀνδρα ἑωυτῷ ἐχλέξασθαι, ἔδωχε τούτφ τῷ ἀνδρί.] χαὶ οἱ 'Αλχμεωνίδαι 128 ὑμοίως ἡ οὐδὲν ἦσσον τούτου ἦσαν μισοτύραννοι. Θῶμα

Z -

6 f. Kalling re: entsprechend c. 123 1 xai oi 'Axµswrid'as. — re xai, ut — ita. Dieser Zusammenhang der beiden Satzglieder ist durch die Einschiebung von c. 122 zerrissen.

8. $\delta \pi \delta$ rov $\delta \eta \mu o \sigma \delta \sigma v$, sc. $\delta o \delta - \lambda o v$. Zu den niederen Gerichts- und Polizeidiensten verwendete man in Athen Staatsklaven ($\delta \eta \mu \delta \sigma \omega \delta$).

122. Das Kapitel, das nur in der geringeren Hss.-familie überliefert ist, enthält nicht eine absichtliche Interpolation, sondern die flüchtige, auch im Ausdruck ganz skizzenhafte Marginalstudie eines späteren Lesers, den ersten kurzen Entwurf zu einer schulmäſsigen Lobrede (Eyxwulov) im Charakter der jüngeren Sophistik (des 2.-4. Jahrh. nach Chr.), angeregt durch die Lektüre des Herodotischen Textes. Plutarch a. O. scheint es noch nicht gelesen zu haben. Die Sprache ist zwar im Dialekt und in einzelnen Wendungen der Herodotischen nachgeahmt, verrät aber in mehreren Stücken ihren hellenistische n Ursprung. — Καλλίεω — ἔχειν deutet das Motiv an, welches der

Rhetor im Proömion auszuführen gedenkt. — άξιον μνήμην έχειν, nach I 14 6. II 111 25. - τα προλελεγμένα 'das schon Gesagte'. In diesem Sinne wird προλέγειν von den Alten nicht gebraucht. H. sagt in solchem Falle τά μοι πρότερον είρηται (απήγηται, δεδήλωται). äxços sc. ėvėvero, nach V 112 3. Zum Mangel des Verbum vgl. VII 5 17. — έλευθερῶν, übertrieben zu gunsten der rhetorischen Absicht. - ἕππφ νιχήσας, Ol. 54 (Schol. Aristoph. Av. 284). - έφανερώθη, anscheinend erst späten Gebrauches statt ένδοξος (λαμπρός) έγένετο oder απελαμπρύνθη (c. 70 14) u. ä. Übrigens gebildet wie μεταθσιουν, νεοχμοῦν u. ä. — δαπάνησι, bei dem Siegesfeste. — γάμου ώφαῖαι, nach l 196 5. — δωφεή soll Mitgift' sein. Der übliche Augdruck dafür ist φερνή oder προΐξ. - σφι — έχείνησί τε, inkorrekt.

123. 2. Plut. mor. 863 c macht mit Recht auf den Widerspruch zwischen dieser Stelle und I 60 7 ff. aufmerksam.

3. την διαβολήν: oben c. 121 1 einfach τον λόγον. Nachdem der

ών μοι χαί ού προσίεμαι την διαβολήν τούτους γε άναδέξαι ασπίδα, οίτινες έφευγόν τε τον πάντα χρόνον τούς 5 τυράννους, έχ μηχανής τε τής τούτων έξέλιπον Πεισιστρατίδαι την τυραννίδα, χαὶ οῦτω τὰς Άθηνας οδτοι ήσαν οι έλευθερώσαντες πολλά μαλλον ή περ Αρμόδιός τε και ³ Αριστογείτων, ώς έγω κρίνω. Οι μέν γαρ έξηγρίωσαν τούς ύπολοίπους Πειπιστρατιδέων Ιππαρχον 10 αποκτείναντες, οθδέ τι μάλλον ξπαυσαν [τούς λοιπούς] τυραννεύοντας. Άλαμεωνίδαι δε εμφανέως ήλευθέρωσαν, εί δή οδτοί γε άληθέως ήσαν οι την Πυθίην αναπείσαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι έλευθεροῦν τὰς Αθήνας, 124 ως μοι πρότερον δεδήλωται. άλλα γαρ ίσως τι έπιμεμφόμενοι 'Αθηναίων τω δήμω προεδίδοσαν την πατρίδα. ο૨ μέν Αν ἦσαν σφέων ἄλλοι δοχιμώτεροι έν γε ³Αθηναίοισι άνδρες ούδ' οι μάλλον έτετιμέατο. ούτω ούδε 5 λόγος αίρέει αναδεχθήναι έχ γε τούτων ασπίδα έπι

τοιούτω λόγω. ἀνεδέχθη μέν γὰρ ἀσπίς, καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· δς μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τούτων.

125 Οἱ δὲ ᾿Αλχμεωνίδαι ἦσαν μὲν χαὶ τ΄ ἀνέχαθεν

Ungrund der Anklage erwiesen, ist der tadelnde Ausdruck an seiner Stelle.

4. ěgevyov: zu V 62 7.

5. τούτων parallel zu οίτινες; zu II 40 4.

7. Vgl. zu V 55 2.

9 f. τοὺς δπολοίπους, Hippias und Thessalos. — οὐ∂ἐ τι μαλλον, nec eo magis, 'und dennoch nicht', wie οὐ∂ἐ τι ήσσον (nihilo minus), 'und dennoch'.

13 f. προσημαίνειν: vgl. zu V 63 4. — πρότερον: V 63.

124. ἀλλὰ γάρ, at enim, eine anteoccupatio des zu erwartenden Einwurfs.

3. $\mu i \nu \, \bar{\omega} \nu$, immo, 'im Gegenteil', führt, wie in einem Dialog, die Erwiderung auf den Einwurf ein. Soph. Ai. 1362 Agamemnon ήμᾶς σθ δειλοὺς τῆδε θήμέρα φανεῖς, worauf Odysseus ἄνδρας μὲν οὖν «Ελλησι πᾶσιν ἐνδίχους.

5. lóyog aigés, ratio suadet, es ist an sich nicht wahrscheinlich (I 132 18).

6. *ἐπὶ τοιούτ*ῷ λόγῷ 'in solcher Absicht' (III 36 24).

7. öç, statt öorig; zu I 56 5.

125. Bei τὰ ἀνέχαθεν (zu V 55 6) denkt H. nicht an mythische Vorfahren (vgl. zu V 62 7), sondern, wie der Zusatz ἐν τῆσε Ἀθήνησε zeigt, an Männer wie Megakles (zu V 71 9). — Ἀλχμέωνος: von diesem, als dem Begründer des Reichtums und Ansehens des Hauses, scheint der Familienname entlehnt zu sein. Stammtafel:

ï

λαμπροι έν τῆσι ²Αθήνησι, ἀπὸ δὲ ²Αλκμέωνος καὶ αὖτις Μεγακλέος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ ²Αλκμέων ὁ Μεγακλέος τοἰσι ἐκ Σαρδίων Αυδοίσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν 5 Δελφοίσι συμπρήκτως τε ἐγίνετο καὶ συνελάμβανε προθύμως, καί μιν Κροίσος πυθόμενος τῶν Αυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων ἑωυτὸν εễ ποιέειν μεταπέμπεται ἐς Σάρδις, ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενείκασθαι ἐσά- 10 παξ. ὁ δὲ ²Αλκμέων πρὸς τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύσας προσέφερε· ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον βαθὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους (τε) τοὺς εδρισκε εδουτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος,

Megakles I. (Archont um 636 od. 32)

Alkmeon (um 590) Kleisthenes (in Sikyon)

Megakles II. (um 560) - Agariste

Kleisthenes (um 520)	Hippokra	tes Ariphron
Megakles III. (um 490).	Megakles IV.	Agariste – Xantippos
Deinomache – Kleinias	Euryptolemos	Perikles

Alkibiades

Isodike

 καὶ κάρτα 'erst recht, zumal' (I 71 6). — τοῦτο μέν, entsprechend c. 126 1. Vgl. zu V 45 5.

4 ff. Krösos reg. 560 – 546 (zu I 86 2), und seine Sendungen nach Delphi fanden um 556 (zu I 53 1) statt. Alkmeon aber, der Anführer der Athener im kirrhäischen Kriege (595 – 586; Plut. Solon 11), ist, wie schon obige Stammliste zeigt, um ein ganzes Geschlecht höher anzusetzen. Er war der Zeitgenosse des Alyattes, des Solon und des Tyrannen Kleisthenes, H. irrt sich also um 30 – 40 J., wenn er ihn mit Krösos zusammenführt und c. 126 1 den gleichzeitigenKleisthenes in das folgende Geschlecht einrückt. Vgl. über zwei andere dieselbe Zeitepoche betreffende Versehen zu I 29 7. V 94 9; auch zu c. 127 11. 9 ff. Schon Pindar soll dasselbe Abenteuer in einem Poem behandelt haben, aus dem es Tzetz. Chil. I 8. Schol. Pind. Pyth. VII referieren.

10 f. $\tau \delta \nu = \delta \sigma \sigma \nu$. Vgl. zu II 135 13. — $\tau \sigma \kappa \alpha \dot{\tau} \eta \nu$, so selten und wunderlich.

12. ἐπιτηθεύσας, sollerter praeparata (III 18 3). — προσέφερε, adhibuit (c. 18 3).

13. χαταλιπόμενος, beim Umlegen des Gürtels. — χοδόρνους, hohe Jagdstiefeln, die an die Schienbeine hinaufreichen (17). 15 ήιε ές τὸν Ͽησαυρὸν ἐς τόν οἱ κατηγέοντο. εσπεσων δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος πρῶτον μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι, μετὰ δὲ τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος [τοῦ χρυσοῦ] καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ὅλλο

- 20 λαβών ές τὸ στόμα, ἐξήιε ἐχ τοῦ Ͽησαυροῦ ἕλχων μἐν μόγις τοὺς χοθόρνους, παντὶ ἀἐ τεῷ οἰχώς μᾶλλον ῆ ἀνθρώπω· τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο χαὶ πάντα ἐξώνχωτο. ἰδόντα ἀὲ τὸν Κροϊσον γέλως ἐσῆλθε, χαί οἱ πάντα τε ἐχεῖνα διδοῖ χαὶ πρὸς ἔτερα δωρέεται οῦχ 25 ἐλάσσονα ἐχείνων. οῦτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰχίη αῦτη
- 25 ελαθουνα εχεινών. Οντώ μεν επιστησε η στην αυτη μεγάλως, χαι ό 'Αλχμέων οδτος ούτω τεθριπποτροφήσας
- 126 'Ολυμπιάδα ἀναιφέεται. μετὰ δὲ γενεῆ δευτέρῃ ὕστερον Κλεισθένης αὐτὴν ὁ Σιχυώνιος τύραννος ἐξήειρε, ὥστε πολλῷ ὄνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένει γὰρ τῷ 'Αριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ 'Ανδρέα γίνεται θυγάτηρ τῷ οὕνομα ἦν 'Αγα-

26. τεθριπποτροφήσας: zu V 77 12.

27. Isokrates περί ζεύγ. 25. ἕππων γὰο ζεύγει πρώτος Αλαμέων τῶν πολιτῶν Ολυμπίασιν ἐνίαησε. Pind. Pyth. VII 14 erwähnt diesen olympischen Sieg als den einzigen des Hauses neben fünf isthmischen und zwei pythischen. Er scheint in Ol. 47 zu gehören (vgl. Schol. Pind. Pyth. VII, der ihn irrig auf den Vater, Megakles, überträgt).

126. *θευτέρη*, proxima (I 3 1). — Wegen der Abundanz in μετὰ *δὲ* — υστερον vgl. zu III 35 29. IX 17 6.

4 f. Orthagoras (Andreas, um 670 v. Chr.)

Myron (um 605) Isodamos Kleisthenes (um 600-570).

Der Stifter der Dynastie, aus der nicht dorischen Phyle der Ägialeer und seines Standes angeblich ein Koch (Diodor Exc. Vat. p. 11), veränderte wahrscheinlich seinen Namen $A \nu \sigma \rho \epsilon \alpha_s$ in den bedeutsameren ' $O \rho \sigma \alpha_2 \rho \delta \alpha_3$, wie ihn andere nennen (Aristot, Pol.V 12. Plut. Mor. 553 b), eben wie später Kleisthenes seine Phyle in $A \rho \epsilon \delta \alpha_3$ umnannte (V68). Sein Sohn Myron siegte im Wagenrennen Ol. 33 (648 v. Chr., Paus. VI 19 2). Dessen gleichnamiger Arestienes (um 600-570). Enkel machte sich durch Härte und Unbill verhalst; nach siebenjähriger Regierung stürzten und töteten ihn die eigenen Brüder, von denen der jüngere Kleisthenes nach Vertreibung des Isodamos die Herrschaft 31 J. lang mit Kraft und Glück bis zu seinem Tode behauptete (Nikol. Damask. Fr. 61). Die Dauer der Dynastie der Orthagoriden geben Aristoteles und Diodor a. O. auf 100 J. an.

5. 'Ανδρέα, dor. Form (s. Dial. 6).

ρίστη. ταύτην ήθέλησε, Έλλήνων άπάντων έξευρών τόν άριστον, τούτω γυναϊκα προσθεϊναι. Όλυμπίων ὦν ἐόντων και νικών έν αδτοΐσι τεθρίππιο ό Κλεισθένης κήουγμα εποιήσατο, όστις Ελλήνων έωυτον άξιοι Κλεισθένεος γαμβρόν γενέσθαι, ηπειν ές έξηποστήν ήμέρην 10 ή και πρότερον ές Σικυώνα ώς κυρώσοντος Κλεισθένεος τον γάμον έν ένιαυτῷ ἀπὸ τῆς ἑξηχοστῆς ἀρξαμένου ήμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων δσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν και πάτρη έξωγκωμένοι, έφοίτεον μνηστήρες τοισι Κλεισθένης και δρόμον και παλαίστρην ποιησάμενος έπ' αυ- 15 τῷ τούτω είχε. ἀπὸ μέν δή Ίταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης 127 ό Ιπποκρώτεος Συβαρίτης, δς έπι πλείστον δή χλιδής είς ανήρ απίκετο (ή δε Σύβαρις ήκμαζε τουτον τον χρόνον μάλιστα), και Σιρίτης Λάμασος Αμύριος του σοφοῦ λεγομένου παϊς. οδτοι μέν ἀπὸ Ἰταλίης ήλθον, ἐκ 5 δε τοῦ χόλπου τοῦ Ιονίου Αμφίμνηστος Ἐπιστρόφου 'Επιδάμνιος οδτος δε έχ τοῦ Ιονίου χόλπου. Λιτωλός δε ήλθε Τιτόρμου τοῦ ύπερφύντος τε Ελληνας Ισχύι

6 ff. 'Es scheint dies eine nach dem Muster verschiedener Ereignisse im alten Epos, besonders nach den Freiern der Helena, womit sie Dio Chrys. p. 163 M. vergleicht, gemachte Geschichte zu sein.' Grote Gesch. Griech. II 33 d. A. Vielleicht war auch diese in einem Pindarischen Gedichte zu Ehren des Hauses behandelt. Von ihren chronologischen und sonstigen Widersprüchen zu c. 127 8 und 11.

7. προςθείναι 'zuerteilen'. Vgl. I 196 21.

10. *ÿ×eev* 'solle kommen'.

 ἀξαμένου, näml. Κλεισθένεος, sollte eigentlich zu ἐνιαυτῷ konstruiert sein, 'innerhalb eines von jenem 60. Tage an beginnenden, gerechneten Jahres.' Vgl. zu V 49 20.

14 ff. $i\xi\omega\gamma\varkappa\omega\mu\epsilon\nu\sigmai$ 'aufgeblasen, stolz auf sich selbst und auf ihr Vaterland'. — Verb. ποιησάμενος $i\xi\chi\epsilon$. — $i\pi$ ' αὐτῷ τούτῷ, für die Unterhaltung und Beschäftigung der Gäste.

127. Vgl. die Aufzählung der Helden, die sich zur Jagd des kalydonischen Ebers einfanden, bei Apollodor I 8 2. — Ίταλίης: zu I 167 15.

 εἰς ἀνήǫ verstärkt den Superlativ, unus omnium luzuriosissimus.
 Gleiche Wirkung hat auch ở₁; s. zu III 138 12. — Athenãos p. 273 fügt aus anderen Autoren hinzu: οὐχ ἔφη τὸν ἥλιον ἐτῶν εἰχοσιν οὕζ ἀνατέλλοντα οὕτε θύομενον ἑοφαχέναι, p. 541 εἰποντο γοῦν αὐτῷ (εἰς Σιχυῶνα) χίλιοι μαγειgoi χαὶ ὀφιιθευταί. Anderes bei Diodor Exc. p. 550.

4. Σιρίτης: s. zu VIII 62 7.

7. $d\epsilon$: vgl. zu V 44 14. Ebenso unten 25.

8 f. *Tiroquoç*, angeblich ein Rinderhirt, Zeitgenosse und Besieger des berufenen Athleten Milon, der das bewundernde Wort über ihn

καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Λιτωλί-10 δος χώρης, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. ἀπὸ δέ Πελοποννήσου Φείδωνος του 'Αργείων τυράννου παζ Λεωπήδης, Φείδωνος δέ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δη Έλλήνων πάντων, δς έξαναστήσας τούς Ηλείων άγωνοθέτας αὐτὸς 15 τον εν Ολυμπίη αγώνα έθηκε. τούτου τε δή παζς χαί 'Αμίαντος Αυχούργου 'Αρκάς έκ Τραπεζούντος, χαι 'Αζήν έχ Παίου πόλιος Λαφάνης Ευφορίωνος του δεξαμένου τε, ώς λόγος έν Αρχαδίη λέγεται, τοὺς Λιοσχούρους οίκίοισι και από τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ανθρώ-20 πους, καὶ Ηλεῖος ἘΟνόμαστος ᾿Λγαίου. οὖτοι μὲν δὴ ἔξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον, ἐκ δὲ ᾿Λθηνέων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε δ Αλκμέωνος τούτου τοῦ παρά Κροίσον απικομένου, και άλλος Ιπποκλείδης Τεισάνδρου. πλούτα και είδει προφέρων Αθηναίων. από δε Έρε-25 τρίης άνθεύσης τουτον τόν χρόνον Αυσανίης. οδτος δε

sprach: άλλος ούτος 'Ηραχλης. Milon lebte um 520 (vgl. 111 137); Kleisthenes starb aber schon um 570. — φυγόντος: vgl. IV 174 8 πάντα άνθοωπον φεύγουσι χαὶ παντὸς όμιλίην.

11 ff. Die beiden Angaben über Pheidon beziehen sich wahrscheinlich auf zwei verschiedene Personen, den verschollenen Urheber des alten und veralteten Mais- und Gewichtssystems (4 sed wire a ust pa) und den gegen Elis gewaltthätigen Fürsten von Argos. Spätere Darstellungen (Ephoros bei Strab. p. 358) beruhen auf willkürlichen Kombinationen. — Φείδωνος δέ, eius qui. S. zu Ι 64 10. — \$βρίσαντος μέγιστα δή erhält in öς – έθηχε seine Ausführung und Begründung. Die Aufsicht und Anordnung der Olympien (aywrogeoia) hatte zwar ursprünglich den Pisaten als den Landesherren gehört, war aber in Besitz der unter Oxylos eingewanderten Eleier gekommen, die sich mit Hülfe Spartas nicht nur darin

behaupteten, sondern auch mit der Zeit zu so allgemeiner Geltung brachten (vgl. II 160), dafs ihr Land für heilig und unverletzlich erklärt ward. Doch gelang es den Pisaten einigemal ihr altes Recht zu erneuern. So in der 8. Ol. angeblich mit Hülfe Pheidons, der als Nachkomme des Herakles, des my-thischen Stifters der Feier, ein persönliches Schutzrecht geltend machte (Ephoros a. O. Paus. VI 22 2). Hiernach lebte er um 750, sein Sohn demnach mehr als 100 J. vor Kleisthenes! Seltsam ist es auch, dals der königliche Heraklide um die Tochter des sikvonischen Volksmannes, des offenen Feindes der Argeier (V 67), sich bewirbt.

16. Τραπεζοῦς, im sūdwestlichen Arkadien, am Fuße des Lykäongeb. — 'Αζήν, aus der Landschaft Azania im nordwestlichen Arkadien. Die Azanen bildeten einen vom übrigenArkadien abgesondertenKanton.

17. δεξάμενος, sc. hospitio (I 126 10).

ἀπ' Ευβοίης μοῦνος. ἐχ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σχοπαδέων Διαχτορίδης Κραννώνιος, ἐχ δὲ Μολοσσῶν Αλχων.

— Z —

Τοσούτοι μέν έγένοντο οἱ μνηστήρες. ἀπιχομένων δὲ 128 τούτων ές την προειρημένην ήμέρην, ό Κλεισθένης πρώτα μέν τας πάτρας τε αύτων ανεπύθετο και γένος έκάστου, μετά δε κατέχων ενιαυτόν διεπειράτο αντών της τε άνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς καὶ παιδεύσιός τε καὶ 5 τρόπου, και ένι έκάστω ιών ές συνουσίην και συνάπασι, χαὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὄσοι ἦσαν αὐτῶν νεώτεροι, χαὶ τό γε μέγιστον, ἐν τῆ συνεστίη διεπειράτο· ὄσον γὰρ κατείχε χρόνον αὐτούς, τοῦτον πάντα ἐποίεε <ταῦτα> χαὶ ἄμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. χαὶ δή χου μάλιστα 10 τών μνηστήρων ήρέσκοντο οι άπ' Αθηνέων άπιγμένοι, χαὶ τούτων μᾶλλον Ἱπποχλείδης ὁ Τεισάνδρου χαὶ κατ' ανδραγαθίην εκρίνετο και ότι το ανέκαθεν τοίσι έν Κορίνθω Κυψελίδησι ην προσήχων. ώς δε ή χυρίη εγέ- 129 νετο τῶν ἡμερέων τῆς τε παταχλίσιος τοῦ γάμου χαὶ έχφάσιος αυτού Κλεισθένεος τον χρίνοι έχ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς μνηστήρας και Σικυωνίους πάντας. ώς δε από δείπνου 5

128. 5. $\partial \rho_{\gamma \gamma}$ in der ursprünglichen Bedeutung natura, ingenium ist bei den Ionern und Dichtern häufig. Theognis 963 $\mu \eta$ ποϊ ἐπαινήσης πρίν ἂν εἰδῆς ἄνδρα σαφηνέως, [']Ο ρ_γην xai ζυθμόν xai τρόπον ὅσις ἀν ἦ.

8. $\sigma \upsilon \nu \epsilon \sigma \tau i \eta$, auffalliges Wort, auch dialektisch (ion. $i \sigma \tau i \eta$, nicht $\epsilon \sigma \tau i \eta$), dem Sinne nach = $\sigma \upsilon \nu \sigma \delta \epsilon \iota - \pi \nu \sigma \nu$, concenatio. Hierauf bezieht sich nachher $\tilde{a} \mu \alpha \ \epsilon \xi \epsilon \epsilon \epsilon \nu \kappa \xi \epsilon$.

11. Wegen des bei ήφέσχοντο mangelnden Pronomens of s. zu I 27 1.

13 f. *Expirero:* zu V 5 6. Aus der vom Logographen Pherekydes aufgestellten, bei Markellin. vit. Thuc. 3 nicht unverschrt erhaltenen Genealogie läfst sich soviel mit Sicherheit erkennen, daß Hippokleides vom Aantiden Philäos abstammte, dessen Mutter Lysidike als Enkelin des Lapithen Käneus galt (Steph. Byz. v. $\Phi \imath \lambda \alpha t \Im \alpha \iota$), auf welchen anderseits auch die Kypseliden ihre Abkunft zurückführten (V 92 β). Auch ist wahrscheinlich Hippokleides ein Bruder des c. 34 5 erwähnten Kypselos, in dessen Namen die Familie ihre alte Beziehung zu dem gerade damals noch mächtigen Hause der Kypseliden auffrischen mochte, und Oheim des älteren Miltiades. — rò dréxa $\Im ev$: zu V 55 6.

129. 2. τῆς χαταχλίσιος τοῦ γάμου 'des hochzeitlichen Gelages, der Hochzeitsfeier'. Vgl. Od. ở 4 τὸν ở εὖζον δαινύντα γάμον πολλοῖσιν ἔτησιν Υίέος ἦδὲ θυγατϱός.

3. τόν, statt τίνα oder ὄντινα; s. zu I 56 5.

5. από δείπνου έγίνοντο, wie I 126 13.

221

έγίνοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῆ καὶ τῷ λεγομένο ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱπποκλείδης ἐκέλευσε οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμελείην, πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω

- 10 δρχήσατο. καί κως έωυτῷ μὲν ἀρεστῶς δρχέετο, ὁ Κλεισθένης δὲ ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπώπτευε. μετὰ δὲ ἐπισχών ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον ἐκέλευσε τινὰ τράπεζαν ἐσενεϊκαι, ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα ᾿Λττικά,
- 15 τὸ τρίτον ởẻ τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης ởẻ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου, ἀποστυγέων γαμβρὸν ἀν οἱ ἔτι γε-νέσθαι Ἱπποκλείδεα διὰ τήν τε ὅρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐ20 τόν ὡς ởὲ εἰδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε ,,ὦ παῖ Τεισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον." ὁ ởὲ Ἱπποκλείδης ὑπολαβών εἶπε
- 130 ,,ού φροντις Ίπποχλείδη." ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο ὀνομάζεται, Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος ἔλεξε ἐς

 τῷ — μέσον 'mit geselligen Vorträgen', heiteren und neckischen Inhaltes. Theognis 493 όμεῖς ở εν μυθείσθε παρὰ χομτῆρι μένοντες — ἐς τὸ μέσον σωνεῦντες. Ζα ἐς μέσον vgl. c. 130 ἔλεξε ἐς μέσον, IV 97 γνώμην — ἐς μέσον φέρω, VII 8 ở τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, und zu III 80 5. VI 69 3. 8. xaτέχων, detinens, 'fesselnd',

durch die Fülle und den Witz seiner Einfälle.

9. Aristoxenos in Bekkers Anecd. p. 101 ήν δὲ τὸ μὲν εἶδος τῆς τραγιτῆς ὀρχήσεως ἡ καλουμένη ἐμμέλεια, καθάπες τῆς σατυρικῆς ἡ καλουμένη σίκιννις, τῆς δὲ κωμικῆς ὁ καλούμενος κόρδαξ. Hier wohl noch in weniger bestimmtem Sinne 'Tanzweise'.

Sinne 'Tanzweise'. 11. δπώπτευε, fand den ganzen Vorgang bedenklich.

14. σχημάτια, natürlich possenhafte. És waren wohl mimische Darstellungen von derbkomischen Typen des lakonischen und attischen Volkslebens. *čλλα Άπτικά* 'andere und zwar attische'; vgl. zu I 193 15.

17. ἀποστυγέων, 'obgleich mit Abscheu den Gedanken von sich weisend', daſs H. noch sein Eidam werden könnte.

20. xatégew: zu V 19 4.

21. 'Die Heirat hast du jedoch vertanzt'. Die Adversativpartikel läßst die im Zorn nicht zu Worte gelangte Anerkennung voraussetzen: 'du bist freilich ein trefflicher Tänzer', aber dein Tanz hat dich um meine Tochter gebracht. 22. 'Einen Mann wie Hipp. küm-

22. 'Einen Mann wie Hipp. kümmert das nicht'. So sagt der eitle Euthyphron bei Plat. Euth. 5a von sich oùdé $\tau \omega$ är diagtégoi EúSúgowr $\tau \omega r \pi \alpha \lambda \omega \omega r diagtégoi, ei$ $<math>\mu \eta$ xi.

130. ovoµάζεται, als Sprichwort.

'Αμφὶ μὲν χρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, 131 καὶ οῦτω 'Αλχμεωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Έλλάδα. τούτων δὲ συνοιχησάντων γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοχρατίην 'Αθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οῦνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σιχυωνίου· 5 οὖτός τε ὅὴ γίνεται Μεγαχλέϊ καὶ 'Ιπποχράτης, ἐχ δὲ 'Ιπποχράτεος Μεγαχλέης τε ἄλλος καὶ 'Αγαρίστη ἄλλη ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος 'Αγαρίστης ἔχουσα τὸ οὖνομα· ῆ συνοιχήσασό τε Ξανθίππι, τῷ 'Αρίφρονος καὶ ἔγχυος ἐοῦσα είδε ὅψιν ἐν τῷ ῦπνω, ἐδόχεε δὲ λέοντα τεχεῖν, 10 καὶ μετ' δλίγας ἡμέρας τίχτει Περιχλέα Ξανθίππω.

Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλ- 132 τιάδης, xaì πρότερον εὐδοχιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὖξετο. aἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήχοντα xaì στρατιήν τε xaì χρήματα Ἀθηναίους, οῦ φράσας σφι ἐπ'

10. έξ έμεῦ: vgl. zu V 92 β 3. Theognis 189 έχ χαχοῦ ἐσθλὸς ἔγημεν Καὶ χαχὸς ἐξ ἀγαθοῦ.

12. $\nu \delta \mu \omega \sigma \sigma$, nach dem in Attika geltenden Eherecht. Dabei ist vorausgesetzt, dals die Ehe in Athen als legitim gelten werde, als Folge einer zwischen den beiden Staatsgemeinden damals bestehenden $\epsilon \pi \nu c \mu i \alpha$ (conubium).

131. 10. $\lambda \epsilon_{orra}$: zu V 92 β 19. — S. Einl. S. XXIV. Hierauf bezieht sich vielleicht das parodische Orakel bei Aristoph. Ritt. 1037 ϵ_{orr} γυνή, τέξει τε λέον δ λεραϊς έν 'Αθήναις, Ός περί τοῦ δήμου πολλοῖς χώνωψι μαχεῖται "Ωστε περί σχύμνοισι βεβηχώς.

Miltiades' Fehlschlag auf Paros; seine Verurteilung und sein Tod (c. 132-136).

132. $\tau \rho \tilde{\omega} \mu \alpha$: man vermilst $\Pi \epsilon \rho$ - $\sigma \epsilon \omega \nu$ oder erwartet $\nu i \varkappa \eta \nu$. Vgl. IX 90 2.

3. $\mu \tilde{a} \lambda \lambda \sigma r$: zu V 66 2. — $\alpha \delta \xi \epsilon \tau \sigma$, augebatur, stieg an Ansehen und Einflufs. Vgl. zu III 80 31. — $\epsilon \beta$ d'oµήχοντα: zu c. 89 11.

- 5 ην ἐπιστρατεύσεται χώρην, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλούτιείν ην οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώρην τοιαύτην ởή τινα ἄξειν ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα αἴτεε τὰς νέας. ᾿Αθηναίοι ởὲ τούτοισι ἐπαερθέν-
- 133 τες παρέσοσαν. παραλαβών δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιὴν ὅπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι <ἀδικίης> στρατευόμενοι τριήρεσι ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρση. τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα
 - 5 λόγων ἦν, ἀτάρ τινα καὶ ἕγκοτον εἶχε τοἴσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρεα τὸν Τεισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Υδάρνεα τὸν Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε δ Μιλτιάδης τῆ στρατιῆ ἐπολιόρκεε Παρίους κατειλημένους ἐντὸς τείχεος, καὶ ἐσπέμπων κήρυκα αἴτεε
- 10 έκατὸν τάλαντα, φάς, ῆν μέν οὐ δῶσε, οὐκ ἀπαναστήσειν τὴν στρατιὴν πρὶν ῆ ἐζέλη σφέας. οἱ δὲ Πάριοι ὅκως μέν τι δώσουσι Μιλτιάδη ἀργυρίου οὐδὲ διενοεῦντο, οῦ δὲ ὅκως διαφυλάξουσι τὴν πόλιν τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι καὶ τῆ μάλιστα ἔσκε 15 ἑκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξη-184 είρε το διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. ἐς μέν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἐλληνες λέγουσι, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐ-

7. χρυσόν: Parier hatten das goldreiche Thasos besiedelt. In späterer Zeit zeugt für ihren Wohlstand dafs sie 16 Talente jährlichen Tributes an Athen zahlten, mehr denn doppelt soviel als das weit größere Naxos.

8. airse: nach air $\eta\sigma\alpha_{S}$ (3) sollte hier schon $\pi\alpha_{\ell}\epsilon i \alpha_{\beta}\epsilon$ folgen.

133. 4. πρόσχημα λόγων 'Redevorwand'; vgl. IV 167 12.

7. Υζάφνεα, der VII 135 als στρατηγός τῶν παραθαλασσίων, und wahrscheinlich derselbe, der VII 83. 211 u. s. als Führer der άθάνατοι im Heere des Xerxes erwähnt wird, Sohn jenes Hydarnes, der zu den 'Sieben' gehörte (III 70). Er kann erst in den letzten Jahren des ionischen Krieges in jenes Amt gekommen sein (vgl. V 25 4), in dem er die Vertreibung des ihm verdächtigen Miltiades vom Chersones veranlafste (c. 83 41).

10. $\mu i \nu$: der gedachte Gegensatz $\hbar \nu \quad \delta i \quad \delta \tilde{\omega} \sigma \nu \quad .$ ist verschwiegen und ergab sich von selbst. — $o \dot{\nu}$: zu c. 9 20.

14 f. Verb. $\tau \tilde{n}$ $\tau o \tilde{v}$ $\tau \epsilon i \chi \epsilon o \varsigma$. — $\epsilon \varkappa a d \sigma \tau \sigma \tau \epsilon$, bei den verschiedenen Arbeiten und Angriffen der Belagerer, welche, wie der Ausdruck zeigt, es nacheinander an verschiedenen Stellen versuchten. — $\epsilon \pi i - \mu \alpha \gamma o v$ eine angreifbare Stelle' (IV 62 7).

134. 2. Ephoros Fr. 107 δ σε Μιλτιάδης τών μεν αλλων νήσων τινάς αποβάσεις ποιησάμενος έπόςδησε: Πάςον δε εδδαιμονεστάτην χαι μεγίστην οδσαν τών Κυχλάδων χαθεζόμενος έπολιόρχει πολδν χρό-

225

τοι Πάριοι γενέσθαι ωδε λέγουσι. Μιλτιάδη απορέοντι έλθεϊν ές λόγους αλχμάλωτον γυναϊκα, ἐοῦσαν μέν Παρίην γένος, ούνομα δέ οἱ είναι Τιμοῦν, είναι δὲ ὑπο- 5 ζάχορον των χθονίων θεών ταύτην έλθοῦσαν ές διμιν Μιλτιάδεω συμβουλεύσαι, εί περὶ πολλού ποιέεται Πάρον έλειν, τὰ αν αὐτή ὑποθηται, ταῦτα ποιέειν. μετά δε την μεν ύποθεσθαι, τον δε διερχόμενον επί τόν χολωνόν τόν πρό της πόλιος έόντα έρχος θεσμο- 10 φόρου Αήμητρος ύπερθορείν, ού συνάμενον τας θύρας άνοίξαι, ύπερθορόντα δε ίέναι επί το μέγαρον δ τι δή ποιήσοντα έντός, είτε χινήσοντά τι των αχινήτων είτε δ τι δή χοτε πρήξοντα πρός τησι θύρησι τε γενέσθαι καὶ πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης ὀπίσω τὴν 15 αδτήν όδον Γεσθαι, χαταθρώσχοντα δε τήν αίμασιήν τόν μηρόν σπασθήναι οι δε αυτόν το γόνυ προσπταισαι λέγουσι. Μιλτιάδης μέν νυν φλαύρως έχων απέ- 135 πλεε δπίσω, ούτε χρήματα 'Αθηναίοισι άγων ούτε Πά**ρον προσχτησάμενος, ἀλλὰ πολιορχήσας τε** *δξ* χαί είχοσι ήμέρας καὶ δηιώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ώς ή ύποζάχορος τών θεών Τιμώ Μιλτιάδη 5 χατηγήσατο, βουλόμενοί μιν άντι τούτων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ές Δελφούς, ως σφεας ήσυχίη τής πολιοφείης έσχε· έπεμπον δε επειρησομένους εί

Z -

νον, τῆς θαλάττης εἶργων xai xatà γῆν μηχανήματα ἄγων. ἤδη δὲ τῶν τειχῶν πιπτόντων, xai ἐπὶ τὸ παραδιδόναι τὴν πόλιν διωμολογημένων, ὕλης τινὸς ἐξ αὐτομάτου περί τὴν Μύχονον ἐξαφθείσης, οἱ μὲν Πάριοι τὸν Δᾶτιν αὐτοῖς πυρσεύειν ὑπολαβόντες ἐψεύσαντο τὰς δμολογίας xai τὴν πόλιν οὐχέτι τῷ Μιλτιάδη παρέδοσαν.

4 f. ἐοῦσαν — ἐἰναι: vgl. ΙΙΙ 41 (σφρηγίς) σμαράγθου μέν λίθου ἐοῦσα, ἔργον θὲ ἦν Θεοθώρου.

6. τῶν χθονίων θεῶν, der Demeter und Persephone (VII 153 8).

9. διερχόμενον ist verderbt. Auch vermilst man νυχτί.

10. τόν, wie II 8 10, IX 120 19.

Herodot III. 5. Aufl.

ξρχος, erg. iqoð, die αίμασιή (16). Ähnlich c. 91 9. — θεσμοφόρου: zu II 171 6.

12 f. μέγαρον: zu I 47 10. δ τι δή, nescio quid (I 157 5). χινήσοντα: zu I 183 18. Es war wohl auf ein Kultusbild abgesehen, an dessen Besitz die Erhaltung der Stadt geknüpft war. Vgl. die Palladion-sagen.

14 f. τε — xai: zu c. 41 5. xai πρόκατε: zu I 111 26.

16. χαταθοφόσχοντα την αίμ.: vgl. zu V 103 9. Über αίμασιή ('Feldmauer') I 180 8.

135. 7 f. hovyin — čoys, otium ab obsidione cepit. καταχρήσωνται την ύποζάχορον των θεών την έξηγησα-10 μένην τοϊσι έχθροϊσι της πατρίδος άλωσιν χαι τα ές

ξοσενα γόνον ἄρρητα ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδη. ή δὲ
Πυθίη οὐκ ἕα, φᾶσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί

- 136 οἱ τῶν ϫακῶν ϫατηγεμόνα. Παρίοισι μέν ἀἡ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε· ἀΑθηναίοι ἀἐ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι οι τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάιθιππος ὁ ᾿Αρίφρονος, ὅς θανάτου ὑπαγαγών ὑπὸ 5 τὸν ὅῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς ᾿Αθηναίων ἀπάτης εί-
 - νεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρεών οὐκ ἀπελογέετο.
 ³
 ^γ
 ^γ
 ^χ
 ^χ

10. is: vgl. c. 69 3.

12. τούτων, des Vorgefallenen.

13. $\varphi \alpha \nu \tilde{\eta} \nu \alpha s$, nicht in Wirklichkeit, sondern als $\varphi \alpha \tilde{\sigma} \mu \alpha$ 'Scheinbild' in der Gestalt der Tempeldienerin (vgl. IV 15 14. VI 69 5. 117 12). $\varphi \alpha \tilde{\iota} \nu s \sigma \tilde{\sigma} \sigma s$ ist der übliche Ausdruck von derartigen Erscheinungen (IV 15 6. VII 16 γ 3 f. u. 18. VIII 37 11. IX 100 3).

136. 3. έσχον έν στόμασι: vgl. III 157 17. ΙΙ. β 250 Odysseus zu Thersites τῷ οὐχ ἀν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' ἔχων ἀγορεύοις Καί σφιν όνειθεα προφέροις. Der Aorist wie 1 71 1.

4. Ξάνθιππος, Perikles' Vater (c. 131 9). Die Feindschaft setzte sich in den Söhnen fort.

7. προχειμένου, in publico propositi, nämlich in der Volksversammlung.

9 f. πολλά — αίρεσιν: die Akkusative wie I 15 29. II 8 10. VII 18 10 f. VIII 66 16. Daß die Verteidiger die Besitznahme von Lemnos und die Rache an den Pelasgern erwähnen, giebt Anlaß zu einem Exkurse in den folgenden Kapiteln.

11 f. $\pi \rho \sigma \sigma \gamma \epsilon \nu \sigma \mu \epsilon \nu \sigma v$, bei der Abstimmung. Die Anklageformel nämlich enthielt zwei Punkte, die Beschuldigung des Betruges und den Antrag auf Todesstrafe (4 f.). Über beide ward besonders gestritten und abgestimmt, und nachdem jene als begründet erfunden war, stellte der Verteidiger, nach attischem Rechtsgange, dem Strafmaß des Gegners ein geringeres entgegen, und das richtende Volk hatte zwischen beiden zu entscheiden. Bei der ersten Abstimmung über die Schuld entschied es sich gegen den Angeklagten, bei der zweiten über das Strafmals zu seinen gunsten. Der Autor berührt nur die zweite, erregt aber durch seine Darstellung den Schein, als ob dabei zweimal abgestimmt worden sei, einmal über die Todesstrafe und dann über die Geldbulse. — zatà thy desinv 'auf Grund seiner (bereits bejahten) Schuld', aber κατό την από-λυσιν 'betreffs der Lossprechung'.

226

μένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ χατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Φανάτου, ζημιώσαντος δὲ χατὰ τὴν ἀδιχίην πεντήχοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μέν μετὰ ταῦτα σφαχελίσαντός τε τοῦ μηφοῦ χαὶ σαπέντος τελευτῷ, τὰ δὲ πεντήχοντα τάλαντα 15 ἐξέτεισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

Λημνον δε Μιλτιάδης ό Κίμωνος ώδε έσχε. Πελα- 137 σγοί ἐπείτε ἐχ τῆς 'Αττιχῆς ὑπὸ 'Αθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἰτε ὦν δη διχαίως εἰτε ἀδίχως· τοῦτο γὰς οὐχ ἔχω φράσαι, πλην τὰ λεγόμενα, ὅτι 'Εχαταΐος μεν ὁ 'Ηγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίχως· ἐπείτε γὰς 5 ἰδεῖν τοὺς 'Αθηναίους τήν χώςην, την σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ύμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν (Πελασγοῖσι) οἰχῆσαι μισθὸν

— πεντήχοντα τάλαντα: eine erkleckliche Summe mufsten die Freunde schon vorschlagen, wollten sie die Todesstrafe erfolgreich bekämpfen. Vgl. den umgekehrten Fall des Sokrates. Cornel. Nep. Milt. 7, der nach anderen Quellen (Ephoros) erzählt, fügt hinzu: ea lis quinquaginta talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat.

Von den Pelasgern in Attika und Lemnos, und ihrer Unterwerfung durch Miltiades (c. 137-140).

des (c. 137-140). 137. E. Meyer Forsch. I 13 ff. erinnert dass bereits nach dem Skythenzuge Lemnos und Imbros unter persische Herrschaft kamen (V 26 f.), und dass von dieser Zeit bis zu seiner Flucht Miltiades nicht in der Lage war die Inseln dem persischen Besitz zu entreißen. Er schliefst mit Recht dafs die ganze Erzählung sich vielmehr auf den älteren Miltiades, ebenfalls Kimons Sohn, den Ökisten des Chersones (c. 34 ff.) beziehe, der, in Einverständnis mit Peisistratos, die Er-oberung machte (vgl. zu VI 373) und die Pelasger vertrieb. Auch die Erfüllung des Versprechens (c. 140 2 f.) knüpft sich richtiger gleich an die erste Besetzung des Chersones. Die Worte V 26 duφοτέρας έτι τότε ύπὸ Πελασγῶν olχεομένας wiederholen also nur den Irrtum Herodots.

 τοῦτο γάς — λέγουσι (c. 138
 1), parenthetische Erläuterung, um derentwillen die angehobene Satzfügung vorläufig ohne Abschlußs bleibt.

4. πλην τὰ λεγόμενα, sc. ἔχω φράσαι; vgl. II 130 11. — ὅτι 'dais nāmlich'. — Ἐκαταῖος μέν, Gegensatz 12 ὡς δὲ αὐτοὶ 'Αθηναῖοι λέγουσι.

5. $\epsilon \phi \eta \sigma \epsilon - \lambda \epsilon \gamma \omega \nu d \delta i x \omega \varsigma$ 'den Ausdruck ungerecht dabei gebraucht hat', vgl. c. 53 7 u. 10. --- $\lambda \delta \gamma \sigma \iota \sigma \iota$: s. Einl. XLVI. 3.

7 f. όπὸ τόν: zu V 10 6. Unten 14 ύπο τῷ. Vgl. V 12 11. - 'Υμησσόν, an der Nordwestseite, wie aus 15 ff. hervorgeht. — Helasyoise fehlt in den Hss. Zur Unterscheidung von denjenigen älteren Pelasgern, die einst, nach einer auch von H. geteilten H ypothese, über ganz Hellas verbreitet waren und denen auch die Attiker angehört hatten, sind diese als die jüngeren und gewissermaßen historischen zu bezeichnen (s. zu II 51 7); andere Autoren nennen sie die tyrrhenischen Pelasger (s. zu I 57 3). Auch die weiteren Nachrichten, dafs sie aus Böotien, vertrieben von den einwandernden Böotern,

^{15*}

μίαμένου, ταύκαταχρήσωνται την ύποζάχορον 🖌 εδ. την πρότε-10 μένην τοίσι έχθροίσι τήc τους τους 240 ζην, λαβείν φθόνον ξρσενα γόνον άρρητι Hvyin oux ia, qr των, αλλά δείν γ ηταίως έξελάσαι. κατοικημέ-136 οι των χαχών J_{το} τῷ Ύμησσῷ, ἐνθεῦτεν όρ-Ilv Sin Exenos. τως αίεὶ τὰς σφετέρας παϊδας] ἐπ' ὅδως ἐπὶ τὴν Ἐννεά-τοῦτον τὸν χρόνον πωίανοστήσαντα Τ τούτον τον χρόνον σφίσι και οθδε κίμαι οιχέτας. δχως δε ελθοιτι Ξάνθιππος του χρόνον σφίσι κω οδδέ πρωσι δτο δβριός τε και δλιγιροίου 5 τον δημο υχως θὲ ἕλθοιεν αδται, μέματοις ότο δβοιός τε χαὶ όλιγωρίης βιᾶσθαι μέματοις μέντοι σφι οθχ ἀπογοῶν vexer. το και δλιγωρίης βιάσθαι ποι τοι του στι ο δα άποχράν ποιέειν, άλλά ποι μέντοι τας έπιχείρησιν Φανέτιας nº rac dè a αίος του παιρεόν έωυτοζοι αποντετικο. TE στου παρεόν έωυτοϊσι αποκτείναι τους Πελασγούς, 10 20 αριστι τους Πελαβον επιβουλεύοντας, ούκ εθελήσαι, αλλά από αφετε έχετης γης Ετιδουλ V μπι αφοιπείν έχ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ οῦτω δή ἐχ-

nach Attika gekommen seien (Strab. 101) und dafs Agrolas und Hyperhios die Burgmauer gebaut hätten bios un. 1 28 3), fanden sich wohl (Pausabei Hekatäos. - Die Worte: zore Elaplanerov deuten auf einen nur noch in der Erinnerung haftenden Mauerbau, auf den in historischer Zeit einzelne alte Baureste bezogen werden mochten. Das Dasein einer 'pelasgischen' Ringmauer der Burg zu H.'s Zeit ist aus dieser Stelle nicht zu folgern. Die Vermengung mit dem Helagyixov TElyos (V 64) hat fruh begonnen und kommt hier auf Rechnung des Hekatäos.

 είναι: vom Infinitiv im Nebensatze s. zu I 24 30. — τοῦ μηθενός: zu I 32 4.

12. rovs Annuaiovs, zum drittenmal wiederholtes Subjekt.

13. Vom Infinitiv έξελάσαι s. zu I 65 20.

16. 'Evveáxoovvos, an der Süd-

ostseite der Stadt, nahe dem Ilissos. 'Neun-brunnen' hiefs die Quelle, seit die Peisistratiden sie hatten einbauen und leiten lassen; ihr eigentlicher Name war, von ihrem reich und klar sprudelnden Wasser, $K\alpha\lambda\lambda \iota \varrho o \eta$ (noch jetzt Kallirrhöt). In der Nähe der ältesten und bedeutendsten Heiligtümer quellend, ward ihr Wasser seit alters zu vielen heiligen Handlungen benutzt (Thuk. II 15). $x\varrho o v v \delta s$ hiefs die Mündung oder der Ausfluße einer Wasserleitung ($\delta \chi \epsilon r \delta s$, Pollux X 31).

17. Für eine über die troische hinaus liegende Epoche mochte die Erinnerung gültig sein. Eine solche meint auch der Komiker Pherekrates bei Athen. p. 263 of γαρ ήν tor obre Μάνης οστε σηπίς ουδενί Δοῦλος, αλλ' αυτάς ἔδει μοχθεῖν ἅπαντ' ἐν οἰχία.

21. ξπιχείοησιν, wie III 119 ξπιβουλεύειν ξπανάστασιν. — φανηναι — φανεφούς γενέσθαι, άλῶναι (c. 72 6).

χωρήσαντας ἄλλα τε σχεϊν χωρία καὶ δὴ καὶ Αῆμνον. 'χείνα μέν δή Έχαταϊος έλεξε, ταθτα δέ 'Αθηναΐοι λέγουσι. οί δε Πελασγοί οδτοι Αημνον τότε νεμόμενοι χαί 138 βουλόμενοι τούς 'Αθηναίους τιμωρήσασθαι, εδ τε έζεπιστάμενοι τὰς 'Αθηναίων δρτάς, πεντηχοντέρους χτησάμενοι έλόχησαν Αρτέμιδι έν Βραυρώνι άγούσας δρτήν τάς των 'Αθηναίων γυναϊκας, ένθεύτεν δε άρπάσαντες 5 τουτέων πολλάς οιχοντο αποπλέοντες, καί σφεας ές Αημνον άγαγόντες παλλαχάς είχον. ώς δε τέχνων αδται αί γυναϊκες ύπεπλήσθησαν, γλώσσάν τε την Αττικήν και τρόπους τους Αθηναίων εδίδασκον τους παϊδας. οί de ovre συμμίσγεσθαι τοΐσι έχ των Πελασγίδων γυναι- 10 χῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτῶν ὑπ' ἐχείνων τινός, έβοήθεόν τε πάντες χαὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καί δή και άρχειν τε των παίδων οι παϊδες έδιχαίευν χαὶ πολλῷ ἐπεχράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοί έωντοϊσι λόγους έδίδοσαν καί σφι βουλευομέ- 15 νοισι δεινόν τι έσέδυνε, εί δή διαγινώσποιεν σφίσι τε βοηθέειν οι παιδες πρός των χουριδιέων γυναιχών τούς παϊδας και τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρώατο, τί δη άνδρωθέντες δηθεν ποιήσουσι. ένθαῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τούς παίδας τούς έχ των Αττιχέων γυναιχών. ποι- 20 εῦσι δὴ ταῦτα, προσαπολλύουσι δὲ σφέων καὶ τὰς μητέρας. από τούτου δε τοῦ ἔργου και τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αί γυναϊκες τοὺς άμα Θόαντι άν-

26. άλλα — χωρία, Samothrake (II 51 11), Imbros (V 26 6), Sky-ros (Steph. Byz.), Plakia und Skylake an der Propontis (I 57 7) u. a. Nach IV 145 ward (von Hekatäos?) die Vertreibung bald nach der dorischen Wanderung angesetzt. Sie wären also etwa ein Menschenalter hindurch in Attika gewesen.

138. τότε, seit ihrer Vertreibung, s. c. 137 2. Vgl. zu c. 107 8. 8. δπεπλήσθησαν mehr und mehr

Kinder gebaren'. 14. Die Sage, deren Absicht es ist das alte Recht der Athener auf den Besitz der Insel zu erweisen, läßt darum schon die Knaben als die rechtmäßigen Erben und Herren sich benehmen.

15 f. ξωυτοίσι λόγους εδίδοσαν 'berieten sich untereinander' (I 97 9). $-\delta \epsilon_{i\nu} \delta_{\nu} \tau_i = \delta \epsilon_{00}$ Besorg-nis'. S. zu I 61 10. $-\sigma \phi_i$: zum Dativ vgl. zu III 42 17. $-\delta \epsilon_{00} \gamma_{i-1}$ νώσχοιεν 'sich entschieden' (I 133 18).

18. avīiza 'schon jetzt'.

19. dīzer hier ohne ironische Färbung, 'wann sie nämlich Männer geworden sein würden'.

23. S. zu IV 145 4. rods & ma Θόαντι: nach sonstiger Überliefe-

Digitized by GOOGLE

230

δρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Έλ-139 λάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια καλέεσθαι. ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παϊδάς τε καὶ γυναϊκας οῦτε γῆ καρπὸν ἔφερε οῦτε γυναϊκές τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι

- 5 δε λιμφ και άπαιδίη ες Δελφούς επεμπον λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ή δε Πυθίη σφέας ἐκέλευε 'Λθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ 'Λθηναῖοι δικαιώσωσι. ἦλθόν τε δή ες τὰς 'Λθήνας οἱ Πελασγοὶ καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι
- 10 παντός τοῦ ἀδιχήματος. ᾿Αθηναΐοι ὅἐ ἐν τῷ πρυτανηίῳ χλίνην στρώσαντες ὡς εἶχον χάλλιστα χαὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐχέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι παραδιδόναι οῦτω ἔχουσαν. οἱ ὅἐ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν ,,ἐπεὰν 15 βορέη ἀνέμῳ αὐτημερὸν ἐξανύση νηῦς ἐχ τῆς ὑμετέρης
- ές την ήμετέρην, τότε παραδώσομεν'', έπιστάμενοι τοῦτο είναι ἀδύνατον γενέσθαι· ή γὰρ Αττική πρὸς νότον
- 140 χέεται πολλόν τῆς Λήμνου. τότε μέν τοιαῦτα· ἔτεσι δὲ χάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐπ' Ἑλλησπόντω ἐγένετο ὑπὸ ᾿Λθηναίοισι, Μιλτιάδης ὅ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων χατεστηχότων νηὶ χατανύσας 5 ἐξ Ἐλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσω ἐς Λῆμνον, προηγό
 - ρευε έξιέναι έχ τῆς νήσου τοϊσι Πελασγοϊσι, ἀναμιμνή– σχων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὖδαμά ἤλπισαν σφίσι

rung ward König Thoas von seiner Tochter Hypsipyle gerettet. — ävdeas apericous, appositiv, erg. torras. Vgl. V 97 14.

139. 3 f. S. zu III 65 36.

9. ξπαγγέλλοντο βουλόμενοι 'erklärten sich bereit', wie VII 27 3. 11. χλίνην στρώσαντες: zu c. 58 21.

15. ἐξανύση, erg. τον πλόον. Absolut auch VII 183 10, χατανύσας c. 140 5.

16. ἐπιστάμενοι 'überzeugt' (I 3 4). Der Zusatz wie III 88 18. 18. πολλόν 'weit', als stände απέχει für προς νότον κέεται.

149. 2. χάρτα πολλοῖσι, ungefähr 500 J., nach der üblichen Zeitrechnung. Vgl. zu c. 137 26.

4. χατεστηχότων, als die Etesien anhaltend wehten. Vgl. zu II 205.

7. χρηστήριον, ungenau st. έπάγγελμα (c. 139 9).

8 f. Die Insel hatte nur zwei Städte, von dessen Hephästia auf der östlichen, Myrina auf der westlichen Hälfte lag.

οί Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο, Μυριναΐοι δὲ οὖ συγγινωσχόμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον ᾿Αττικὴν ἐπολιορχέοντο, ἐς ὅ χαὶ οὖτοι παρέ- 10 στησαν. οῦτω δὴ τὴν Αῆμνον ἔσχον ᾿Αθηναίοι τε χαὶ Μιλτιάδης.

Z·

Digitized by Google

GEÄNDERTE LESARTEN.

(Vgl. des Herausgebers zweite Textausgabe, 1884.)

V. 26 5 Λαμπώνειον 33 12 diélzortas 38 4 Willow 41 15 [χαὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα] Bötticher 49 30 (οίδε) 18 (1)2> 62 3 (δή) 63 8 ξείνους Aristot. resp. Ath. 19 64 11 Πελαργικώ r 68 5 (xai yoigov) Sauppe 76 10 ifelást 77 2 (uèr) 4 [TOÙS 82 12 [ŋ ir A9ήrais] Cobet BOHWTOUS] 83 6 (78) 86 15 < dn> 88 12 (xai) 90 4 (te) 92 y 24 lyyevoulevov 92 y 23 (tà luá-94 6 τῶν έωυτοῦ 14 συνεξεπρήξατο Krüger 103 3 (ἔτι) THAS Naber 105 4 [195 συλλογης] 106 31 έχθύσεσθαι Naber 116 3 [άλλοι Περσέων στρατηγοί] van Herwerden 117 3 (µiar).

VI. 6 2 (τε) 77 δπολειπομένους R 923 (μέν) 23 2 22 [Ιππορχάτεα λαγγάνειν] 39 11 [άπὸ πασέων τῶν πολίων] <**1**8> 49 1 dy Krüger 4 έπεφεύγεε 42 13 τα zai die Hss. 46 3 (TE) 52 17 βουλευομένην 29 [zai θέλουσι έξευρεικ] 56 1 μὲν 57 1 63 8 συμβαλό_ [τα είρηναία] van Herwerden 58 20 τούτου Reiske μενος ΑΒ 69 28 έχτελέσαντα 74 10 δαινόμενον 79 6 [έχτίνειν] 86 α 7 [την] 11 λέγομεν, ανόρα 12 [βούλεσθαί οί] 89 5 ogs **91** 3 ζώς > **94** 4 ζτε > 11 (dê) 95 13 ^{*}Izapov die Hss. 97 4 νήσον ABC 99 6 στρατεύσεσθαι Dobree Gebhardt 107 18 20 d' žt. 109 15 *dédentas B*². Reiske παραστάντας Schweighäuer 112 13 [tods ardeas] 115 6 altin R 119 11 (φύσιος) 16 [ks 128 9 (ταῦτα) άλλο] 124 5 γε τούτων ohne αν AB 133 3 (αδιχίης) 136 10 [Αημνον] 139 8 διχαιώσωσι.

Druck von G. Bernstein in Berlin.

